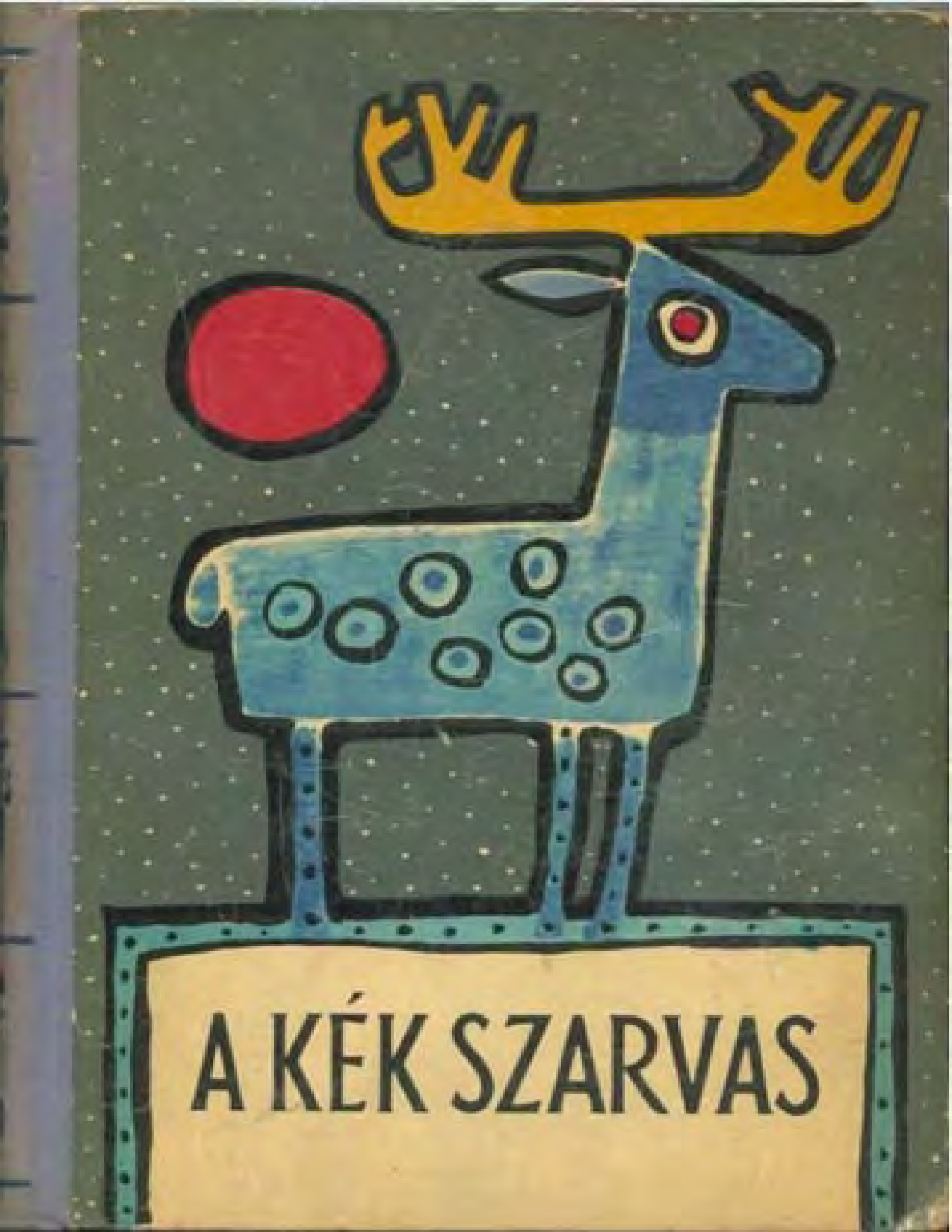

A KÉK SZARVAS

Ortutay Gyula (szerk.) · Simon Róbert (szerk.) · Prileszky Csilla (szerk.)

A kék szarvas

Perzsa, arab, török, héber mesék

Móra, Budapest, 1964

PERZSA MESÉK

SZOLEJMÁN GYŰRŰJE

Hol volt, hol nem volt, valamikor réges-régen élt egyszer egy kereskedő a feleségével. Volt nékik egy csecsszopó kisgyermekük, akit Behrámnak hívtak. A kisfiút még el sem választották, mikor az apja búcsút mondott a világnak. Behrám anyja nem ment férjhez újból, kisfia volt ezentúl minden gondja. Mire a fiú tizennyolc éves lett, lassan felélték azt, amit az apa rájuk hagyott. Csak egy erszény maradt, amelyben háromszáz dirhem[1] volt félretéve a neadjisten-napokra.

Egyik reggel, amint felébredt az anya, szólította a fiát:

– Fiam! Tizenhat éve, hogy apád lehunyta a szemét, és hogy én özvegyen maradtam temiattad. Hála Allahnak, hogy sorsommal megbékéltem, nem kötöttem új házasságot, téged meg tisztességgel felneveltelek. Ideje most már, hogy a magad lábára állj, és folytasd apád mesterségét. Eredj a bazárba, kereskedj, szerezd meg a kenyérrevalónkat.

Ezzel vette az erszényt a polcról, megrázta, kinyitotta, és átadott Behrámnak száz dirhemet:

– Allah nevében fogd ezt a pénzt, és végezd a dolgodat!

Behrám elvette a pénzt, és útnak eredt. Ment, ment a városban, amíg elért a bazárba. Nézgelődött jobbra-balra, és fontolgatta, hogy mit is vegyen. Így ődöngött ide-oda, mikor meglátta, hogy néhány gyerek zsákba gyömöszöl egy macskát, hogy a folyóba dobják. A macska olyan keservesen nyávogott a zsákban, hogy Behrámnak megesett rajta a szíve. Odament hozzájuk, és így szólt:

– Miért kínozzátok ezt az állatot? Nyissátok ki rögtön azt a zsákot, és bocsássátok szabadon a macskát!

– No, ha így megsajnáltad – lelelték –, száz dirhemért tied a macska szőröstül-bőröstül.

Behrám odaadta nekik a száz dirhemet, aztán kivette a macskát a zsákból, és szabadon engedte. A macska ekkor ránézett Behrámra, megcsókolta a lábát, aztán hozzádörgölőzött, és így szólt:

– Jótett helyébe jót várj!

(A macska aztán fel is kereste Behrámot.)

Estefelé Behrám üres kézzel bandukolt haza. Anyja megkérdezte:

– No lássuk, mit végeztél? Mit vettél, mit árultál?

Behrám rendre elmesélte neki a történteket. Anyja nem szólt semmit. Másnap reggel azt mondja Behrámnak:

– Fiacskám! Megmentettél egy állatot, jót cselekedtél. Az állatok előbb jöttek a világra, mint mi, és megkönnyítették számunkra az életet. Azokat az állatokat, amelyek nem kártékonyak, sőt hasznunkra vannak, mindenképpen meg kell segítenünk. De nem szabad elfelejtkeznünk magunkról sem. Adok neked ismét száz dirhemet, eredj és forgasd haszonnal.

– Rendben van – felelte Behrám. Azzal vette a pénzt, és útnak indult. Még el sem jutott a piactérhez, mikor látja, hogy néhány

gyerek egy kutyát vonszol nyakörvénél fogva, ütik-verik, és a város faláról le akarják dobni. Megsajnálta Behrám a kutyát, odalépett hozzájuk, és így szólt:

– Ne kínozzátok ezt a derék állatot! Vegyétek le a nyakörvét, és bocsássátok szabadon!

Azok meg így feleltek:

– Ha annyira sajnálod, vedd meg, és engedd szabadon!

Behrám odaadta nekik a száz dirhemet, és szabadon bocsátotta a kutyát. Az meg kétszer-háromszor körülfutkosta Behrámot, és a farkát csóválta. Aztán így szólt:

– Ó, te ember! Derék anya tejét szoptad! Jótett helyébe jót várj!

(A kutya meg is látogatta később Behrámot.)

Estére kelve aztán Behrám ismét szégyenkezve, lehajtott fejjel és üres kézzel somfordáit haza. Anyja most már szigorúbb szavakkal korholta, amikor megtudta tőle, hogy mit is végzett.

Harmadik reggel anyja ismét száz dirhemet adott Behrámnak és meghagyta:

– Ma már aztán a tennivalódon járjon az eszed!

Fogta Behrám a száz dirhemet és elindult. Rótta a bazárt napestig, de vásárt nem ütött nyélbe. Mivel igencsak elfáradt, letelepedett az egyik fal tövébe, és pihent egy keveset. Egyszer csak megpillantott néhány embert, akik egy ládikót álltak körül. Tűzrakáshoz készülődtek, hogy a ládikót elégessék. Behrám odament hozzájuk és megkérdezte:

– Mi van ebben a ládikóban? Miért akarjátok elégetni?

– Egy szép és ritka állat van benne – felelték.

Behrám ekkor kérlelni kezdte őket:

– Ne gyújtsatok tüzet! Engedjétek szabadon!

– Na, ha ennyire megsajnáltad – felelték –, akkor fizess nekünk száz dirhemet, és a tiéd a ládikó, azt csinálsz vele, ami tetszik.

Mit volt mit tenni, ki kellett fizetni a száz dirhemet. Fogta Behrám a ládikót, és rögtön ki akarta nyitni. De az emberek rászóltak:

– Nem szabad itt kinyitnod. Vidd ki a városból!

Kiment Behrám a városból. Kinyitja a ládikót, hát egy kígyó mászott ki belőle. Behrám megrémült, s éppen azon volt, hogy futásnak ered, amikor a kígyó megszólította:

– Hová szaladsz? Hiszen semmi rosszat nem tettél ellenem. Sőt megszabadítottál a tűzhaláltól. Senki emberfiát nem marunk meg, aki nem bánt minket. Eredj csak utadra!

Leült ekkor Behrám az út mentére, és igen nekibúsult, hogy elkótyavetyélte az utolsó száz dirhemet a kígyó megszabadításáért. Lógatta az orrát, nem tudta, mit mondjon este az anyjának. Nézi a kígyó a fiút, s látja, hogy igen bántja valami. Kérdi tőle:

– Ugyan mi nyomja a szíved? Miért vagy ilyen szomorú?

Behrám erre töviről hegyire elmesélt neki mindent. Azt mondja a kígyó:

– Tetteidért jutalmat érdemelsz. Apám a kígyókirály. Én vagyok egyetlen fia, és a szeme világánál is jobban szeret. Elviszlek hozzá, és elmondom neki, miképpen szabadítottál meg. Ha te nem vagy, már csak hamu lennék, s családunk tűzhelye kialudt volna. Mikor szavaimat bevégzem, apám megkérdi majd: „Jótettedért milyen jutalmat kívánsz?“ Te ekkor feleld azt, hogy Szolejmán pecsétjét szeretnéd. Ha apám vonakodik, és mindegyre mást ajánl, te ne tágíts a kérésedtől.

A kígyó ezután elvezette Behrámot az apjához, és elmesélte neki rendre, hogy mi minden történt vele. A király magánkívül volt az örömtől, hogy fia megszabadult.

– Jótettedért bármit kívánsz, megadom! – mondta Behrámnak.

– Ha már mindenképpen meg akarsz jutalmazni – mondta Behrám –, add nekem Szolejmán pecsétjét.

(Tudnotok kell, hogy Szolejmán pecsétje nem más, mint Szolejmán gyűrűje, amelyre egy varázsigét vésték.)

– Ugyan kitől hallottál Szolejmán pecsétjéről? – kérdezte a kígyókirály. – Tudd meg, hogy a pecsét Szolejmántól apáról fiúra szállt, és így jutott el hozzám. Mindenki meghagyta az utódjának, hogy a pecsét nem kerülhet akármilyen hitvány ember kezébe, mert akkor a gonosz dév[1] tudomást szerez a dologról, kezébe kaparintja, és fenekestül felfordítja az egész világot. A pecsét csak tiszta szívű, bátor emberé lehet.

– Talán nem leszek méltatlan rá – felelte a fiú.

Hosszas alkudozás után a kígyókirály odaadta végül a pecsétet a fiúnak, de figyelmeztette:

– Nehogy eldicsekedj vele bárkinek is! Őrizd mindig magadnál, és teremtett lélek se tudjon róla!

Átvette Behrám Szolejmán gyűrűjét, és illendően elköszönt a kígyókirálytól. Amint kifordult onnan, odajött hozzá a kígyó, és így szólt:

– Ej, ifjú! Hát meg sem kérdezted, hogy mire jó ez a pecsét?

– Én biz nem – felelte Behrám.

– Tudd meg hát, hogyha felhúzod a gyűrűt a középső ujjadra, és megdörzsölöd, kipattan belőle szempillantás alatt egy fekete rabszolga, és amit csak kívánsz, menten előteremti.

Nosza megörült Behrám, s mivel nagyon megéhezett, tüstént ki is próbálta a gyűrűt. Ráhúzta a középső ujjára, megdörzsölte, és piláfot[1] kért. Nyomban kipattant a gyűrűből egy fekete rabszolga, és már nyújtotta is a tál piláfot. Behrám nekiállt, s evett, amíg degeszre nem tömte a hasát. Aztán hazafelé Vette az útját. Nagyon későre járt az idő, anyja már aggódott.

– Hol jártál késő estig? Mit csináltál? – kérdezte tőle.

Behrám töviről hegyire elmesélte neki a történteket, aztán így fejezte be:

– Mától kezdve tejben-vajban fürdünk!

Anyja nagyon megörült és megkérdezte:

– És most mi a szándékod?

– Mindenekelőtt eltüntetem ezt a viskót, és helyébe egy hatalmas palotát teremtek.

Az anyja ekkor így szólt:

– Ne tedd ezt! Hagyd meg ezt a viskót, hiszen ott töltöttem el az életemet apáddal, s annyi szép emlék köt ide. Építtesd csak fel azt a palotát a kunyhó mellé. Én már csak itt maradok, te pedig lakjál ott.

– Ahogy akarod – felelte Behrám.

Meg is lett a palotája, és ettől fogva minden kívánsága nyomban teljesült. Így hát felvitte isten a dolgát. Evésre-ivásra, ruhára nem volt gondja, már éppen csak egy jó feleség hiányzott.

Egyszer a padisah[1] palotája előtt ment el. Hirtelen megpillantotta az egyik erkélyen a padisah leányát.

„Ez a lány illik hozzám“ – mondta magában.

Hazament és elküldte az anyját leánykérőbe. Behrám anyja a kapusokon és őrökön keresztül bejutott a palota belsejébe. Azt mondta ott az udvarnagynak:

– A sah elé szeretnék járulni.

Jelenti az asszonyt az udvarnagy a padisahnak. A sah maga elé bocsátotta és megkérdezte:

– Hát te mi járatban vagy?

Azt mondja az asszony:

– Jöttem, hogy megkérjem a lányod kezét a fiamnak.

– És miféle szerzet a te fiad? – tudakolta a padisah.

– Olyan legény ő, aki semminek nem látja híját.

– Te tán azt hiszed, hogy akármilyen jöttmenthez feleségül adom a lányomat? – méltatlankodott a padisah.

Menten meg akarta ölni az asszonyt. Aztán mégis elküldött a vezírért, és megkérdezte tőle:

– Mitévő legyek ezzel az arcátlan vénasszonnyal?

– Ó, padisah – tanácsolta a vezír –, gördíts valami olyan akadályt az útjába, amelyet nem tud legyőzni. Menten elmegy a kedve a leánykéréstől.

– Megfogadom a tanácsodat – felelte a padisah, és az asszonyhoz fordult:

– Leányom kérője csakis a földkerekség leggazdagabb embere lehet. Hét teverakomány arannyal és ezüsttel kell megváltania leányom anyatejét, hét drágakőcsatot kell adnia a menyasszony fejékére, hét színarannyal töltött hordó legyen a menyasszonypénz

és hét arannyal átszőtt, gyönggyel kivarrt szőnyeg díszítse a hálószobát.

– Ó, padisah – mondta az asszony –, mindez szóra sem érdemes. Hét helyett akár hetvenet is mondhatsz. Bármi légyen is a kívánságod ezenfelül, teljesülve lesz.

– Hozd csak a jegypénzt, aztán viheted a leányt – dörmögte a padisah.

Behrám pedig Szolejmán gyűrűje segítségével előteremtett mindent, amit csak kívántak tőle. El is vette feleségül a leányt, és hét nap, hét éjjel ünnepelték a menyegzőt. Feldíszítették a várost, fáklyákat gyújtottak. Behrámból így a padisah veje lett.

Most hagyjuk el őket, s történetünket a turáni királyfival folytatjuk. Ő is beleszeretett a padisah leányába, és már többször elküldte érte kérőit. Széltében-hosszában beszéltek róla, mindenki tudta, hogy egyre csak a leány után sóvárog. Mikor meghallotta, hogy a leányt ugyanabban a városban egy közönséges kereskedőhöz adták feleségül, igencsak búnak adta a fejét. Aztán elkezdett puhatolózni, kérdezősködni, hogy ki fia-borja ez a fiú, és mivel vette rá a padisahot, hogy hozzáadja leányát egy szegény kereskedőhöz. Csakhamar megtudta, hogy a fiú mindent előteremtett, ami aranyat, ezüstöt, drágakövet csak követelt a padisah. Ekkor gondolt egyet:

– Meg kell tudnom, hogy honnan szerezte ezt a töméntelen gazdagságot. Aztán, történt ami történt, el kell ragadnom a leányt a karmai közül.

Így történt, hogy elküldött a városba egy öreg banyát. Adott neki sok pénzt és megparancsolta:

– Eredj, tudakold meg, hogyan tett szert ez a piaci árus erre a töméntelen gazdagságra. Ha még ezenfelül a leányt is elhozod hozzám, annyi aranyat kapsz jutalmul, mint amennyi a saját súlyod.

Útnak indult a vénasszony, és elért a városba. Ott megkereste Behrám házát, és jól megjegyezte magának. Néhány nap múlva odament és bekopogtatott. Jöttek a szolgálók, kinyitották az ajtót és megkérdezték:

– Kit keresel?

– A ház urát – felelte.

Bevezették a padisah leányához. Az öregasszony ekkor belekezdett a mondókájába:

– Sok országot bejártam. Most a ti városotokba vetődtem. Adjál egy kis zugot, hogy kipihenhessem magamat, aztán ismét útra kelek.

– Nagyon szívesen – mondta a padisah leánya. – Csak maradj, amíg kedved tartja.

Az öregasszony aztán mézesmázos beszédével, ármányos fondorlatokkal beférkőzött a leány bizalmába. Nemsokára már ő irányította a szolgálókat. A leány lassanként minién titkába beavatta. Amikor a vénasszony már teljesen az ujja köré csavarta a leányt, megkérdezte tőle egyik nap:

– Bár apád a padisah maga, mégsem mérkőzhet gazdagságban a férjeddel, aki pedig csak egyszerű piaci árus. Vajon nyomára jöttél már, honnan ered ez a töméntelen gazdagság?

– Bizony nem – felelte a lány.

– Ezt pedig mindenképpen meg kell tudnod. Kérdezd meg tőle magától; ha tudod, egyszer még hasznodra válhat.

Éjszaka az ágyban a lány elkezdte faggatni Behrámot.

– Egyszerű piaci árus fia vagy, semmi több. Hogyan tettél hát szert ekkora gazdagságra?

Behrám megharagudott, és letorkolta feleségét:

– Erről egy szót se halljak!

A padisah leányát sértette férje bánásmódja, és kezdett elhidegülni tőle. Behrám egy idő múlva kénytelen-kelletlen elmondta neki a gyűrű történetét, és még azt is elárulta, hogy a gyűrű hálószobájuk egyik polcán van. Ám erősen lelkére kötötte a leánynak, hogy senki emberfiának említést ne tegyen a dologról. A leány azonban, mihelyt nyomára jött a titoknak, sietett továbbadni az öregasszonynak. Az aztán egyik nap, mikor mindenki foglalatoskodott valamivel, beosont a hálószobába, elcsente a gyűrűt a polcról, és egyenest a turáni padisah fiához rohant vele. Az rögtön az ujjára húzta, és megparancsolta, hogy a fekete rabszolga varázsolja oda a palotát a padisah leányával együtt. A rabszolga abban a szempillantásban teljesítette a parancsot.

Mikor a padisah fia megpillantotta a leányt, nagyon megörült, és késlekedés nélkül meg akarta ülni a menyegzőt. A leány azonban ellenkezett. Hosszas szóváltás után a leány negyvennapi haladékot kapott. Megígérte, hogy a negyvennapi határidő leteltével mindenben engedelmeskedni fog neki.

Hagyjuk most őket el, és térjünk vissza Behrámhoz. Azon a napon, amikor az öregasszony elrabolta a gyűrűt, és a palotát a leánnyal együtt a turáni padisah fia kaparintotta meg, Behrám éppen hazafelé lovagolt. Látja, hogy a palotának hűlt helye, s felesége sincs sehol. Egyenesen anyja kunyhójához rohant, és kérdezte, mi történt. Megtudta, hogy a gyűrűt elrabolták, s mindez a turáni padisah fiának a műve. Nosza, búnak eresztette a fejét, és nagy szomorúan kiballagott a város szélére, és ott letelepedett egy palota romjainál. Búsan lecsüggesztette a fejét, és teljesen tanácstalan volt, hogy most már mitévő legyen. Éppen akkor talált rá a kígyó, a kutya és a macska, akik eddig is meglátogatták néha Behrámot. Mikor megtudták, milyen csapás érte őt, a kígyó így szólt társaihoz:

– Ez az ember nagy jót cselekedett velünk, a halál torkából szabadított meg mindnyájunkat. Én már megjutalmaztam őt, most rajtatok a sor. Eredjetek és szerezzétek vissza a gyűrűt.

A kutya és a macska útnak is indult, Behrám a nyomukban. Néhány nap múlva eljutottak Turánba, és megkeresték a turáni padisah fiának palotáját. A kutya kint maradt, a macska meg besurrant, és megkereste a padisah leányát. Mikor magukra maradtak, a leány így szólt a macskához:

– A turáni padisah fia a gyűrűt mindig a hóna alatt őrzi. Amikor pedig alszik, a szájába teszi, hogy senki ne tudjon még csak a közelébe se férkőzni. Még a negyven nap letelte előtt vissza kell szerezni tőle mindenképpen.

A macska továbbadta a hallottakat a kutyának. Az pedig kioktatta őt, hogy miképpen szerezhetik vissza a gyűrűt a padisah fiának a szájából. Másnap éjjel a kutya a macskával együtt besurrant a palotába, és elrejtőzött egy sarokban. A macska a kutya utasításai szerint a konyhába lopakodott, és lesbe állt. Hamarosan fogott egy egeret. Mikor az egér már a karmai közé került, így szólt hozzá:

– Ide figyelj, te egér! Azonnal véget vethetnék életednek, fogaimmal szétmorzsolhatnálak. Mégis megkegyelmezek neked, ha teszel nekem egy szolgálatot. A farkadat belecsapjuk a borsba, és bejössz velem együtt a padisah fiának hálószobájába. Akkor a farkadat beledugod az orrába, hogy egy nagyot tüsszentsen.

Az egér bármire kész lett volna, csakhogy mentse az irháját, így tüstént beleegyezett. A macska előreosont, és kinyitotta az ajtót, maga pedig kint maradt. A kutya és az egér beosont a szobába. A padisah fia mélyen aludt. Az egér felmászott a mellére, és a farkát beledugta az orrlyukába. A padisah fia erre akkorát tüsszentett, hogy a gyűrű menten kirepült a szájából. A kutya még röptében elkapta, és már rohant is a kertbe... Az egér meg gyorsan elillant, be a lyukába. A macska már várta a kertben a kutyát, s együtt futottak ki a város szélére. Mikor Behrámot meglátták, megörültek, és átadták neki a gyűrűt. Behrám nyomban középső ujjára húzta, és megparancsolta, hogy ő és barátai, a palotával és a feleségével együtt, legyenek ismét otthon. A turáni padisah fia még be sem csukta a száját, mikor észrevette, hogy a gyűrű eltűnt, s a leány is

volt, nincs. Rögtön rájött, hogy alaposan rászedték, és a gyűrűt kilopták a szájából.

Behrám megkérdezte a feleségét:

– Ki volt az, aki becsapott?

Az meg elmesélt neki mindent töredelmesen. Behrám ekkor így szólt:

– Nem szabad hinni minden mézesmázos öregasszony szavának, mert látod, ebből csak baj származik mindkettőnkre.

A lány nagyon elszégyellte magát és fogadkozott:

– Ezentúl majd nyitva tartom a szemem!

Behrám ezután elővarázsolt mindent, ami életük végéig kellett nekik, a gyűrűt pedig bedobta a tenger fenekére, nehogy egy hitvány ember kezére jusson.

Ez volt a mesénk Szolejmán gyűrűjéről. Az öregek hagyták miránk, mi meg elmondtuk tinéktek, hogy fennmaradjon az emlékezete.

A RAVASZ VÍZHORDÓ

Az egyik egyiptomi király két csarnokot építtetett a fővárosban, és meghagyta, hogy minden ember, aki elhalad előtte, mondjon imát. Aki áthágja ezt a törvényt, tekintet nélkül arra, hogy ismerte-e vagy sem, annak meg kell halnia. Halála előtt két dolgot kívánhat, és teljesülni fog, ha nem a trónt kívánja vagy a büntetés alól való feloldást.

Egy napon vízhordó ember lovagolt arra szamarán hagyományos botjával kezében, s minthogy nem ismerte a törvényt, nem mondott imát sem. Az őrök a király elé vitték, s a király szemére hányta, hogy megszegte az ország törvényét.

A vízhordó ember arra hivatkozott, hogy ezt a törvényt nem ismerte, és váltig bizonygatta, hogy ha tudomása lett volna róla, ezer imát mondott volna egy helyett. Védekezését nem fogadták el. A király felszólította, hogy készüljön a halálra, de ugyanakkor azt mondta neki, hogy kettőt kívánhat, és mind a kettő teljesülni fog, feltéve, hogy nem életéért könyörög, és nem akar király lenni.

A vízhordó ember a királytól a nemesekhez fordult, kérte, hogy szóljanak érdekében, sírt, zokogott, de mindez mit sem használt.

Ekkor így szólt: „Először is azt kérem, hogy ezer dénárt küldjenek azonnal családomnak.” Ez megtörtént, és felesége elismervénnyel igazolta, hogy átvette a pénzt. „Másodszor azt kívánom, hogy a királytól az utolsó őrig mindenkire botommal három csapást mérhessek, egy kis csapást, egy közepest és egy nagy csapást. És a királyon fogom elkezdeni.”

A király zavarodottan nézett vezírjei felé, és megkérdezte tőlük, hogy mitévő legyen. Azt ajánlották, hogy vesse magát alá a büntetésnek, minthogy a törvény szerint a bűnös kívánságát teljesíteni kell.

A király lelépett hát trónjáról, és felszólította a vízhordót, hogy lásson hozzá. A vízhordó olyan erővel csapott botjával a király válla közé, hogy ájultan esett össze. Amikor egy idő után újból magához tért, megkérdezte a vízhordótól, vajon melyik csapás volt ez: a kicsi, a közepes vagy a nagy. „Mindez attól függ – mondta a vízhordó –, milyennek érzi Felséged a következőt. Ebből mindent meglát majd.”

A király ezt gondolta magában: „Ó, egek! Ha ez volt a kis csapás, akkor a középsőtől szörnyethalok.”

A rémült király az őrök felé fordult, akik ostobán letartóztatták a vízhordót, és így szólt: „Hitvány gazemberek, honnan tudjátok, hogy nem mondott imát ez az ember? Én biztos vagyok benne, hogy mondott, és hogy olyan áhítattal imádkozott, mint senki annak előtte.”

S a király parancsot adott, hogy bocsássák szabadon a vízhordót, és hogy rombolják le a két csarnokot.

A BOLHA A KEMENCÉBEN

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy bolha. Nagy barátságban volt egy hangyával. Egyszer a bolha azt mondja:

– Kilyukadt a gyomrom az éhségtől. Meg kellene foltozni valamivel.

– Én is amondó vagyok – feleli a hangya.

Tanakodni kezdtek.

– Mihez fogjunk? Mit szerezzünk? A diónak héja van, a mazsolának szára van, az olajbogyónak meg magja van. Legjobb lesz, ha búzát szerzünk. A malomban megőröljük, kenyeret sütünk és megesszük.

Ment a bolha, hozta a búzát, odaadta a hangyának. A hangya a malomba vitte. Megőrölte, hazahozta. Tésztát dagasztott egy tálban, cipót formált. A bolha gondolt a tűzre. Tüzet rakott a kemencében, jól megrakta, befűtötte. Az első cipót még be sem tette, bepottyant a kemencébe, el is égett.

A hangya, mikor meglátta, jajveszékelt, a ruháját s gallérját is megszaggatta. Aztán kifordult a házból, s hamut hintett a fejére.

Látja mindezt egy galamb a fán. Megkérdezi:

– Szegény hangya, mi bajod?

A hangya meg így felelt:

– A bolha a tűzbe veszett, a hangyát a bánat marja.

A galamb erre a farkából néhány tollat kitépett. Kérdi a fa:

– Szegény galamb, miért téped a tolladat?

Az meg:

– A bolha a tűzbe veszett; a hangyát a bánat marja, a galamb a tollát tépi.

Erre a fa hullatni kezdte levelét.

Egy patak folyt a fa alatt. Látja, hogy a fán alig van levél.

Kérdi:

– Hát te fa, mért hullatod a lombod?

A fa feleli:

– A bolha a tűzbe veszett, a hangyát a bánat marja, a galamb a tollát tépi, a fa levelét hullatja.

A patak megzavarodott, s a búzatábla felé tartott.

A búza kérdi:

– Szegény patak, vized miért zavaros?

A patak mondja:

– A bolha a tűzbe veszett, a hangyát a bánat marja, a galamb a tollát tépi, a fa levelét hullatja, a patak megzavarodott.

A búza erre földig hajtja kalászát

Jön egy paraszt, látja, hogy a búzakalász földig hajolt.

Megkérdezi:

– Búza, búza, miért hajtod földig a kalászodat?

A búza mondja:

– A bolha a tűzbe veszett, a hangyát a bánat marja, a galamb a tollát tépi, a fa levelét hullatja, a patak megzavarodott, a búza a földig hajolt.

A paraszt erre az ásóját vállára vetette, s visszafordult hazafelé. Látja a lánya, hogy az apja a vállán hozza az ásóját. Kérdi tőle:

– Édesapám, miért van az ásó a válladon?

A paraszt mondja:

– A bolha a tűzbe veszett, a hangyát a bánat marja, a galamb a tollát tépi, a fa levelét hullatja, a patak megzavarodott, a búza a földig hajolt, az apád meg az ásóját vállára vetette.

A lány kezében egy csupor aludttej volt. Meg akarták enni kenyérrel. Fogta erre a csuprot, s az aludttejet az arcára öntötte.

Meglátja az édesanyja. Kérdi:

– Lányom, lányom, arcod miért aludttejes?

Lánya erre:

– A bolha a tűzbe veszett, a hangyát a bánat marja, a galamb a tollát tépi, a fa levelét hullatja, a patak megzavarodott, a búza a földig hajolt, az apám meg az ásóját vállára vetette, én pedig az aludttejet az arcomra kentem.

Anyja éppen kenyeret sütött a kemencében. Odahajolt akkor a tűzhöz, és megégette a mellét.

Megjött a fiú. Kérdi az anyját:

– Édesanyám, mért égetted meg magadat?

Anyja mondja:

– A bolha a tűzbe veszett, a hangyát a bánat marja, a galamb a tollát tépi, a fa levelét hullatja, a patak vize megzavarodott, a búza a földig hajolt, az apád meg az ásóját vállára vetette, a húgod az aludttejet az arcára kente, és én megégettem magam.

A fiú erre tintatartójának sarkával kiszúrta az egyik szemét. Elment az iskolába. Látja a tanító, hogy a fiúnak hiányzik a fél szeme. Kérdi tőle.

– Hát te gyerek, mi történt a fél szemeddel?

A fiú feleli:

– A bolha a tűzbe veszett, a hangyát a bánat marja, a galamb a tollát tépi, a fa levelét hullatja, a patak megzavarodott, a búza a földig hajolt, az apám meg az ásóját vállára vetette, a húgom az aludttejet az arcára kente, az anyám megégette mellét, és én fél szemem kiszúrtam.

A tanító erre a fél bajuszát nyomban kitépte. Kiment az utcára.

Meglátja egy szamár. Megkérdezi a tanítót:

– Ej, te szegény tanító, hová lett a fél bajuszod?

A tanító meg így felel:

– A bolha a tűzbe veszett, a hangyát a bánat marja, a galamb a tollát tépi, a fa levelét hullatja, a patak megzavarodott, a búza a földig hajolt, az apa meg az ásóját a vállára vetette, a lány az aludttejet az arcára kente, az anya megégette mellét, a fiú fél szemét kiszúrta, én pedig kitéptem a fél bajuszomat.

A szamár erre két lábra állt, nagy hahotára fakadt, és azt mondta:

– Jókedvemben táncot ropok. Hogy milyen ostobák vagytok! Ha bolha kell, mindjárt adok!

BU ALI

Volt egy öreganyónak egy kopasz fia, akinek meghalt az apja. Az anyja egyszer eszébe vette, hogy a fiát valami mesterségre kellene adni. Megkérdezte Bu Alit:

– Mi szeretnél lenni?

– Tudom is én azt, édesanyám! – felelte a kopasz.

Végül megegyeztek, hogy borsót vesznek, elmennek a bazárba, s Bu Ali minden árus előtt megeszik egy borsószemet. Amelyik árusnál elfogy a borsó, annak a mesterségét fogja kitanulni.

Így is tettek. Bu Ali minden bolt előtt megevett egy borsószemet, az utolsót éppen egy szakács bódéja előtt kapta be. Az öreganyó ekkor a szakácshoz lépett, és így szólt hozzá:

– Kérlek, fogadd fel ezt az apátlan árvát.

A szakács beleegyezett. Bu Ali elszegődött a szakácshoz, az anyja pedig hazament. A kopasz fiú megkezdte a szolgálatát. Söpörgetett, elmosta az edényeket. Mikor már két-három napon át jól végezte a dolgát, gazdája így szólt hozzá:

– Ügyes gyerek vagy, maradj itt éjjel is!

Bu Ali ezentúl az éjszakát is a mesternél töltötte. Egyik éjjel már kora hajnalban munkához látott. Látja ám, hogy a gazdája kinyitja az éléskamra ajtaját, és kivesz onnan tíz-húsz mán[1] homokot. Aztán egy mánt szór az egyik edénybe, kettőt egy másikba, ötöt egy harmadikba, addig-addig, amíg elfogyott a húsz mán. Ezután vizet öntött az edényekbe, lefedte őket, és így szólt Bu Ahhoz:

– Rakj tüzet az edények alá!

Bu Ali tűzrakás közben nem győzött csodálkozni azon, hogy gazdája homokot akar megfőzni.

Reggel felé kinyitották a boltot. Mikor leemelték az edényekről a fedőket, látja ám Bu Ali, hogy az egyik tele van piláffal, a másik cselouval[1], a harmadik gajméval[1], a negyedik gourméval[1], az ötödik rántottával, a hatodikban pedig a homok éppenséggel sült csirkévé változott át. Egyszóval, ami ételt csak el tudsz képzelni, azt mind el tudta készíteni a mester homokból.

Bu Ali sehogy sem értette mi történt, de nem szólt egy szót sem. Az emberek meg jöttek-mentek reggeltől estig, és jóízűen falatoztak. Éjszaka Bu Ali elmosta az edényeket, homokot szórt beléjük, vízzel meglocsolta, aztán tüzet gyújtott alájuk. Reggelre kelve aztán, ami ételt csak szemed-szájad megkíván, az mind ott gőzölgött az edényekben.

Már egy hónap is eltelt, hogy Bu Ali kötelességtudóan végezte a dolgát. Majd kifúrta az oldalát a kíváncsiság, hogy miképpen változik át a homok finom étellé, de nem szólt volna egy szót sem. Gazdája meg azt gondolta magában, hogy Bu Ali nem tud semmiről.

Egyik nap odaadott Bu Alinak egy darab húst, és azt mondta:

– Eredj a házamba, és vidd el ezt a húst, süssék meg maguknak!

– Csakhogy én nem tudom ám, hogy te hol laksz – felelte Bu Ali.

– Majd én elmagyarázom – mondta a mester. Néhány szót írt fel egy papírra, és így folytatta:

– Átmész egy folyosón, és mész, mész, amíg eljutsz egy ajtóhoz. Az ajtót nyitva találod, de két kutya lesz ott, azok szét akarnak tépni téged. Megmutatod nekik ezt a papírt, mire a kutyák megszelídülnek, és veled mennek. Eljutsz majd egy második ajtóhoz. Látsz majd ott egy oroszlánt, amelyik rád akar ugorni. Neki is megmutatod ezt az írást, mire az oroszlán békén hagy, és lefekszik. Mész, mész egyre tovább, amíg elérsz egy harmadik ajtóhoz. Egy sárkány őrzi azt, aki tüzet okád a szájából. Neki is megmutatod a papírt, s a sárkány elalszik. Eljutsz ekkor egy kertbe, odaadod a húst, és kettőt se számolva visszajössz.

– Értem és engedelmeskedem – mondta Bu Ali.

Fogta a húst meg a papírdarabot, és útnak indult. Ment-ment a sötét folyóson keresztül, s rendre találkozott a kutyákkal, az oroszlánnal és a sárkánnyal. Megmutatta nekik az írást, s azok békében továbbengedték. Elérkezett végül egy kertbe, ami olyan nagy volt, hogy csak Allah tudja, mekkora. Talán csak a paradicsom kertje lehetett olyan szép. Elindult egy kerti úton, s eljutott egy palotához. A palotából kijött egy fiatal lány, aki szép volt, mint a hold. Bu Ali átadta neki a húst, s már fordult is vissza, és a folyosón át visszatért a boltba.

Ettől a naptól kezdve Bu Ali mindig vitt valami ételt gazdája házába. Átadta a fiatal lánynak, és sietett vissza. Egyszer a fiatal lány jobban szemügyre vette Bu Alit. Ekkor vette csak észre, hogy az ételhordó fiatal és jóformájú fiú. Ahogy telt-múlt az idő a két fiatal megszerette egymást.

Egyik nap, amint Bu Ali körülnézett a szobában, megpillantott egy könyvet egy kis fülkében. Fogja a könyvet, beleolvas, hát látja, hogy telisde-tele van bűvös igékkel és varázsmondásokkal, amelyekhez képest az ételvarázslás csak gyerekjáték.

Ettől kezdve mindennap lemásóit egy keveset a könyvből, s mikor befejezte a másolást, már meg is tanulta kívülről az egészet.

Ekkor így szólt a gazdájához:

– Engedd meg, hogy hazatérjek egy-két napra az anyámhoz.

A mester beleegyezett. Bu Ali sietett haza.

Az anyja nagyon megörült, és megkérdezte tőle:

– Jól kitanultad a szakácsmesterséget?

– Még a mesteremnél is többet tudok most már! –. felelte Bu Ali. Este vacsora után, mikor lefekvéshez készülődtek, így szólt az

anyjához:

– Holnap reggel, mikor felkelsz, egy pompás öszvért látsz a ház sarkához kötve. Megfogod a kötőfékjét, és elvezeted a bazárba. Száz tumánt[1] kérsz érte, kevesebbet el ne fogadj. Csak arra vigyázz, hogy a kötőféket ki ne add a kezedből, hanem hozd haza.

Reggel, mikor az öreganyó felébredt, Bu Alit nem találta sehol. A ház sarkához kötve meg ott állt egy szép öszvér. Fogta a kantárját, és vezette a bazárba.

Az emberek nyomban köréje sereglettek, s mindenki meg akarta venni az öszvért. Ekkor megérkezett a kereskedők elöljárója. Az ő szeme is rögtön megakadt az öszvéren, amelyhez hasonlót még a király istállójában sem lehetett látni. Kérdi az öregasszonyt:

– Mondd csak, anyóka, mennyiért adod el az öszvéredet?

– Száz tumán az ára, kevesebbért nem adom.

A kereskedő sietett kifizetni a száz tumánt. Az öregasszony átadta a kereskedőnek az öszvért, a kantárt pedig megtartotta magának.

A kereskedő felült az öszvérre, s kíséretével együtt hazafelé vette az útját. Hazaérve, rábízta az öszvért egy fekete rabszolgára, és megparancsolta neki:

– Vidd az istállóba, és kösd meg! Adjál neki árpát és szalmát! Aztán csutakold szépen le, mert este felülök rá, és elmegyek a királyhoz.

A rabszolga vitte az öszvért az istállóba, megkötötte, leszerszámozta, és abrakot tett elébe. Látja ám, hogy az hozzá sem nyúl semmihez. Árpát adott neki, azt sem ette. Kínálhatta akármivel, az öszvér nem evett semmit. Azt mondja magában a szolga:

– Legjobb lesz, ha lecsutakolom, és megyek aludni.

Megragadott egy lóvakarót, és már kezdte volna a csutakolást,

mikor az öszvér jól térden rúgta.

– Átkozott dög! – kiáltott fel a fekete – ezt megkeserülöd.

Felkapott egy rudat, s rárontott az öszvérre, hogy majd jól helybenhagyja. Hát látja, hogy az öszvér mind kisebb lesz, már csak akkora, mint egy egér, s hirtelen eltűnik az istálló egyik repedésén keresztül.

A fekete meg csak állt tátott szájjal, rúddal a kezében. Hogyne, hiszen látta, amint az öszvér egérré változott, és eltűnt egy lyukon át. Esze nélkül szaladt az urához, és újságolta:

– Uram, az öszvér egérré változott, és egy lyukon át elszaladt.

– Elment az eszed? – kiáltotta gazdája. – Ki látott még olyat, hogy egy öszvér egérré változik, és eltűnik egy lyukon át.

A rabszolga meg csak hajtogatta:

– Allahra mondom, saját szememmel láttam.

Megy az ura az istállóba, látja, hogy a fekete igazat mondott, mert az öszvérnek hűlt helye. Bárhogy törte a fejét, sehogy sem értette, mi történt.

Bu Ali pedig hazament az anyjához.

Este vacsora után, mikor lefekvéshez készülődtek, így szólt az anyjához:

– Holnap reggel, mikor felkelsz, egy nagy kost látsz a ház sarkához kötve. Elviszed a bazárba, és száz tumánnal alább nem adod. Ha eladtad, a kötőféket vedd le róla, és hozd haza. Ha nem hozod el, nem tudok hazajönni. Mert a lelkem ebben a kötőfékben van.

Az anyja beleegyezett. Elvezette a kost a bazárba, eladta száz tumánért, fogta a kötőféket, és hazavitte.

Az ember, aki megvette a kost, majd kibújt a bőréből örömében. Ilyen kosa – gondolta magában – nincsen senkinek.

Estefelé elvezette az állatot a város főterére. Akinek csak kosa volt, az mind odahajtotta. Talán két-háromezer ember is összegyűlt, hogy megnézze a kosviadalt.

Az ember, aki aznap vette, a kost kihirdette:

– Bárki kosával kiáll az én kosom. Száz tumán lesz a tét. Ha az én kosom futamodik meg, akkor én fizetek, ha az ellenfél kosa lesz a vesztes, akkor én nyerem meg a fogadást.

Hamarosan támadt is egy ellenfele a kosának. Éppen abban a pillanatban azonban, amikor a két állat összecsapott egymással, a száz tumánért vett nagy kos füstté változott, és elszállt az ég felé. Az embereknek tátva maradt a szája, és nem tudta senki sem, hogy mi történt.

Bu Ali meg hazament, és megvacsorázott az anyjával. Mikor lefekvéshez készülődtek, azt mondja az anyjának:

– Holnap reggel, mikor felkelsz, egy nagy tevét látsz a ház sarkához kötve. Elviszed a bazárba, és száz tumánért eladod. De nehogy kiadd a kezedből a kötőféket, mert akkor nem tudok hazajönni.

Az anyja reggel, mikor felkelt, fogta a tevét, és vitte a bazárba, hogy eladja.

Ahogy eltelt a két nap, látja ám a szakács, hogy Bu Ali csak nem jön vissza. Az emberek meg evés közben így beszélgettek egymással:

– Tudjátok mi történt tegnap meg tegnapelőtt a városban? Egy öszvér egérré változott, és eltűnt egy lyukon keresztül, egy kos pedig füstté lett, és elszállt az ég felé.

A szakács amint meghallotta ezeket a szavakat, rögtön tudta, hogy az öszvér és a kos nem lehetett más, csak Bu Ali.

Éktelen haragra gerjedt, és ezt mondta magában:

– Biztos megtanult mindent a könyvemből. Már megyek is a bazárba, megveszem akármibe is kerül, és leszámolok vele.

Pénzt vett magához, s indult a bazárba. Tüstént meglátta, hogy egy asszony egy nagy tevét tart kötőféknél fogva. Kérdezi tőle:

– Mennyiért adod a tevédet?

– Száz tumán az ára – feleli Bu Ali anyja.

– Száz tumán? No fogjad, már ki is fizetem.

Mikor az öreganyó átvette a pénzt, a szakács megragadta a teve kötőfékjét. Az anyó felkiáltott:

– A teve a tiéd, de a kötőféket nem adom!

– Ugyan – feleli a szakács –, ez a kötőfék nem ér semmit. Fogd ezt a tíz tumánt, és ne is beszéljünk róla többet.

Hosszas alkudozás után végül is a szakács száz tumánért megvette a kötőféket is.

A teve – aki nem volt más, mint Bu Ali – sírt és kiáltozott, de az anyja nem értette meg.

A szakács fogta a tevét, és haza vitte a boltjába. Továbbvezette a folyosón, amíg eljutottak a kertbe, ahol Bu Ali nap mint nap megfordult.

Mikor a kertben voltak, a szakács egy kúthoz vezette Bu Alit, s négy lábát összekötözte egy kötőfékkel. A teve sírt, de hiába volt minden, nem tudott elmenekülni.

A szakács ekkor így szólt a lányának:

– Eredj, keress egy nagy kést, amivel levághatom ezt a tevét.

A lány rögtön tudta, hogy a teve csak Bu Ali lehet, akivel mindennap találkozott a kertben. Ment, és hozta a kést. Mikor azonban az apjához ért, úgy tett, mintha odanyújtaná neki, de hirtelen beleejtette a kútba.

A szakács nagyon megharagudott, és azt mondta:

– Most lemegyek a kútba, felhozom a kést, és a tevével együtt téged is megöllek.

Miközben leszállt a kútba, a lány eloldozta a tevét. Az nyomban galambbá változott, és elrepült. A szakács, mikor észrevette ezt a kútból, nyomban sólyommá változott, és már repült is utána. A galamb menekült, a sólyom meg üldözte.

Éppen akkor arra vadászgatott a király fia. Mivel nagyon megéhezett, leült falatozni. A galamb egy csokor virággá változott, és leesett a királyfi ruhájára. A királyfi felvette, és szagolgatni kezdte. A sólyom ekkor dervis[1] alakját vette föl, és ott termett a királyfi előtt.

– Mit akarsz? – kérdezte tőle a királyfi.

– Add nekem ezt a csokor rózsát! – kérte őt a dervis.

A királyfi nekiadta. Mikor azonban a dervis át akarta venni, a csokor virág átváltozott egy maréknyi gabonává, és szétszóródott a földön. A dervis nyomban kakassá változott, és gyorsan csipegetni kezdte a szemeket, egyiket a másik után. Mikor már csak egy szem volt hátra, az kutyává változott, ráugrott a kakasra, széttépte, és már ott sem volt.

A királyfi és a szolgája tátott szájjal bámultak, és egymást kérdezgették, hogy mi történt. Ekkor értem én is oda, de többet én

se tudok.

A CSODAKŐ MESÉJE

Volt egyszer egy király, annak pedig egy lánya, de a király sohasem volt megelégedve semmivel, amit a lánya tett, egész nap csak hibát talált benne. A királylány végül is nagyon búnak eresztette a fejét, és azon kezdett keseregni, milyen szomorú is az élete. Maga mellé vette hát a szolgálóját, és kiment a város kapuján.

Csak mentek, mentek, mendegéltek, míg el nem értek egy sivatagba, és végül is egy gyönyörű kert kapuja előtt találták magukat. A királylány odalépett, és megérintette a kaput, hát uramfia, a kapu magától kitárult! Megilletődve belépett a kertbe, s ekkor a kapu becsapódott a háta mögött, a szolgáló pedig kívül rekedt. A királylány sétálni kezdett a kertben, s amint megy, hát egyszerre csak megpillant egy lugast, és a lugasban egy alvó embert. Közelebb settenkedett, belépett a lugasba, óvatosan lehúzta a leplet az alvó arcáról. Hát csodák csodája, látja ám, hogy egy gyönyörű ifjú, olyan szép, hogy még a nézésétől is hevesebben kezdett dobogni a szíve! De jaj, az ifjú egész teste tele volt szurkálva tűkkel, olyan sűrűen, hogy nem lett volna hely még egy tű számára.

Akkor észrevette, hogy egy papírlap hever az alvó mellett. Nosza gyorsan elolvasta. Az írásban ez állt:

„Ha valaki negyven nap, negyven éjszaka egyfolytában tudna virrasztani az ifjú mellett, anélkül hogy egy pillanatra is elszenderedne, és egész idő alatt nem enne mást, mint egyetlen diót naponta, és nem inna több vizet, mint amennyi egy fél dióhéjba belefér, és közben kihúzgálná mind a tűket a testéből, akkor a negyven nap és negyven éjszaka elteltével a királyfi nagyot tüsszentene és felébredne.”

A királylány nap mint nap ott ült az alvó mellett, és húzkodta ki belőle a tűket, és akárhányszor az álmosság elhatalmasodott rajta, a kertkapuhoz ment, a szolgálóhoz, és elbeszélgetett vele:

– Itt vagy még? – kérdezte. – Hogy telik az idő? Járt erre valaki?

És így virrasztott napokon át, míg végre eljött a negyvenedik nap, és már csak három tű maradt az alvó testében.

Ekkor hirtelen egy karaván kolompját hallotta, felkelt az alvó mellől, és a kertkapuhoz szaladt.

– Mi az? Mi újság? – kérdezte. – Honnan jön ez a kolompszó?

A szolgáló így válaszolt:

– Egy karaván érkezett, éppen itt dobták le a málhát, és tábort akarnak verni.

A királylány ekkor azt mondta:

– Menj a karaván vezetőjéhez, és kérd meg, jöjjön a kertkapuhoz, mert beszélni szeretnék vele.

A szolgálólány a kertkapuhoz hívta a karaván vezetőjét.

– Gyere ide, úrnőm beszélni szeretne veled.

Amikor odajött, a királylány azt kérdezte tőle:

– Mennyiért emelnéd át a szolgálómat a kerítésen, hogy itt legyen velem a kertben?

– Száz tumánért! – válaszolta a karaván vezetője.

– Megkapod! – felelte a királylány.

A karaványvezető tehát átemelte a lányt a kerítésen, megkapta a pénzét, és elment.

Akkor a királylány elmesélte a szolgálójának a negyven nap és negyven éjszaka történetét, aztán így folytatta:

– Nagyon gyengének érzem már magam. Kimondhatatlanul álmos vagyok. Csak egy pillanatra hajtom le a fejem. Ülj csak ide a gyönyörű ifjú mellé, de meg ne érintsd, amíg fel nem ébredek.

Amint a királylány elaludt, a szolgáló óvatosan lehúzta a leplet az alvó arcáról, kihúzta az utolsó három tűt a testéből. Az ifjú hirtelen nagyot tüsszentett és felébredt.

– Ki vagy? – kérdezte. – Angyal, tündér vagy ember lánya?

Azután azt kérdezte:

– Honnan jöttél? Hogyan kerültél ide?

A szolgáló pedig elmesélte neki az egész történetet, de úgy, mintha ő lett volna a királylány, az alvó királylány pedig az ő szolgálója.

A királylány szenvedéseit, hűséges virrasztását a sajátjának tüntette fel.

Az ifjú így szólt:

– Jól van, jól. Szeretnél-e hát a feleségem lenni?

– Igen – mondta a szolgáló. – Semmit sem szeretnék jobban. Te királyfi vagy, én pedig királylány, legyünk hát férj és feleség.

Mialatt így beszélgettek, az igazi királylány felébredt, megtudta, hogy balszerencséje megint tönkretette, hiába szenvedett, hiába virrasztott. Még csak reménye sem lehetett arra, hogy változtasson a dolgon, csak türelmesen el kellett viselnie a sorsát, összecsapta hát a kezecskéit, és így kiáltott:

– Hála néked, Uram! Hála a nagy Allahnak! – és azután egy szó nem sok, annyit sem lázadozott sorsa ellen, hanem rabszolga lett, a szolgálóleányból pedig fenséges úrnő.

A királyfi pedig parancsot adott ki, hogy hét város öltözzék ünneplőbe, és feleségül vette a szolgálót.

A királylány takarított, főzött, felszolgálta az ételt, és nem volt egyetlen zokszava sem. A királynak és feleségének pedig négy gyermeket adott Allah.

Egy nap a királyfi messzi útra készülődött, s ilyen szavakkal fordult a feleségéhez:

– Milyen ajándékot hozzak neked utamról?

És az asszony elmondta, mit kíván.

A királyfi gyermekeitől is megkérdezte:

– Milyen ajándékokat hozzak nektek utamról?

A gyermekek is elmondták, mit kívánnak.

Akkor a királyfi odafordult a királylányhoz, akiről azt hitte, hogy a felesége szolgálója, és megkérdezte:

– És te? Neked milyen ajándékot hozzak utamról?

A királylány így felelt:

– Nem kívánok én semmi mást, csak egy csodakövet és egy kínai babát.

A királyfi útnak indult. Hat hónapig volt távol, és megvett mindent, amit csak a felesége és gyermekei kívántak. Akkor eszébe jutott, hogy a szolgáló egy csodakövet és egy kínai babát kért.

Karavánszerájról karavánszerájra járt, amíg végül talált egy kereskedőt, aki azt mondta neki:

– Nekem van csodakövem!

Amikor a királyfi újra felkereste a kereskedőt, hogy megvegye az ajándékot, a kereskedő azt kérdezte:

– Kinek veszed ezt a csodakövet?

– Van otthon egy szolgálóm – válaszolta a királyfi –, ő kért meg rá, hogy hozzak neki egy csodakövet.

A kereskedő így felelt:

– Ó, bármi is a neved, nem szolgáló az a lány, bárki legyen is, de királylány minden bizonnyal.

– Ostobaság, barátom! Mondom, hogy a szolgálóleányom.

– Lehetetlen! – válaszolta a kereskedő. – Ha hazaérsz utadról, a követ oda fogod adni a szolgálónak. Amikor elvégezte munkáját a lány, keres majd magának egy elhagyott zugot. Ha elrejtőzöl és kihallgatod, megismerheted minden titkát, mert mindent elpanaszol majd ennek a kőnek, és miután panaszait befejezte, így szól:

Csodakő, csodakő,

te is szenvedsz, én is szenvedek,

vagy te hasadj meg, vagy az én szívem hasad meg.

– Amint ezt mondja, gyorsan oda kell szaladnod hozzá, és jó szorosan át kell ölelned, mert ha nem öleled át elég szorosan, meghasad a szíve, és meghal.

De ne szaporítsuk tovább a szót, a királyfi úgy tett, ahogyan a kereskedő mondta, és odaadta a követ a szolgálónak. Amint az elvégezte a munkáját, kiment a konyhába, vizet fröcskölt a padlóra, felseperte, lámpást gyújtott, és leült a földre az egyik sarokban. A csodakövet és a kínai babát maga elé tette, és elmondta nekik minden búját-baját. Aztán azt mondta:

Csodakő, csodakő,

te is szenvedsz, én is szenvedek,

vagy te hasadj meg, vagy az én szívem hasad meg.

Alig mondta ki e szavakat, szélsebesen odaszaladt hozzá a királyfi, és szorosan átölelte. Erre a kő kettéhasadt, és egy kis vér csillogott rajta. A királyfi megcsókolta a királylányt, és vigasztalgatta. Aztán parancsot adott, hogy a csalárd szolgálót, aki eddig a felesége volt; keményen büntessék meg, kergessék ki a sivatagba.

Mikor mindez megvolt, megparancsolta, hogy a hét város öltözzék ünneplőbe, aztán feleségül vette a királylányt, nagy lakomát csaptak, és boldogan éltek együtt halálukig.

Vége, vége a mesémnek,

mégsincs fészke a verébnek.

AZ OKOS ISZFAHÁNI EMBER ÉS AZ ÓRIÁS

Egy iszfaháni ember egyszer kénytelen volt éjszaka egyedül átutazni a völgyön, amely hírhedt volt óriásairól. Az iszfaháni nyílteszű ember volt, szerette a szívdobogtató kalandokat, és bár nem volt olyan erős, mint az oroszlán, de büszke volt ravaszságára.

Ez az ember, akit Amin Bégnek hívtak, sok történetet hallott a völgy óriásairól, és szerette volna, ha találkozik közülük eggyel is. Fel is készült a találkozásra, egy tojást és egy darab kősót tett a zsebébe.

Nem is haladt nagyon messzire a szurdokvölgy sziklái között, amikor hirtelen üvöltést hallott:

– Hé, te iszfaháni Amin Bég! Rossz úton jársz, el fogsz tévedni, gyere inkább erre. Én a barátod vagyok, Karim Bég a nevem, ismertem, az apádat, az öreg Kerbela Bégt, sőt még az utcát is, amelyben otthonod van.

Amin tudta, hogy az óriásoknak megvan az a csodálatos képességük, hogy bárkinek az alakját fel tudják ölteni, és hogy nagyon jól ismerik a városokat és a nemzetségeket, ezért nem is kételkedett egy pillanatig sem abban, hogy egy veszedelmes óriással hozta össze a sors. Mégis szilárdan eltökélte, hogy találkozik vele, mert bízott ravaszságában.

– Várj, barátom, amíg odaérek – válaszolta.

Amint a közelébe ért, így folytatta:

– Te nem Karim vagy, az én barátom, te egy hazug óriás vagy, de én ennek csak örülök, mert éppen téged kerestelek. Már a föld minden teremtményén kipróbáltam erőmet, és nem találkoztam egyetlen olyan emberrel, egyetlen olyan vadállattal sem, amely ellenállhatott volna nekem. Azért jöttem hát végül ebbe a völgybe, hogy egy óriással találkozzam, aki talán méltó ellenfelem lesz.

Az óriás nagyon meglepődött, villámló szemekkel nézett rá, és így szólt:

– Ádám gyermeke, bizony nem látszol valami erősnek.

– A látszat mindig csalóka – felelte Amin –, de én be fogom bizonyítani neked, hogy milyen erős vagyok. Íme – folytatta, és felemelt egy követ a patakmederből –, ebbe a kőbe nedv van bezárva. Próbáld meg, ha tudod, és facsard ki belőle.

Az óriás fogta a követ, összeszorította a tenyerében, de rövid idő múlva visszaadta, és így szólt:

– Lehetetlen!

– Ugyan, ugyan – felelte az iszfaháni –, mi sem könnyebb ennél – és a követ a tenyerébe vette, melybe azonban előbb a tojást is belefogta. – Nézd csak!

Az óriás ugyancsak elbámult. Először mintha a széttöredező kő hangját hallotta volna, aztán látta az iszfaháni ujjai között lecsordogáló nedvet. És az átkozott fickó még csak nem is erőlködött!

Amin közben földre dobta a követ, és egy másikat vett fel.

– Ez itt – mondta – sóval van teli, magad is meggyőződhetsz róla, ha szét tudod morzsolni az ujjaid között.

Az óriás azonban bevallotta, hogy nem ért a kövekhez, és nincs is elég ereje ahhoz, hogy szétmorzsolja őket.

– Add csak ide! – mondta Amin türelmetlenül, és a tenyerébe fogta, belecsúsztatva a darab kősót is. Az óriás látja ám, hogy fehér por permetezik alá Amin ujjai közül, és meg is kóstolta a port. Só volt bíz az, valódi hamisítatlan kősó! Az óriás egészen elképedt a csodálatos ember okosságán és erején, de meg is rémült, hátha ez az ember ellene fordul. Ezért aztán elhatározta, hogy jó barátságot köt ezzel az iszfaháni emberrel, és kedves lesz hozzá, így várja ki az alkalmas pillanatot, amikor elpusztíthatja.

– Csodálatra méltó barátom – fordult hozzá –, tiszteld meg szerény hajlékomat jelenléteddel. Itt van a közelben, megpihenhetsz és felüdülhetsz benne, és a kényelmesen eltöltött éjszaka után, kipihenve folytathatod holnap utadat.

– Nincs semmi okom, óriás barátom – válaszolta Amin –, hogy visszautasítsam meghívásodat, de jól jegyezd meg, nagyon lobbanékony természetű vagyok, nehogy valami kellemetlenséggel vagy goromba szóval felbosszants, aztán meg tisztánlátó is vagyok, belelátok a szívedbe, tudom minden titkos szándékodat és vágyadat, éppoly tisztán és világosan, mint ahogy beleláttam a kőbe, amelyben só volt. Légy hát óvatos, és vigyázz, nehogy magad ellen ingerelj!

Az óriás bizonygatni kezdte, hogy egy rossz szó nem sok, annyit sem fog kiejteni a száján, és megesküdött urára, a Halál Angyalára,

hogy a vendég jogait és a barátság eszményét egy pillanatra sem fogja szem elől téveszteni.

Így aztán Amin engedett az unszolásnak, és követte az óriást a sziklák közt kanyargó ösvényen, amíg végre egy tágas barlanghoz érkeztek.

– Itt lakom – mondta az óriás –, és itt az én kedves barátom megtalál mindent, mi szem-szájnak ingere. És békében ki is pihenheti magát. – S közben végigvezette az egyes helyiségeken, melyekben mindenféle termény és árucikk volt felhalmozva. Mindezt védtelen utasoktól rabolta a gonosz óriás, sorsukat Amin kikövetkeztethette a szétszórt emberi csontokból, melyekbe unos-untalan belebotlott.

– Ez talán elég lesz neked vacsorára – szólt az óriás, és felemelt egy hatalmas zsák rizst –, ha ilyen erős vagy, bizonyára az étvágyad is meglehetős.

– Valóban – felelte Amin –, de mielőtt elindultam, megettem egy egész bárányt, és körülbelül annyi rizst, mint amennyi ebben a zsákban van. Nem is vagyok még éhes, de azért nem utasítalak vissza, nehogy megsértsem vendégszeretetedet.

– Előbb azonban meg kell főznöm – folytatta az óriás –, ti nem eszitek a terményt nyersen, mint mi. Itt az üst. Én most kimegyek egy kis fáért, hogy tüzet rakhassunk, te addig hozz vizet abba – ezzel egy bőrtömlőre mutatott, melyet hat ökör bőréből varrtak.

Amin megvárta amíg az óriás elhagyja a barlangot, aztán rettenetes erőlködéssel odavonszolta az üres tömlőt a sötét vizű patak partjára, mely a sziklákról csörgött alá a barlang másik végében, hogy néhány lépéssel odébb ismét a föld alá bújjon, a sziklák között.

„Hogyan viselkedjem – töprengett Amin –, hogy észre ne vegye, milyen gyenge vagyok? Ezt a tömlőt alig tudom üresen megmozdítani, ha meg tele van, húsz ember ereje sem volna elég

hozzá. Mit tegyek? Bizonyára felfal ez az emberevő óriás. Csak az tartja féken, hogy azt hiszi, rettenetesen erős vagyok.”

Néhány pillanatnyi töprengés után eszébe jutott valami, és elkezdett egy keskeny csatornát ásni a patakból a barlang másik vége felé, ahol a vacsorát akarták elkészíteni.

– Mit csinálsz?! – ordította az óriás, amikor belépett a barlangba. – Arra kértelek, hogy hozzál vizet, hogy megfőzhessük ezt a kis rizst, te meg egy óra hosszat piszmogsz vele! Nem tudod megtölteni és idehozni azt a tömlőt?

– Dehogynem! – felelte Amin. – De hálámat kedves vendégszeretetedért nem csupán nyers erőm segítségével akarom kifejezésre juttatni. Ha volna elég nagy tömlőd, az egész patakot ide tudnám hozni. De nézd csak! – folytatta, és a megkezdett csatornára mutatott. – Olyan munkába kezdtem, amelynél az ember az eszét használja fel arra, hogy megkímélje magát a nehéz munkától. Ez a csatorna, noha kicsinek látszik, idehozza a patakot a barlang másik végéből. Még egy kis duzzasztó medencét is építek ott neked, melyet tetszésed szerint nyithatsz meg vagy zárhatsz el, s így egyszer s mindenkorra megkíméled magad a vízhordástól. De kérlek, hagyj magamra, amíg ezt a munkát be nem fejezem – és ezzel elkezdett ásni.

– Ostobaság! – felelte az óriás, és megragadta a tömlőt, megtöltötte vízzel. – Majd magam hozok vizet, és azt tanácsolom neked, hagyj fel ezzel a csatornával, vagy minek nevezed, gyere, és edd meg a vacsorádat, aztán feküdj le aludni. Ha kedved van hozzá, majd holnap reggel befejezheted csodálatos munkádat.

Amin dicsérte az eszét, hogy így kivágta magát a bajból, és nem késlekedett tovább, megfogadta az óriás tanácsát. Alaposan beevett a rizsből, lepihent a fekvőhelyére, melyet az óriás a legremekebb szőnyegekből, takarókból és párnákból készített neki. Ezek is a rablott holmik közül kerültek elő. Az óriás fekvőhelye is a barlangban volt, alig hajtotta le a fejét, már aludt is. Amin agya azonban lázasan dolgozott, s így nem is tudott elaludni, fel is kelt gyorsan, egy

hosszúkás párnát fektetett az ágya közepére, hogy úgy nézzen ki a dolog, mintha ő maga feküdne ott. Aztán elrejtőzött a barlang egyik félreeső sarkában, hogy megfigyelhesse, mi történik.

Az óriás röviddel hajnal előtt ébredt, felkelt, nesztelenül odalopózott Amin ágyához, nem vett észre semmit, elégedetten állapította meg, hogy vendége még alszik. Megragadta a sétabotját, amely akkora volt mint egy évszázados fa törzse, és egy óriásit suhintott vele oda, ahol Amin fejét sejtette. Jajkiáltást se hallott, elmosolyodott hát, mert azt hitte, végzett az iszfahánival. De hogy biztos legyen a dolgában, még hétszer megismételte a suhintást.

Ezután, mint aki jól végezte a dolgát, visszafeküdt, de alig helyezkedett el, Amin, aki közben visszalopózott a fekvőhelyére, felemelte a fejét a párnák közül, és így szólt:

– Óriás barátom, miféle rovar zavarhatta meg álmomat? Törékeny szárnyacskájával hétszer verdesett a takarómon. Milyen kellemetlenek ezek a férgecskék! Nem árthatnak ugyan az embernek, de megzavarják éjszakai nyugalmát.

Az óriás ereiben megfagyott a vér, amikor Amin hangját hallotta, de rémülete csak fokozódott, amikor Amin a hét suhintásról beszélt. Egyetlen ilyen suhintás elég lett volna egy elefántnak is! Neki meg csak annyi, mint egy rovar szárnyacskáinak verdesése! Az óriás nem érezte magát biztonságban a csodálatraméltó ember közelében, sebbel-lobbal felkelt, és elmenekült a barlangból.

Amikor Amin észrevette, hogy egyedül van, nem sokat töprengett, minek köszönheti a szerencséjét, hanem szemügyre vette a kincseket, és azon törte az eszét, hogyan szállíthatná mindezt haza.

Felfegyverezte magát egy kanócos puskával, mely az óriás valamelyik áldozatáé lehetett, és elindult az ösvényen. Alig haladt valamit, látja ám, hogy jön az óriás visszafelé, egy hatalmas husánggal a kezében, egy róka társaságában. Amin ismerte a rókák ravaszságát, és rájött, hogy a róka bizonyára felnyitotta ellensége szemét, de mégse veszítette el lélekjelenlétét.

– Ez a tiéd! – kiáltotta oda a rókának, és megcélozta a kováspuskával, meghúzta a ravaszt, és átlőtte a róka fejét. – Ez a tiéd, amiért nem engedelmeskedtél parancsaimnak. Ez a barom – folytatta a rókára mutatva – megígérte, hogy hét óriást hoz nekem, hogy megláncolva Iszfahánba vihessem őket, és íme, csak téged tudott idehozni, téged, aki már úgyis a rabszolgám vagy! – Így szólt, és közelebb lépett az óriáshoz, de az már addigra futásra fogta a dolgot, és rövidesen eltűnt a messzeségben.

Amin pedig a legközelebbi városba ment, tevéket és öszvéreket bérelt, hogy elszállíthassa az óriás összerablott kincseit. Az életben maradott áldozatoknak mind visszaadta javaikat, de az elpusztultak kincsei még így is igen gazdag emberré tették. Mindezt pedig okosságának, találékony eszének köszönhette, mert ez mindig győzedelmeskedik a baromi erő és a vakmerőség felett.

A CSENGETTYŰS LÁBÚ KECSKE

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy csengettyűs lábú kecske. Volt neki három gidája: Sángul, Mángul és Szőlőszemecske. A kecskecsalád a legelő közelében éldegélt egy házikóban.

Egyszer megtudta a kecske, hogy az éles fogú farkas a ház körül settenkedik. Nyugtalanította őt a kénytelen szomszédság, s lelkére kötötte gidáinak:

– A szemetek nyitva legyen, ne rakoncátlankodjatok! Ha pedig valaki zörget, jól nézzétek meg, hogy ki az. Ott az ajtó hasadéka, s a kulcslyukon is kiláttok. Ajtót csak akkor nyissatok, ha engem felismertek. Se a farkast, se a sakált a házba be ne eresszétek!

– Ne aggódjál, így teszünk! – ígérték a gidák.

A kecske ezután elment. Egy óra múlva jött a farkas, és zörgetett az ajtón.

– Ki az? Ki zörget az ajtón? – kérdezték a gidák.

– Én vagyok a ti anyátok – felelte a farkas.

A gidák ekkor így szóltak:

– Mit hazudozol hiába? Anyánk hangja gyengéd, kedves, a tiéd meg durva, érdes.

A farkas elment, de néhány perc múlva visszatért és zörgetett. A gidák kérdik:

– Ki az? Ki zörget az ajtón?

A farkas ekkor vékony hangon felelt:

– Én vagyok a ti anyátok. A tőgyemben tejet hozok, szájamban meg füvecske van.

A gidák kilestek az ajtón, és így szóltak:

– Mit hazudozol hiába! Anyánk mellső lába fehér, a tiéd meg piszkosbarna!

Ment a farkas egyenesen a malomba, és beledugta lábát egy liszteszsákba. Fehér lett a lába nyomban. Visszatért és újra elmondta a mondókáját.

A gidák ismét kilestek az ajtón, és így szóltak:

– Mit hazudozol hiába? Anyánk hátsó lába piros, a tiéd meg piszkosbarna!

Ment a farkas, és hennával befestette a hátsó lábát. Mikor az övé is piros lett, visszament a kecske házához, és bebocsátást kért.

A gidák ekkor kinyitották az ajtót, a farkas meg zsupsz, beugrott a házba. Sángult, Mángult, akik a keze ügyébe estek, nyomban bekapta, Szőlőszemecske azonban még idejében el tudott menekülni, és a vizesárokba rejtőzött.

Naplemente felé hazatért a csengettyűs lábú kecske. Az ajtóhoz érve látja, hogy az tárva-nyitva. Fejvesztetten hívogatta kicsinyeit, de nem kapott semmi választ. Ekkor még hangosabban szólongatta őket. Szőlőszemecske az árok fenekén megismerte anyja hangját. Előjött és elmesélte neki a történteket. Az anyja megkérdezte:

– Farkas volt-e, vagy sakál volt?

– Én bizony a rémülettől még azt is elfelejtettem – felelte a gida.

A kecske a sakál odújához ment. Megkérdezte tőle:

– Te etted meg két gidámat, a kis Sángult meg a Mángult?

– Én ugyan nem – felelte a sakál. – Kerülj beljebb, itten hiába keresgélsz. Nézd a hasam! Olyan horpadt, hogy már a hátamhoz tapad. Ezt csak a farkas tehette!

A kecske a farkas házához ment, s felkapaszkodott a tetőre. A farkas odabent éppen tüzet rakott, hogy egy fazékban levest főzzön kölykeinek. A kecske ekkor vadul ugrálni kezdett a tetőn. A farkas kidugta a tejét, és elkiáltotta magát:

Ki az, aki a tetőmön vakmerőn ugrándozik?

Ki az, aki levesemet porral, földdel szennyezi?

A kecske ráfelelt:

Csengős lábú kecske vagyok,

Páros lábbal ugrándozok.

Négy patámat jól megvetem,

Két szarvam az égnek meredi

Ki vitte el Sángulomat?

Ki ette meg Mángulomat?

Ki áll ki velem a harcra?

A farkas erre azt mondta:

Éles fogú farkas vagyok,

Én ettem meg Sángulodat,

Én vittem el Mángulodat,

Én állok ki harcra veled!

– Mikor lesz a párviadal? – kérdezte a kecske.

– Péntek reggel, ahogy virrad! – felelte a farkas.

A kecske hazatért. Aztán a pusztára ment, és jól megtöltötte fűvel a gyomrát. Másnap kérte a pásztort, fejje meg, és készítsen neki egy csupor vajat meg egy merőkanál tejszínt. Aztán fogta, és ment vele a köszörűshöz. Azt mondta neki: – Élesítsd ki mindkét szarvam!

A köszörűs csinált két acél szarvhegyet, és ráerősítette őket a kecske szarvára.

A farkas meg elment a felcserhez, és azt mondta neki:

– Élesítsd ki a fogamat!

– És mi lesz a fizetséggel? – kérdezte a felcser.

– Hát még azt is adjak neked? – csodálkozott a farkas,

A felcser így felelt:

– Nem tudod, hogy a kenyér sem kel meg az élesztő nélkül?

Hazament a farkas, fogott egy tömlőt, felfújta, és visszavetett a felcserhez.

– Nesze, itt a fizetséged! – mondta neki.

A felcser kinyitotta a tömlőt, de biz abban levegőn kívül semmi sem volt. Még a szempillája sem rebbent meg, de magában azt mondta:

– Úgy elbánok majd én veled, még a mesékben is bent lesz. Hát azt hiszed, hogy felültetsz, rászedsz?

Azzal vette a harapófogót, mind kihúzta a farkas fogát, kócot tett helyükbe.

Eljött a péntek reggel. A farkas és a kecske már a küzdőtéren voltak. Megegyeztek abban, hogy mielőtt összecsapnak, isznak még egyet. A kecske belemártotta száját a vízbe, de nem ivott. A farkas azonban annyit ivott, hogy a gyomra felpuffadt és elnehezedett. Aztán nagy hencegve nekigyűrkőzött. Jött a kecske is acél hegyű szarvával, feje, nyaka úgy állt, mint a cövek.

Megszólalt a farkas:

– Nyakad, fejed megfeszíted? Majd most móresre tanítlak!

Ezzel feléje ugrott, s el akarta kapni a torkát. Kócfogai azonban cserbenhagyták, s nyomban kiestek. Mikor a kecske ezt meglátta, lélegzetvételnyi időt sem hagyott a farkasnak. Nekidurálta magát, s szarvával átdöfte a farkas oldalát. Aztán Sángult, Mángult kivette a farkas gyomrából, és hazavitte őket. Szólította Szőlőszemecskét is, majd így szólt a három kicsinyéhez:

– Kis gidáim! Okuljatok, ellenséget jó barátnak soha többé ne nézzetek, és az ajtót mindenféle rossz népnek ki ne nyissátok!

MESE A GYAPOTTOKOCSKÁRÓL

Volt egyszer egy veréb, magas falon volt a fészke. Egy szép napon vizet és magot keresgélt a pusztában. Egyszer csak a szél a gyapotföldről egy gyapotmagocskát sodort feléje, és éppen előtte ejtette a földre. Hamar a csőrébe kapta, és repült vele a fészkébe. Mutatja a szomszédjának, s kérdi tőle: – Ugyan mi lehet ez?

– Ez biz egy gyapotmag – feleli a szomszéd.

– Hát azt mire használják? – kíváncsiskodik tovább.

– A magot először elvetik. Ebből lesz a gyapotcserje: azon nő a tokocska. Ez aztán széthasad, és kibújik belőle a gyapot. A gyapotból fonalat fonnak. A fonálból szövetet szőnek. A szövetet megfestik, és végül ruhát varrnak belőle nekem vagy neked.

A veréb nagyon megörült a válasznak. Fogta a gyapotmagocskát, és elrepült vele a szántóföldre. Egy paraszt szántott éppen, vetni akart.

– Vesd el nékem ezt a magot – kérte a veréb –, fele termés a tied lesz, fele meg az enyém.

– Rendben van – egyezett bele a paraszt.

El is vetette a magot. Az csakhamar szárba szökkent, s beérett a gyapot termése. A paraszt leszedte a termést, és kétfelé osztotta. Az egyik részt megtartotta magának, a másikat odaadta a verébnek. A veréb nagyon megörült. Fogta a termést, és elrepült vele a fonómesterhez...

– Fonjál nekem fonalat ebből – kérte. – Fele a tied lesz, fele az enyém.

– Jól van – felelte a fonómester. Ezzel a gyapotot megfonta, orsó köré tekerte. A maga részét elvette, a verébét meg odaadta. Örült a veréb, s ment egyenest a takácshoz.

– Sződd meg nékem a fonalat – kérte. – Fele a tied lesz, fele meg az enyém.

A takács beleegyezett. Meg is szőtte, elvette a maga részét, a másikat odaadta a verébnek. Megörült a veréb, fogta a szövetet, és vitte a kelmefestőhöz.

– Fesd meg nékem a szövetet – kérte. – Fele a tiéd lesz, fele az enyém.

– Jól van – felelte a festő. Meg is festette szép égszínkékre a szövetet, és kitette a napra száradni.

Jön a veréb, meglátja a szövetet. Fontolóra veszi a dolgot.

„Ej, de szép lett a színe! Nagy kár lenne ebből a szép szövetből a festőnek adni. Nosza, amíg az foglalatoskodik valamivel, lekapom a szövetet a szárítókötélről, és elviszem az egészet.“

Óvatosan odasurrant, hirtelen csőrébe kapta a szövetet és elrepült.

Mikor a kelmefestő észrevette, utánafutott kiabálva:

– Hé, te veréb! Hát nem úgy egyeztünk meg, hogy a fele a tiéd, fele az enyém? Hova viszed az én részem?

– Ki mondta ezt? Ki ígérte? – csiripelte a veréb.

Fogta aztán a szövetet, és vitte a szabóhoz.

– Varrjál két ruhát ebből – mondta neki. – Az egyik a tiéd lesz, a másik meg az enyém.

Varrt is a szabó két szép köntöst, és a fogasra akasztotta. A veréb meglátta messziről. Töprengeni kezdett:

„Kár lenne egy ilyen szép köntöst a szabónak adni. Megtartom inkább mind a kettőt magamnak.“

Mikor aztán a szabó éppen mértéket vett valakiről, a veréb, huss, odarepült, csőrébe kapta a két köntöst, és már repült is el velük. Szegény szabó aztán kiabálhatott utána:

– Hát nem azt ígérted, hogy az egyik az enyém lesz, a másik meg a tiéd?

A veréb csak ezt csiripelte:

– Ki mondta ezt? Ki ígérte?

Aztán fogta a köntösöket, és elvitte a mollához[1].

– Ó, molla – kérte –, itt szeretném hagyni nálad letétbe ezt a két köntöst. Mikor a hideg beköszönt, visszakérem. Fizetség fejében pedig megkapod az egyiket.

– Nagyon szívesen megőrzőm őket – felelte a molla. – Télvíz idején majd én veszem fel az egyiket, te meg a másikat.

Eltette a molla a köntösöket, aztán tanakodni kezdett magában:

„Nagy kár lenne odaadni az egyik köntöst ennek a locsi-fecsi verébnek. Inkább megtartom magamnak mind a kettőt.“

Telt-múlt az idő. Hűvös szél kezdett fújni. Hidegre fordult az idő. Eszébe jutott a verébnek a köntös. Felkerekedett és ott termett a molla házánál. Mikor a molla észrevette a verebet, nekifogott imádkozni. A veréb kivárta az ima végét, aztán megszólította a mollát:

– Molla! Add vissza a köntöst!

– Miféle köntöst? – kérdezte a molla.

– Két köntöst itthagytam nálad letétben – felelte a veréb. – Még te magad mondtad, hogy az egyik a tiéd lesz, a másik az enyém.

– Ki mondta ezt? Ki ígérte?

– Itt a tél, meg fogok fázni! – panaszkodott a veréb.

– Majd imádkozom érted, hogy meg ne fázz – ígérte a molla.

– Nem imádság kell nekem, a köntösömet add vissza – makacskodott a veréb.

A molla ismét imádkozni kezdett. A veréb meg, reményét vesztve, elrepült.

Ettől fogva a molla háza körül repdesett. Egyik nap látja ám, hogy a molla vízzel tisztogatja a köntösöket, hogy utána felvehesse őket. Aztán meg kiteregeti egy szárítókötélre, ő maga pedig imádkozni megy. A veréb íziben ott termett, felkapta a köntösöket a szárítókötélről, és elrepült velük. Amint ezt a molla észrevette, abbahagyta az imádkozást, és kiabálni kezdett a veréb után:

– Hé, te veréb! Hová viszed a köntösöket? Hát nem abban állapodtunk meg, hogy az egyik az enyém lesz, a másik meg a tiéd?

A veréb meg csak csiripelte:

– Ki mondta ez? Ki ígérte?

Két nap múlva a veréb ismét a molla háza körül repkedett. Egyszer csak meglátja, hogy a molla éppen levette turbánját, s a medence szélére tette, ő maga pedig imához készülődik. Nosza, odaröppent, a turbánt fölkapta, s már ott sem volt.

– Hová viszed a turbánom, kedvesem? – siránkozott a molla. – Jön a hideg, és megfázik a fejem.

– Majd imádkozom – mondta a veréb –, hogy meg ne fázzon a fejed.

A molla turbánjából aztán fészket rakott a kis fiókáinak. Később elhatározta, hogy a köntösöket inkább elviszi a bazárba, eladja őket,

s a pénzből magot vesz télire. Útközben erős szélvihar támadt, s a heves szél kitépte a veréb csőréből a köntösöket. Akárhogy is igyekezett, nem tudta visszaszerezni őket. A szél az egyik köntöst éppen ahhoz a szabóhoz vitte, aki varrta őket, a másikat meg a kelmefestőhöz, aki festette.

Mikor fölmentünk, még liszt volt, mire lejöttünk, már tészta lett, a mi mesénknek meg vége lett.

A MAKACS VARJÚ

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy abjar[1], aki nagyon gazdag volt. Egy szem fia volt néki, az egyszerű, jámbor Mehrák, akit nagyon szeretett. Amikor a fiú felcseperedett, s bajsza, szakálla is kiserkedt, az apja választott neki feleséget. Az asszonyka igen ügyes, értelmes és fürge teremtés volt.

Az abjarnak békességben teltek a napjai. Minden este vacsora után felesége, fia és menye körében sokáig elüldögélt a lámpa mellett. Ő volt a falu bírája is, és mindenki szívesen teljesítette utasításait.

Telt-múlt az idő. A napok, a hónapok s az évek egymást követték. Az abjar lassan megöregedett, elgyengült. Egyik este maga köré gyűjtötte családját, és így szólt:

– Elvégeztem minden dolgomat itt a világon, s hamarosan búcsút kell vennem tőletek. Mehrák fiam! Fogadd meg nékem, hogy halálom után nem hagyod kialudni a lámpát; s nem hagyod, hogy sötétség üssön tanyát a házban. Ha egyszer sorsod úgy hozza, hogy szegény leszel, fogd meg az eke szarvát, szánts, vess, a föld majd áldást hoz rád.

Néhány nap múlva az abjar örökre itt hagyta a világot az élőknek. Mehrák foglalta el apja helyét, de nemigen tudta, mit is tegyen. Nyakra-főre szórta a pénzt, s egy napon arra ébredt, hogy egy

tehénen kívül semmije sem maradt. Ettől fogva a tehén tejéből kellett megélniük.

Milyen forgandó is a világ! Akik még a minap bárányhúson és tyúkon éltek, ma csak száraz kenyéren tengődnek.

Mehrák egyik nap kiment a földekre, s szeme megakadt a szérűn. Eszébe jutott hirtelen, mi is volt apja végső intelme:

– Ha egyszer sorsod úgy hozza, hogy szegény leszel, fogd meg az eke szarvát!

Meghányta-vetette a dolgot, s elhatározta, hogy eladja a tehenet, s az árából vesz egy kis földecskét és vetnivalót. El is adta a tehenet, árából földet vett, és vetőmagot szerzett. Aztán fogta az ekét, és munkához látott.

Közeledett már az aratás ideje. Egyik reggel Mehrák egy varjút pillantott meg a búzájában, amint javában pusztította a magot. Felkapott egy követ, s feléje dobta. A varjú felröppent, aztán rászállt a mezsgye szélén egy fekete kőre. Mikor Mehrák munkához látott, újra dézsmálni kezdte a termést. Mehrák ismét feléje hajított egy követ. A varjú erre újra a fekete kőre repült. Így ment ez jó ideig, amíg Mehrák meg nem unta a dobálózást. A varjú ott maradt aztán egész napestig. Másnap is folytatta ezt a játékot. Mehrák végül kifakadt:

– Hallgass rám, te varjú! Mi végre pusztítod ilyen megátalkodottan a vetésemet?

A varjú meg csak károgta:

– Kezed, lábad béklyóba verem, rajtad pedig csak nevetek.

Mehrák nem tudta, mitévő legyen a varjúval. Este elmesélte feleségének a történteket. Az asszony azt tanácsolta:

– Holnap reggel, mielőtt még a varjú odarepül, végy egy kis szurkot, olvaszd meg, és öntsd rá arra a fekete kőre. Ha a varjú aztán megjön, és rászáll a kőre, a lába beleragad a szurokba. Akkor te fogd meg, és üsd agyon!

– Pompás egy asszony vagy te! Okos tanácsot adtál, meg is fogadom.

Másnap kora reggel vett egy kis szurkot, megolvasztotta, és ráöntötte a fekete kőre. Felkelt a nap. Hamarosan feltűnt a varjú. Berepült a búza közé, és dézsmálgatni kezdte. Mehrák a füle botját sem mozgatta addig, amíg a nap jól fel nem olvasztotta a szurkot. Akkor fölkapott egy követ, és a varjú felé dobta. A varjú fölrebbent, s rá egyenesen a fekete kőre. Lába nyomban hozzáragadt. Mehrák akkor odament és megfogta. Készülődött, hogy agyoncsapja, mikor a varjú megszólalt:

– Miért teszed ezt?

Mehrák meg azt felelte:

– Kezed, lábad béklyóba verem, rajtad pedig csak nevetek.

– Ha szabadon engedsz – próbált egyezkedni a varjú –, szántóföldednek még a környékére sem jövök. Ha viszont megölsz, akkor árva kis fiókáim megátkoznak téged, s tetted keservesen meg fogod bánni.

Mehrákot levette a lábáról a varjú könyörgése, és szabadon engedte őt. A varjú egy közeli kőre repült.

– Ó, Mehrák! – mondta aztán –, megkímélted az életemet. Jótett helyébe jót várj! Adok neked egy tollat a szárnyamból. Jól őrizd meg, s ha egyszer valami baj ér, dobd föl a tollat a levegőbe. Aztán kövesd, amerre csak repül, s el fogsz jutni hozzám. Én aztán minden bajodon, bánatodon segítek.

– Jó lesz – köszönte Mehrák.

Ezzel fogta a tollat, hazavitte, odaadta a feleségének, és azt mondta neki:

– Hozd a vasládikát, s tedd el gondosan ezt a tollat a legfenekére, talán egyszer még szükségünk lesz rá.

Az asszony elvette a tollat, s jól eltette a ládikába.

Eltelt néhány esztendő. Egyszer aztán egy aszályos év következett rájuk. Az eső nem esett, minden kiszáradt. Mehráknak nagyon rosszul ment a sora. Egyik nap így szólt hozzá a felesége:

– Mi lenne, ha elővennéd azt a tollat, és felkeresnéd a varjút?

– Jól mondod. Hozd csak ide azt a tollat!

Fogta Mehrák a tollat, kifordult a házból, és földobta a levegőbe. A toll pedig, mintha a szél vitte volna, szállt-szállt, Mehrák meg követte. Így ért el egy hegyre, s azon egy vasvárhoz. Meglát ott egy torzonborz, kócos dévet, amint éppen alszik. A dév, mihelyt Mehrák szagát megérezte, felébredt, és dörmögni kezdett:

– Hát te fehér fogú, fekete szemű emberfia mit keresel itt?

– A tollat követem – felelte Mehrák.

– Akkor eredj tovább, isten hírivel – mondta a dév.

A toll szállt tovább, s berepült egy barlangba. Mehrák utána. Egyszer csak észreveszi a varjút.

– Nocsak, Mehrák! – üdvözölte a varjú. – Örülök, hogy megemlékeztél rólam.

Mehrák elmondta, hogy a szárazság miatt nagy ínségben vannak. A varjú nyomban előhozott három-négy zsák búzát, és azt mondta:

– Amíg az aszály tart, ez majd kisegít benneteket.

Még egy tyúkot is ajándékozott Mehráknak, és magyarázta:

– Ez a tyúk naponta egy aranytojást tojik, és nem fogy ki soha a tojásokból. Ezentúl nem lesz gondod a pénzre.

Mehrák vidáman és boldogan tért haza, s rendre elmesélte a történteket.

– Jól van – mondta az asszony –, de nehogy eláruld bárkinek is, hogy egy ilyen tyúkunk van.

Mehrák azonban nem hallgatta meg felesége tanácsát. Fűnek-fának megmutatta a tyúkot, amíg a bíró fülébe is eljutott a híre. Nosza, egyik szolgáját elszalajtotta Mehrákhoz, és azt üzente:

– Hallottam, hogy van egy ritka szép tyúkod. Hadd nézzem meg én is, aztán tüstént visszaküldöm.

Mit volt mit tenni, Mehrák elküldte a tyúkot a bírónak. Az aztán egy közönséges tyúkot küldött vissza az aranytojó tyúk helyet. Mehrák rögtön látta, hogy ez nem az ő tyúkja. Ment egyenesen a bíróhoz, hogy visszakérje a magáét. Az azonban jól megbotozta, és üres kézzel elzavarta.

A következő évben ismét nagy ínségben voltak. Az asszony újra azt tanácsolta:

– Eredj el, Mehrák, a varjúhoz!

Mehrák úgy tett, mint az előző évben. Felkereste a varjút, és mindent elmondott neki. A varjú ekkor egy bográcsot és egy fakanalat adott, és azt mondta:

– Ha megéhezel, csapj a fakanállal a bográcshoz, és mondd ki hangosan annak az ételnek a nevét, amit szeretnél. A bográcsnyomban előteremti.

Vitte Mehrák nagy örömmel a bográcsot. Ettől fogva a bogrács éjjel-nappal teljesítette minden kívánságukat. Egyszer azt mondja Mehrák a feleségének:

– A bíró rútul elbánt velem. Álljunk bosszút rajta! Hívjuk meg vendégségbe, s adjunk elé száz fogást. Hadd lássa, hogy ha el is vette tőlünk a tyúkot, mégse jutottunk koldusbotra.

A felesége intette:

– Talán elment az eszed? Meglásd, kicsikarja tőled a bográcsot is.

– Ezúttal résen leszek én is! – bizonykodott Mehrák.

Ezzel meghívta a bírót s egész háza népét. Mikor dél lett, hozzáláttak az ebédhez. Látja ám a bíró, hogy az asztal csak úgy roskadozik a számtalan fogástól, sokféle piláftól. Még a szája is tátva maradt a csodálkozástól. Megparancsolta a szolgájának:

– Eredj, nézz körül, itt valami titoknak kell lenni.

A szolga térült-fordult, s jelentette a bírónak:

– Van egy bográcsuk. Ezt középre állítják, ráütnek egy fakanállal, és megneveznek egy ételt. A bográcsegy szempillantás alatt tele is van.

A bíró nem szólt egy szót sem, csak evett-ivott.

Másnap aztán üzent Mehráknak: „A bográcsotokat adjátok kölcsön két napra.“ Mehrák először vonakodott, de aztán elvették tőle erővel. Két nap múlva meg egy másik bográcsot kapott vissza.

Mikor Mehrák meglátta, hogy a bográcsot kicserélték, ment nyomban a sajátjáért. A bíró megint csak megbotozta, és üres kézzel elzavarta.

Beköszöntött a harmadik esztendő. Mehrák ismét éppen hogy tengődött. Felkerekedett hát, a tollat feldobta a levegőbe, s harmadszor is felkereste a varjút. Mindent apróra elmesélt, s a varjúnak most is megesett rajta a szíve.

– Ezúttal valami olyasmit kapsz, amivel a tyúkot és a bográcsot is visszaszerezheted.

Ezzel egy tököt adott át neki és folytatta:

– Ha valaki igaztalanul bánik veled, csapj rá egyik kezeddel a tökre és kiáltsd: „Száz furkósbotot marokra, aprítsátok darabokra!“ Erre száz fekete rabszolga ugrik ki a tökből. Mindegyikük felér száz közönséges emberrel. Ezek aztán alaposan ellátják ellenséged baját. Végül megparancsolod: „Furkó, szolga abbahagyni, tökbe újra belebújni!“

Fogta Mehrák a tököt, és hazafelé tartott. De most egyenesen a bíró háza felé vette útját.

– No mi újság? – kérdezte a bíró.

– Semmi – felelte Mehrák –, csak jövök a tyúkomért és a bográcsomért.

A bíró parancsot adott:

– Botozzátok meg, és dobjátok ki!

Szavait még be sem fejezte, Mehrák rácsapott a tökre, és elkiáltotta magát:

– Száz furkósbotot marokra, aprítsátok darabokra!

A tökből egy szempillantás alatt száz fekete rabszolga özönlött ki. Azon nyomban a bíróra és szolgáira vetették magukat. Mikor a bíró látta, hogy biz ennek fele se tréfa, óbégatni kezdett:

– Visszaadom a tyúkodat és a bográcsodat!

– Hát akkor szedd a lábad szaporán – mondta Mehrák, és parancsot adott:

– Furkó, szolga abbahagyni, tökbe újra belebújni!

A rabszolgák tüstént engedelmeskedtek. Mehrák meg elvette a tyúkot és a bográcsot. Közben odagyűltek az emberek, és megválasztották őt bírónak. Mehrák ezután a tyúkkal, a bográccsal, a tökkel, a bírói kalappal és a bottal hazaballagott. Feleségének elmesélte a történteket töviről hegyire. Az asszony úgy megörült, hogy nyomban táncra perdült.

Ahogy az ő kívánságuk teljesült, úgy teljesüljön másnak is!

A KÍGYÓHERCEG MESÉJE

Volt egyszer egy király, a királynak egy vezírje. A király felesége is, a vezír felesége is gyereket várt. Egy nap így szólt a király a vezírhez:

– Ha nekem lányom születne, neked meg fiad, legyenek férj és feleség.

Történt pedig, hogy a király feleségének gyermeke egy fekete kígyó lett, a vezír feleségéé pedig egy gyönyörű kislány. Telt-múlt az idő, és mindketten felnőttek. Amikor elérték a megfelelő kort, a király így szólt a vezírhez:

– Most hozzá kell adnod a lányodat a fiamhoz.

A fiú neve Miz Maszt o Khumár volt, ami magyarul, annyit jelent: Álomszuszék herceg. A lány neve pedig Mer Niga, vagyis a Kegyelem Szeme.

A vezír félelemből engedelmeskedett a királyi szónak, Álomszuszék herceg és Kegyelem Szeme összeházasodtak.

A lakodalom estéjén a menyasszony és a vőlegény kézen fogva indult szobájába, és amikor egyedül maradtak, a királyfi levedlette a

fekete kígyó bőrét, és csodák csodája, gyönyörűséges ifjúvá változott. Amikor a hajnal első pírja megfestette az ég alját, újra belebújt a kígyóbőrbe, és visszaváltozott fekete kígyóvá.

Rövid idő múlva a király meghallotta, hogyan változik a herceg minden este gyönyörűséges ifjúvá, magához hívatta hát a menyét, és így szólt hozzá:

– Tenned kell valamit, lányom, hogy a fiam hajnalban ne bújhasson vissza a kígyóbőrbe!

A fiatalasszony megkérdezte hát a férjét:

– Ha el akarnám égetni a kígyóbőrt, mit kellene tennem?

– A bőrömet – felelte a herceg – csak tojáshéjjal, seprűnyéllel és a kutya farkának szőrével rakott tűzön lehet elégetni. De ha elégeted, úgy eltűnök, hogy nem is látsz soha többé.

Az asszony nem sokat törődött ezzel a figyelmeztetéssel, és amikor Miz Maszt o Khumár legközelebb levedlette a kígyóbőrt, elégette. Alig csapott fel a láng, a herceg hirtelen megjelent, és így szólt:

– Elégetted a bőrömet, nem látsz engem soha többé. Csak akkor, ha elnyűssz hét pár vascipőt és hét papírpalástot keresésemben. – Amint e szavakat kimondta, eltűnt.

Kegyelem Szeme útra készülődött, szerzett hát hét pár vascipőt, hét papírpalástot, és elindult. Ment, ment, mendegélt, a világ minden zegét zugát bejárta, míg végül vascipőit és papírpalástjait teljesen elkoptatta. Azon a napon, amikor a hetedik pár vascipő is felmondta a szolgálatot, éppen egy folyó partjára érkezett, és megpihent egy kicsit, hogy felüdítse az arcát a folyó vizében. Nagyon-nagyon fáradt volt. Megpillantott egy szolgálót, aki éppen egy vízhordó korsót akart megtölteni a folyóban.

– Kinek a szolgálója vagy? – kérdezte.

– Álomszuszék herceget szolgálom – felelte a lány.

– Hol van most a herceg?

– A közelben. Most nősül, nagynénje lányát veszi feleségül.

– Hát a vizet kinek viszed? – kérdezte Mer Niga.

– Álomszuszék hercegnek, mert kezet akar mosni.

– Akkor hát – mondta Kegyelem Szeme –, egy gyűrűt dobok a korsóba. Amikor urad kezére csorgatod a vizet, csorgasd csak ki mind egy cseppig, hogy a gyűrű is urad kezére hulljon – és ezzel egy gyűrűt dobott a korsóba, melyet a hercegtől kapott emlékbe.

A szolgáló elment, és úgy tett, ahogy mondták neki. Amikor Álomszuszék herceg megpillantotta a gyűrűt, azt kérdezte:

– Hogyan került ide ez a gyűrű?

– Egy különös fiatal nő ült a folyóparton – válaszolt a szolgáló –, ő dobta a korsóba.

Miz Maszt o Khumár a folyópartra ment, és felismerte Mer Nigát. Így szólt:

– Miért jöttél utánam? Te szerencsétlen, itt a biztos halál vár rád. Ha nagynéném megtudja, hogy itt vagy, minden bizonnyal megöl. Nem tehetünk egyebet, azt kell mondanunk, hogy te vagy az új szolgálólány, akit menyasszonyomnak vásároltam.

Levágott egy fürtöt a saját hajából, odaadta Kegyelem Szemének, és így szólt:

– Ha bármi veszély fenyeget, tégy ebből a fürtből egy szálat a tűzre, azonnal megjelenek, és ha lehet, megszabadítlak a bajból.

Ezután barnára mázolta Mer Niga arcát, öltözetét is elváltoztatta, így aztán, mint szolgálólányt vitte nagynénje színe elé:

– Fenséges néném! Vásároltam egy szolgálót a lányod számára – mondta.

– Ó, te gonosz anya szülötte! – kiáltotta az asszony. – Az én lányomnak nincs szüksége új szolgálóra.

De Álomszuszék herceg addig kérlelte nagynénjét, hogy tartsa meg a lányt, amíg az végre beleegyezett.

A herceg titokban így szólt Mer Nigához:

– Bármilyen munkát bíznak rád, zúgolódás nélkül végezd.

Másnap az asszony egy seprűt adott az új szolgáló kezébe, mely telis-tele volt igazgyöngyökkel, és így szólt hozzá:

– Seperd tisztára a házat, de jól vigyázz, mert ha csak egyetlenegy gyöngy is kipotyog a seprűből, és elvész, jaj neked!

Mer Niga fogta a seprűt, de abban a pillanatban, amint seperni akart vele, a gyöngyök mind szanaszét gurultak belőle.

Gyorsan tűzbe dobott hát egy hajszálat, és Miz Maszt o Khumár azonnal megjelent. Rögtön látta, mi történt, visszarakta a gyöngyöket a seprűbe, és tisztára söpörte az egész házat. Mikor készen volt, visszaadta a seprűt Kegyelem Szemének, és így szólt:

– Menj, és add oda a nagynénémnek!

Amikor a lány visszaadta a seprűt, az asszony így szólt:

– Tisztára seperted a házat?

– Igen.

– Ez nem a te műved, az a gonosz anya szülötte, Miz Maszt o Khumár tette ezt!

Másnap egy szitát adott a szolgáló kezébe, és így szólt:

– Hozz vizet ebbe, és locsold fel a padlót!

De bárhogy igyekezett is a lány, nem tudta megtenni. Ekkor ismét egy hajszálat dobott a tűzre, és Álomszuszék herceg azonnal megjelent. Fellocsolta a padlót, és így szólt:

– Menj és add oda a szitát nagynénémnek!

Amikor a lány visszaadta a szitát, az asszony így szólt:

– Fellocsoltad a padlót?

– Igen.

– Ez nem a te műved, az a gonosz anya szülötte, Miz Maszt o Khumár tette ezt!

Másnap a nagynéni megtöltött egy szelencét mérges rovarokkal, a szolgáló kezébe adta, és így szólt:

– Ez a szelence igazgyöngyökkel van tele, vidd el ide meg ide. Útközben látsz majd egy lóetető jászolt, dobj bele néhány csontot. Látsz majd egy megkötött kutyát is, tegyél le elébe egy kevéske szalmát. És ha zárt ajtót látsz, hagyd zárva, de menj be minden ajtón, amit nyitva találsz. Aztán egy szakadékhoz érsz, tele lesz mocsokkal és vérrel, nehogy a közelébe merészkedj!

Kegyelem Szeme elindult. Útközben nagyon fúrta az oldalát a kíváncsiság, mi lehet a szelencében? Kicsit felemelte a fedelét, csak annyira, hogy beleshessen, de a mérges rovarok mind kiugráltak, és egész testét azonnal ellepték. Gyorsan tűzre dobott egy hajszálat, és Álomszuszék herceg azonnal megjelent. Összefogdosta a mérges rovarokat, rájuk zárta a szelence fedelét. Visszaadta a lánynak, és így szólt:

– Bármit mondott is neked a nagynéném, mindannak amit mondott, éppen az ellenkezőjét tedd. Tégy szalmát a lóetető jászolba, hajíts csontot a kutya elé, és ha bárhol is ajtó elé érnél,

mondd ezt: „Béke veled!” És nyisd ki a zárt ajtókat, és zárd be a nyitottakat. Ha mindezt meg nem teszed, bizony meg kell halnod. És amikor a szakadékhoz érsz, mely mocsokkal és vérrel van tele, mondd ezt: „Ó, bárcsak lenne időm, hogy beledughassam az ujjamat ebbe a remek mézbe, és megkóstolhassam.”

A lány továbbment hát, szalmát tett a lóetető jászolba, csontokat dobott a kutya felé, kinyitotta a zárt ajtókat, becsukta a nyitottakat, és amikor megpillantotta a mocsokkal és vérrel teli szakadékot, így szólt:

– Ó, bárcsak lenne időm, hogy beledughassam az ujjamat ebbe a remek mézbe, és megkóstolhassam!

És minden ajtó előtt így kiáltott:

– Béke veled!

Végül elért a szelencével ide meg ide, teljesítette feladatát, és visszafordulhatott.

Ekkor azonban az az ember, akinek átadta a szelencét, így kiáltott a háta mögött:

– Nyitott ajtó, fogd meg!

De az ajtó így felelt:

– Miért fognám meg? Te kinyitottál engem, de ő csukott be.

Ekkor az ember így kiáltott:

– Zárt ajtó, fogd meg!

De az ajtó így felelt:

– Miért fognám meg? Te bezártál engem, de ő nyitott ki.

– Kutya, fogd meg!

– Miért fognám meg? Te szalmát adtál nekem, de ő csontot dobott elém.

– Ló, fogd meg!

– Miért fognám meg? Te csontot adtál nekem, de ő szalmát tett az etetőmbe.

Akkor az ember így kiáltott:

– Mocsok és vér, fogjátok meg!

De azok így feleltek:

– Miért fognánk meg? Te mocsoknak és vérnek hívsz bennünket, de ő méznek nevezett bennünket.

Száz szónak is egy a vége, a lány sértetlenül tért vissza, és amikor hazaérkezett, a nagynéni megkérdezte:

– Elvitted a szelencét ide meg ide? Átadtad annak, akinek megparancsoltam?

Mer Niga így válaszolt:

– Igen.

Akkor a nagynéni így kiáltott:

– Ez nem a te műved, az a gonosz anya szülötte, Miz Maszt o Khumár tette ezt!

Végül elérkezett az esküvő napja. A lakodalom előestéjén így szólt a nagynéni:

– Gyertyákat erősítünk a szolgáló ujjaira, hogy a menyasszony előtt menjen, és megvilágítsa az utat.

Tíz gyertyát erősítettek az ujjaira, és meggyújtották a gyertyákat. Egész úton, amíg a menyasszony előtt haladt, egyre csak azt mondogatta:

– Miz Maszt o Khumár, égnek az ujjaim!

A herceg pedig így válaszolt:

– Ó, nem, nem, Mer Niga, a szívem az, ami ég, itt a mellemben!

Végre elérték a házat.

Álomszuszék herceg titokban figyelmeztette Mer Nigát:

– Légy ma este nagyon óvatos, és mondj istenhozzádot minden egyes tárgynak a házban. De nehogy kifelejts bármit is!

Éjfélkor Miz Maszt o Khumár megszöktette Kegyelem Szemét, nádat, tűt, sót és egy kevés tengeri iszapot vittek magukkal.

Az történt azonban, hogy Mer Niga elfelejtett istenhozzádot mondani az egyfontos súlynak. Alighogy elmentek, az egyfontos ugrándozni kezdett a nagynéni ágya fejénél, és így kiáltozott:

– Miz Maszt o Khumár megszöktette Kegyelem Szemét!

Erre a nagynéni és a férje, akik mindketten gonosz szellemek voltak, felrepültek a levegőbe, és üldözni kezdték a szökevényeket.

Álomszuszék herceg hátrapillantott, és látta, hogy mindjárt utolérik és elpusztítják őket, ezért ledobott egy nádszálat, és így szólt:

Ó, Istenem, Szulémán[1] *próféta nevére kérlek,*

tedd, hogy sűrű nádas nőjön,

hogy egy lépés nem sok, annyit se tehessenek nyomunkban!

Azonnal sűrű nádas nőtt azon a helyen, és a gonosz nagynéni meg a férje csak a legnagyobb nehézségek árán tudott átvergődni rajta. De amikor Miz Maszt o Khumár ismét hátranézett, látta ám, hogy megint a nyomukban vannak. Ledobta hát a tűt, és így kiáltott:

Ó, Istenem, Szulémán próféta nevére kérlek,

tedd, hogy tűerdő nőjön,

hogy egy lépés nem sok, annyit se tehessenek nyomunkban!

Azonnal sűrű tűerdő nőtt azon a helyen, és a gonosz nagynéni meg a férje csak a legnagyobb nehézségek árán tudott átvergődni rajta.

De amikor Miz Maszt o Khumár újra hátranézett, látta ám, hogy megint a nyomukban vannak. Ledobta hát a sót, és így kiáltott:

Ó, Istenem, Szulémán próféta nevére kérlek,

tedd, hogy sómező terüljön itt,

hogy egy lépés nem sok, annyit se tehessenek nyomunkban!

Azonnal sómező terült mögéjük, és a szerencsétlen üldözők csak ezer szenvedés árán vergődhettek át rajta, lábukat sebesre-véresre marta a só. De amikor Álomszuszék herceg még egyszer hátranézett, látta ám, hogy megint a nyomukban vannak. Ledobta hát a tengeri iszapot, és így kiáltott:

Ó, Istenem, Szulémán próféta nevére kérlek,

tedd, hogy tenger keletkezzék itt!

Azonnal egy hatalmas óceán keletkezett, melynek közepén egy kis iszap úszott a hullámok tetején. A gonosz nagynéni és a férje elérték a tengerpartot, és tudták, hogy képtelenek átkelni rajta. Akkor a fenséges nagynéni könyörögni és esedezni kezdett:

– Mondd, kedves rokon, hogyan keltetek át a tengeren? Kérlek, mutassátok meg az utat, hogy mi is átkelhessünk.

A herceg így válaszolt:

– Mindketten arra a sziklára léptünk, melyet a tenger közepén látsz. Így keltünk át. Ti is tegyétek arra a sziklára a lábatokat, de egyszerre ám, mert csak így juthattok át.

Úgy is tettek, de alighogy rá akartak lépni arra, amit sziklának gondoltak, elnyelte őket a tenger.

Álomszuszék herceg és Kegyelem Szeme pedig sértetlenül visszatértek hazájukba, hét várost díszítettek fel és világítottak ki, és világraszóló lakodalmat csaptak.

Vége, vége a mesémnek,

mégsincs fészke a verébnek.

KÉTÁSZ CSIKÓ MESÉJE

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy király, annak meg egy fia, de a fiú anyja már nem élt. A király újra megnősült, így a kis herceg mostohát kapott.

De volt a hercegnek egy kedves csikaja, melyet Kétásznak hívtak.

Minden reggel, mielőtt a fiú a mohához ment volna tanulni, meglátogatta a csikót, és délben, amikor visszafelé jött, még egyszer benézett hozzá, mielőtt megebédelt.

Történt pedig egyszer, hogy hazafelé jövet sírva találta a csikót, megkérdezte hát tőle:

– Miért sírsz, Kétász?

– Apád felesége azon töri a fejét, hogyan ölhetne meg téged – válaszolt a csikó –, ma kását főzött éppen, de mérget is tett belé. Ezzel akar megétetni, hogy halj meg.

– Ne sírj, nem eszem ám belőle – válaszolta a herceg.

Amikor hazaért, hangosan így szólt:

– Hű, de éhes vagyok!

– No, szaladj hát – felelte a mostoha –, ma kását főztünk. Lakj jól belőle kedvedre.

– Nem kívánom a kását – mondta a herceg, és visszament a mollához.

Másnap, amikor a csikóhoz ment, megint könnyek között találta.

– Most meg mi a bajod? – kérdezte.

– Apád felesége ma éppen húsos rizst főzött, de mérget is tett belé. Ezzel akar megétetni, hogy halj meg.

– Nem eszem én abból – felelte a királyfi.

– Légy hát óvatos, amikor behozzák a tálat, figyeld meg, hogy mostohád melyik oldalról vesz, te is onnan végy. De nehogy ahhoz a részhez nyúlj ám, ami közel esik hozzád!

A herceg úgy is tett, megette az ebédjét, és visszatért a mollához.

Másnap ismét sírva találta a csikót, és újra megkérdezte:

– Most miért sírsz?

– Apád felesége mély vermet ásott a folyosó közepén, a verem mélyére pedig kardokat és tőröket állított, hogy amikor arra jársz, zuhanj bele a verembe, és halj meg.

– Engem ne félts – mondta a királyfi –, nem megyek a folyosó közepére, a fal mellett fogok járni.

Így a fiú harmadszor is megmenekült, de a mostoha nagyon mérges lett. Így szólt önmagában:

– Nincs más hátra, el kell tennem a csikót láb alól! Elhatározta, hogy nagybetegnek tetteti magát, ágyba feküdt hát, jól bebugyolálta magát, és elküldött az udvari orvosért.

Amikor az orvos ott állt az ágyánál, így szólt hozzá:

– El akarom tetetni Kétászt, a csikót láb alól. Azt kell mondanod, hogy semmi más nem gyógyíthat meg, csak a csikó zsírja. Más orvosság nincs!

Reggel, amikor a herceg visszajött a mollától, látja ám, hogy a csikó nagyon keservesen zokog.

– Mondd hát meg, most mi bajod van?

– Eddig az apád felesége téged akart megölni, most azonban már engem akar eltenni láb alól, és ha sikerül neki, ki fog téged meg védelmezni? Ki fogja megmenteni az életedet?

– Ez nagy baj – mondta a fiú. – Mit tegyek?

– Amikor hazaérsz, apád, a sah[1] így fog szólni hozzád: „Add nekem a csikódat, fiam, és kérj bármit cserébe, megkapod!” Akkor azt kell válaszolnod: „Szíves örömest neked adom, apám, egy feltétellel. Ha magamra ölthetem teljes királyi díszedet, a koronádat meg a fejemre tehetem, és Kétászt is a legpompásabban szerszámozhatom föl, királyi ékszerekkel díszítve, hogy felpattanva a hátára háromszor körüllovagolhassam a királyi udvart. Ha ezt megtehetem, tied a csikó, akár meg is ölheted.”

Amikor a fiú hazaért, a király így szólt hozzá:

– Az orvosok a Kétász csikó zsírját rendelték betegünknek orvosságul. Add nekem a csikót, és cserében bármit kérhetsz, amit csak kívánsz.

A királyfi úgy felelt, ahogyan Kétász tanácsolta neki, és el is fogadták a feltételeit. A dolog a mostoha fülébe jutott, nagyon megörült, és így ujjongott magában:

– Ha egyszer a csikót eltettük láb alól, nem lesz nehéz mostohafiamtól sem megszabadulni.

A királyfi magára ölthette a királyi díszt, fejére tehette a koronát, a csikót is a legpompásabban felszerszámozták, királyi ékszerekkel díszítették. Felpattant hát a királyfi a nyeregbe, és háromszor körüllovagolta az udvart. A harmadik kör végén azonban a csikó a levegőbe emelkedett, és repülni kezdett, nem is látta többé senki abban az országban sem a csikót, sem a királyfit.

Csak repültek, repültek, mígnem végül egy városhoz érkeztek. Ott a csikó leereszkedett egy kert közelében, és így szólt:

– Most tedd a hátamra a királyi ruhákat és a koronát is, mert el kell innen repülnöm. Találni fogsz egy darab juhbőrt, azt húzd a fejedre, és öltözz rongyos ruhába. Ebben a kertben van egy kastély, a király legkisebb lánya lakik benne. Menj, kopogj a kertkapun, és ha a kertész előkerül, szólj hozzá így: „Idegen vagyok ezen a vidéken, és munkát keresek, nincs senkim, aki gondoskodna rólam. Hadd legyek, kérlek a te fiad. Adj munkát, és mindenben segítségedre leszek.” Most pedig húzz ki néhány szálat a sörényemből, és tedd el jól a zsebedbe, és el ne feledd, ha bármikor szükséged lenne rám, tégy egy szálat a sörényemből a tűzre, azonnal megjelenek. – Így szólt, és azonnal eltűnt a királyfi szeme elől.

Minden éppen úgy történt, ahogyan Kétász mondta. A kertész kinyitotta a kaput, fiává fogadta a királyfit, aki így ott maradhatott, és szorgalmasan dolgozott a kertben. Egyszer aztán nagyon szomorúnak és magányosnak érezte magát, tűzre tett hát egy szálat a csikó sörényéből. Kétász azonnal megjelent, és a herceg felöltötte

királyi ruháit, fejére tette a koronát, és felpattant a csikó hátára. Körbe-körbe lovagolt a kertben, mert teljesen egyedül volt otthon. A király legkisebb lánya azonban ott ült a kastélyban, és véletlenül úgy esett, hogy éppen kipillantott az ablakon. Hát uramfia, mit lát?! Egy gyönyörű ifjút, amint délcegen lovagol a kertben körbe-körbe! Mintha nem is egy, hanem száz szíve lett volna a királykisasszonynak, úgy beleszeretett, és így gondolkodott:

– Ki lehet ez? Királyfi vagy egy tündér gyermeke?

De alig pillantotta meg a királylány a gyönyörű ifjút, az már le is szállt a lóról, levetette királyi ruháit, és a ló eltűnt a levegőben. A fiú pedig felvette ócska ruháit, és a fejére húzta az elnyűtt báránybőrt.

– Mit jelenthet ez? – töprengett a királylány. Maga elé hívatta hát a fiút, és megkérdezte:

– Ki vagy?

– A kertész fia – válaszolta a herceg.

– Miért van a fejeden az a bőr?

– Ótvaros a fejem – válaszolta.

– Nem igaz! – mondta a király kisasszony felháborodva. – Ne hazudozz! Láttalak királyi ruháidban, láttam a koronádat is a fejeden. Ha elmondod nekem egész történetedet úgy, ahogyan igazában történt, feleségül megyek hozzád.

No hát erre meg a herceg szeretett bele olyan erősen a királylányba, mintha nem is egy, hanem száz szíve lett volna, és elmondta neki egész történetét, elejétől végig, de úgy, ahogyan igazában történt.

Ezután aztán igaz szerelemmel szerették egymást, de senki sem tudta a fiúról, hogy királyfi, csak ő maga meg a király legkisebb lánya.

A királynak pedig még két lánya volt, a vezírnek meg két fia, akik szerelmesek voltak a királylányokba, és a vezír nagyon remélte, hogy a király hozzáadja lányait a fiaihoz feleségül. Ki is gondolt hát egy tervet, és elment a kertészhez, hogy titokban megbeszélje vele.

Egyszer aztán a kertész három dinnyét adott a fogadott fiának, és így szólt:

– Vidd el ezeket a dinnyéket a királyhoz!

A fiú úgy is tett.

Amikor a király felvágta a legnagyobbat, látta, hogy túl érett, s nem is lehet valami finom az íze. Felvágta a középsőt is, és úgy találta, hogy az gyönyörű, és csodálatosan jóízű lehet. A legkisebbet azonban még egy kicsit zöldnek, éretlennek találta.

A vezír ekkor így szólt hozzá:

– Ó, bár életemet áldozhatnám fenségedért! Az első dinnye ahhoz a lányhoz hasonlít, aki túlságosan is soká maradt apja házában, és férjhezmenetelére a legkedvezőbb pillanat elszaladt már. A második a virágzásának legszebb pompájában levő lányhoz hasonló, aki éppen most érkezett el férjhezmenetelének legkedvezőbb pillanatához. A harmadik ahhoz a fiatal lánykához hasonló, aki még nem elég érett a férjhezmenetelre.

A király így válaszolt:

– Mit akarsz ezzel mondani? Mi rejtőzködik szavaid mögött?

– Azt bátorkodom tudtodra adni, uram király, hogy két idősebb lányod felnőtt, megértek már a házasságra.

– Mit tanácsolsz hát? Mit tegyek?

– Tégy előkészületeket egy nagy vadászatra – mondta a vezír –, és vidd magaddal mind a nemes urakat, országod nagyjait. Hívd el oda lányaidat is, és készíttess három arany narancsot, add őket

lányaid kezébe. Mikor mindez megtörtént, vonuljanak el a nemes úrfiak mind lányaid előtt, s azok hajítsák a narancsot annak az ifjúnak a fejéhez, akit férjül választanak.

A király úgy is tett, ahogyan a vezír tanácsolta, és a két idősebb királylány a vezír két fiát találta el a naranccsal, de a legkisebb királylány az ótvaros fejű kertészfiút találta el. Ezzel aztán véget is ért az ünnepélyes vadászat, és mindenki a legkisebb királylányt gúnyolta, hahotázva kacagtak ostobaságán.

Ezután a király feleségül adta két idősebb lányát a vezír fiaihoz, a legkisebbet pedig a kertész fiához, de bele is betegedett a gondolatba, hogy legkisebbik lánya ilyen szégyenletes házasságot kötött. Az orvos mindenféle orvossággal kísérletezett, mindenfajta kezelést kipróbált, de hiába! A király állapota egyre csak rosszabbodott. Végül aztán messze földről nagy hírű, tudós orvos érkezett, és így szólt:

– Él egy madár ebben meg ebben a sivatagban, de ezt a madarat még senki sem tudta elejteni. Ha akadna valaki, aki rátalál, és el is ejti, és a király megeszi a madár húsát, meggyógyul minden bizonnyal.

Amikor a vezír fiai ezt meghallották, így fogadkoztak:

– Mi ketten útra kelünk, megkeressük a madarat, és elhozzuk a királynak.

– Én is veletek tartok! – szólt a kertész fia.

– Apád lelkére! Ez lehetetlen! – felelték a vezír fiai. – Mi bátor és tanult ifjak vagyunk, lehet hogy sikerrel járunk, lehet hogy nem, de hogyan gondolhatsz arra te, ótvaros fejű, akit alig-alig lehet embernek nevezni, hogy sikerrel jársz?

Amikor azonban látták, hogy a fiú hajthatatlan, így szóltak az istállófiúhoz:

– Menj az istállóba, és válaszd ki a legrosszabb lovat, tégy rá egy elnyűtt nyerget. Ezt add alája.

Maguknak pedig kiválasztották a legjobb paripákat, a legpompásabb lószerszámot, nyerget, szolgákat, és nagy büszkén elindultak.

A kertészfiú fáradt gebéjén messze mögöttük poroszkált.

Amikor aztán egy sivatag közepére értek, a kertészfiú már annyira lemaradt mögöttük, hogy nem is látták. Akkor a fiú egy szál sörényt dobott a tűzbe, és Kétász azonnal megjelent. A fiú ruhát váltott, felöltötte a királyi díszt, a koronát is a fejére tette, felpattant Kétász nyergébe, ügetni kezdett, és hamarosan utolérte a vezírfiakat.

Ezek amint megpillantották az előkelő idegent, így szóltak:

– Ki vagy te? És mit keresel ezen a vidéken?

– Én a király fia vagyok – felelte –, és erre visz utam. Hát ti miféle népség vagytok? És mit kerestek ezen a vidéken?

– Király apósunk beteg – felelték –, és az orvosok egy madarat rendeltek neki orvosságul, eljöttünk hát, hogy elejtsük, de mindezideig nem volt szerencsénk.

– Ha írtok nekem egy okmányt arról, hogy rabszolgáim vagytok, én elejtem nektek azt a madarat.

A vezírfiák suttogva megtanácskozták a dolgot:

– Hiszen nem is ismerjük, ő sem ismer bennünket, és ha sikerrel járunk, és megszerezzük a madarat a királynak, dicső cselekedetet hajtunk végre.

Hangosan pedig így szóltak: – Megírjuk az okmányt.

Meg is írták, és az idegen herceg kezébe adták. Ő pedig megtalálta a madarat, elejtette, fejét és lábát megtartotta magának, a

húsát pedig nekik adta, Kétász ugyanis útközben tudtára adta, hogy nem is annyira a madár húsa gyógyítja meg a királyt, hanem a feje és a lába. Ezután egy vaspálcát izzított meg a tűzben, és azzal megbélyegezte a vezír fiait mint rabszolgáit.

A két vezírfi igen örvendezett, hogy sikerült megszerezniük a madarat, lóra ültek, és hazafelé indultak.

A herceg is lóra pattant, megkereste rossz gebéjét a sivatagban, levetette királyi ruháit, a koronát is letette, mindezt Kétász hátára kötözte, s a csikó abban a szempillantásban el is tűnt. A herceg pedig újra ócska rongyaiba öltözött, és felszállt a gebére. Amikor a vezír fiai utolérték, azt hitték, csak félútig jutott, és elkezdtek gúnyolódni felette, hahotázva kinevették. Végül is otthagyták, és nagy vidáman elvágtattak.

Alighogy hazaértek, rögtön megfőzették a madár húsát, pontosan úgy, ahogyan az orvos előírta, aztán rubin tálra tették, smaragd kanalat melléje, így vitték be a királyhoz. A beteg megette, de csak még rosszabbul lett tőle.

Rövid idő múlva megérkezett a kertészfiú is. Megfőzte a madár fejét és lábát, fatálba tette, fakanalat melléje, így küldte be a királynak. Az nagyon megharagudott, érintetlenül vissza akarta küldeni az ételt, de a királyné nem engedte, így szólt hozzá:

– Ne szomorítsd meg azt a szegény fiút, uram!

A király hallgatott is asszonya szavára, és evett egy kanállal a levesből, és egy foszlányt a húsból. Azonnal jobban is lett tőle. Erre aztán gyorsan megette az egészet. Mire befejezte az evést, meg is gyógyult.

Magához hívatta mindhárom vejét, és így szólt a két idősebbhez:

– Az orvosságot odaadtátok ennek a fiúnak, a mérget pedig feltálaltátok nekem, ostobák!

A vezírfiak nagyon elcsodálkoztak, és így szóltak:

– De hiszen ő nem is volt velünk, öreg gebéjén csak a feleútig jutott.

Akkor aztán a kertészfiúhoz fordultak, és megkérték, magyarázza meg nekik a dolgot.

– Valóban, éppen a feleútnál jártam, amikor egy ifjúval találkoztam. Ő adta nekem a fejet és a lábat.

A két vezírfi nagy zavarban volt, és zavarukat azzal igyekeztek leplezni, hogy gúnyosan nevetgéltek a fiún, mintha nem mondana igazat.

A kertészfiú a királyhoz fordult:

– Halld meg kérésemet, uram király! Én csak egy szegény fiú vagyok, mégis hallgass most szómra. Kérlek, vizsgáld meg vejeid combját, nézd csak meg, vajon mit látsz ott?

A király úgy is tett, és látta, hogy meg vannak bélyegezve.

A kertészfiúhoz fordult:

– Hát ez meg hogyan történt?

Akkor aztán elmondták a királynak az egész történetet:

– Egy idegen ifjú bélyegzett meg bennünket, és okmányt is adtunk neki arról, hogy a rabszolgái vagyunk, akkor aztán felkutatta a madarat, és el is ejtette, levágta a fejét és a lábát, és megtartotta magának, a többit meg nekünk adta. Később meg a félútnál, úgy látszik, ennek a fickónak adta a fejet, lábat.

A kertészfiú ebben a pillanatban a keblébe nyúlt, elővette az okmányt, és így szólt:

– Én voltam az az idegen ifjú!

A király nagyon meglepődött, és így szólt:

– Mondj el most már nekünk mindent, de úgy, ahogyan igazában történt.

A fiú erre lehúzta a fejéről a báránybőrt, a király alaposan megnézegette, és látta, hogy nem kertészfiú ez, hanem nemes származású, jó nevelésű gyermek. Elmondta hát szépen sorjában egész történetét a királynak, akinek nagyon tetszett a dolog, le is vette a fejéről a koronát, és a herceg fejére tette. Odahívta legkisebb lányát is, és így szólt:

– Eddig királylány voltál, mától fogva királyné vagy, és nővéreid férjei férjed rabszolgái lesznek.

A királyfi pedig elfoglalta a király helyét a trónon, és elkezdett uralkodni. Először is felszabadította a vezírfiakat, visszaadta nekik az okmányt, mellyel rabszolgáivá nyilvánították magukat. Inkább megtette őket vezírjeinek.

Vége, vége a mesémnek,

mégsincs fészke a verébnek.

A KÉK SZARVAS

Ruzvanszhad herceg, a kínai császár fia, egy napon az erdőben vadászgatott. Cserkészés közben, hogy, hogy nem, elszakadt kísérőitől, s mivel kedvére volt a csend és a magányosság, nem is igen kereste őket. Békés, nyugodalmas lélekkel barangolt a vastag törzsű, dús lombú fák és a bogyótermő, magas bozótok között, s hallgatta a lepergő fenyőtűk zizegését a száraz avaron.

De egyszerre csak megrezzen a bozót – Ruzvanszhad odatekint, és látja, hogy szelíden, bátran, mintha semmi veszedelemtől sem tartana, egy karcsú gímszarvas lép a tisztásra.

A herceg az íjához kapott. Hanem amikor jobban megnézte az állatot, csodálkozva eresztette le a karját. Még az íjat, nyilat is elejtette ámulatában. Mert ilyen szarvassal életében sem találkozott: a szőre kék volt, a szeme izzó, mint a rubin, a patája csillogó, mint a színarany. S a csodálatos állat, nemhogy megijedt volna a vadásztól, de még közelebb is lépett hozzá, bókolva, bólogatva, mintha némán köszöntené.

Ruzvanszhad elámulva, elbűvölve indult a szarvas felé.

Már-már meg is érintette a kezével, amikor a kecses állat hirtelen felvetette a fejét, megfordult, és egy szökkenéssel eltűnt a bozótban.

A herceg követte. Átverekedte magát a tüskés sűrűségen, és egy kis domb tetejéről újra megpillantotta a szarvast. Ott állt a domb lábánál, egy mohos szikla tövében, és fejével bókolva, bólogatva, mintha őt hívta, szólongatta volna, néma jelbeszéddel.

De alig lépett feléje egyet Ruzvanszhad, a gímszarvas nagyot szökellt, s akárcsak az imént, csupán mozgó gallyak, zengő levelek mutatták, hogy merre szaladt.

A herceg most már maga is futásnak eredt, úgy igyekezett az állat nyomába. Meg is találta hamarosan. Hanem a szarvas, mintha csak incselkednék, korán elmenekült. így kergetődzött hegyen, völgyön, erdőn, mezőn a szarvas és a királyfi, amíg csak rájuk nem ereszkedett az esti sötétség.

Ruzvanszhad már azt gondolta, hogy végképpen szem elől tévesztette a különös vadat, amikor a felkelő hold fényében újra megpillantotta. Egy forrás vize, mint valami parányi tó, megrekedt egy kis földmélyedésben: ennek a tónak a tükre fölé hajolt a szarvas, s mivel, úgy látszik, eltikkadt az egésznapos hajszában, szomjasan kortyolgatta a vizet.

A herceg lábujjhegyen, halkan, mögéje lopakodott. De amikor már azt hitte, hogy észrevétlenül megfoghatja, a szarvas megint

felszökkent, s nagyot ugrott, egyenesen a kis tó közepébe. A tó vize csobbanva záródott össze felette.

Ruzvanszhad várta, hogy talán újra előbukkan, de a bugyborékok lassacskán elpattantak, a gyűrűdző, apró hullámok lassacskán elültek a víz színén. A herceg szemét meresztve bámult a tóba. Nem látott benne egyebet, mint a telihold kerek, sápadt arcát.

Ruzvanszhad – aki most már igazán nem tudta, hogyan vélekedjék az esetről – elhatározta, hogy ott, a kis tó mellett tölti az éjszakát. Attól tartott, hogy ha elindul haza, a vaksötétben eltéved az erdőn; meg aztán azt is remélte, hogy napvilágnál megláthatja majd a forrás mélyén azt, amit a sötétség elrejtett előle. Lefeküdt a puha fűbe, és elaludt.

Maga sem tudta, hogy mennyit szunnyadt, amikor egyszerre csak kedves, vidám zeneszó ébresztette fel álmából. Első pillanatban azt hitte, hogy a füle cseng. De aztán körülnézett – s akkor meg azt hitte, hogy a szeme káprázik. Mert az ének és zene egy szép, magas kastélyból hangzott feléje, amely tárt kapuval, világló ablakokkal, ott állt a tavacska partján. Márpedig annyi biztos, hogy annak a kastélynak, kevéssel azelőtt, még nyoma sem volt azon a helyen!

A herceg egy kis hideg vizet merített a tenyerébe a forrásból, és megmosta az arcát, hogy felébredjen, ha netalán még mindig álmodnék.

De hát nem álmodott: a kastély ott magaslott előtte; addig épült fel, amíg ő aludt. S most már azt is tisztán hallotta, hogy szépséges lant és hárfaszó kíséretében vagy egy tucat leányhang dalolja odabent a palotában ezt a jókedvű éneket:

Volt egyszer egy bátor, derék

Ifjú királylegény;

Vadászni indult egymaga

Egy szép nap reggelén.

S mert nem csupán bátor, derék,

De szemfüles, cseles:

Az egyszeri királylegény

Királyi vadra les.

Milyen szerencse vár reá?

Mi lesz vajon a vad:

Bősz medve vagy tigris talán,

Amit nyílvégre kap?

Nem medve az, nem tigris az,

Ami nyíl végre jő,

Csak egy kecses, becses, sebes,

Szép gímszarvas-ünő.

Mért lankad el a két kezed

Bátor, derék vadász?

S mért, hogy mégis, fegyvertelen,

A vad nyomába jársz?

Mért, hogy a tüskés sűrűben,

Bozótok, fák között,

E szép, becses, kecses vadat

Napestig üldözöd?

Hogy mért? Mert balgán azt hiszed,

Az üldöző te vagy –

Pedig csak mégy, vakon, után,

Hová ő hív: e vad.

Csak mégy, csak mégy, után, vakon,

És észre sem veszed,

Hogy az a fel- meg eltűnő,

Kecses, becses szarvasünő

Az orrodnál vezet!

A lant és a hárfa utolsót pendült, és a tucatnyi leány dévaj, gyöngyöző kacagása fejezte be az éneket.

Ruzvanszhadnak az arcába szökkent a vér a haragtól.

– Hej, a nemjóját! – kiáltotta. – Hiszen ezek engem csúfolnak!

Kemény léptekkel indult a palota felé, hogy tisztességre tanítsa a csúfolódókat. Még egy jó bütykös husángot is felkapott a földről.

De a haragja lépésről lépésre szelídült, az ámulata pedig lépésről lépésre erősbödött. A kastély, a pincétől a padlásig, hófehér kínai márványból épült, a kapuja sárgálló vertarany volt, a lépcsője fekete jáspis; az előcsarnok rózsaszínű márványpadlóját, de még a falait is, lágy selyemszőnyegek borították, drágakövekkel kirakott, boltozatos mennyezete színezüst oszlopokon nyugodott.

Nem, ezt a csodakastélyt nem emelhették emberi kezek!

A herceg arra tartott, amerről azt a sokhangú kacagást, leányduruzsolást hallotta. Félrevont egy könnyű kárpitot, s egy csillogó, fáklyafényes teremben találta magát. A terem végében, vagy egy tucatnyi fiatal leány gyűrűjében, egy tündöklő szépségű ifjú hölgy ült egy magas trónszéken.

Ruzvanszhad láttára a leányok újra felkacagtak.

– Nézd csak, milyen haragos! – mondta az egyik.

– Még furkósbotot is hozott! – kuncogott a másik.

A trónszéken üldögélő ifjú hölgy Ruzvanszhadhoz fordult.

– Csak nem minket akarsz megverni azzal a furkósbottal? – kérdezte nevetve.

A herceg restelkedve ejtette földre a botját.

– Ki vagy te, szép hölgy? – suttogta álmélkodva. – Ember szülötte, vagy tündérleány? Vagy talán valami rosszakaratú varázsló?

– Csak egy szelíd gímszarvas vagyok – felelte mosolyogva a leány –, de jól értek ahhoz, hogyan kell megszelídíteni a tigriseket és a tigrisnél is haragosabb császárfiakat.

– Hát te ismersz engem? – kérdezte álmélkodva Ruzvanszhad.

– Hogyne ismernélek! – válaszolta a leány. – Hiszen éppen a te fogadásodra építtettem ezt a palotát, ameddig te a tó partján szunnyadtál.

– Hát akkor tündér vagy, más nem lehetsz! – kiáltotta a herceg. – Emberi kéz nem képes effélére!

– Tündér vagyok, eltaláltad – bólintott a leány. – S ámbár még sokáig alakoskodhatnék, és mindnyájunk mulatságára sokáig évődhetnék veled: azt hiszem, legjobb, ha mindjárt megmondom az igazat. Seherisztání a nevem, s Tündérsziget királynője vagyok.

– S most azt is mondd meg – kérte Ruzvanszhad –, hogy miképpen kerültél ide, és miképpen tudtad meg, hogy én is erre járok!

– Megmondom mindjárt – felelte a tündérkirálynő. – Hanem ne ácsorogj ott, a terem sarkában! Ülj ide mellém, légy a vendégünk.

A herceg elfogódottan kuporodott le a trónus zsámolyára. A leányok, Seherisztání intésére, széjjelrebbentek, majd egy perc múlva megrakott tálakkal, telt kancsókkal tértek vissza.

– Egyél, igyál! – biztatta a tündérkirálynő. – A mi táplálékunk az ételek, italok illata.

Ruzvanszhad nem sokat kérette magát, hiszen majd egy álló napja egyetlen falatot sem evett, egyetlen kortyot sem ivott. A királynő és társnői csak szaglásztak, szimatoltak, úgy vettek részt a lakomában.

Amikor már valamennyien beteltek: Ruzvanszhad a vacsora ízével, a tündérek pedig a vacsora illatával – Seherisztání így szólt:

– Azt kérdezed, miképpen kerültem ide, és miképpen tudtam meg, hogy te is erre jársz. Elmondok mindent, sorjában. Tündérsziget, ahol én uralkodom, szép ország. De akármilyen szép is, egyszer csak eluntam odahaza. Elindultam hát világot látni. Hol

emberalakban, hol állat képében, hol meg éppen láthatatlanul jártam-keltem az emberek között, s nem mondom: sok érdekeset, hasznosat tanultam.

Már éppen hazafelé indultam, mégpedig a te országodon keresztül (mert hát Tündérsziget itt van, mindjárt Kína mellett, alig egy órányira – márminthogy annak, aki tündér szárnyon repül), mondom: éppen hazafelé indultam, amikor az erdőben megpillantottalak. Cserkészés közben elszakadtál kísérőidtől, s mivel, úgy látszik, kedvedre volt a csend és a magányosság, nem is igen kerested őket.

Mit tagadjam: megtetszettél nekem. Mert tudnod kell, hogy mi, tündérek, akik hol ilyen, hol meg amolyan alakban mutatkozunk meg az embereknek, nem várhatunk, csak úgy, az illendőség kedvéért, amíg valamelyik legény szemet vet ránk. Hisz ugyan hogy is szerethetne meg valaki, teszem azt, egy apró gyíkot, egy lenge ködfoszlányt, egy röpke szellőt vagy más effélét, amelynek az alakját a magamfajta tündér gyakran ölti magára? Ezért hát nekünk magunknak, kell megválasztanunk azt a férfit, akit férjünknek szánunk. Mert kimondom azt is, kertelés nélkül, mert rövid az időm: örömest hozzád mennék feleségül, ha te is úgy akarnád.

– Szépséges királynő! – kiáltott fel Ruzvanszhad. – Te vagy a legtökéletesebb mindazok között, akiket valaha is láttam! Hogyne lennék hát szívesen a férjed!

– Rendben van – felelte elégedetten Seherisztání. – Majd mindjárt beszélünk a dologról. De előbb hadd fejezzem be a történetet. Ott tartottunk, hogy: megtetszettél nekem. Nem állhattam eléd csak úgy hirtelen. Gondoltam, megadom a módját. Szarvassá változtam, de nem akármilyenné, hanem kék szőrű, rubinszemű, aranypatájú, kecses, becses ünővé, s elcsaltalak ide, a kis tó partjára. Szó, ami szó: nem sokat kéretted magad. Aztán, amíg aludtál, sebtében felépítettem ezt a kis kastélyt, elővarázsoltam egy kis vacsorát, hogy jól tarthassalak, ha felébredsz. Ami pedig azt a kis dalt illeti, tréfa az egész: kérlek, ne haragudjál érte pajkos tündéreimre.

– Nem haragszom, hogy is haragudnék! – felelte Ruzvanszhad. – Szebb ébredésem nem is lehetett volna. Hanem, most arra felelj: mikor leszel a feleségem, szép királynő? Már alig várom a pillanatát!

– Eljön az ideje, derék Ruzvanszhad! – válaszolta Seherisztání. – Előbb azonban még ki kell állnod a próbát.

– Kiállom én, akármiféle próba legyen is! – kiáltotta helyéről felugorva a herceg. – Hadd halljam gyorsan: milyen próbát kell kiállanom?

Hanem – Ruzvanszhad eleinte észre sem vette – amíg a királynő beszélt, a teremben lassacskán elhalványodott a fáklyafény, s a herceget egyszerre csak sűrű sötétség vette körül.

– Seherisztání! – szólongatta Ruzvanszhad sürgetően a királynőt.

Senki sem válaszolt.

– Tündérkirálynő! – kiáltotta a herceg. – Hol vagy, merre vagy?

Tapogatódzva, botorkálva indult arrafelé, amerre a trónszéket gyanította. Ment, ment, de kezével csak a sötét semmit markolászta. S mintha göröngyön, kavicson taposott volna a lába.

Aztán egyszerre csak megbotlott – talán éppen abban a görcsös husángban, amelyet az imént a földre ejtett –, és fejjel előre, beletoccsant valami nagy vízbe. Hideg volt a víz, a herceg prüszkölve kecmergett ki belőle.

Lekuporodott egy kőre, tenyerébe hajtotta a fejét. Hová került? Miféle víz partjára tévedt a fényes tündérpalotából?

RUZVANSZHAD HERCEG PRÓBATÉTELE

Hamarosan választ kapott töprengéseire. Lassan megvirradt. Ruzvanszhad herceg szemét meresztve azt látta, hogy ott kuporog, annak a kis tónak a szélén, amely nemrégen a kék szarvasünőt nyelte el.

Körülnézett, s azt hitte, hogy a szeme káprázik: a hajnali szél vastag törzsű, dús lombú fák leveleit, bogyótermő, magas bozótok gallyait libegtette ott, ahol az imént még a fehér falú, fekete lépcsőjű, tárt kapujú, világló ablakú porcelán kastély emelkedett.

Fülelt, s akkor meg azt hitte, hogy a füle cseng: későn elnyugvó tücskök cirpelése, korán kelő madarak csivitelése hallatszott onnan, ahol az előbb még lantok és hárfák pengtek, tündérleányok énekeltek.

Pedig hát nem káprázott a szeme, nem csengett a füle. Ott ült egymagában a sűrű erdő közepén, s az éjszakai tündérjárásnak nyoma sem volt sehol.

Talán csak álmodta az egészet? Aligha! Hiszen úgy emlékezett mindenre: a zene hangjaira, az ének szavaira, az ételek és italok ízére, a tündérlányok arcára, Seherisztání minden aprócska mozdulatára, ahogyan csak megtörtént dolgokra emlékszik az ember.

De ha nem volt álom, miért hagyta cserben a tündérkirálynő? „Ki kell állnod a próbát!” – visszhangzott a fülében. Miféle próbát kell kiállnia?

Hogy lásson neki a próbatételnek, ha azt sem tudja, mire kell felkészülnie?

Amíg így tépelődött, felkelt a nap. A herceg nekivágott a sűrűségnek. Csakhogy most már nem vezette a kék szarvas, és nem is törte magát valami nagyon: két nap is beletelt, amíg hazaért.

Otthon már nagy aggodalommal várták a szülei meg az udvari emberek. Faggatták is: hol járt, miért nem jött hamarabb? De a herceg attól tartott, hogy kinevetik, ha elmondja, hogy mi történt vele, hát inkább hallgatott.

De nemcsak aznap nem tudták szavát venni az otthoniak, hanem másnap sem, harmadnap sem, hetek, hónapok múltával sem. Az a

nehéz bánat, amely Ruzvanszhad lelkét megülte, sehogy sem akart felszakadozni. Folytonosan csak Seherisztánít látta maga előtt, folytonosan csak utána kívánkozott. Nem evett, nem aludt, egyre csak sorvadozott a nagy bánattól, epekedéstől.

Császári szülei válogatott mulatságokat rendeztek a felvidítására: vitézi tornákat, táncos vigasságokat, vadászatokat; de Ruzvanszhadnak csak nem derült fel a kedve. Ha nem ült a szobájában, naphosszat az erdőt járta, és azt leste, hogy nem rezzen-e meg a bozót, nem lép-e egy karcsú, kék szőrű, rubinszemű, aranypatájú gímszarvas a tisztásra.

Egyszer aztán magához hívatta az atyja.

– Édes fiam – mondta neki –, nem nézhetem tovább, hogy a titkos bánat testedet, lelkedet eleméssze. Elhatároztam, hogy megházasítlak. Szép, jó feleség, az kell neked. Ha meglesz az esküvő, tudom, megvigasztalódol.

– Köszönöm a gondoskodásodat, felséges atyám – felelte Ruzvanszhad –, hanem hát az én bánatomra nem jó orvosság az, amit ajánlasz.

– Nem értesz te ahhoz! – legyintett a császár. – Meg aztán azt sem tudod, hogy kit ajánlok feleségnek. Pedig már meg is egyeztem az apjával. Még ma ideérkezik, egész udvarával, a mandzsú fejedelem világszép leánya.

– Ha ideérkezik, engem bizony nem talál itt, mert én világgá megyek! – válaszolta a császárfi.

– Azt szeretném látni! – kiáltotta a császár. – Szégyenbe akarsz keverni a mandzsu fejedelem előtt?

– Sajnálom, hogy meg kell búsítanom téged, atyám – felelte Ruzvanszhad –, de hát, amit mondtam, megmondtam.

– Márpedig, ha ezt megteszed, kitagadlak! – csapott az asztalra a császár. – Ha elmégy, vissza se gyere!

Ruzvanszhad tudta, hogy ha az atyja egyszer kimondott valamit, nem másítja meg a szavát. Lehorgasztott fejjel hagyta el a császár szobáját, a palotát, a várost. Kibandukolt az erdőre. Már nem remélt semmit, azt sem, hogy egyszer elébe toppan a szarvas – csak éppen nem akart embert látni. Békétlen, nyugtalan lélekkel barangolt a vastag törzsű, dús lombú fák és a bogyótermő, magas bozótok között. Csend volt, csak a lepergő fenyőtűk zizegtek a száraz avaron.

Távolról valami zeneféle szűrődött át a sűrűségen. Ó, nem lant és hárfa pengett, nem pajkos tündérlánykák daloltak a fák között: akkor vonult be, sípok rivalgása, dobok puffogása, cintányérok csörgése közben a császári palotába a mandzsúriai fejedelem világszép leánya.

A GÍMSZARVAS VISSZATÉR

De egyszerre csak megrezzen a bozót – Ruzvanszhad odatekint, és látja, hogy szelíden, bátran, mintha semmi veszedelemtől sem tartana, egy karcsú gímszarvas lép a tisztásra: a szőre kék, a szeme rubintos, a patája arany, s fejével bókolva, bólogatva, mintha köszöntené, hívná, biztatná a vándort.

– Seherisztání! – kiáltott fel a herceg, s odarohant a szarvashoz.

– Én vagyok! – felelte a szarvas. – Érted jöttem, mert kiálltad a próbát.

– A próbát? – kérdezte elámultan Ruzvanszhad. – Mit álltam én ki, miféle próbát?

– A hűség próbáját! – válaszolta a gím. – Eltelt egy esztendő, s te nem feledkeztél meg rólam. Inkább választottad a bujdosást, mint a mandzsúriai fejedelem világszép leányát.

– Ó, hát ez volt az a próba? – szólt a herceg. – Ezt ugyan könnyű volt kiállanom! Hogy is felejthettelek volna el! Hogy is lehettem volna hűtlen hozzád! Hiszen csak téged szeretlek, csak rólad álmodom, csak utánad epekszem, kerek egy esztendeje!

– Egy esztendő semmiség, nekünk, tündéreknek – felelte a szarvasalakban megjelent Seherisztání –, de nektek, embereknek, hosszú idő. Bizony, dicséretes dolog, hogy egy álló esztendőn át nem pártolt el tőlem a szíved. Megérdemled hát, hogy magammal vigyelek Tündérszigetre.

– Gyerünk! – kiáltotta Ruzvanszhad. – Mire várunk? Talán még a türelem próbáját is ki akarod állatni velem?

– Indulhatunk – felelte a szarvas. – Ugorj fel a hátamra, és kapaszkodj meg erősen.

A herceg szót fogadott. A szarvas pedig szökkent egyet, s máris a bogyótermő, magas bozótok fölé emelkedett, szökkent kettőt, s máris maga alatt hagyta a vastag törzsű, dús lombú fákat, az egész sűrű erdőséget. Sólymok és sasok, rebbenő felhőfoszlányok között vágtatott a híg levegőégben. Ruzvanszhad letekintett, s látta, hogy a császári palota kapuján, sípok rivalgása, dobok puffogása, cintányérok csörgése közben most vonul ki, egész udvarával, a mandzsúriai fejedelem világszép leánya, aki odabent hűlt helyét találta hercegi vőlegényének.

Falvak, városok, dombok, hegyek, folyók, tengerek maradoztak el a szarvas és lovasa mögött. Csak úgy porzott alattuk a nagy, kék semmiség, s a szarvas szikrázó aranypatái nyomán csillagok lepték el a nappali mennyboltot.

Alig tellett belé egy óra, egy sosem-látott nyugalmas tó közepén felbukkant előttük Seherisztání birodalma, a boldog Tündérsziget. Az igazat megvallva, Ruzvanszhad, onnan a magasból, nemigen látta másfélének, mint a közönséges, emberlakta szigeteket. De még akkor sem fedezett fel semmi különbséget az emberek és a tündérek világa között, amikor a szarvas vastag törzsű, dús lombú fák és

bogyótermő, magas bozótok között, lágyan a földre huppant egy nagy erdő közepén.

– Itt volnánk! – mondta a szarvas. – Leszállhatsz a hátamról.

Azután, mintha kitalálta volna Ruzvanszhad gondolatát, így szólt:

– Aki nem tudja, hogy Tündérszigetre érkezett, nem egyhamar venné észre, hogy miféle országban jár. Mert a tündérek világa meg az emberek világa között tulajdonképpen nincs is más különbség, mint hogy a tündérek boldogok, az emberek között pedig nem kevés a boldogtalan.

– No meg az is, hogy a tündérek mindenféle csodadologra képesek – tette hozzá Ruzvanszhad.

– Az emberek is képesek mindenféle csodadologra – felelte a szarvas –, csak éppen nem tudnak róla.

– És ha egyszer megtudják? – kérdezte a herceg.

– Akkor alighanem kevesebb szükség lesz a tündérekre – válaszolta a szarvas. – Hanem hát, ne vesztegessük az időt! Szedjük rendbe magunkat egy kicsit, aztán gyerünk a palotámba.

S azzal megrázkódott, és máris abban a tündöklő szépségű leányalakban állt ott Ruzvanszhad előtt, amelyben esztendeje mutatkozott meg neki. Fehér kezével gyengéden lesimította a herceg haját, mert kissé összeborzolta a szél odafent a magasban, a sólymok, sasok és rebbenő felhőfoszlányok között, a híg levegőégben.

Kéz a kézben vonultak be a királynő palotájába, amely szakasztott mása volt a tóparti kastélynak: a pincétől a padlásig hófehér kínai porcelánból épült, a kapuja sárgálló vertarany volt, a lépcsője fekete jáspis. A palota nagy csarnokában – amelynek rózsaszínű márványpadlóját, de még a falait is, lágy selyemszőnyegek borították, s amelynek drágakövekkel kirakott,

boltozatos mennyezete színezüst oszlopokon nyugodott – a királynő mindjárt egybegyűjtötte az udvari népet, és messze hallatszó hangon így szólt hozzájuk:

– Úgy nézzetek erre az ifjúra, hogy ő az, akit férjemül választottam. Nem tündér ugyan, csak ember, de annak igen kiváló: becsületes, állhatatos, jóindulatú, tehát, ha boldog is lesz (amit igen remélek), pompásan közénk illik. Szeressétek, járjatok a kedvében, tanítsátok tündérségre, boldogságra.

Az udvari nép hangos éljent kiáltott Tündérsziget új királyára, és fennszóval fogadta meg, hogy éppoly hűséggel szolgálja majd, mint felséges feleségét.

Másnap volt a lakodalom. Nemcsak a helybeli tündérek gyülekeztek össze az ünnepségre a palota kertjében, hanem messze földről hazasereglettek azok is, akik a világot járták, hogy kisebb-nagyobb csodatételekkel segítsék meg a bajbajutottakat, és jutalmazzák meg az arra érdemeseket. De ezek éppen csak térültek-fordultak, sebtében megcsókolták a királynőt, kezet ráztak a királlyal, s már szálltak is vissza, oda, ahol leginkább várták őket az emberek.

Ezer szolgálattevő tündér hordta fel az ebédet a kerti asztalokra. A királyi pár körül az a tizenkét tündérleány sürgött-forgott, aki a tóparti kastélyba is elkísérte Seherisztánít.

– Egyél, igyál! – biztatta Ruzvanszhadot a tündérkirálynő. – A mi táplálékunk, mint tudod, az ételek, italok illata.

Ruzvanszhad nem sokat kérette magát, hiszen majd egy álló napja egyetlen falatot sem evett, egyetlen kortyot sem ivott. A királynő meg a többiek, az egész vendégsereg, csak szaglásztak, szimatoltak, úgy vettek részt a lakomában.

Amikor már valamennyien beteltek: Ruzvanszhad az ebéd ízével, a többiek az ebéd illatával – Seherisztání így szólt a férjéhez:

– Láthatod, hogy a tündérek sokban hasonlítanak az emberekhez. De azért sokban különböznek is tőlük. Mások a törvényeik, mások a szokásaik, s azokat, ember lévén, még sokáig nem értheted meg. Megeshetik, hogy egyszer-másszor én is cselekszem olyasmit, amit nem érsz fel ésszel, és éppen ezért rosszallani fogsz. Ígérd meg, hogy ilyenkor nem firtatsz és nem vetsz a szememre semmit, hanem így szólsz magadban: „Seherisztání semmit sem tesz ok nélkül!” – és ellenkezés nélkül helybenhagysz mindent. Megígéred-e?

Ruzvanszhad furcsállta ugyan a dolgot, de azért megfogadta, hogy mindent ráhagy Seherisztánira, nem hibáztatja soha semmiért.

– Tudd meg – tette hozzá a királynő –, hogy ha megszeged az ígéretedet, akkor elhagylak, mint ahogy a tóparti kastélyban elhagytalak, és nem látsz többé!

De hát egyelőre Seherisztání semmi olyant sem cselekedett, amit Ruzvanszhad ne értett és ne helyeselt volna. Békésen, boldogan éltek a békés és boldog Tündérszigeten. Csak az nyugtalanította Ruzvanszhadot, hogy jóformán búcsú nélkül távozott el a szülői háztól, s apja, anyja azt sem tudja, él-e, hal-e. Meg aztán az is megeshetik, hogy szükség támad reá odahaza, erős kezére, biztos szemére, okos haditudományára.

– Bízd rám a dolgot – mondta Seherisztání.

Egy tapasztalt tündérét – tisztes külsejű, szavahihető beszédű férfiú alakjában – mindjárt elmenesztette a kínai udvarba. Megüzente vele, hogy ne féltsék Ruzvanszhadot, jól van, semmije sem hiányzik, és fiúi szeretettel üdvözli öreg szüleit. Egy arany dobot is küldött: ha azt Kínában megüti a császár, Ruzvanszhad meghallja, akárhol is van, még álmában is. És ha egyszer meghallotta, Tündérország leggyorsabb úti alkalmatosságán tüstént hazasiet.

Egy esztendő múlva Ruzvanszhadnak és Seherisztánínak gyermeke született. Fiú volt, s oly szép, mint a nap. Ruzvanszhad nagy boldogsággal emelte karjába az újszülött királyfit – aki apjára,

anyjára egyképpen hasonlított –, majd nagy óvatosan visszafektette Seherisztání ölébe.

Ebben a pillanatban a nyitott ajtón egy hatalmas kutya rontott a szobába, egyenest odaugrott Seherisztáníhoz, szájával megragadta a csecsemőt, és eliramodott vele. Ruzvanszhad utána vetette magát, de a királynő elébe állt.

– Maradj! – csak ennyit mondott.

Ruzvanszhad előbb félre akarta tolni a királynőt, de azután eszébe jutott ígérete és Seherisztání intelme. Nagy nehezen legyőzte haragját és kétségbeesését. „Seherisztání semmit sem tesz ok nélkül!” – mondta magában, s ámbár igen gyászolta elveszett gyermekét, nem beszélt többet a dologról.

Eltelt még egy esztendő, s Ruzvanszhadnak és Seherisztánínak megszületett a második gyermeke is. Leány volt, s oly szép, mint a hold. Ruzvanszhad nagy boldogsággal emelte karjára az újszülött királyleányt – aki apjára, anyjára egyképpen hasonlított –, majd nagy óvatosan visszafektette Seherisztání ölébe. Gondolta, ha már a fiáról le kellett mondania, legalább ez az egy leánya megmarad.

Hanem ebben a pillanatban a hatalmas kutya megint berontott a szobába a nyitott ajtón át, egyenest odaugrott Seherisztáníhoz, szájával megragadta a csecsemőt, és eliramodott vele. Ruzvanszhad utána vetette magát, de a királynő most is elébe állt.

– Maradj! – szólt parancsolóan.

Ruzvanszhad most is félre akarta tolni a királynőt, de aztán újra eszébe jutott ígérete és Seherisztání intelme. Ezúttal még nehezebben sikerült erőt vennie magán, mint az első alkalommal, de azért valahogyan ismét legyőzte haragját és kétségbeesését. „Seherisztání semmit sem tesz ok nélkül!” – ismételte magában, és ámbár az elsőnél is jobban meggyászolta elveszett második gyermekét, nem beszélt többet a dologról.

De attól fogva sehogy sem tudott megvigasztalódni, és rettegéssel gondolt arra, hogy ha netalán harmadik gyermekük születik, az is az előző kettő sorsára juthat.

Egy napon, amikor éppen tenyerébe hajtott fejjel, tépelődve ült szobájában, egyszerre valami éles, erős, csengő hangot hallott: mintha egy arany dobot ütött volna meg valaki… Ruzvanszhad talpra ugrott, mert tudta: azt a dobot atyja ütötte meg. És ha megütötte, nem másért tette, mint azért, mert szükség támadt a fiára odahaza, erős kezére, biztos szemére, okos hadi tudományára.

Ruzvanszhad nem várt egy percig sem, hanem bekopogott Seherisztání szobájába.

– Atyám megütötte az aranydobot – mondotta. – Haza kell mennem.

– Eredj, Ruzvanszhad – felelte a királynő. – Atyádnak bizonyosan szüksége van reád.

Mindjárt elrendelte, hogy álljon elő Tündérország leggyorsabb úti alkalmatossága: a felhőjáró hintó, amelyet tízezer szitakötő vontat. Nem telt bele egy perc, s a tízezer szitakötő, pókhálófonálból sodort hámistrángját rángatva, ott toporgott, indulásra készen, a királyi palota kapuja előtt.

Ruzvanszhad megcsókolta feleségét, és beszállt a hintóba. A tízezer szitakötő pedig nekilendült, és surrogva, zúgva, felragadta a hintót a magasba. Sólymok és sasok, rebbenő felhőfoszlányok között szárnyaltak a híg levegőégben. Ruzvanszhad letekintett, s látta, hogy hosszú, fehér fejkendőjével hogy integet búcsút a palota tornyáról a tündérkirálynő.

Falvak, városok, dombok, hegyek, folyók, tengerek maradoztak el a felhőjáró hintó és utasa mögött. Csak úgy kavargott alattuk a nagy kék semmiség, és a szitakötők szikrázó, ezüstös szárnya nyomán mintha fehér, tündöklő tejút futott volna végig a nappali mennybolton.

Nem kellett mutatni az utat a szitakötőknek, tudták ők, hogy merre a legrövidebb. Kisvártatva le is ereszkedtek a kínai császár palotája előtt.

A császár ott állt a kapuban, mert már türelmetlenül várta haza a fiát. Jóformán meg sem várta, hogy Ruzvanszhad kiszálljon a hintóból, már újságolta is nagy rémülettel:

– A mongolok rátámadtak az országra, a felét már el is foglalták, és közelednek a fővároshoz. Én már öreg vagyok, nem harcolhatok. Neked kell a seregek élére állanod, szükségük van erős kezedre, biztos szemedre, okos haditudományodra.

Ruzvanszhad berohant a palotába, sebtében megcsókolta édesanyját, azután nagy sietve harci pallost kötött az oldalára, íjat, tegezt a hátára, s dárdát ragadva kezébe, lóra kapott, és vágtatva indult oda, ahol a kínai seregek gyülekeztek.

AZ ÁRULÓ VEZÉR

Épp jókor érkezett. A mongolok ott táboroztak egy nagy mezőség túlsó felén, a kínaiakkal átellenben, s a táborból fegyvercsörgés, lódobogás, nagy hadikészülődés zaja hallatszott.

Ruzvanszhad jöveteléig a császár egyik régi vezére parancsolt a katonáknak. Ruzvanszhad elsőnek őt kereste fel a sátrában.

– Hány emberünk van? – kérdezte. – Győzzük-e erővel?

– Seregünk nem gyöngébb a mongolokénál – válaszolta a vezér, akinek Veli volt a neve –, s bízom is erősen, hogy győzni fogunk. Rövidesen étel és eleség is érkezik, s ha a katonák jóllaktak, akár kezdhetjük is a csatát.

– Tele gyomorral elnehezül az ember – felelte Ruzvanszhad. – Támadjunk inkább éhomra.

– Nem lehet, nagyuram! – mondta Veli. – Ezek az emberek két napja nem ettek, nem ittak. Elgyengülnek, ha tovább koplaltatjuk, szomjaztatjuk őket. Nem telik sok időbe az uzsonna, mert már látom is, hogy megérkezett az eleségszállító karaván.

Csakugyan, egy domb mögül tevék és öszvérek hosszú sora kanyarodott a táborhoz, zsákokkal, ládákkal, tömlőkkel a hátukon. A hajcsárok lerakodtak a tábor szélén, a katonák pedig nekifogtak, hogy szétosszák egymás között az eleséget meg az italt.

– Nem innál egy pohár rizsbort te is, nagyuram? – kínálta Veli a császárfit.

– Szó, ami szó, megszomjaztam a lovaglásban – felelte Ruzvanszhad –, elfogadok egy kortyot.

Veli mindjárt elszalajtotta az egyik szolgáját, hozzon egy tömlő bort, töltsön egy pohárral a császár fiának.

Hanem abban a pillanatban, mintha hirtelen forgószél támadt volna, surrogva, zúgva, port, párát kavarva, ezer meg ezer szárnyas lény csapott alá a magasból. Ezüst szárnya volt valamennyinek, de egyé, aki az élen repült, arany színben csillogott. Ruzvanszhad rögtön felismerte őket: Seherisztání érkezett meg, válogatott tündérnépével.

– Most már semmi gondunk! – kiáltotta vidáman a herceg. – Segítségünkre jött az egész tündérsereg!

De hát mit lát? Seherisztání meg az ezernyi tündér, alighogy földet ért a lába, nekiesik az élelemnek, amelyet csak az imént hozott a teve-és öszvérkaraván, sorra felhasítja a tömlőket, szétveri a ládákat, megoldja a zsákok száját, és mind kidönti, kilocsolja, sárba tiporja a sok finom eledelt.

Ruzvanszhad földbe gyökeredzett lábbal, megrökönyödve nézte a kegyetlen dúlást. Azután odarohant, ahol a tündérkirálynő a tulajdon

kezével szúrta, vágta a sok zsákot, tömlőt, a tulajdon lábával taposta péppé a bort, kenyeret, gyümölcsöt.

– Seherisztání! – kiáltotta Ruzvanszhad kétségbeesett haraggal. – Elpusztítottad katonáim ételét, italát! Miért tetted ezt? Ha csatát vesztünk, oda az egész kínai birodalom! Látom, nem szeretsz, sőt, ellenségeimet pártolod, és mindenáron a vesztemre törsz! Rossz asszony vagy! Tudtam ezt már akkor is, amikor a kutyának adtad a két szép gyerekünket, de most végképpen megbizonyosodtam róla.

A tündérkirálynő felegyenesedett, s bortól, liszttől maszatos két kezét szomorúan kitárva, így szólt férjéhez:

– Nagy ostobaságot műveltél, Ruzvanszhad! Nem emlékszel, mit ígértél a menyegzőnk napján? Azt ígérted, hogy ha olyasmit cselekszem, amit nem érsz fel ésszel: nem firtatsz és nem vetsz a szememre semmit, hanem ezt mondod magadban: „Seherisztání semmit sem tesz ok nélkül!” Megszegted az ígéretedet.

– Katonáim két napja egy falatot sem ettek, egy kortyot sem ittak! – felelte Ruzvanszhad. – Elgyengülnek, ha tovább koplaltatjuk őket. Azt akarod, hogy harc nélkül győzzenek a mongolok?

– Jobban tetted volna, ha megbízol bennem, és nem kérdezősködöl – sóhajtotta Seherisztání. – De ha már megkérdeztél, felelek. Tudd meg, hogy a mongolok királya megvesztegette Velit, a vezéredet. Az áruló vezér mérget kevert a borba és az eledelbe, hogy elveszejtse egész seregedet, és téged magad is megöljön. Ezért siettem ide tündéreimmel, hogy elpusztítsam az ételt, italt, mielőtt bárki is megkóstolhatná.

– Nem hiszek én neked! – legyintett Ruzvanszhad. – Miért is hinnék? Hiszen egyik gonoszságot a másik után műveled. Hiába, régi igazság: az ember ne álljon össze tündérekkel!

– Ne félj, úgysem látsz többé! – felelte keserűen a tündérkirálynő. – De mielőtt örökre búcsút mondanék, bebizonyítom, hogy igazat

beszéltem. Hívasd ide Velit, a vezért, és parancsold meg neki, hogy egyék ebből a kenyérből, igyék ebből a borból.

Ruzvanszhad vállat vont.

– Megtehetem éppen. Ne mondd, hogy mindenáron meg akarlak hazudtolni.

S azzal maga elé hívatta Velit.

– Egyél ebből a kenyérből, igyál ebből a borból! – mondta neki,

– Köszönöm, felséges uram – válaszolta a vezér –, majd eszem, iszom, ha étvágyam lesz. Most éppen nem vagyok se éhes, se szomjas.

– Csak épp egy falatot, meg egy kortyot! – unszolta a császárfi.

– Igazán nem kívánom – szabódott Veli. – Csata előtt sohasem eszem, így szoktam meg kora fiatalságom óta.

De csak rá kellett nézni a sápadt arcára, a remegő térdére, hogy az ember tudja, hányadán áll vele.

– Ejnye, a mindenségit! – rivallt reá a császárfi. – Ha nem teszed meg, amit mondtam, tüstént fejedet veszem!

S azzal kirántotta hüvelyéből széles pallosát.

Az áruló vezér látta, hogy nincs menekvés. Talált egy morzsa kenyeret az egyik zsák fenekén, azt megette, talált egy gyűszűnyi bort az egyik tömlő alján, azt megitta. Menten össze is rogyott holtan, a császárfi lába előtt.

– Belátod már, hogy nem a vesztedet akartam? – szólt Seherisztání,

– Belátom, belátom, jóságos feleségem! – kiáltotta Ruzvanszhad, és megragadta a tündérkirálynő kezét. – Kérlek, bocsáss meg

nekem hebehurgya bizalmatlanságomért!

– Szívem szerint megbocsátanék – válaszolta Seherisztání –, de sajnos, nem tehetem. Tündérsziget törvényei szigorúak, s azok alól még a királynő sem vonhatja ki magát. El kell válnunk. Előbb még gyorsan kiűzöm országodból a mongolokat, azután örökre elhagylak.

– Ne hagyj el, jóságos, szépséges Seherisztání! – kiáltotta Ruzvanszhad, és a boros, lisztes tocsogóban térdre hullott felesége előtt. – Ígérem, hogy ezentúl megtartom, amit fogadtam!

– Késő! – felelte szomorúan a királynő. – Ebbe bele kell nyugodnunk mindkettőnknek, neked is, nekem is. Elmegyek, és ne is keress, mert úgysem találsz meg. És most már ne is tartóztass tovább, mert látom, a mongol tábor már nagyon mozgolódik, s még rajtunk üt, ha nem iparkodunk.

Azzal intett tündéreinek, s az ezüstszárnyú sereg, élén aranyló szárnyú királyasszonyával, surrogva, zúgva, port, párát kavarva a levegőbe röppent, odaát, a mongol tábor felett libegve megállt egy pillanatra, majd, mintha hirtelen forgószél támadt volna, lecsapott a magasból az elámult, megrettent seregre.

Hogy történt, hogy nem? – Ruzvanszhad nem is igen látta a nagy összevisszaságban. Csak azt látta, hogy a mongol katonák sátrat, tevét, lovat hátrahagyva, kardot, íjat, dárdát eldobálva, fejvesztetten menekülnek a csatamezőről, a tündérsereg pedig, ezüstösen, aranyosan, eltűnik a felhők között.

Odahaza nagy ujjongás várta a császárfit, mert hiszen, ha a csata elmaradt is, végeredményben neki volt köszönhető a győzelem. Anyja, apja csak őt ölelgette, az ország nagyjai csak őt magasztalták, a város népe csak őt éltette, kendőt lobogtatva, dalolva.

De Ruzvanszhad nem tudott osztozni az ország örömében. Nehéz gyász, fekete bánat ült a szívén, hiszen elvesztette Seherisztánít, és vele azt a reménységét is, hogy egyszer hírt kaphasson két szép gyermekéről.

Lehorgasztott fejjel, töprenkedve, tépelődve ült a szobájában napszámra, hétszámra, ezerszer is elátkozva kishitűségét, amellyel elüldözte magától a világ legtündéribb tündérasszonyát. Vagy ha nem a szobájában ült, hát az erdőt járta, békétlen, nyugtalan lélekkel bolyongva a vastag törzsű, dús lombú fák és a bogyótermő, magas bozótok között, ahol más nesz sem hallatszott, mint a lepergő fenyőtűk zizegése a száraz avaron.

De akár a szobájában ült, akár az erdőt járta, éjjel-nappal csak azt leste, nem másítja-e meg a szavát Seherisztání, nem esik-e meg a szíve a bánatán, nem jelenik-e meg előtte újra, nem mutatja-e meg, merre vezet az út Tündérsziget felé.

Egy napon azonban megelégelte a várakozást. Fejébe vette, hogy tűzön-vízen keresztül felkutatja Tündérszigetet, feleségét, két gyermekét. Nekivágott a nagyvilágnak – s hogy mi minden történt vele, mennyi viszontagságot kellett kiállnia, mennyi veszedelemmel kellett megküzdenie, az szinte el sem mondható!

De hát ki-ki maga is elképzelheti, ha csak annyit tud is, hogy a császárfi egy repülő ládán tette meg útjának első részét (egy ügyes, vándorló mesterember szerkesztette a számára), a láda azonban tüzet fogott egy lángokádó szakadék felett, és Ruzvanszhad a mély, viharzó tengerbe zuhant.

Hát onnan hogy menekült? Úgy, hogy megragadta egy óriási hal farkát, és akármennyit bukdácsolt is a hal, nem eresztette el, ameddig csak meg nem látta a szárazföldet.

De vajon miféle szárazföld volt az? Nem más, mint az emberevők országa, s Ruzvanszhad bizonyosan ott is végzi az életét az emberevők katlanában, ha az utolsó percben, amikor már-már a

bugyogó vízbe hajította az emberevők főszakácsa, fel nem kapja és magával nem ragadja egy hatalmas rukmadár.

S a rukmadár karmaiból, onnan vajon hogy szabadult? Csak úgy, hogy a madár a fiókáinak szánta ezt az apró falatot (ő maga inkább csak óriásokkal táplálkozott), s ezért a zsákmányt élve rakta le fészkébe: a fiókák jól kiköszörülték a csőrüket, mielőtt hozzávágtak volna – de közben földrengés támadt, és összedöntötte a hegyet, amelynek tetején a fészek állott.

S a hegyomlás nem zúzta agyon Ruzvanszhadot? Nem bizony, mert lágy, füves rétre hengeredett a hegy tövében…

És ez még csak a kisebbik fele sincs mindannak a rengeteg kalandnak, amelyet Ruzvanszhad megélt, s amelyből hol szerencsével, hol bátorsággal, hol ésszel, hol erővel verekedte ki magát! De közben, akármerre járt is: szárazon vagy vízen, sivatagokban vagy népes városokban, fagyban vagy forró napsütésben, soha egy percre sem feledkezett meg arról, akit keres.

Nem feledkezett meg róla, de lassan már-már feladta a reményt hogy valaha is megtalálja. Hiszen kerek tíz esztendeje vándorolt a világban, s Tündérszigetnek még csak a tájékára sem vetődött el soha!

Csüggedten bolyongott egy nagy erdőben, vastag törzsű, dús lombú fák és bogyótermő, magas bozótok között, s hallgatta a lepergő fenyőtűk zizegését a száraz avaron.

Hanem egyszerre csak megrezzen a bozót – Ruzvanszhad odatekint, és látja, hogy szépen, fiatalon, mosolygósan, maga Seherisztání lép ki a tisztásra.

Ruzvanszhad csak bámulta, egy hang sem fért ki a torkán.

De beszélt helyette a tündérkirálynő:

– Amikor elbúcsúztam tőled, azt mondtam, hogy nem látsz többé soha. Ezt kellett mondanom, mert törvényeink szerint újabb próbát kellett kiállanod: tíz kerek esztendeig kellett a világban vándorolnod, anélkül, hogy hűségedet megszegjed, reménységedet feladjad, bátorságodat elveszítsed. A tíz esztendő letelt, s most eljöttem, hogy végét vessem bánatodnak.

– Keserves próba volt! – suttogta Ruzvanszhad.

– Az volt, elismerem – felelte Seherisztání –, kemény próba, de megérte. Mert most már azt is megmondhatom, amit eddig titokban kellett tartanom: az a kutya, amelyre gyermekeinket bíztam, Tündérország legbölcsebb tanítómestere, nincs, aki nála jobban értené a tündérséget. Tündér is, kutya is: képzelheted, milyen hűséges, milyen becsületes, okos! Ő nevelte kettejüket egészen mostanáig. Ha akarod, mindjárt láthatod is őket.

– Hogy akarom-e? – kiáltott fel Ruzvanszhad. – Egyéb vágyam sincs!

Seherisztání tapsolt egyet, s a bozótból előlépett a kutya, nyomában pedig két nagyobbacska gyermek: az egyik szép volt, mint a nap, a másik szép, mint a hold, s mind a kettő egyképpen hasonlított apjára is, anyjára is. A kutya illendően meghajolt a herceg előtt, a két gyermek pedig apja nyakába ugrott. Ruzvanszhadnak meg a jótét királynőnek csak úgy potyogott a könnye, s a derék kutya is alig győzött szipogni a meghatottságtól.

Amikor aztán jól kisírták, kiörvendezték magukat, így szólt Seherisztání:

– No, szedelőzködjünk, gyerünk.

– Hová? – kérdezte Ruzvanszhad.

– Hová? – ismételte a királynő. – Hát haza, Tündérszigetre.

– Áll-e még Tündérszigeten a törvény, hogy ha nem érem fel ésszel, amit cselekszel, nem kérdezhetek és nem vethetek a szemedre semmit, hanem így kell szólanom magamban: „Seherisztání semmit sem tesz ok nélkül”? – tudakolta Ruzvanszhad.

– Áll, hogyne állna! – válaszolta a tündérkirálynő.

– Hát akkor mondok én neked valamit, feleségem! – szólt Ruzvanszhad. – Ne menjünk mi Tündérszigetre, gyerünk inkább Kínába. Elég próbát kiálltam életemben, szívesebben élnék most már olyan országban, ahol mindent felérek ésszel. Belőlem úgysem lesz jó tündér, belőled azonban még jó asszony lehet, és a gyermekeinkből is derék embereket nevelhetünk.

Seherisztání egy kicsit elgondolkozott, azután bólintott.

– Nem bánom – mondta. – Van egy húgom, arra ráhagyom az uralkodást, én pedig veled megyek.

Mindjárt el is küldte a kutyát, hogy vigye meg a hírt Tündérszigetre.

– Fújjam meg a varázssípot? – kérdezte Seherisztání. – Hívjam a felhőjáró hintót?

– Jó lesz gyalogszerrel is – felelte Ruzvanszhad.

Egy-két nap alatt így is hazajutottak. Ruzvanszhad bemutatta agg szüleinek feleségét meg a két gyermekét, és attól fogva békésen, boldogan éldegéltek együtt, az egész császári család. Néhány esztendő múlva meghalt az öreg császár, és Ruzvanszhad vette át tőle a kínai trónust. Jóságosan, igazságosan országolt sokáig, és Seherisztání, akinek magának is volt egy kis jártassága az uralkodásban, gyakran segítette a férjét tündérszívű jó tanácsaival.

A NYELV ELÁRULJA AMIT A SZÍV ELTITKOL

Élt hajdanában egy kis faluban egy szegény paraszt. Egy napon, ahogy a földjét szántogatta, egy óriási, gyönyörű rubint talált, de olyan szépet, hogy annál szebbet még soha senki nem látott a világon. Elvitte a közeli városba, és megmutatta az ötvösmestereknek, de egyikük sem tudta megmondani, mennyit érhet. Felbecsülhetetlen értékű drágakő volt. Ahogy a szomszédok tudomást szereztek róla, fölkeresték a parasztot, és azt mondták neki:

– Ha el akarnád adni a rubint, senki sem tudná megfizetni neked az árát. Aztán meg az ötvösök egykettőre világgá kürtölnék a nemes ékszer hírét, s előbb-utóbb értesülne róla valamelyik maharadzsa. Magad is tudod, milyen sóvárak; biztos lehetsz felőle, hamarosan elveszik a drágakövedet, sőt talán még sötét tömlőébe is vetnek. Egyszerűen bevádolnak, hogy a királyi kincstárból loptad a rubintot.

– Mit csináljak hát? – tudakolta rémülten a paraszt.

– Mi csak egy jó tanácsot adhatunk: menj te magad a sah palotájába, és ajándékozd neki a rubint. Úgy reményed van rá, hogy a sah gazdagon megjutalmaz.

A paraszt belátta, hogy derék szomszédainak igazuk van. Tétovázás nélkül elindult a sah városába.

Jó pár napja úton járt már, mikor egy reggel három csavargóval találkozott. Azok is ugyanarra igyekeztek, csatlakozott hát hozzájuk, s együtt bandukoltak tovább.

Már jókora utat megtettek, mikor a csavargók észrevették, hogy a paraszt kis szütyőbe kötve egy drágakövet visz a nyakában. Minduntalan kihúzogatta ugyanis a szütyőt az ingéből, hogy gyönyörködjék a csillogó, szépszínű ékszerben.

Ettől fogva a csavargók csak a kedvező alkalmat várták, hogy elcsenjék a paraszttól a rubinját. Csakhamar kínálkozott ilyen alkalom. A paraszt elfáradt a nagy hőségben, leheveredett egy fa

árnyékában, és mélyen elaludt. Azok meg kilopták a kincset a zacskóból.

Miután tervüket sikeresen végbevitték, eszük ágában sem volt, hogy odébbálljanak; leültek nyugodtan a rétre, mintha mi sem történt volna, s elbeszélgettek erről-arról. Közben a paraszt is fölébredt, s azon nyomban megtapintotta a szütyőt a mellén. Hogy megrettent a szerencsétlen, amikor rájött, hogy a kincse eltűnt! Egy percig sem kételkedett benne, hogy útitársai voltak a tolvajok. De így gondolkodott magában:

„Ha most követelni kezdem tőlük, hogy adják vissza, ami az enyém, nemcsak hogy a rubinomat nem kapom meg tőlük, hanem még az életem is rámehet. Lássunk hát bölcsen a dologhoz. Vigyázok, hogy ne vegyenek rajtam észre semmit, s együtt megyek velük egészen a sah palotájáig. Ott majd igazságot szerzek magamnak.”

Úgy is lett, ahogy kitervelte: együtt vándoroltak tovább. A paraszt úgy tett, mintha a világon semmi gondja sem lenne, és nagyon elégedett volna a sorsával. Néhány nap múlva megérkeztek a fővárosba.

Ott a paraszt valahogyan kivívta, hogy a sah színe elé bocsássa.

Ahogy a trón elé jutott, töviről hegyire elmondott mindent: hogyan szántotta ki a földből és hogyan akarta letenni fölséges urának lábához a rubint. Hanem aztán szerencsétlenségére találkozott útközben a három csavargóval, s azok álmában elrabolták tőle a felbecsülhetetlen kincset, amit a sahnak szánt.

A sah, alighogy megtudta a dolgot, tüstént parancsba adta, vezessék trónja elé a három csavargót. Ámde azok nyomban megesküdtek mindenre, ami szent, hogy ártatlanok. Ez a ravasz paraszt minden ok nélkül emel ellenük ilyen szörnyűséges vádat! A sah nem tudta kibogozni az igazságot, elrendelte hát, hogy vessék mind a négyüket a legsötétebb tömlöcbe, és tartsák ott őket, amíg be nem vallják, mi is történt valójában.

A sahnak volt egy lánya, úgy hívták: Mir-e Sáhbánu. Messze földön híres volt a bölcsességéről és a szépségéről.

Egyszer betévedt a szobába, ahol a foglyokat vallatták.

– Apám – mondta –, bízd rám a dolgot, hadd bontsam ki én az összekuszált szálakat. Majd csak rájutok az igazság nyomára, s előbb-utóbb megmondhatom neked, négyük közül melyik a tolvaj és melyik a kárvallott.

A sah engedett a kérésnek, és a foglyok sorsát lánya kezébe tette.

A királylány szobájába rendelte a három országútkoptatót, igen kegyesen fogadta őket, és így szólt hozzájuk:

– Kicsibe múlt, hogy szemünk fénye, apám, a sah, a paraszt vádjára a legborzalmasabb módon kínpadra nem vonatott benneteket. Én azonban az első pillanattól fogva sehogy sem tudtam elhinni, hogy a ti tiszta szíveteket ilyen ocsmány bűn foltja szennyezheti be. Vándoremberek vagytok, a félvilágot bejártátok, városról városra, országról országra, s bizonyára sok érdekes kalandon mentetek át. Az a kívánságom, látogassatok meg időnként, és meséljetek nekem a vándorlásaitokról.

A három jómadár ámult-bámult, hogy a sah lánya ilyen barátságosan beszél velük, noha apjának hatalmától, haragjától rettegnek a szomszédos népek.

Miután vándorlásaik minden elképzelhető kalandjáról és élményéről beszámoltak, Mir-e Sáhbánu azt mondta nekik:

– Hála és dicsőség az égnek, amiért ilyen nagy bölcsességgel áldott meg benneteket, nemes férfiak! Homlokotokról az isteni Siva fénye ragyog. Engedjétek meg, hogy elmeséljek nektek egy különös történetet, mely egyre itt jár a fejemben. Mindig erre kell gondolnom; ki tudja, hátha sikerül a ti tündöklő értelmetek segítségével megfejtenem a történet titkát.

A tolvajokat fölcsigázta a kíváncsiság, egyszerre kiáltották.:

– Miféle mese ez? Ó, úrnőnk, akinek a kegyessége nem ismer határt, mondd el nekünk!

És Mir-e Sáhbánu elkezdte elbeszélését:

MI TÖRTÉNT A LAKODALMAS ESTÉN?

Uralkodott réges-régen Damaszkuszban egy király, olyan gazdag volt, hogy annak hét világra szólt a híre. Volt egy lánya, Delafruznak hívták, s olyan szép volt, mint egy gyöngyszem.

Tavaszra járt az idő. A király kertjei tarka színekben pompáztak, illatoztak, mint egy virágtenger. Delafruz játszópajtásaival kiment a kertbe, a friss levegőre. Leült egy fa alá, és mélyen magába szívta a fölséges virágillatot. Egyszerre csak megpillantott egy frissen nyílt rózsát; olyan tündöklően szép volt, hogy nem bírta levenni róla a szemét. Kérve kérte szolgálólányait, szakítsák le neki a rózsát, de egyikük sem ért föl a virágig, olyan magas volt a rózsafa. Üres kézzel jöttek vissza, csak a tüskék szurkálták össze a kezüket. A királykisasszony azonban megszokta, hogy minden óhajtása teljesedjék, s így kiáltott:

– Aki elhozza nekem a rózsaszálat, annak minden kívánságát teljesítem!

Meghallotta ezt a kertészlegény, aki ott állt a közelben egy bokor mögött; előugrott, lábujjhegyre állt, letépte a rózsát, s odavitte Delafruznak. Az sokáig gyönyörködött a virágban, sokáig élvezte az illatát, majd a kertészfiúhoz fordult:

– Most aztán szeretném tudni, mi a kívánságod.

– Azt kívánom, lakodalmad estéjén jöjj ki ez alá a rózsafa alá pompás menyegzős ruhádban, fejeden gyönyörű koronával.

Delafruz elcsodálkozott a különös kérés hallatára, de megígérte a kertésznek, hogy eleget tesz kívánságának.

Hamarosan elkövetkezett a királykisasszony lakodalma. Alighogy a lakoma véget ért, Delafruz nagy titokban kisietett a megbeszélt helyre nehéz aranyos-gyémántos menyasszonyi ruhájában, homlokán gyöngyös diadémmal.

Sötét éjszaka volt, borzalmasan süvöltött a szél, s a királykisasszonynak félelmében hangosan vert a szíve. A mirtuszbokorból hirtelen egy farkas ugrott elő, elébe állt, és kitátotta a torkát. A lányt halálos félelem fogta el, egész testében remegett, azt hitte, vége van. Esdeklő hangon szólította meg a farkast:

– Jaj, ne bánts, kedves farkas! Engedd meg, hogy előbb beváltsam az ígéretet, melyet a kertészlegénynek tettem. Ma van az esküvőm napja, meg kell jelennem a rózsafa alatt. Ha beváltottam a szavamat, utána meghalhatok.

A farkas erre megfordult, és eltűnt a sötétségben.

Delafruz továbbsietett. Hanem akkor egy rabló állta útját, tőr villogott a kezében.

– Jaj, ne vedd el az életemet, jó rabló, míg a kertésznek tett ígéretemet be nem váltom. Ma van a lakodalmam estéje, meg kell jelennem a rózsafa alatt a menyegzős ruhámban. Csak nem vagy gonoszabb, mint az ordas farkas, hiszen az is megkönyörült rajtam, és utamra engedett.

– Ó, úrnőm! – felelte a rabló – ha egy ragadozó vadállat megkímélt, én, az ember, hogyan tehetnék másként?

Azzal eltűnt a fekete éjszakában.

Végre ott volt Delafruz a megbeszélt helyen. A kertészlegény már várta.

– Itt vagyok – szólt a királykisasszony.

– Úrnőm, nemeslelkűséged éppoly nagy, mint a szépséged – mondta a fiú. – Szegény ember vagyok, remélni sem mertem volna, hogy egy királykisasszony megtartsa ígéretét, melyet a kertésznek tett. Mert joggal mondják: ritkán lakik hűség és igazlelkűség e föld hatalmasaiban. Most pedig ne várasd tovább lakodalmi vendégeidet! S kívánom neked, légy olyan boldog, ahogyan megérdemled.

Így szólt, s hazakísérte a királykisasszonyt apja palotájába, aztán visszatért szegényes kunyhójába. A jó Delafruz pedig még sokáig élt boldogan a férjével.

– Látjátok, kedves vendégeim – mondta az okos Mir-e Sáhbánu –, ez a történet jár folyton a fejemben, mert sehogyan sem tudom eldönteni, kinek nyújtsam a nemesség és nagylelkűség pálmáját: a farkasnak, a rablónak vagy a kertésznek.

– Ohó! – szólalt meg az egyik csavargó nevetve – a fejemet tenném rá, hogy az a jó farkas vén jószág lehetett, nem volt annak már se foga, se karma, különben nem szalaszt el ilyen fölséges zsákmányt. Butaság és gyöngeség volt az, úrnőnk, nem nemeslelkűség.

A második tolvaj is nevetett, és azt mondta:

– Hagyjuk békében a kivénhedt ordast, buta állat volt, ennyi az egész; hanem az ostobaság tetejét az én véleményem szerint a rabló érte el. Ennyi ékszert, gyöngyöt, gyémántot lát maga előtt az éjszaka kellős közepén, aztán sarkon fordul, s elmegy, anélkül hogy akárcsak egyetlenegyet is elrabolt volna! Ez aztán igazán nagy tökfilkó volt!

– Szerintem ostoba fajankó volt mind a három, de a legostobább mégis a kertész – mondta a harmadik tolvaj.

Mir-e Sáhbánu figyelmesen megjegyezte magának minden szavukat. Látta, hogy sem a farkas, sem a rabló, sem a kertész

viselkedésében nem találtak semmi nemességet. Nem is lehetett többé semmi kétség felőle, hogy a három szívtelen csavargó lopta el a szegény paraszttól a drágakövet.

„A nyelv elárulja, amit a szív eltitkol” – gondolta a bölcs királylány. Fölkereste lakosztályában apját, a sahot, és mindent elmondott neki. A sah figyelmesen végighallgatta, és nyomban megparancsolta, engedjék szabadon a parasztot, és zárják tömlöcbe a három tolvajt.

A BOTCSINÁLTA JÓS

Volt egyszer egy ember meg egy asszony. Az ember egy szegény éhenkórász volt, a felesége azonban olyan szép volt, hogy még a fényes arcú hold is megszégyenülten kulloghatott volna le az égről, ha vele találkozik.

Az utóbbi két hónapban ez a fajankó ember még annyit sem keresett, hogy a feleségét tíz sáhiért[1] a fürdőbe küldhette volna. Az asszony bosszankodott, zsörtölődött, és így szólt:

– Miféle férfi az, aki még tíz sáhit sem tud összekaparni a feleségének, hogy fürdőbe mehessen?!

Végül aztán néhány nap múltán mégiscsak együtt volt a pénz. A férfi hajnalban fogta a csákányt meg az ásót, elment dolgozni. Az asszony meg elment a fürdőbe. De amint odaér, látja ám, hogy a fürdő zárva van.

– Miért van zárva? – kérdezte felháborodottan.

– Mert ma a jós felesége jön fürödni.

– Engedjenek be azért, észrevétlenül besurranok – fogta kérlelőre az asszony –, senki sem fog észrevenni, és meghúzom magam egy sarokban.

Addig-addig kért, könyörgött, amíg a fürdőmesternő beengedte. Látja ám az asszony, hogy micsoda egy utálatos, nyomorék alak jön

a fürdőbe, ketten is támogatják, mert nehezére esik a járás. Az asszony nem tudta kiverni a fejéből a dolgot, folyton csak ezen járt az esze. Végül felsóhajtott:

– Istenem, istenem. Én milyen csinos és szép vagyok, és lám két hónap óta nem tudott az uram tíz sáhit összekaparni, hogy fürdőbe mehessek! Mindketten korgó gyomorral járunk-kelünk, ezt az utálatos, nyomorék némbert meg micsoda pompával és tisztelettel hozzák a fürdőbe!

Mikor az ura este hazajött, így szólt hozzá:

– Hallgass ide! Holnap ne dolgozz, menj el inkább jósolni! – és elmondta neki, mit tapasztalt a fürdőben.

– Hagyj engem békén, asszony – felelte a férfi –, nem értek én a jósláshoz!

– Ne keress kifogásokat – torkolta le az asszony –, holnap hozzáfogsz, és jós lesz belőled. Ha pedig nem, hát úgy itthagylak, mintha itt se lettem volna!

Fuss, jóstáblácskát végy magadnak,

Ha nem teszed meg, én elhagylak!

Reggel eladod a csákányodat meg az ásódat, az árán jóstáblát veszel, meg néhány öreg könyvet, aztán kiülsz az utca sarkára, és elgurítod a kockáidat a táblán!

– Hagyj engem békén, asszony – felelte még egyszer a férfi –, halvány fogalmam sincs a jóstudományról.

De mindez nem használt semmit.

– Ne törődj semmivel – mondta az asszony –, majd én megmondom, hogyan csináld. Ha jön valaki, és tanácsodat kéri, mondd csak: „Igen, igen... A csillag a Skorpió jegyében áll, ez ezt meg ezt jelenti.” A többit meg csak bízd rá a jóistenre.

Reggel aztán a férfi valóban eladta a csákányt meg az ásót, megvásárolta a jósláshoz szükséges felszerelést, fogta a holmiját, és leült egy mecsetben. Alig telt el néhány óra, hát a kereskedők elöljárójának lovásza vágtat végig a városon, és jön egyenesen oda hozzá.

– Megszökött tőlem egy teve, és éppen az, amelyik a kereskedők elöljárójának pénzét vitte a hátán. Magam se tudom, hogyan történt a dolog, de hát megesett. Fogj hát hozzá a jósláshoz, hogy megtudjam, hol találom meg a tevét!

Megijedt erre a jós szörnyen: „Úristen – gondolta –, mi az ördögöt mondjak neki? Bár égett volna el a feleségem apja a pokolban, mielőtt lánya születik!”

Mit volt mit tenni, megcsörgette a kockáit, és kigurította őket a táblán. Egy kicsit elgondolkozott, aztán így szólt:

– Fizess nekem száz dénárt,[1] aztán végy néhány szem borsót, dobd őket egymás után a földre, kövesd őket arra, amerre gurulnak, amikor aztán az utolsóhoz érsz, ott állj meg, fordulj meg magad körül háromszor, és indulj el abban az irányban, amerre utoljára néztél, ne nézz se jobbra, se balra mindaddig, amíg csak a tevét meg nem találod.

A lovász kifizette a száz dénárt, és mindent úgy tett, ahogyan a jós megparancsolta. Amint ment, se jobbra, se balra nem nézve, egyszerre csak egy ház romjaihoz ért, és akár hiszitek, akár nem, hát ott fekszik a teve és pihen. Fogja a lovász a kötőféket, vezeti a tevét hazafelé, az urához, a kereskedők elöljárójához, és elmondja neki:

– Ez meg ez történt velem ma, találtam egy jóst, a jós ezt meg ezt mondta, és íme, megtaláltam a tevét.

Miután a lovász elbeszélte a teve történetét urának, és elszámolt a pénzzel, mely a teve hátára volt rakva, visszatért a jóshoz; és tíz asrafit[1] adott neki. A jós, aki eddig heteken át a legnehezebb

munkát végezte, hogy tíz sáhit adhasson a feleségének fürdőre, most egyszerre tíz csillogó arany boldog tulajdonosának mondhatta magát. A boldogságtól azt se tudta, melyik lábára álljon. Alig nyugodott le a nap a hegyek mögött, felszedelőzködött és hazament. Enni-innivalót rakott az asztalra bőségesen, és így szólt:

– Igazad volt, asszony, nem is olyan rossz üzlet jósnak lenni.

Másnap, amikor ugyanott foglalt helyet mint tegnap, a kereskedők elöljárójának néhány szolgája és írnoka jött oda hozzá, és így szóltak:

– A kereskedők elöljárója küldött érted bennünket.

Amint ezt meghallotta, ugyancsak dobolni kezdett a szíve, és azt gondolta: „Úristen, mit akarhat ez velem?” De azért csak elindult a szolgákkal, útközben azt gondolta: „Na, kíváncsi vagyok, mi lesz ebből?”

Így ért el a kereskedők elöljárójához, mélyen meghajolt előtte, és tisztelettudóan üdvözölte. A nagyúr tetőtől talpig végigmérte, és így szólt:

– Te vagy az a jós, aki megtalálta a tevét, amelyik a pénzemet hordta a hátán?

– Igen, uram.

– Mától fogva – folytatta az elöljáró – házi jósom leszel! – és ezzel szép summa pénzt nyújtott át neki.

Az ember este hazatért a feleségéhez, és így szólt hozzá:

– Az ördögbe is, asszony, milyen nehéz helyzetbe sodortál engem!

– Mi történt? – kérdezte az asszony.

– Nem történt más – felelte a férfi –, mint hogy a kereskedők elöljárója értem küldte a szolgáit, rengeteg pénzt adott nekem, mint magad is láthatod, és kinevezett házi jósává. Mától kezdve egy előkelő úr házi jósa vagyok, de nem is konyítok a jósláshoz. Ha az elöljáró ezt megneszelné, könnyen bajom eshetne.

Az asszony azonban egyre csak azt hajtogatta:

– Az Úr könyörületes! Az Úr könyörületes!

Ettől kezdve a mi jósunk mindennap megjelent a kereskedők elnökének palotájában, este meg hazatért asszonyához. Így teltek-múltak a napok sokáig, anélkül hogy bármi említésre méltó történt volna.

Ekkor azonban az történt, hogy negyven rabló feltörte az elnök kincstárát, és teljesen kirabolták. Másnap reggel a nagyúr magához hívatta a jóst, és így szólt hozzá:

– Most aztán láss hozzá ízibe, keresd meg nekem a rablókat, hogy visszakapjam mind a kincsemet, amit a kincstáramból elraboltak!

Este, amikor a jós hazatért, így szólt a feleségéhez:

– Na, itt van! Látod, asszony, megvan a baj! Most aztán majd belenéznek a tarisznyámba, és észreveszik, hogy üres! Néhány rabló teljesen kifosztotta az elöljáró kincstárát, és ő most megparancsolta nekem, hogy teremtsem elő a rablókat a föld alól is, hogy visszaszerezhesse az elrablott kincseket. Holnap az egész világ látni fogja, hogyan szégyenülök meg.

– Édes férjemuram! – felelte az asszony. – Ne búsulj egyet se. Holnap csak menj be uradhoz, és kérj tőle negyvennapi haladékot, negyven nap alatt aztán majd csak elválik, élve vagy halva kerülsz-e ki a dologból.

Meg is kapta a jós a negyvennapi haladékot, és nagyon boldog volt. De azért amikor hazatért a feleségéhez, így szólt:

– Ha most el kell búcsúznom az élettől, az a te bűnöd, asszony. Éppen eléggé tudjuk mi ketten azt, amit más nem tud, vagyis hogy én nem is konyítok a jós tudományhoz.

De az asszony most is csak azt hajtogatta:

– Az Úr könyörületes! Az Úr könyörületes!

Aztán így folytatta:

– Menj csak le a piacra, végy negyven szem datolyát, égy meg minden este egyet, a magját meg dobd bele ebbe az agyagkorsóba, így aztán számon tarthatjuk a napokat, és tudni fogjuk, mikor jön el a negyvenedik.

A jós vásárolt a piacon negyven szem datolyát, hazahozta, és este nehéz szívvel megette az elsőt, beledobta a magját az agyagkorsóba, közben így szólt:

– Ez volt az első a negyvenből.

Közben a rablók megtudták, hogy van a kereskedők elöljárójának házi jósa, aki olyan bölcs, hogy mindenről tud, ami a föld gyomrában vagy a mennyég magasán történik, és az sincs rejtve előle, amit az ember a szívében elhatároz. A rablók nagyon komolyan vették a dolgot, reszkettek a félelemtől, ha arra gondoltak, hogy a bölcs jós kezei közé kerülnek. Tudták, negyven nap áll a jós rendelkezésére, hogy őket előkerítse. Ültek hát együtt körben, tele gonddal-bajjal, törték a fejüket erősen, hogyan mászhatnának ki a csávából. Végül is abban egyeztek meg, hogy egyikük felmászik minden este a jós házának tetejére, hogy meglessék, mivel foglalatoskodik.

Így mindjárt az első este az egyik óvatosan felmászott a háztetőre, s éppen el akar helyezkedni kényelmesebben, amikor a

jós megévén a datolyát, a magját a cserépkorsóba dobta, és így szólt:

– Ez volt az első a negyvenből.

A rabló azt hitte, őrá mondja a jós, hogy az első a negyvenből. Rémülten rohant vissza a társaihoz, és így szólt:

– A jós otthon ül a legnagyobb lelki nyugalomban, alig helyezkedtem el a tetőn, hallom ám, amint azt mondja:

– Ez az első a negyvenből!

Másnap megy a második rabló, felmászik a tetőre, éppen amikor a jós a datolyát eszi, és miközben a magot beledobja a cserépkorsóba, megint így szól:

– Ez volt a második a negyvenből!

A második rabló is rohan vissza rémülten a társaihoz:

– Minden tökéletesen igaz, amit erről a jósról hallottunk, alig helyezkedtem el a tetőn, hallom ám, amint mondja:

– Ez volt a második a negyvenből!

Száz szónak is egy a vége, minden este egy másik rabló mászott fel a háztetőre, és amikor a jós megette a datolyát, a magját a cserépkorsóba dobta, mindegyik azt hitte, hogy a jós az ő számát mondja. Így jött el a harminckilencedik este, és a rablók megint összedugták a fejüket, hogy valami okosat süssenek ki.

– Ha a föld gyomrában vagy a mennyég magasán rejtőznénk is el – mondták egymásnak ijedten –, ez az átkozott jós ott is megtalálna bennünket. Menjünk el inkább hozzá önszántunkból, és áruljuk el neki, hová rejtettük el a kincseket. Így talán megesik a szíve rajtunk, és legalább az életünket megmenthetjük.

Másnap reggel fogták hát kardjukat és a koránt, elmentek a jós házához, esküt tettek előtte kardjukra és a koránra, hogy elvezetik a rejtekhelyre, ha megígéri, hogy életüknek megkegyelmez. A jós eleget is tett kívánságuknak, erre aztán elmondták neki, hogy a rablóit kincset a sivatagban ásták el, ezen meg ezen a helyen.

Szaladt a jós boldogan urához. Amint az elöljáró megpillantotta, így szólt:

– Nos, mire jutottál? Megtaláltad a rablókat?

– Alázatos szolgád – felelte a jós – a kincset is megtalálta. Küldj tevéket, lovakat és öszvéreket a sivatagba erre meg erre a helyre, hogy visszaszállítsák neked jogos tulajdonodat.

– De hol vannak a rablók?

– Szolgálatodra, uram! – felelte a jós. – A rablók megszöktek. Messze nyugati vidékekre menekültek, úgyhogy kétszer annyiba kerülne, ha el akarnád fogni őket, mint amennyit a megtalált kincs ér.

Az elöljáró tevéket, lovakat és öszvéreket küldött a sivatagba. A jós velük ment, a rejtekhelyre vezette őket, és visszaszállították a kincseket az elöljáró kincstárába. A jóst pedig ura gazdagon megjutalmazta.

Amikor este hazatért asszonyához, így szólt:

– Na, asszonykám, most aztán annyi a pénzünk és a kincsünk, hogy még ükunokáink ükunokái is tejben-vajban fürödhetnek belőle, mégsem fogy el. De most, hogy eddig ilyen szerencsésen kimásztam a csávából, azon kell gondolkoznunk, hogyan szabadulhatnék meg a jósmesterségtől, mert csak az lesz a vége, hogy rajtavesztek!

Az asszony így válaszolt:

– Hallgass hát rám, édes férjemuram! Reggel, amikor urad a fürdőbe megy, rohanj utána be hanyatt-homlok, ne törődj azzal se, ha fel akarnának tartóztatni, és ragadd meg uradat a karjánál vagy a lábánál fogva, és vonszold ki vadul az épületből. Mindenki azt fogja hinni, hogy megbolondultál, és urad minden bizonnyal kiadja az utadat.

A jós úgy is tett, ahogyan a felesége tanácsolta. Az emberek a fürdő kapujában fel akarták tartóztatni, de ő vadul berontott, odaugrott a melegvizes medencéhez, megragadta az elöljáró csuklóját, és vonszolni kezdte erőszakkal kifelé. És ebben a pillanatban óriási robajjal beomlott a melegvizes medence fölött a tető!

– Most már értitek – mondta –, miért rohantam olyan vadul a fürdőbe. Ránéztem otthon a jóstáblámra, hát látom, hogy rövid időn belül beomlik a fürdő tetőzete. Hanyatt-homlok rohantam, hogy idejében ideérjek!

Az elöljáró, de az egész város is, nem győzték csodálni a jós felülmúlhatatlan tudományát. Kétség nem fért hozzá, megmentette a kereskedők elöljárójának az életét. Csak az Isten a megmondhatója, mennyi pénzzel és kinccsel jutalmazta meg ezért a nagyúr.

Amikor aztán este hazatért asszonyához, így szólt:

– Hát, asszonykám, ez bizony nem úgy sikerült, ahogy terveztük!

– Nem bizony – felelte az asszony –, de hát ember tervez, Isten végez.

– Gondolkozz csak egy kicsit – szólt újra a jós –, hátha eszedbe jut valami, mert előbb-utóbb lelepleznek.

Az asszony töprengett egy ideig, azután így szólt:

– Édes férjemuram, azt tanácsolom, hogy egy szép napon, amikor az egész kereskedőtestület együtt ül a tanácsteremben, és urad a

bársonyszékben elnököl, menj be te is a terembe, lépj oda az elnökhöz, és egyszerűen lökd le a bársonyszékről. Erre azt fogják mondani az emberek, hogy már nem vagy épeszű, és elkergetnek. Akkor gyere csak szépen haza, és kettecskén békében élhetünk.

– Jól kifundáltad a dolgot – szólt a jós, és elhatározta, hogy megfogadja az asszony tanácsát.

Történt aztán egy szép napon, hogy az egész kereskedőtestület együtt ült a tanácsteremben, az elöljáró a bársonyszékben, berohan a jós a terembe, vállon ragadja az elöljárót, és se szó se beszéd, egyszerűen lelöki a bársonyszékről. Döbbent csend, az emberek felugrálnak a helyükről, de látják ám, hogy éppen azon a helyen, ahol az elnök lábai nyugodtak, egy óriási skorpió mászik. A jós pedig az elöljáróhoz fordulva így szól:

– Ránéztem otthon a jóstáblámra, hát látom, hogy egy skorpió készül téged megmarni, uram. Hanyatt-homlok rohantam hát, hogy még idejében érkezzem és megmenthesselek.

Még több pénzt és kincset kapott most a jós jutalmul, mint az előbb, és bölcsességének híre elterjedt az egész világon.

Este aztán, mikor hazatért a feleségéhez, így szólt:

– Most is visszájára sült el a dolog, asszony!

– Édes férjemuram – válaszolta a felesége –, mit tehetnénk? Ember tervez, Isten végez!

Egy nap aztán az elöljárónak kedve szottyant egy kis vadászatra. A jós is elkísérte, és közvetlenül a háta mögött lovagolt, mert a nagyúr senkiben sem bízott meg úgy, mint éppen benne, hiszen már kétszer is megmentette áz életét. Egyszerre csak egy sáska röppent az elnök nyeregkápájára, az úr odakapott, és a tenyerébe zárta az állatot. Mosolyogva fordult a jóshoz:

– Mondd meg nekem, mi van a tenyeremben?

A jós úgy megrémült, hogy minden gondolata kifüstölgött a fejéből, egyre csak azt hajtogatta magában: „Most aztán jól benne vagyok a pácban!” Aztán még egy szólásmondás jutott az eszébe, amely ráillett szorongatott helyzetére: „Addig ugrál a sáska, míg egyszer csak, hopp! benne van a tenyeremben.” Először csak gondolta, aztán súgta, végül jó hangosan kimondta:

– Addig ugrál a sáska, míg egyszer csak, hopp! benne van a tenyeremben!

A nagyúr azt hitte, hogy a jós még azt is látja, amit ő a tenyerébe zárva tart, és megelégedetten nyitotta ki a kezét, hogy a sáska elröppenhessen.

Bizony, ha Isten is úgy akarja, még egy szegény éhenkórász is mesés kincsek urává lehet.

MIRZA-MAMUD

Élt egyszer, éldegélt egy özvegy asszony. Nem egyedül élt, volt egy fia is, Mirza-Mamud. Pásztor volt a fia, a község borjait legeltette. Búzát kapott érte fizetségül. A búza felét mindig az anyjának adta, a másik felét beleszórta a tengerbe.

Megkérdezte tőle egyszer az anyja:

– Mirza-Mamud, édes fiam, miért szórod te a tengerbe a kenyerünket?

Azt felelte Mirza-Mamud:

– Ne sajnáljad, édesanyám. A felét neked adtam mindig, nem látsz szükséget. A tengerben halak élnek, azoknak is kell enniük. Nem veszhetnek éhen!

Nem szólt ellene az anyja, örült fia jószívének.

Egy reggel odaállt Mirza-Mamud az anyja elé:

– Elmegyek, édesanyám, útra kerekedem, szerencsét próbálok.

– Hát én velem mi lesz egy szál-egyedül? – szomorodott el az anyja.

– Van annyink, hogy nem szűkölködöl, amíg visszatérek – felelte Mirza-Mamud. Azzal megölelte anyját, és útnak eredt.

Ment, mendegélt, míg csak a tengerhez nem ért. Ott folytatta útját a tenger partján, a gyalogösvényen. Egyszer csak hallja, hogy nevét kiáltja valaki:

– Mirza-Mamud, Mirza-Mamud! Várj meg, én is veled tartok! Megállt Mirza-Mamud, hátratekintett. Egy ifjú legény igyekezett utána.

Odaért hozzá a legény, jó napot kívánt, aztán megkérdezte:

– Hová tartasz, merre igyekszel, Mirza-Mamud?

– Miszir városába tartok – felelte a vándor.

– Magaddal vinnél-e? – kérdezte az ifjú legény.

– Szíves-örömest! – felelte Mirza-Mamud. – Hanem előbb hadd tudjam a nevedet.

– Ahmed-hannak hívnak – felelte a legény.

– Mondok egyet, Ahmed-han – szólt akkor Mirza-Mamud. – Kössünk testvér-szövetséget!

Kezet szorítottak, és megesküdtek, hogy halálig hűséges testvérei lesznek egymásnak. Aztán elvégezték a szokásos szertartást is. Ahmed-han egy kis fakupát meg egy kést vett elő a zsebéből, megvágta egy kis helyen Mirza-Mamud ujját, s a véréből belecsorgatott néhány cseppet a kupába, aztán megitta. Akkor megvágta a maga ujját is, most a tulajdon véréből csorgatott néhány cseppet a kupába, s ezt Mirza-Mamud itta meg. Vérszerződésnek

hívták ezt a szertartást. Mirza-Mamud és Ahmed-han hát vérszerződést kötöttek, és halálig tartó testvéri hűséget fogadtak egymásnak.

Folytatták útjukat, s nagy sokára megérkeztek Miszir városába.

Egy padisah volt annak a földnek ura. A padisahnak pedig egy világszép leánya volt, Proszor-hanumnak hívták.

Messze országokból, távoli tartományokból érkeztek hozzá a kérők. A padisah maga elé hívatta a kérőket, és tudtukra adta:

– Annak adom a lányomat, aki szólásra tudja bírni. Aki nem tudja, annak fejét üttetem. Sok kérő próbálkozott már, de mind rajtavesztett.

Meghallotta ezt Ahmed-han, azt mondta Mirza-Mamudnak:

– Én megszerzem neked feleségül a padisah lányát!

– Ne tedd kockára életedet! – mondta neki Mirza-Mamud.

– De én bizony megpróbálom! Feleségül szerzem neked, ha az életemmel fizetek is érte! – kiáltotta Ahmed-han, s el is indult rögtön a padisah palotája felé.

Odaért a palotához, s leült elébe a kérők padjára. Két pad állt a padisah palotája előtt. Az egyiken azok várakoztak, akik ügyes-bajos dolgaikban fordultak a hatalmas úrhoz. A másikon azok, akik a világszép leány kezére pályáztak.

Kitekintett a padisah a palota ablakán, lenézett a kérők padjára, megakadt a szeme a szépszál legényen. Olyan szép ifjú volt Ahmed-han, hogy a padisahnak megesett a szíve rajta, előre sajnálta, hogy belebukik a próbába, s fejét kell üttetnie.

Odahívta vezírét az ablakhoz.

– Nézz csak oda – mutatta neki Ahmed-hant. – Az a legény alighanem megunta az életét, hogy odaült a kérők padjára.

– Meghibbantál-e, fiam? – kiáltott le a vezír Ahmed-hannak. – Miért ültél a kérők padjára?

– Azért ültem, hogy Porszor-hanumot feleségül kérjem! – felelte bátran a legény.

Hallotta a választ a padisah is.

– Jól van – sóhajtott egy nagyot. – Jöjjön el este ez a legény, majd pecsétes írást csinálunk, hogy maga akarta a halálát.

Leszállt az este, Ahmed-han és Mirza-Mamud megjelent a padisah előtt. Megírták az írást, ráütötték a cifra pecsétet, s bevezették Ahmed-hant meg Mirza-Mamudot a világszép leány szobájába.

Ahmed-han odasúgta Mirza-Mamudnak:

– Amint a szobába lépünk, én egérré változom, és az asztal alá bújok. Te csak ennyit mondj: „Adjonisten, Porszor-hanum.” Ő nem szól rá, de majd szólok én az asztal alól: „Fogadjisten, Mirza-Mamud!” Ülj akkor melléje, és kérd meg szép szóval, hogy meséljen neked. Hallgat erre is, de ne félj semmit: majd mesélek én az asztal alatt! Porszor-hanum arra megmérgesedik, rávág az asztalra és lekiált: „Mit fecsegsz ott, szerencsétlen?”

Beléptek hát a padisah világszép leányához. Ahmed-han azon nyomban kisegérré változott, s villámgyorsan az asztal alá surrant.

– Adjonisten, Porszor-hanum! – köszönt illendőn Mirza-Mamud.

A padisah leánya hallgatott.

– Fogadjisten, Mirza-Mamud! – szólalt meg az egérke csengő hangon az asztal alatt.

Odakinn az ajtó előtt fegyveres szolga őrködött, s mindent hallott: szentül hitte, hogy maga Porszor-hanum szólalt meg.

– Hallottad-e? – kiáltott ki a szolgának Mirza-Mamud. – Egyszer már megszólalt Porszor-hanum!

Aztán leült a világszép lány mellé:

– Most pedig, Porszor-hanum, mesélj nekem valamit!

Hallgatott a padisah lánya most is, meg se mukkant. Hanem az egérke elkezdte az asztal alatt:

– Mondok én szívesen! – S már mondta is: – Élt egyszer, de jól figyelj, Mirza-Mamud, élt-éldegélt három fitestvér. Egy lányt szeretett mind a három. És mind a három egyformán tetszett a lánynak is. Fogta magát egy nap a három testvér, elmentek a lányhoz, feleségül kérték. Azt felelte a lány nekik: „Ti hárman vagytok, én csak egy vagyok, nem mehetek egyszerre hármotokhoz feleségül, választanom kell közületek. Azt mondom hát, menjetek el mind a hárman a városba, s tanuljatok ki valamilyen mesterséget. Amelyikőtök mestersége legjobban megtetszik, ahhoz megyek majd feleségül.” Fogta magát, útnak indult a három fitestvér. Mentek, mentek, egy nap megérkeztek Sztambul városába. Egy keresztútnál megölelték egymást, megfogadták, hogy egy esztendő múlva azon a helyen találkoznak. Aztán elindultak hárman háromfelé. Telt-múlt az idő, letelt az esztendő. Találkozott a három fitestvér a keresztútnál, ahol esztendeje elbúcsúztak egymástól. Az egyik testvér otvostudor lett, a másik jós, a harmadik kengyelfutó. „No testvér, ha jós vagy, mondd meg hát, mit csinál a mi kedvesünk!” – mondta az orvos a jósnak. A jós felütötte tudós könyvét, belenézett, és megcsóválta a fejét. „Baj van, nagy baj! – sóhajtotta. – Súlyos beteg a kedvesünk, bizony meghal, ha nyomban nem segítünk rajta!” „Ne féljetek, nála termünk egy szempillantás alatt!” – mondta a kengyelfutó. – „Üljetek csak fel erre a szőnyegre!” Ráültek a szőnyegre, s alig pillantottak egyet, már ott voltak a lány betegágya mellett. Az orvostudor megvizsgálta a lányt, gyógyító itallal megitatta, s az feléledt tőle, rögtön talpra szökkent. „Ó, de jót aludtam!”– kiáltotta jókedvűen.

„Halálodon voltál. Én gyógyítottalak meg – mondta neki az orvos. – Válassz hát hármunk közül, melyikünk felesége leszel!”

– Te mit gondolsz, Mirza-Mamud – folytatta az egérke – melyiküket választotta?

Nem állhatta meg szó nélkül a padisah lánya, közbe kottyantotta:

– Hát az orvost, ugyan ki mást!

– Te meg válassz engem! – mondta neki Mirza-Mamud.

Megharagudott Porszor-hanum, a padisah világszép lánya. Fölkapott egy furkósbotot, s olyat vágott vele az asztalra, hogy megrepedt az asztal.

Felkelt a nap. A fegyveres szolga kinyitotta az ajtót.

Az egérke észrevétlen besurrant Mirza-Mamud zsebébe. Amint az ajtón kiléptek, visszaváltozott Ahmed-hanná.

Mentek a padisah elé. Velük ment a fegyveres szolga is.

– No hát, megszólalt-e Porszor-hanum? – kérdezte a padisah a szolgát.

– Nemcsak hogy megszólalt, fényes padisah:– felelte a szolga –, de egész álló éjszaka mesét mondott Mirza-Mamudnak, s beszélgetett is vele.

– No, jól van. De ez még csak az első próba volt – mondta a padisah Ahmed-hannak. – Ma éjszaka másodszor is szóra kell bírnod Porszor-hanumot.

Amikor este lett, Mirza-Mamudot meg Ahmed-hant újra bevezették Porszor-hanum szobájába. Ahmed-han megint csak kisegérré változott, s besurrant az asztal alá.

– Adjonisten, Porszor-hanum – köszöntötte Mirza-Mamud a padisah lányát.

– Fogadjisteií, Mirza-Mamud – fogadta az egérke.

– Mondj nekem egy szép mesét, Porszor-hanum!

– Mondok én, Mirza-Mamud – felelte az egérke. – Jól figyelj! Volt egyszer, hol nem volt, két fitestvér. A kisebbik még legény volt, az öregebbik már megházasodott, de gyermeke nem volt. Azt mondta egyszer, a legény a bátyjának: „Hét esztendeje immár, hogy asszonyt hoztál a házhoz, s még nem született gyermeked. Menjünk el a szent helyre, áldozzunk gödölyét, hátha segít az áldozat, és fiad születik.” Ráállott a bátyja, felszedelőzködött, útnak indult, vitte a feleségét is. Megérkeztek a szent helyre, levágták az áldozati gödölyét, szétosztották húsát a szegények között, aztán hazafordultak. Útközben meglepte őket az éjszaka, letelepedtek éji hálásra egy kis erdőben. Éjszaka haramiák támadtak rájuk, lecsapták a két testvér fejét, elrabolták ruhájukat és pénzüket. Fölriadt a szegény asszony, az idősebbik testvér felesége, meglátta halott urát és sógorát. Megsiratta őket keserűen, majd kisírta a két szemét. Hullott a könnye, szakadozott, alig látott sűrű könnyeitől. Leroskadt nagy fájdalmában egy fa tövébe. Három galamb üldögélt annak a fának ágán. Megszólalt az egyikük: „Miért sír ez a szegény asszony?” Ráfelelt a másik: „Rablók támadták meg urát és sógorát, mind a kettőt megölték!” – „Mit tehet most ez a boldogtalan asszony?” – „Egyet tehet. Ha én felrepülök, leejtek egy tollat. Ha a tollamat felveszi, s visszailleszti ura és sógora lecsapott fejét, aztán a tollammal megérinti őket – életre kelnek.” Azzal felrebbentek a galambok, elrepültek. Felkelt az asszony, megkereste a lehullott galambtollat, aztán megölt urához és sógorához sietett. Sírt, zokogott, alig látott sűrű könnyeitől. Alig látott, mondom, s ebből bizony nagy baj lett: ura fejét sógora nyakára illesztette, sógora fejét meg az uráéra. Megérintette őket a galamb tollal, s a két testvér életre kelt. Talpra ugrottak, és azt mondták: „Aj, de jót aludtunk!” – „Méghogy aludtatok! Haramiák öltek meg benneteket, én támasztottalak fel!”

– Mit gondolsz, Mirza-Mamud – folytatta az egérke –, melyiket tartotta urának? Az ura fejét a sógora testével vagy a sógora fejét az ura testével?

Nem állhatta meg szó nélkül a padisah lánya. Felugrott, és azt kiáltotta:

– Micsoda bolond kérdés ez! Hát az ura fejét választotta a sógora testével!

– Te meg engem választasz, igaz-e? – kérdezte gyorsan Mirza-Mamud.

Megvirradt. A fegyveres szolga kinyitotta az ajtót. Mirza-Mamud kilépett, Ahmed-han is vele, már emberi alakjában. Mentek a padisah elé.

– No, padisah – állt elébe Ahmed-han –, készülhetsz a lakodalomra!

– Nem addig van az – rázta a fejét a padisah. – Még egy próba hátra van. Harmadszor is szóra kell bírnod a lányomat!

Mit volt mit tenniük, másnap este újra beléptek Porszor-hanum szobájába.

Úgy történt minden, mint a két előző estén, az egérke újra belekezdett egy mesébe:

– Mesét mondok, Mirza-Mamud, jól figyelj. Élt egyszer valahol három ember. Az egyiknek ács volt a mestersége, a másiknak szabó, a harmadik varázsló volt. Elindultak egyszer hárman Bagdad városába. Rájuk esteledett, letelepedtek egy fa tövébe, éji hálásra. Mielőtt a fejüket álomra hajtották, azt mondta az ács: „Álljunk őrt, nehogy rablók üssenek rajtunk. Kettő alszik, egy őrködik, aztán felváltjuk egymást. Én leszek az első.” Úgy is tettek. Elaludt a másik kettő, az ács meg őrködött. Hanem egy jó óra múlva elálmosodott. Gondolt egyet, kivágott egy fát, faragott belőle egy emberformájú

bábut, s néhány lépésre felállította. Várt egy kicsit, aztán felébresztette a szabót, maga pedig lefeküdt. Körülnézdel a szabó, látja, hogy álldogál valaki a közelben. Odamegy, megnézi, akkor látja, hogy fabábu. „Hát ez meg micsoda? – törte a fejét. – No, ha már itt áll, ne álljon ruhátlan. Felöltöztetem, az a mesterségem!” Elővett egy darab kelmét, sebtében szoknyát varrt belőle, s ráadta a bábura. Azzal felköltötte a varázslót, maga pedig álomra hajtotta a fejét. Nézi a varázsló, nézi: mintha ember állna ott. Közelebb lép, akkor látja, hogy fabábu, szoknyában. „Itt valami nincs rendjén – mondta magában. – No, megteszem én is, ami tőlem telik!” Azzal elmondott egy varázsigét. Alighogy elmondta, a fabábu megelevenedett, és szép hajadonná változott.

– Hát most aztán törd a fejed, Mirza-Mamud: melyikükhöz megy a hajadon feleségül? – kérdezte hirtelen az egérke.

– Én azt mondom: az ácshoz – felelte Mirza-Mamud.

– Dehogy az ácshoz – a szabóhoz! – vélekedett az egérke.

Nem állhatta meg szó nélkül Porszor-hanum, közbekiáltott:

– Se az ácshoz, se a szabóhoz, hanem a varázslóhoz!

– Te pedig énhozzám jössz, igaz-e? – kérdezte Mirza-Mamud.

Felkelt a nap. Kinyitotta az ajtót a fegyveres szolga, mentek a padisah elé valamennyien.

– Készítsd az útra a menyasszonyt, mert visszük – mondta Ahmed-han a padisahnak.

Felöltöztette a padisah Porszor-hanumot bíborba-bársonyba, temérdek aranyat adott neki hozományul, végül felkerekedtek.

Elérkeztek arra a helyre, ahol egyszer, valamikor Mirza-Mamud és Ahmed-han testvériséget fogadtak.

– Mondok egyet, Mirza-Mamud – állt elő Ahmed-han. – Felezzünk meg mindent testvériesen.

Mirza-Mamud ráállott.

Megfelezték az aranyat, a drága ruhákat, a lovakat. Még Porszor-hanumot kellett volna kétfelé osztani.

– Gyere csak ide! – kiáltotta neki Ahmed-han.

A menyasszony odament hozzá.

Ahmed-han megfogta az egyik kezét, ráparancsolt Mirza-Mamudra, hogy fogja meg a másikat, aztán kivonta a kardját, rácsapott Porszor-hanum fejére. Abban a szempillantásban egy kígyó csusszant ki a menyasszony száján. Ahmed-han egy kardcsapással megölte a kígyót.

– Most már nem árthat nektek a gonosz – mondta Ahmed-han. – Tiéd minden arany, drágaság, paripa. Üljétek meg a lakodalmat. Én a tengeri király fia vagyok. Pásztor korodban, Mirza-Mamud, hét évig nekünk adtad a kenyered felét, tápláltál bennünket, megmentettél az éhhaláltól. Ezt fizettem most vissza neked! Éljetek boldogan!

Ahogy kimondta, már ott se volt, eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Mirza-Mamud és Porszor-hanum pedig fényes lakodalmat ült. Hét nap, hét éjszaka folyt a vigasság. Aki ott volt, máig is emlegeti.

KECSELOK

Igaz, vagy nem, én nem tudom, de úgy mondják, hogy élt egyszer egy öregasszony, s annak egy szem fia: Kecselok.

Madarakat fogott Kecselok az erdőn, s eladta a piacon – abból éldegéltek.

Egy nap, késő ősszel, sovány zsákmánya volt Kecseloknak, nem fogott egyebet egész nap, csak egy pöttöm szürke tollú madárkát. Beérte hát ezzel, vitte volna a piacra. Hanem akkor megszólalt a szürke tollú madárka, s tiszta emberi nyelven könyörögni kezdett:

– Eressz engem szabadon, Kecselok! Kicsi vagyok, szürke a tollam, úgyse adnak sokat értem. Ha szabadon engedsz, meghálálom!

– Ugyan hogy tudnád te meghálálni? – nevetett Kecselok.

– Megkerítem neked Szimurgot, az óriásmadarat. Ritka pompás madár az. Ha elviszed a hakimnak, országunk fejedelmének, bőkezűen megjutalmaz érte.

Megszánta Kecselok a szürke madárkát, szabadon engedte.

Elrepült a kismadár az óriás Szimurg madárhoz, letelepedett a fészke szélére. Le akart rá csapni az óriásmadár, hanem a kismadár ügyesebb volt, felreppent előle, visszaszállott egyenesen Kecselokhoz, Szimurg meg utána. Kecselok hálójába kerítette, megfogta az óriásmadarat. Nem sokat töprengett, vitte egyenesen a fejedelem palotájába.

Útközben a vezírrel találkozott, a fejedelem főemberével.

– Hát te, Kecselok, hová viszed ezt a gyönyörű madarat? – kérdezte tőle a vezír.

– Ajándékba viszem a fejedelemnek.

– Inkább add el nekem. Sok pénzt adok érte.

– Nem adom, uram, megbocsáss. A fejedelemnek viszem ajándékba.

Felbőszült a vezír, dúlt-fúlt haragjában. De nem mutatta, útjára bocsátotta Kecselokot.

Ment, mendegélt Kecselok, megérkezett a palotába, egyenest a fejedelem elé. Meghajolt előtte, köszöntötte, ahogy illik, s odaadta neki a madarat:

– Fogadd tőlem ajándékul, hatalmas uram!

Rácsodálkozott a fejedelem a pompás madárra, nézte, nézte, nem tudott betelni vele. Hívatta nyomban kincstárnokait:

– Nyissátok ki a kincseskamrát, s adjatok száz aranyat ennek a derék embernek!

Megörvendett Kecselok. Köszönömöt mondott a fejedelemnek, fogta a temérdek pénzt, s fordult haza sebesen.

– No, ránk tekintett a szerencse! – örvendezett öreg anyja, amikor Kecselok leszámlálta elé az aranyat. – Eridj hamar a bazárba, vásárolj belőle mindent, amire szükségünk van!

Ment Kecselok a bazárba, meleg takarót vett, jó puha matracot, mert addig csak a földön háltak. Vett ételt-italt is, s még sok mindent, amire rég áhítoztak. Beköszöntött házukba a bőség, nem láttak most már szükséget semmiben.

Teltek-múltak a napok. A vezír egy nap megállt a fejedelem előtt, és azt mondta neki:

– Fényes fejedelem, elpusztul ez a gyönyörű madár, ha nem törődöl vele!

– Hát mit tegyek?

– Csináltass neki egy szép mívű kalitkát, de tiszta elefántcsontból!

– Hol szerezzek elefántcsontot?

– Majd szerez az a legény, aki a madarat hozta – felelte a vezír. Még mindig dúlt-fúlt Kecselokra, amiért az nem adta neki a madarat.

Szalajtott a fejedelem nyomban Kecselokért. Színe elé parancsolta, s elmondta, mit kíván tőle.

– Mire a hold elfogy s újra megtelik – kötötte a lelkére –, elefántcsontot kell kerítened, hogy kalitkát faragtassak belőle Szimurg madárnak. Ha meg nem szerzed, fejedet vétetem.

Megijedt Kecselok, szidta magában a szürke tollú madárkát.

– Haj, teremtőm! – fohászkodott. – Az a gonosz kismadár az oka mindennek!

A szürke tollú madárka éppen ott üldögélt a feje fölött egy ágon. Jól hallott mindent. Lekiáltott Kecseloknak:

– Ej, Kecselok, hát miért haragszol rám?

– Látod, mekkora bajt zúdítottál rám! – panaszolta Kecselok. – Még a fejembe kerül, hogy szabadon engedtelek. Rám parancsolt a fejedelem, hogy kerítsek neki elefántcsontot, ha nem kerítek, fejemet véteti.

Elgondolkozott a kismadár, aztán megkérdezte Kecseloktól:

– Hallod-e, Kecselok, nem találkoztál-e útközben valakivel, amikor a madarat vitted a fejedelemnek?

– A vezírrel találkoztam. Meg akarta venni tőlem a madarat, de én nem adtam.

– Akkor hát a vezír áskálódik ellened – mondta a kismadár.

– Megmondom, mit tegyél. Eredj vissza a fejedelemhez, és mondd neki: „Igen nehéz dolgot parancsoltál, fényes fejedelem! Hogy végrehajthassam, segítened kell. Adj nekem negyven öszvért, sóval felmálházva, még negyven öszvért szurokkal-kátránnyal felmálházva, negyven szolgát, lovat meg fegyvert. Hanem mindezt a vezír pénzén kell megvásárolnod. Ha csak egy rézgarast adsz hozzá a magad zsebéből, nem teljesíthetem parancsodat.”

Megköszönte Kecselok a tanácsot. Ment a fejedelemhez, s elmondta neki kívánságát.

A fejedelem csak rá villantotta szemét a vezírre, s az már lódult is, hogy megvegye Kecseloknak, amit kért.

Felpattant Kecselok a pompás paripára, útnak indult. Nyomában vonult az öszvérkaraván. Ahogy kiértek a város szélére, meglátta Kecselok a szürke tollú madárkát.

– Rajta, Kecselok, sarkantyúzd a lovadat! – kiáltott le neki a madárka, s előre röppent, hogy az utat mutassa.

Léptetett Kecselok, vonult a karaván három nap, három éjjel. Végre megérkeztek az Elefántok Hegyéhez.

– A szurkot meg a kátrányt döntsétek a forrás medrébe – tanácsolta a hegy tövében a kismadár. – A sót meg szórjátok a tetejére. Majd ha inni jönnek az elefántok, a csillogó sót víznek vélik, s felszívják az ormányukkal. Megszomjaznak tőle erősen, de vizet nem találnak. Szomjan vesznek mind egy szálig. Legyenek résen a szolgák, s fűrészeljék le gyorsan az agyarukat. De siessetek, mert az Elefántok Hegye bosszút áll rajtatok elefántjai vesztéért, rátok szakad és agyonnyom.

Úgy tettek mindent, ahogy a szürke tollú madárka tanácsolta. Amint az elefántok emésztő szomjukban a földre dőltek, odafutottak a szolgák, és lefűrészelték az agyaraikat. Amikor az utolsót fűrészelték, megmozdult az Elefántok Hegye. Megrendült és leomlott roppant dübörgéssel. De bennük már nem tett kárt, éppen csak Kecselok lovának farkát csípte oda.

Kecselok kést ragadott, levágta gyorsan a ló farkát, hogy kiszabadítsa, aztán felmálházta az öszvéreket a drága elefántcsonttal, s hazafordult a karaván. Amikor a fejedelem városába értek, köréjük sereglettek az emberek

– Megérkezett Kecselok! Haja szála se görbült meg! – kiáltozták örvendezve. – Hozza a fejedelemnek az elefántcsontot!

Örvendett a fejedelem is. Megcsináltatta míves mestereivel az elefántcsont-kalitkát a Szimurg-madárnak.

Most még jobban dúlt-fúlt a gonosz szívű vezír. Majd megpukkadt mérgében. Törte a fejét, hogyan állhatna bosszút Kecselokon. Egy nap aztán azt mondta a fejedelemnek:

– Mindened van, fényes fejedelem, amit csak kívánhatsz. Pompás palotád, kincsed-aranyad, sok igaz szolgád, még a Szimurg-madár is a tiéd. Egy hiányzik még a palotádból: a tengeri táltos.

– Ki tudná azt megszerezni? – kérdezte a fejedelem.

– Csak egy valaki, az, aki a Szimurg madarat meg az elefántcsontot.

A fejedelem megint színe elé rendelte Kecselokot.

– Mire a hold elfogy s újra megtelik – parancsolt rá –, vezesd udvaromba a tengeri táltost! Ha nem – fejedet vétetem!

Vakarta a füle tövét szegény Kecselok, megint csak a szürke tollú madárkát okolta minden bajáért. Meghallotta a madárka, odaröppent hozzá, megkérdezte:

– Hát most meg mi a baj, Kecselok?

– Most még nagyobb! Rám parancsolt a fejedelem, vezessem udvarába a tengeri táltost!

– Megint a vezír fenekedik rád – mondta a madárka. – Eredj vissza a fejedelemhez, s mondd neki: „Hogy a tengeri táltost megkeríthessem, fényes fejedelem, adj nekem egy igazgyönggyel-drágakővel hímes selyemkantárt meg egy gyémánttal-rubinnal kirakott aranyos nyerget. De a vezír fizesse meg, különben nem keríthetem meg a tengeri táltost!”

Ment Kecselok a fejedelemhez, s rendre elmondta kérését.

– Hallod-e, vezír! Teremtsd ide gyorsan Kecseloknak, amit kér! – parancsolt a vezírre a fejedelem.

A vezírnek, a boldogtalannak, el kellett adnia minden javát-jószágát, hogy az igazgyöngyös-drágaköves selyemkantárt elkészíttesse a míves mesterekkel. A nyeregre már nem futotta, elkellett hát adnia a házát is.

Kecselok fogta a kantárt meg a nyerget, s útnak indult. A szürke tollú madárka előtte repdesett, mutatta neki az utat.

Ment Kecselok, mendegélt, kiért végül a tenger partjára.

– Jól figyelj most, Kecselok – mondta a madárka. – Áss egy gödröt a parti fövenyben, rejtőzz bele, a nyerget meg a kantárt pedig tedd a gödör szélére. Ülj nyugodtan a gödörben, ne tarts semmitől. Hamarosan nagy zúgás-morgás támad, megrendül a tenger, s kivágtat belőle a tengeri táltos. Szép pejparipa lesz, fehér csillag a homlokán. Odaszökken majd a táltos a kantárhoz meg a nyereghez, és felsóhajt: „A földi lovak mind ilyen ékes tantárt-nyerget viselnek! Haj, ha én csak egyszer ilyenben pompázhatnék!” Te meg feleled neki: „Fényességes táltos, tiéd a nyereg is, tiéd a kantár is!” Akkor gyorsan nyergeid meg, kantározd fel, pattanj a hátára, s vágtass a fejedelem palotájába.

Úgy tett mindent Kecselok, ahogy a szürke tollú madárka tanácsolta. Estére beléptetett a fejedelem városába a tengeri táltos hátán.

Megörült a fejedelem, nézte, nézte a pompás paripát, nem tudott betelni vele. Megjutalmazta Kecselokot, elhalmozta temérdek arannyal, hazabocsátotta.

Hanem a vezír nem nyughatott. Tovább áskálódott Kecselok ellen.

– Fényes fejedelem – mondta neki egy nap –, most már aztán igazán mindened megvan! Csak a legszebb hajadon hiányzik még a palotádból, a tengeri varázsló világszép leánya.

– S azt ki szerzi meg nekem? – kérdezte a fejedelem.

– Bizony nem más, mint az, aki a Szimurg madarat hozta, elefántcsontot szerzett, s palotádba vezette a tengeri táltost! – felelte a vezír.

Szalajtott a fejedelem megint Kecselokért.

– Mit kívánsz, hatalmas úr? – kérdezte Kecselok.

– Mire a hold elfogy s újra megtelik, palotámba vezesd a tengeri varázsló lányát! Ha nem úgy lesz – fejedet vétetem!

Kifordult Kecselok nagy búsan a palotából, megint a madárkát emlegette keserű szóval:

– Hej, szerencsétlen óra, amikor az a madárka utamba akadt!

Meghallotta a madárka, ott termett előtte.

– Már megint engem szidsz, Kecselok?

– Bár sose láttalak volna! De sok bajt értem már miattad! Most meg, hallod, azt parancsolta a fejedelem, hogy szerezzem meg neki a tengeri varázsló lányát. Ha nem – fejemet véteti.

– Ezt is az a gonosz vezír fundálta ki! – mondta a madárka. – De ne búsulj, segítek megint. Menj vissza a fejedelemhez, s kérj tőle egy vontarany, vertezüst, drágakővel kirakott hajót!

Úgy tett Kecselok, ment vissza a fejedelemhez, elmondta neki, mit kér. Csináltatott a fejedelem sebtében egy vontarany, vertezüst, drágakővel kirakott pompás hajót. Kecselok felült rá, felvonta a vitorlákat, s már szállt is vele a messzi tengeren. A madárka az árboc felett röpködött, mutatta az utat.

– Jól figyelj, Kecselok – szólt le a legénynek. – Holnap jó reggel horgonyozz le ott, annál a partnál, s várd meg az estét. Estetájban kimerül a tengerből a varázsló világszép leánya, s két udvarhölgyével kisétál a partra. Meglátja a hajódat, s nem állja meg, hogy fel ne szálljon rá. Akkor aztán ne sokat gondolkozz, húzd fel a horgonyt, vond fel a vitorlákat, s vidd!

Megszívlelte Kecselok a madárka szavát, tanácsa szerint tett mindent. Mire beesteledett, már röpült is a hajó hazafelé, rajta a világszép leány, a tengeri varázsló lánya.

Ámult a fejedelem, bámult, azt se tudta, hová legyen örömében, amikor a világszép lányt meglátta. Elhalmozta Kecselokot arannyal, ezüsttel, drágasággal. Maga pedig lakodalmat ült a lánnyal, trónjára ültette, s élt vele békességben, boldogságban.

De nem sokáig. Mire a hold elfogyott s újra megtelt, a fejedelem hirtelen meghalt. Abban az országban úgy választották az új fejedelmet, hogy kiengedték kalitkájából a meghalt fejedelem sólymát. Akinek fejére leszállt a sólyom, az lépett a fejedelem örökébe, összesereglett most is az ország népe. Kiengedték a sólymot.

Lesték-várták, kire száll a sólyom. A fejedelem ifjú özvegye az ablakából nézte, talpig gyászban.

A gonosz vezír előre bezáratta Kecselokot az istállóba – nehogy véletlenül őrá szálljon le a sólyom.

Körözött a sólyom, keringett magasan, egyre alacsonyabbra szállt, s egyszer csak beröppent az istálló kis ablakán. Kinyitották az istállót, ott tollászkodott a sólyom Kecselok fején. Örvendtek az emberek, mert szerették a jószívű legényt, de legjobban a tengeri varázsló lánya örvendett – megszerette Kecselokot már abban a pillanatban, amikor felszállt a vontarany, vertezüst, igazgyönggyel kirakott hajóra. Meg is ülte vele hamarosan a lakodalmat, a gonosz vezírt meg tömlöcbe záratta.

Hét nap, hét éjszaka tartott a menyegző. Ha ott jártam volna, többet szólnék róla.

AZ OSTOBA EMBER

Messze, igen messze, egy kis hegyi faluban, élt egyszer egy parasztember. Gondolt egyszer egy nagyot: kertet ültet a háza köré. Föl is ásta körül a földet, be is ültette, nem volt abban semmi hiba. Csakhogy öntözni is kellett a kertet. De hogyan, amikor csak egy keskeny kis patak folydogál a közelben, az is egy mély szakadék aljában. Abból nem vezetheti a kertjébe a vizet semmiképpen.

– Elmegyek Allahhoz, elpanaszolom neki, hogy szomjazik a kertem! – határozta el a paraszt.

Útnak is indult jó reggel. Mikor elsőt kiáltott a kakas, már ébren volt, mikor kettőt, már cihelődött, mikor hármat kiáltott, már úton is volt.

Mendegélt, ballagdált, estetájt egy faluba érkezett. Bekopogott egy házba, egy százesztendős öreg házába.

– Hová, merre, jó ember? – kérdezte tőle az öreg.

– Allahhoz megyek, panaszkodni – felelte a paraszt.

– Hosszú lesz, nehéz lesz az út odáig. De azért tedd meg, amire kérlek. Tedd meg jó szívvel, hálás leszek érte.

– Megteszem én, mit kérsz?

– Kérj tanácsot Allahtól az én dolgomban is. Minden esztendőben búzával vetem be a földemet. Öntözöm, mívelem gondosan. Nyárra megérik a búzám, szép aranyosra, sűrű is, magas is, olyan magas, hogy egy lovas eltűnik benne. Hanem amikor elérkezik az aratás napja, minden szál búzámnak üres a kalásza. A szomszédoké szép telt kalászt érlel, az enyém meg üreset. Kérdezd meg Allahtól, mi lehet az oka?

– Jól van, öreg, elmondom a dolgodat Allahnak – ígérte a paraszt, azzal álomra hajtotta a fejét.

Reggel megköszönte a szállást a százesztendős öregnek, s folytatta útját.

Mendegélt, ballagdált, sűrű rengetegen vezetett keresztül az útja. Az ösvényen egy vedlett szőrű ordas farkas toppant elébe.

– Hová, merre, testvér? – kérdezte a farkas.

– Allahhoz megyek, elpanaszolom neki, hogy a kertem szomjazik. Megkérem, hogy adjon vizet a kertemnek.

– Segíts rajtam is, jó ember! – könyörgött akkor a farkas. – Nehéz nyavalya gyötör már hét esztendeje, látod, majd minden szőrömet elhullattam. Essék meg a szíved rajtam, boldogtalanon, kérd meg Allahot, hogy gyógyítson ki bajomból!

– Jól van, ordas – mondta a paraszt. – Majd a magam panasza után elmondom a tiédet is.

Folytatta útját, s akivel csak találkozott, mindenkinek elmondta, hogy Allahhoz tart, s mi járatban.

Mire a városba ért, ott már mindenki tudott róla. Széltében-hosszában beszélte a nép, hogy nemsokára egy zarándok érkezik hozzájuk, aki egyenesen Allahhoz tart. Összeverődött a város népe a zarándok látására.

Jelentették a sahnak is, miféle ember érkezik a városba.

A sah nyomban megparancsolta, hogy vezessék elébe a zarándokot. S hogy megjelent előtte, így szólt hozzá:

– Hallom, jó ember, hogy Allahhoz tartasz. Kérj az én számomra is segítséget tőle! Esztendők óta hadban állok a szomszéd ország padisahjával. Vitéz katonáim vannak, pompás fegyvereim, bölcs hadvezéreim, mégsincs soha szerencsém a csatában. Egyik

vereséget a másik után szenvedem el. Kérd meg Allahot: segítsen a csatában. Ha akarod, birodalmam első hadvezérévé teszlek.

– Jól van, fényes sah, elmondom Allahnak, mit kérsz tőle.

Meghált a városban, reggel aztán továbbindult.

Amikor a várost elhagyta, hatalmas sivatagba ért.

Mendegélt, ballagdált, egyszer csak egy aprócska házikóhoz ért. Közelebb került, belépett – egy ősz hajú öregember üldögélt odabenn. Köszöntötte, ahogy illik, s megkérte, hogy hadd pihenjen meg nála.

– Hová, merre tartasz, jó ember? – kérdezte tőle az aggastyán.

– Allahhoz megyek, megkérem, hogy adjon vizet a kertemnek – felelte a paraszt.

– Édes fiam, hallgass a szavamra. Sok esztendőt megéltem, sok mindent láttam. Végtelen hosszú az út Allahhoz, ha egész életedben egyre mégy, akkor sem érsz el hozzá. Az ember sok erőt és bölcsességet hordoz karjában és fejében. Az ember teremti meg mindazt, ami jó a földön. Sok időt vesztegettél el a hosszú útra. Ennyi idő alatt vizet vezethettél volna a kertedbe, tulajdon erődből. Allah akármilyen hatalmas, nem tudja elvégezni azt, amit az ember, ha erejét és eszét nem kíméli. Fordulj haza békességben, virágban áll a kerted. Nem szomjazik már a föld.

– Köszönöm a jó tanácsot, áldjon meg érte az ég! Ha már rajtam segítettél, adj tanácsot még három dologban, amit rámbíztak.

– Halljam!

– Egy faluban üres kalászt érlel egy paraszt búzája.

– Mondd meg neki, hogy annak a forrásnak alján, amelyből a földjét öntözi, két korsó rejtőzik a víz alatt. Azok mérgezik meg a

vizet, azért sorvad el a búza kalásza. Vegye ki azt a két korsót, megtisztul a víz, s eztán kövér kalászt érlel a búzája.

– Egy sűrű rengetegben él egy vedlett farkas. Majd minden szőrét elhullatta már, nehéz nyavalya gyötri. Mi gyógyítaná meg?

– Mondd meg a farkasnak, ha egy ostoba ember meghinti a vérével, kigyógyul bajából.

– A sah minden csatában vereséget szenved, pedig jó katonái, pompás fegyverei vannak. Miért nem nyer csatát soha?

– Jól vésd az eszedbe, amit mondok. Az a sah nem más, mint férfiruhába öltözött nő. Amíg férjhez nem megy, s át nem adja urának a kormánypálcát, mindig megveri seregét az ellenség.

Megköszönte a paraszt a remete bölcs szavait, elbúcsúzott tőle, és elindult hazafelé.

Elsőnek azzal az emberrel találkozott, aki minden esztendőben üres kalászú búzát aratott. Elmondta neki, mit tanácsolt a remete. Ment az ember a forráshoz, meglelte az alján a két korsót, kivette, s nyomban megtisztult a víz.

Megköszönte a segítséget, nem győzött hálálkodni.

Néhány nap múlva elért a zarándok abba a városba, ahol a sah székelt. Ment a palotába, egyenest a sah elé, és meghajolt előtte.

– Jártál-e Allahnál? – kérdezte a sah.

– Nem, fényességes sah, Allahnál nem jártam. De egy igaz lelkű remete tanácsot adott a dolgodban. Azt mondta, hogy te férfiruhába öltözött nő vagy, s nem nyersz csatát addig, míg férjhez nem mégy, és át nem adod uradnak a kormánypálcát.

Elámult a sah.

– Tíz esztendeje uralkodom egyedül, s egyetlen alattvalóm se tudta meg, hogy nő vagyok. Te vagy az első ember, aki megtudta. Szeretnélek megjutalmazni. Felajánlom kezemet és országom trónját. Légy te a sah, uralkodj dicsőséggel!

– Megköszönöm jóságodat, fényes úrnőm – felelte a zarándok. – De nem maradhatok országodban. Vár otthon a kertem, a fák, a virágok, amelyek nem szomjaznak már. Sietnem kell haza.

Folytatta hát útját a zarándok, estetájban érkezett a sűrű rengetegbe. Loholt elébe a vedlett farkas, örömmel kiáltotta:

– Köszöntlek, jótevőm! Mi hírt hozol?

– Megtudtam, hogyan orvosolhatod a bajodat – mondta a zarándok. – Hintsd meg testedet egy ostoba ember vérével, s egy csapásra meggyógyulsz!

– Ha csak ennyi az orvosság, már találtam is egy ostoba embert – kiáltotta a farkas.

– Kicsodát? – ámult el a zarándok.

– Téged! – nevetett a farkas.

– S ugyan miért vagyok én ostoba?

– Azért, mert Allahhoz akartál menni, pedig hozzá nem jut el senki. Akivel a sivatagban találkoztál, nem volt más, mint *az ember.* Ő segített bajodon, ő adott tanácsot minden dolgodban. A te véredet nem kívánom, bár meggyógyítana. De jót tettél velem, hát nem bántalak.

A jószívű zarándok meg akarta gyógyítani a farkast. Sebet ejtett az ujján, s meghintette vérével a farkas testét.

A farkas azon nyomban meggyógyult, egy szempillantás alatt kinőtt a szőre, selymesen fénylett minden szála.

– Most pedig eredj haza, míveld a kertedet, és ne felejtsd el soha, hogy az ember mindent meg tud tenni, ha eszét és erejét nem kíméli – mondta a farkas, és visszament a rengetegbe.

MARD ÉS NAMARD[1]

Messze, nagyon messze, a végtelen homokpuszta közepén, egy ember ballagott az úton. Csupa por a köntöse, lábát felsebezte a hosszú út, haja csapzottan az arcába hullott. Alóla gonoszul villant ki a szeme.

Egyszer csak megállt a vándor, fölemelte fejét és fülelt. Énekszó szállt feléje, messziről, valahonnan a hegyek közül. Édesen, tisztán szárnyalt, s egyre közeledett.

Hamarosan kibukkant a fák közül maga az énekes is. Szépszál, daliás ifjú volt, lóháton közelgett a vándor felé.

Amikor odaért hozzá, megállította lovát, és megkérdezte tőle:

– Messzire mégy-e, vándor?

– Messzire, igen messzire – felelte a vándor. – Te magad ki volnál? Talán dalnok vagy? Hallottam az énekedet.

Elmosolyodott a lovas, és azt felelte:

– Mard a nevem.

– Ha te Mard vagy – mondta rá a vándor –, hát. én meg Namard vagyok.

Mard csak mosolygott. Aztán szemügyre vette a vándort, meglátta felsebzett lábát, megesett a szíve rajta. Azt mondta:

– Úgyis egyfelé megyünk, s nagy út áll előttünk. Nem akarsz-e felülni a lovamra? Elfáradtál, látom.

Megörült Namard, már ki is főzte gonosz tervét. Elfogadta, megköszönte, s felült Mard lovára. Mard mellette lépkedett, száron vezette a lovát. Namard egy idő múlva megállította a lovat, s lehajolt Mardhoz:

– Látod-e azt a virágot ott az út szélén?

– Látom.

– Szerelmi varázsereje van annak a virágnak. Eredj, szakítsd le!

– Igazat mondasz?

– Téged csapnálak be, aki jót tettél velem? – kiáltotta álnokul Namard.

Mard eleresztette lova kantárját, odament az út szélére, hogy letépje a bűvös virágot. Namard csak erre várt! Megcsapta a lovat, és elvágtatott.

– Állj meg, hé! – kiáltott utána Mard. Gonosz nevetés volt a válasz. Hamarosan el is tűnt szeme elől a lovas.

Leült Mard nagy búsan az út szélére, ott töprengett keserűen:

– Segíteni akartam rajta, s lám, így hálálta meg!

Csakhogy vidám természetű ember volt, nem sokáig lógatta a fejét. Felkelt, és a hegyek felé indult, éji szállás után nézni.

Közben lenyugodott a nap, ijesztően elsötétült az ég, és erős szél támadt a hegyekben, olyan erős, hogy majd ledöntötte Mardot a lábáról.

Vaksötét volt, körös-körül senki, csak a szél sivított. Aztán még az ég is megdördült, vakító villámok cikáztak.

Mard sokáig botladozott a vaksötétben, végül egy hatalmas barlangra bukkant.

– Itt meghálhatok! – mondta örvendezve és belépett. Alig hogy belépett, lezúdult a zápor, úgy szakadt, mintha dézsából öntötték volna.

Mard behúzódott a barlang egyik sarkába, összehúzta magán köntösét, hogy felmelegedjék.

– Üldögélek itt egy darabig, aztán majd tüzet rakok – határozta el.

De amikor ki akart lépni a barlangból, hogy rőzsét szedjen, furcsa morgásra lett figyelmes. Zölden villogó szempár jelent meg a barlang nyílásában.

– Ó, hatalmas Allah, segíts meg! – fohászkodott fel Mard. A zöld szempár egy óriási tigris szeme volt.

A tigris beleszimatolt a levegőbe, ásított egy nagyot, aztán elnyújtózott a barlang bejárata előtt, félelmetes fejét hatalmas mancsára hajtva. Így feküdt sokáig, majd kimeresztve, majd visszahúzva szörnyű karmait.

Nemsokára egy farkas érkezett a barlang elé. Megállt, sóhajtott egy nagyot, aztán lefeküdt a tigris mellé. Egy kis idő múlva pedig egy róka loholt oda, melléjük heveredett az is.

A tigris nyájasan rá vigyorgott a rókára, mordult egyet, úgy köszöntötte.

A farkas meg egyet sóhajtott és így szólt:

– Hozott isten, róka testvér!

Mard a félelemtől holtra váltan kuporgott a barlangban, s csak azért fohászkodott, hogy a vadállatok valahogyan meg ne szimatolják.

Elbeszélték az állatok egymásnak, ki mit látott, ki mit hallott. Aztán a róka megkérdezte a tigristől:

– Nem látlak vadászni mostanában, merre csatangolsz? Te voltál az első vadászunk. Rég nem ejtettél zsákmányt, mégis jó húsban vagy. Nem tudom, miből élsz, bezzeg mi koplalunk, amióta nem ejtesz vadat, és meg nem hagyod nekünk a maradékot. Látod, milyen sovány a farkas is! – mutatott a róka a zörgő csontú ordasra.

A tigris megint kivicsorította fogait, s mordult egyet, de akkorát, hogy a sziklák megrendültek tőle, s a zergék rémülten meglapultak.– No, nem bánom – mondta a tigris –, nektek elárulhatom a titkot. Látjátok ott azt a nagy követ? Tenger arany rejtőzik az alatt a kő alatt. Minden reggel, napkeltekor, elmegyek ahhoz a kőhöz, és lefekszem a tövébe. Az elásott arany táplál, attól vagyok ilyen kövér. Eszemben sincs vadászni azóta.

Mard tisztán látta a nagy követ, amelyet a tigris mutatott. Akármennyire félt, azért a helyét jól megjegyezte.

A róka hallgatott egy darabig, aztán a farkast fogta vallatóra:

– Te meg, farkas, mért vagy olyan sovány, hogy a bordáid majd kibökik az oldaladat? Talán szerelem emészt?

– Szerelem, még mit nem! – herrent rá mérgesen a farkas. – Más emészt engem! Háromezer birka legelész a völgyben. Egytől egyig jó zsírosak, gyönge húsúak, és ostobák is, könnyű lenne elbánni velük. Hanem egy óriási juhászkutya őrzi őket. Dühös, mint egy sárkány, s roppant erejű. Ha csak meglát messziről, nekem ront és elkerget. Én meg csak nyelem a nyálamat, közelébe se juthatok a nyájnak. Ez emészt engem, ezért zörög a csontom!

– Én ismerem azt a kutyát. Még azt is tudom, hogy ha a vérét összekeverik ennek a fának a leveleivel – mutatott a róka egy kis fára a barlang bejáratánál –, olyan csodatévő szer lesz belőle, hogy egy csapásra meggyógyulnak tőle a háborodottak.

Hallgattak egy darabkát, gondolkoztak. A róka ásított egy jóízűt, aztán újra megszólalt:

– Én meg azért fogyok-sorvadok, mert jó ideje nem vadászom. Már kopog a szemem az éhségtől. Egy egérkét üldözök naphosszat. A völgyben lakik az egérke, húsz aranypénze van, azzal játszadozik, fel-feldobja, el-elkapja ügyesen. Nincs nyugtom, amióta megláttam, mintha megbűvölt volna. Egész nap a nyomába járok, és nézem, hogy csillognak a napfényben az aranypénzei.

Az állatok beszélgettek még egy darabig, aztán elaludtak. De Mard szemét kerülte az álom – ott kuporgott a barlang zugában, és reszketett félelmében.

Reggel, amikor felkelt a nap és megvirradt, szétszéledtek az állatok. Akkor Mard is előmerészkedett a barlangból. Szedett egy marokkal a varázserejű fa leveleiből, aztán elindult megkeresni a völgyet, ahol az egérke játszadozik az aranypénzekkel.

Sokáig kereste. Végre, amikor delelőre ért a nap, hirtelen megcsillant előtte valami. Lenézett – hát az egérke dobálgatta-hajigálta a lába előtt az aranypénzeit. Mard lehajolt, az egérke megijedt, beiramodott a lyukba, de nagy siettében-ijedtében csak egy aranypénzt kapott fel, a többit otthagyta. Mard felszedte és tovább indult. A nyáját akarta megkeresni meg a nyáját őrző dühös kutyát.

Esteledett már, amikor rábukkant a pásztor kalyibájára. Ott hasalt előtte a hatalmas kutya. Habzott a szája, a szeme vérben forgott. Amikor Mardot meglátta, felszökkent és nekitámadt, hogy darabokra tépje az idegent. De a pásztor lecsöndesítette. Aztán tüze mellé ültette Mardot, köszöntötte illendően:

– Köszöntelek, vándor, adjon neked Allah jó szerencsét!

– Köszönöm, öreg, áldás szálljon életed napjaira!

A pásztor megosztotta Marddal szűkös vacsoráját, aztán megkérdezte tőle:

– Hogy vetődtél erre, ahol a madár se jár?

Mard felelet helyett elővette a tizenkilenc aranypénzt, az egérke aranyait, és kirakta maga elé. Elámult a szegény pásztor a sok arany láttán. Még nagyobbat ámult, amikor Mard így szólt hozzá:

– Ez a tiéd, pásztor!

Az nem hitt a fülének.

– Csúfot űzöl belőlem? Miért adnál nekem ennyi tenger pénzt?

– Nem ingyen adom, kérek érte valamit. Add nekem a kutyádat.

– Neked minek? S az én nyájamat ki őrzi akkor?

– Vehetsz magadnak másikat, akár ötöt is. Hiszen most már gazdag vagy!

Gondolkodott a pásztor, nem sokáig gondolkodott, ráállott. Vezette a dühös kutyát Mard elé.

Mard akkor így szólt:

– Most pedig ontsd ki a vérét!

Csodálkozott a pásztor a furcsa kérésen, de szót fogadott.

Mard akkor elővette a varázserejű fa leveleit, összekeverte a kutya vérével, s apró pirulákat készített belőle. Meghált a pásztor tüze mellett, aztán reggel folytatta útját.

Ment, mendegélt a magas hegyek között. Olyan magasak voltak azok a hegyek, hogy az ormukon hófelhők ültek, lábuknál pedig fügebokrok zöldelltek. Kicsi faluk, virágzó kertek között vitt az útja. Ment Mard, mendegélt és énekelt.

Nagy utat megtett már, amikor egyszer csak egy hatalmas város fala bukkant fel előtte. Belépett a város kapuján, s elcsodálkozott: izgatott emberek szaladtak el mellette, mindenki a város piacterére igyekezett. Arrafelé indult Mard is. A piactér közepén, fegyveres őrök

között, ősz szakállú bölcsek álltak, és kezüket tördelve keservesen jajveszékeltek.

– Mi történt, atyám? – kérdezte Mard a legöregebbik bölcstől.

– Jaj, ne kérdezd, vándor! Eredj tovább békességgel!

– Felelj, atyám! Hátha segíthetek a bajotokon!

Az öreg bölcs erre elpanaszolta, micsoda baj szakadt rájuk.

– Van a kánunknak, hatalmas uralkodónknak, egy szépséges lánya, Rabijja. Esztendők óta nehéz betegség gyötri: eszét vesztette szegény. Megláncolva üldögél a szobájában, esztendők óta már, és senki se tudja meggyógyítani. Most a kán összegyűjtött bennünket, a város bölcseit, és azt mondta, ha meg nem gyógyítjuk a lányát, fejünket véteti.

Mard akkorát nevetett, hogy a bölcsek azt hitték, ő is megháborodott.

– Ne féljetek, bölcsek! – kiáltotta. – Én meggyógyítom a kán leányát!

– Mit beszélsz, esztelen! Tudod-e, hogy ha nem állsz a szavadnak, fejedet ütteti a kán?

– Ne féltsetek! Csak adjatok rám illendő öltözéket, mert így nem állhatok a kán elé!

Megörültek a bölcsek. Csak úgy rezgett ősz szakálluk, amikor nagy sietve lekapkodták magukról turbánjukat, sarujukat, köntösüket, s felöltöztették az idegent.

Indult Mard a kán elébe. Pompás termek során át haladt, míg a trónterembe ért, ahol szomorúan, töprenkedve ült trónján a kán. Amikor Mard a fegyveres szolgákkal belépett hozzá, elkomorodott az arca.

– Mit akartok?

Mard elébe lépett, és nagy bátran azt mondta:

– Fényességes kán, gyönyörű ország ura, nagy nép parancsokba! Azért jöttem, hogy meggyógyítsam a lányodat.

A kán hitetlenül ingatta a fejét.

– Tudod-e, mi vár rád, ha nem állsz a szavadnak?

– Tudom, uram. De tudd te is: nem szoktam olyan ígéretet tenni, amit nem teljesíthetek – válaszolta büszke szóval Mard.

– Vezessétek a lányomhoz! – parancsolta a fegyveres szolgáknak a kán. – Három órát adok neked, idegen.

Közrefogták Mardot a fegyveres szolgák, s a palota távoli zugába vezették.

Csigalépcső vezetett a kán leánya toronyszobájába. Ott ült a szegény lány, a kán háborodott leánya, súlyos láncaiban. Fel se nézett, amikor a nehéz vasajtó megcsikordult.

Mard kiküldte a fegyveres szolgákat.

Egy darabig csak állt, nem tudta levenni szemét Rabijja gyönyörű arcáról. A szegény lány haja ziláltan omlott a vállára, kezét véresre törték a nehéz vasbilincsek, gyönyörű szemében eszelős fény lobogott. Drága ruhája összevissza hasogatva.

Mard óvatosan odalépett hozzá, tenyerébe vette a lány állát, s gyorsan a szájába tett egy pirulát.

Néhány pillanat múlva a kán leánya mintha eszmélkedni kezdett volna, lassan körültekintett a szobában. Már nyugodtabb volt, mint az imént, de szemében még mindig ott villogott az eszelős fény.

Mard akkor beadott neki még egy pirulát, s attól Rabijja egy csapásra magához tért. Körülnézett, meglátta az ismeretlen ifjút, s nyomban kikiáltott szolgálóinak, komornáinak:

– Szolgálóim, komornáim! Ide gyorsan! Hogy kerül a szobámba ez az idegen?

Szégyenletében el akarta födni az arcát, de fogva tartotta kezét a vasbilincs.

Megijedt Rabijja, nem tudta, mi történt vele. Keserves sírásra fakadt, újra kikiáltott:

– Mért láncoltatok meg? Vegyétek le rólam ezeket a bilincseket!

Mard örvendezőn elmosolyodott, és kifordult a szobából. Ment egyenest a kán elébe, s így szólt hozzá:

– Fényességes kán, meggyógyult a lányod!

Nem hitte a kán a csodát, szaladt lánya szobájába.

Azt se tudta, mit csináljon örömében, amikor meglátta, hogy a szépséges Rabijja egészséges, mint a makk. Nyomban leoldották láncait, bekötözték sebeit, fürdőbe vezették, ékes ruhákba öltöztették, s most még csodálatosabban ragyogott szépsége.

Azt mondta akkor Mardnak a kán:

– Csodát tettél, idegen. Lányomat meggyógyítottad, engem pedig megszabadítottál nehéz bánatomból. Nincs annyi kincs, drágaság, amivel meghálálhatnám jótettedet. Feleségül adom hozzád egyetlen lányomat.

Megörvendett Mard, leborult a kán elé:

– Ó, hatalmas úr, köszönet neked! De hogy él majd mellettem a lányod? Hiszen én szegény vagyok.

– Az ember legnagyobb kincse: az ész! – felelte a kán, majd megparancsolta, hogy rakjanak meg arannyal két öszvért, s vezessék el Mardhoz.

Mard akkor szolgákat és mestereket gyűjtött maga köré, s elment velük a hegyekbe, ahhoz a nagy kőhöz, amelyről azt mondta a tigris, hogy megszámlálhatatlan kincs rejtőzik alatta.

– Ezen a helyen palotát építünk – mondta Mard, aztán a városba indult, hogy a piacon munkásokat fogadjon.

A piacon, a munkára váró legszegényebb napszámosok között Namardot pillantotta meg.

Namard nem ismerte meg Mardot, s amikor az megkérdezte tőle, munkába állna-e hozzá, Namard örömest elszegődött.

Visszatért Mard a hegyekbe a felfogadott munkásokkal, szolgákkal, napszámosokkal, s nekiláttak a nagy munkának: szépséges palotát építeni a hegyek között.

Mard magához hívta a szakácsot, és meghagyta neki:

– Ezt a Namard nevű embert lásd el minden jóval, etesd-itasd, s akármit kér, meg ne tagadd tőle.

Elcsodálkozott a szakács, de nem kérdezett semmit, csak annyit mondott:

– Úgy lesz, uram.

Teltek-múltak a napok. Namard nem győzött csodálkozni rajta, milyen jó sora van. Etették-itatták, nem is dolgoztatták, és busás bért fizettek neki.

„Ugyan miért van ilyen jó sorom?” – töprenkedett a napon sütkérezve, miközben a többiek keményen dolgoztak. De nem hogy hálás lett volna jó soráért, hanem napról napra arcátlanabb lett,

gúnyolódott társaival, rárivallt a szakácsra. Egyszer aztán odalépett Mardhoz, és megkérdezte tőle:

– Mondd meg, uram, miért bánnak így velem?

– Talán rosszul bánnak? – kérdezte Mard.

– Inkább nagyon is jól. Mi jót tettem, hogy így kedvezel nekem?

Hallgatott Mard, aztán maga mellé ültette Namardot, és megkérdezte tőle:

– Emlékszel-e, Namard, arra az emberre, akinek elhajtottad a lovát, s akit egyedül hagytál a hegyekben?

Namard vizsgálódva nézte Mard arcát, aztán elsápadt.

– Te voltál az – kiáltotta rémülten, és talpra szökkent.

– Én voltam. De ne félj tőlem. Nem akartam bosszút állni rajtad, most sem akarok. Egyél, igyál, sütkérezz kedvedre, halálodig így élhetsz mellettem. Hanem most hallgasd meg, mi történt velem azóta.

És elbeszélt Namardnak rendre mindent, csak azt hallgatta el, amit a tigris mondott a kő alatt rejtőző tenger aranyról.

Namard hallgatta, s amikor Mard a végére ért, megkérdezte tőle:

– Messze van-e innen az a barlang?

– Nincs messze. Félnapi járásra, arra, napnyugat felé – mutatta Mard.

Amikor mindenki nyugovóra tért, Namard fogta magát, útnak indult, meg akarta keresni a barlangot, hátha neki is szerencséje lesz, mint Mardnak. Irigyelte Mardot nagyon, majd megette a sárga irigység.

Megtalálta a barlangot, belépett, s meghúzódott a belső zugában.

Nem kellett sokáig várnia, jöttek az állatok, lefeküdtek a barlang elé, beszélgetni kezdtek.

Megkérdezte a róka:

– Hát neked mi bajod, tigris? Csont meg bőr vagy. Beteg vagy talán?

– Nem vagyok beteg – morogta a tigris. – Az bánt, hogy azon a helyen, ahol az a sok arany rejtőzik a földben, palotát építenek, S nem heverészhetek ott.

„Lám csak! – gondolta Namard örvendezve. – Hát kincset rejt ott a föld! Megállj, Mard, nem sokáig élsz. Megöllek, s enyém a kincs.”

Megszólalt megint a róka:

– Te meg milyen jó húsban vagy, farkas! Egészen kigömbölyödtél.

– Különös dolog történt, mióta utoljára beszélgettünk. Az a dühös kutya már nem őrzi a nyájat, eltűnt valahová, s végre hozzájutottam a birkapecsenyéhez. Attól gömbölyödtem ki – mondta a farkas.

– Énvelem is fura dolog történt – mondta a róka. – Az után az éjszaka után eltűnt az aranypénzeket hajigáló egérke, most már nem loholok folyton utána, nyugodtan vadászhatok. Én is jó húsban vagyok, látod! – És a róka jókedvűn meglendítette gyönyörű, selymes szőrű farkát.

A tigris elgondolkodott, aztán így szólt:

– Én azt mondom, barátaim, az ember keze van ebben a dologban. Biztosan kihallgatta valaki akkor éjjel a beszélgetésünket. Hátha most is hallgatózik valaki. Eredj róka, nézd csak meg!

Nevetett a róka:

– Ugyan, tigris, hogy kerülne ide ember?

De a tigris rámordult:

– Ha te nem, majd én megnézem!

Azzal már be is lépett a barlangba. Úgy volt, ahogy sejtette: ott kuporgott halálra váltan egy ember.

Felbőszült a tigris, rávetette magát Namardra és széttépte.

Mard meg felépítette a hegyekben a gyönyörű palotát, s boldogan élt benne világszép feleségével. Soha többé nem látta Namardot.

Eddig szól a történet Mardról és Namardról, a jóságról és a gonoszságról.

ARAB MESÉK

ALADDIN ÉS A BŰVÖS LÁMPA

Messze Keleten, a dicsőséges szultán dicsőséges városában élt egy szegény szabómester. Volt neki egy Aladdin nevű fia, semmirekellő, haszontalan gyerek, aki egész nap csak az utcákon csavargóit. Mikor tíz esztendős lett, apja szerette volna valami hasznos mesterségre fogni. Maga mellé vette a műhelybe, és próbálgatta tanítgatni a szabásra meg a varrásra, de ha félrenézett, Aladdin máris kereket oldott, ment csavarogni a barátaival. Szegény szabómester ezen igen elkeseredett, s mert amúgy is vékonypénzű ember volt, rövidesen bele is halt bánatába.

Aladdint édesapja szomorú halála sem térítette jobb belátásra. Anyja, látva, hogy ettől a kamasztól nincs mit remélnie, eladta a műhelyt, és fonásra adta magát; amit így keresett, abból a kevésből tengették életüket. Aladdin egy szikrányit sem dolgozott, s már jóformán csak enni meg aludni járt haza.

Egy szép napon ismét az utcán játszott a pajtásaival. Arra ment egy mór[1] dervis, megállt mellettük, nézte őket, hosszan, figyelmesen szemlélte Aladdint, aztán odaintette magához az egyik gyereket.

– Ki az a fiú ott? – kérdezte tőle.

– Aladdin, egy szegény szabómester fia innét a szomszéd utcából – felelte a fiú.

– Elmehetsz – mondta a mór, és pénzt nyomott a fiú markába.

Az boldogan elrohant, hogy édességet vegyen magának a bazárban, a mór pedig föl-alá járt az utcán, és várta az alkalmat, hogy Aladdint megszólíthassa. Nem kellett sokáig várnia: a játék úgy fordult, hogy Aladdin egyszer csak ott állt a közelében.

– Gyere csak ide, fiacskám – mondta neki nyájasan a mór. – Nem ennek meg ennek a szabómesternek a fia vagy, innét a szomszéd utcából?

– Az vagyok, uram – felelte csodálkozva Aladdin. – De édesapám már régen meghalt.

Amint ezt a mór meghallotta, megölelte, megcsókolta Aladdint, és keserves sírásra fakadt.

– Ó, jaj, erre kellett nekem visszatérnem, ilyen keserű gyászhírt kell hallanom!

Aladdin csodálkozott, nem tudta mire vélni a dolgot, s mikor a mór jajveszékelése kissé alábbhagyott, megkérdezte:

– Mondd, uram, ismerted talán az édesapámat?

– Hogy ismertem-e? – kiáltott föl a mór. – Ó jaj, gyermekem, hát hogy is ne ismertem volna, mikor az édestestvérem volt! Az én édes, szerelmetes öcsém, akit hosszú esztendők óta nem láttam, és most csak azért keltem útra messze földről és jöttem a dicsőséges szultán

városába, hogy végre találkozhassam vele. Egész úton erre készültem, ezen örvendeztem magamban, és most azt kell hallanom tőled, hogy minden reményem füstbe ment. Ó, jaj, miért is nem pusztultam el az úton! Most már csak te maradtál meg nekem, életem egyetlen örömének, Aladdin fiam. Ahogy megláttalak itt az utcán, rögtön megdobbant a szívem, mert mintha édesöcsémet láttam volna: szakasztott a mása vagy megboldogult édesapádnak, az én egyetlen, drága öcsémnek. Merre a házatok? Hol lakik édesanyád?

Aladdin elvezette az idegent a házacskájuk elé, és hívta, térjen be hozzájuk, de a mór azt mondta:

– Most nem lehet, most még nagyon fáj a szívem, szavamat sem lelném bánatomban. Ezt az első napot itt arra szánom, hogy meglátogassam drága jó öcsém sírját a temetőben. Hanem holnap majd fölkereslek benneteket. Fogd ezt a pénzt, add oda édesanyádnak, és add át neki üdvözletemet.

Aladdin beszaladt a házba, s édesanyja alaposan elcsodálkozott, hogy ilyen korán odahaza látja a csavargó fiát.

– Hát téged mi szél hozott? – kérdezte tőle.

– Jaj, édesanyám – lelkendezett Aladdin –, jó hírt hozok: messze földről megjött a nagybátyám, tiszteltet téged, és holnap ellátogat hozzánk.

– A nagybátyád? – hüledezett az özvegyasszony. – Már megint miféle bolondságot találtál ki? Nincs neked nagybátyád, nincs nekem sógorom, nem volt a te szegény jó apádnak se bátyja, se öccse.

– Márpedig ez az én nagybátyám – erősködött Aladdin. – Ha nem a nagybátyám volna, miért adta volna ezt itt, ni?

És tenyerén anyja elé nyújtotta a tíz dinárt. Ez már szöget ütött szegény asszony fejébe. Valóban, miért adna egy idegen tíz dinárt a

mihaszna Aladdinnak, hacsak nem a rokona? Jól van, gondolta, majd holnap meglátjuk.

Másnap reggel Aladdin, szokása szerint, megint csavarogni indult. Az első, akibe az utcán beleütközött, a mór dervis volt.

– Gyere, fiacskám, fogd ezt a két dinárt, vidd hamar anyádnak, mondd neki, hogy tiszteltetem, és ma este szeretnék nálatok vacsorázni. Nem akarok a terhetekre lenni, azért küldöm ezt a pénzt, hogy legyen miből bevásárolnia.

Aladdin hazavitte a pénzt, édesanyja bevásárolt a bazárban, elkészítette estére a vacsorát, s várták a nagybácsit. Az napszállatkor meg is érkezett, egy szolga borral, gyümölccsel rakott kosarat cipelt utána.

A mór, ahogy belépett, ugyanúgy siránkozni kezdett, mint Aladdinnak az utcán: siratta édesöccsét, és fájlalta keserű sorsát: hogy soha többé nem láthatja azt, akit úgy szeretett.

– Negyven esztendeje, hogy innét elvándoroltam – mesélte. – Sok országot bejártam, sok mindent tanultam, harminc éve élek a messzi Nyugaton, bőségben és gazdagságban. De hiába volt bőség és gazdagság: váltig ösztökélt a vágy, hogy végre találkozzam édestestvéremmel. Hátha ínségben él, míg én dúskálok minden földi jóban. Fölkerekedtem hát, és hosszú, viszontagságos utazás után megérkeztem a dicsőséges szultán városába. S mit kellett hallanom a fiadtól! Élni se lenne kedvem, ha nem lenne ez a fiú, édesöcsém egyetlen fia, és nekem immár egyetlen örömem és boldogságom.

– Ó – mondta panaszosan Aladdin édesanyja –, nem valami nagy öröm és boldogság: mert bizony haszontalan, semmirekellő gyerek ez, semmiféle mesterséget nem tanult, örökké csak a csavargáson jár az esze, és már szinte csak enni jár haza. Ahelyett, hogy ő tartana engem, öreg napjaimra nekem kell őt tartanom, abból a kevésből, amit a fonással keresek.

– Mit hallok, fiam? – ráncolta homlokát a mór. – Sose szomorkodjál, sógorasszonyom – fordult aztán ismét az özvegyhez. – Majd én embert faragok belőle. Hallod-e, öcsém fia, miféle mesterséghez lenne kedved?

Aladdin nem felelt, csak bámult maga elé, de látszott az arcán, hogy olyan mesterség, amihez neki kedve lenne, nincs is a világon.

– Inkább lennél kereskedő? – érdeklődött a mór. – Mert akkor szívesen berendezek neked egy takaros kis üzletet a bazárban.

Ez már jobban tetszett Aladdinnak: mosolyra húzódott a szája.

– Rendben van – mondta a mór. – Holnap eljössz velem, azzal kezdjük, hogy szép ruhát veszek neked, olyant, amilyenben a kereskedők járnak. Aztán majd bolthelyiséget is, szerzünk, és gondoskodunk áruról is. Csak azon igyekezzél, hogy megbecsüld magad, és ne okozz több bánatot édesanyádnak.

Azzal elbúcsúzott tőlük, és most már Aladdin édesanyja is hinni kezdte, hogy ez az idegen valóban megboldogult férjének a bátyja, és fiának a nagybátyja.

A mór meg, ahogy szállása felé baktatott, elégedetten simogatta szakállát, és fölöttébb örvendezett, hogy ilyen szépen mennek a dolgok, és semmi akadály sem mutatkozik előtte. Most már szinte biztos volt benne, hogy sikerül kivinnie a tervét.

Másnap reggel elment Aladdinért, magával vitte a bazárba, pompás ruhát vett neki, gazdagon megvendégelte, és meghívott az étkezéshez néhány jómódú kereskedőt is; elmondta nekik, hogy unokaöccse szeretne kereskedő lenni, és kérte őket, vegyék pártfogásukba, fogadják barátságukba.

– Bizonyára jól ismered a dicsőséges szultán dicsőséges városát? – kérdezte a fiútól, amikor a lakoma után Aladdinék háza felé sétáltak.

A fiú bevallotta, hogy ő bizony csak azt a néhány sikátort ismeri a házuk körül, ahol a pajtásaival játszani és kódorogni szokott, de azon kívül jóformán semmit.

– Az pedig nagy hiba – mondta a mór. – A jó kereskedő úgy ismeri a városát, mint a tulajdon tenyerét. No de majd segítünk rajta: holnap megmutatom neked a várost.

Aladdin egy pillanatig furcsállotta magában, hogy nagybácsija, noha negyven esztendeje idegenben él, ilyen pompásan ismeri a várost; hanem aztán arra gondolt, hogy nyilván jól emlékszik még mindenre ifjúkorából. Különben is sokkal jobban örült a gyönyörű új ruhának, meg annak, hogy máris bekerült az előkelő kereskedők társaságába, semhogy ilyesmin sokáig töprengett volna. Megállapodott tehát újdonsült nagybácsijával, hogy másnap városnézőbe mennek, aztán nagy vidáman besietett édesanyjához, aki nem győzött álmélkodni rajta, milyen nyalkán fest a fia az új ruhában.

– Nagy szerencse ért téged, édes fiam – mondta. – Én már kétségbeestem sorsod felől; de megjött a nagybácsikád, és most, úgy látszik, minden jóra fordul. Becsüld meg magad, vigyázz, nehogy megsértsd valamivel és elszalaszd a szerencsédet!

Lefeküdtek, s Aladdin nyomban elaludt, az özvegy meg az éjszaka csöndjében a történteken tűnődött. Hogy lehet, hogy az ura sosem emlegette neki ezt az idegenbe szakadt testvérét? Közlékeny ember volt, sosem voltak titkai, minden gondjukat-bajukat és minden apró kis örömüket megosztották. Csak éppen ezt az egyet tartotta titokban? Így töprenkedett magában, de nem sokáig, mert rövidesen őt is elnyomta a buzgóság.

Aladdin másnap kora reggel szépen fölöltözött, s ment az új nagybátyjával várost nézni. A mór sorra mutogatta neki a szultán gyönyörű palotáit, a gazdagok pompás kastélyait, a mecseteket és fürdőházakat; némelyikbe be is mentek, és Aladdin nem győzött ámulni a sok drágaságon és szépségen. A mór ismét megvendégelte, majd hazamenet azt kérdezte tőle:

– Hát a város környékét ismered-e? Jártál-e a szultán híres kertjeiben?

Aladdin sosem járt a város környékén, és a szultán kertjeit sem ismerte.

– No, akkor holnap mindezt megnézzük – mondta a mór.

Aladdin alig várta a virradatot: fölöltözött és sietett a mór szállására. Onnét aztán elindultak, kisétáltak a város kapuján, délig barangoltak a szultán kertjeiben, délben megpihentek egy padon, a mór gyümölccsel, kenyérrel kínálta a fiút, aztán tovább mentek, elhagyták a kerteket, puszta síkságon vándoroltak, egy magas hegy felé, és Aladdin olyan fáradt volt, hogy már alig bírta a lábát.

– Csak még egy kis ideig végy erőt magadon – mondta a mór. – Sok csoda dolgot láttál eddig, de most. majd olyat mutatok neked, amilyet királyok sem láthatnak.

S aggodalommal nézegette Aladdint, nehogy kidőljön az úton; mert ha kidől, mindennek vége, s ő hiába tette meg a nagy utat Nyugatról idáig. A fiú azonban kitartott, mert nagyon kíváncsi volt rá, mi lehet az a csoda dolog, amit még királyok sem láthatnak.

– Öcsém fia, megérkeztünk! – kiáltott föl váratlanul a mór.

– Ülj le, pihend ki magad, mert ez az a hely, amit kerestünk. Itt fogod meglátni a csodát, amit még királyok sem láthatnak. Ha kipihented magad, szedjél egy kis rőzsét, hogy tüzet rakhassunk. Utána meglátod a csodát.

Aladdin olyan kíváncsi volt, hogy még fáradtságáról is megfeledkezett; szaladt rőzsét szedni.

– Elég lesz, fiam – mondta a mór. Meggyújtotta a rőzsét, zsebéből dobozt vett elő, abból valami port hintett a tűzre, és varázsszavakat mormolt. Abban a pillanatban nagy füst támadt, az ég elsötétült, hatalmasan megdördült, a föld megmozdult és megnyílt. Aladdin

iszonyatosan megrémült, el akart szaladni, de a mór varázsló észrevette szándékát, haragra lobbant, és öklével a fejére csapott. Aladdin ájultan dőlt a földre.

– Majd éppen most engedlek megszökni, amikor végre célomhoz értem! – mormolta a mór. Pár varázsszót dünnyögött, és magához térítette Aladdint.

– Jaj, bácsikám, miért tetted ezt velem? – siránkozott Aladdin a fejét tapogatva.

– Tedd, amit mondok, és csodát fogsz látni – mondta a mór. – Tudd meg, ezen a helyen van elrejtve a világ legnagyobb kincse. Ez a kincs a te nevedre szól; te vagy az, aki fölhozhatod a föld színére. Azért ütöttelek fejbe, mert el akartál szökni a gazdagságod elől. Ne légy ostoba, édes fiam, Aladdin. Ebbe a kincses barlangba rajtad kívül senki sem teheti be a lábát. De te bemehetsz. Amit ott bent találsz, az a kincs mind a miénk. A tiéd meg az enyém. Csak jól figyelj, és mindent úgy csinálj, ahogyan mondom neked.

Aladdin félt is a mórtól, meg gazdag is szeretett volna lenni, hát így felelt:

– Parancsolj, bácsikám, és én mindent úgy teszek, ahogyan parancsolod.

– Látod, ez már okos beszéd – mondta a mór, és megcsókolta a fiút. – Mit gondolsz, kiért töröm magamat? Csakis érted, fiam, hogy jó sorod legyen a földön. Látod ott azt a kőlapot?

Ott, ahol az imént a mór varázslatára meghasadt a föld, egy nagy kőlap látszott, karikával.

– Látom – felelte Aladdin.

– Fogd meg rajta a karikát, s annál fogva emeld föl.

– Hogy bírnám én azt a hatalmas követ fölemelni?

– Sose félj, majd én segítek neked. Hozzá nem nyúlhatok, mert azt rajtad kívül más nem érintheti. De amikor húzni kezded, mondd ki gyorsan a saját nevedet meg az apádét és az anyádét: akkor a kő könnyen kimozdul a helyéről.

Úgy is történt: Aladdin fogta a karikát, húzott egyet rajta, kimondta a három nevet, s a kőlap szinte magától kifordult. Mögötte föld alatti folyosó nyílt; ebbe tizenkét lépcső vezetett le.

– Jól figyelj, fiam – mondta a varázsló. – Menj le a lépcsőn. A folyosó egy csarnokba vezet, ennek a csarnoknak négy része van, mindegyikben egy-egy arany korsót látsz majd és sok aranyat meg ezüstöt. Semmihez hozzá ne érj, hozzá ne nyúlj, semmit el ne végy. Menj tovább; ügyelj, nehogy a ruhád szegélye bármit is súroljon, mert azon nyomban kővé válsz. A terem legvégében ajtóhoz érsz, nyisd ki, a három névre nyomban kinyílik. Kertbe fogsz lépni, a fák tele lesznek gyönyörű gyümölcsökkel, de ott se nyúlj semmihez, menj egyenesen ötven rőfnyit, míg egy terembe nem érsz.

Itt egy kis szünetet tartott, aztán folytatta.

– Látom, eddig is figyeltél, de most kétszeresen figyelj. A teremben jól nyisd ki a szemedet. Látni fogod, hogy a mennyezetről lámpa függ. Eredj oda, akaszd le, öntsd ki belőle az olajat, és rejtsd a kebledbe. Attól ne félj, hogy a ruhád foltos lesz, mert az olaj nem igazi. Ennyi az egész. Aztán visszafelé jövet szedhetsz a fákról annyi gyümölcsöt, amennyi jólesik. Mert jól jegyezd meg: amíg a lámpa nálad van, minden a tiéd.

Így szólt, s közben lehúzta a pecsétgyűrűjét.

– Fogd ezt a gyűrűt is, és húzd az ujjadra. Ez a varázsgyűrű minden veszedelemtől megóv. Menj, tedd, amint mondtam, és ne feledd el: ha sikerrel jársz, te leszel a világ leggazdagabb embere.

Aladdin lement a lépcsőn, végigment a folyosón, bejutott a terembe, látta az arany korsókat, nem nyúlt semmihez, nem ért semmihez, a kis ajtónál elmondta a három nevet, az ajtó kinyílt, és

föltárult mögötte a kert. Átment a kerten, be a terembe, megtalálta a lámpát, kiöntötte belőle az olajat, elrejtette a keblébe, indult visszafelé. És csak most vette szemügyre a kertet.

Soha még ilyen fákat nem látott: gyümölcs helyett csupa drágakő függött ágaikon, öklömnyi rubinok, almányi smaragdok, akkora jáspisok, mint egy-egy körte, cseresznyenagyságú gyémántok, s minden csupa ragyogás, csupa fényesség volt. Aladdin azonban nem tudta, hogy ezek a csillogó gyümölcsök drágakövek; azt hitte, üvegből vannak, s arra valók, hogy ha már megenni nem lehet őket, legalább játsszanak velük. Szomjas is volt, éhes is volt, szívesebben elköltött volna egy igazi almát, harapott volna egy igazi körtébe; de ha már így esett a dolog, gondolta, legalább játéknak hazavisz magával egy halomnyit ezekből a furcsa gyümölcsökből. Nekilátott, jól teleszedte magát; ahány zseb volt a ruháján, azt mind duzzadásig tömte, és rakott jócskán a köntöse alá, a keblébe is úgy, hogy már járni is alig bírt a nagy tehertől. A korsós teremben a sok aranyra, ezüstre már rá se nézett. Kilépett a folyosóra, végigment rajta, odaért a lépcső tövébe, s nagy nehezen lépkedett fölfelé súlyos terhével. Már csak az utolsó lépcsőfok volt hátra, az azonban jóval magasabb volt a többinél, s Aladdin hiába erőlködött, nem bírt föllépni rajta. A mór fönt várta, és sürgette:

– Gyere már! Gyere már! Igyekezzél!

– Mennék, de ha egyszer nem bírok! – nyögte Aladdin. – Segíts kimászni innét, bácsikám, nyújtsd a kezedet.

– Add ide a lámpát, mindjárt könnyebb lesz – mondta a mór.

– Nem adhatom, bácsikám, nem férek hozzá – felelte Aladdin, és valóban nem fért a lámpához, annyira teletömködte a köntösét drágakövekkel.

A mórnak meg semmi egyéb nem kellett, csak a lámpa; azt hitte, Aladdin tréfálkozik vele, vagy rá akarja szedni, és majd eszét vesztette dühében: ott van előtte a lámpa, egy lépésnyinél alig

többre, és nem férhet hozzá, mert az üregbe nem léphet be, ott már semmiféle varázsereje nem érvényes.

– Nem hallod! – toporzékolt. – Add ide a lámpát, te mihaszna!

– Adom, adom, csak segíts ki innét! – nyögte lent Aladdin, és hiába próbálkozott, hogy az utolsó lépcsőfokon föllépjen.

– No, ha nem adod – mondta a varázsló kétségbeesetten –, akkor pusztulj, átkozott, a lámpáddal együtt!

Azzal elmondott néhány hókuszpókuszt, mire a nagy kőlap fölemelkedett, és rázárult Aladdinra. Aladdin lent maradt a föld alatt a sötétségben, a varázsló pedig átkozódva világgá ment. Negyven évig kutatta, tanulmányozta, merre lehet ez a kincs, és hogyan lehet hozzájutni. Mindenféle bűbájossággal a nyomára jutott, s azt is kiderítette, hogy a kincs Aladdin nevére szól, csak az ő segítségével lehet megszerezni. Fölkerekedett hát a messzi Nyugatról, a dicsőséges szultán dicsőséges városába utazott, rátalált Aladdinra, beférkőzött a bizalmába, megkerestette vele a kincset, s amikor csak a kezét kellett volna kinyújtania érte, minden elenyészett. Nem lett az övé, ne legyen hát senkié, gondolta, és varázserejével bezárta újra a földet, s a földbe Aladdint, a kincset és a lámpát.

Aladdin pedig, amikor ráborult a sötétség, leroskadt a lépcsőre, és keserves sírásra fakadt. Kiáltozott, jajgatott, aztán ráeszmélt, hogy hiába kiált és hiába jajgat, úgysem hallja meg senki. Legalább a kertbe akart visszajutni, hogy világossága legyen, de hiába járt-kelt a folyosón, sehol nem lelt ajtót, sehol nem talált kijáratot, és most már tudta, hogy a gonosz, akit a nagybácsijának hitt, varázsló, s befalazta a folyosóra, hogy itt kell elvesznie, ebben a föld alatti sötét éjszakában. Leült hát a lépcsőre, és maga elé meredt. Később azonban megint erőt vett rajta a kétségbeesés. Elgondolta, milyen vidáman élt édesanyja kis házában, milyen jó sora volt, s mily kevéssé hálálta meg édesanyja türelmes jóságát. Hiszen ha jóvátehetné, amit ellene vétett! De erre már nem nyílott mód, és szegény fiú már csak a kezét tördelhette bánatában.

Hát ahogy a kezét tördelte, egyik ujja a másikhoz dörzsölődött, és megdörzsölődött ujján a gyűrű is, melyet a mórtól kapott. Abban a pillanatban egy szolgálattévő szellem jelent meg előtte, és így szólt:

– Parancsolj, uram, rabszolgád várja rendelkezésedet. Én a gyűrű szolgája vagyok, és az az én parancsolóm, aki a gyűrűt ujján viseli.

Aladdin először elrémült a szellemtől, a hatalmas máridtól,[1] de aztán lassacskán magához tért, és azt mondta:

– Szeretném, ha visszavinnél a föld színére.

Amint kimondta, megnyílt a föld, majd újra összezárult, és Aladdin ott találta magát a ragyogó kék ég alatt, egy rakásnyi hamu mellett, ami a varázsló tüzének a maradéka volt. Fölkerekedett és elindult hazafelé. Édesanyja, amint elveszettnek hitt fiát meglátta, fölsikoltott örömében, Aladdin pedig a fáradtságtól ájultan rogyott földre.

Mikor anyja rózsavizet locsolt arcába, és magához térítette, Aladdin így szólt:

– Édes jó anyám, három napja nem ettem, nem ittam.

Anyja elébe rakta, ami a háznál akadt.

– Egyél, igyál, édes fiam; aztán majd utána elmondod, hol, merre jártál.

Aladdin evett, ivott, utána jót aludt, másnap reggelig egyfolytában, másnap reggel pedig maga mellé ültette édesanyját.

– Tudd meg, édesanyám, hogy akit mi a nagybátyámnak véltünk, gonosz varázsló volt, és kis híja, hogy oda nem vesztem miatta.

S elbeszélte anyjának, mi történt vele abban a három napban. Megmutatta neki a kincseit is, a drágaköveket, melyeket a föld alatti erdőben szedett, és melyeket üvegnek nézett, és megmutatta a lámpát is, amely miatt a varázsló rázárta a földet. Aztán megint

pihenni tért, mert még mindig igen fáradt volt, és ismét egyfolytában aludt másnap reggelig. Akkor azt mondta:

– Ennék valamit, édesanyám.

– Jaj, édes fiam, nincs itthon egy falat ételünk sem – felelte a szegény özvegy. – Amink volt, tegnap megettük; hanem van egy kevés fonott pamutom, azt eladom, és veszek az áráért valami ennivalót.

– Kár a fonálért, anyám – mondta Aladdin. – Majd inkább ezt a rossz lámpát adom el a bazárban, és megebédelünk az árából.

Fogta a lámpát, hogy elvigye a bazárba, de mert úgy találta, rozsdás is, piszkos is, s az ilyesmiért annál többet adnak, minél többet mutat s minél fényesebb, egy kis homokkal dörzsölni kezdte. Abban a pillanatban, amint megdörzsölte, megjelent előtte egy hatalmas szellem, egy óriási márid. Az özvegyasszony rémületében elájult, Aladdin azonban már látott ilyen szellemet a barlangban, és félelem nélkül hallgatta a márid szavait:

– Parancsolj, uram, rabszolgád várja rendelkezésedet. Én a lámpa szolgája vagyok, és az a parancsolóm, aki a lámpát a kezében tartja.

– Éhes vagyok – mondta Aladdin –, hozz nekem valami finom ennivalót.

A következő pillanatban színezüst asztal állt a szoba közepén, az asztalon tizenkét ezüsttál, a tálakon finomnál finomabb falatok. Aladdin rózsavizet locsolt anyja arcába, és mikor az asszony magához tért, így szólt hozzá:

– Édesanyám, üljünk asztalhoz, tálalva van.

Miután jóllaktak, az özvegy azt kérdezte:

– Honnét volt ez a finom lakoma, édes fiam? A szultán talán tudomást szerzett ínséges állapotunkról, és megszánt minket?

– Meséltem neked a gyűrű szolgájáról, aki fölhozott engem a föld színére – felelte Aladdin. – Ez is olyasféle szellem volt, mint az a másik, csakhogy ez a lámpa szolgája.

– Jaj – mondta az asszony ijedten –, kérve kérlek, fiam, dobd el ezt a lámpát, hajítsd el ezt a gyűrűt, mert én nem bírok ilyen szörnyű hatalmakkal egy fedél alatt lakni.

– Édesanyám – mondta a fiú –, én megfogadtam, hogy eztán mindig engedelmes fiad leszek, de ezt az egyet ne kíváND tőlem, mert semmiképpen sem dobhatom el magamtól a szerencsémet.

– Lehet, hogy igazad van, fiam – felelte az özvegy –, hanem én soha ne lássam többé a lámpa szolgáját, de a gyűrű szolgáját sem, mert az én szemem nem bír el efféle látványt, s ha még egyszer találkoznám vele, belehalnék.

Három kerek napig éltek a lakoma maradékán. Negyednap, mikor mindenből kifogytak, Aladdin fogta az egyik ezüsttálat, ruhája alá rejtette; s elment vele az ékszerészek bazárjába, hogy ott eladja.

– Mit kérsz érte? – kérdezte a furfangos kereskedő, akihez belépett. Aladdinnak fogalma sem volt róla, mennyit érhet a tál.

– Te tudod, mi az értéke – felelte.

A furfangos kereskedő adott neki egy arany dinárt érte. Aladdin megörült neki, hazavitte az édesanyjának.

– Vásárolj be ezen, anyám, ami csak kell a házhoz.

Így élték föl mind a tizenkét ezüsttálat, s a tálak után az asztalt is. Mikor mindenük elfogyott, Aladdin elővette a lámpát. Édesanyja, amint ezt meglátta, kiszaladt a szobából, és elbújt a kamrában. Aladdin pedig megdörzsölte a lámpát, s amikor a márid megjelent,

lakomát rendelt nála. Egy szempillantás sem telt belé, ott állt a szobában egy ezüstasztal, tizenkét rakott ezüst tállal.

Jót ettek, s három napig éltek a maradékból; akkor Aladdin megint fogta az egyik tálat, s ment, hogy eladja. Az ékszerészek bazárjában megszólította egy kereskedő.

– Gyakran látlak errefelé, fiam. Nem mondanád meg, mi járatban vagy? Aladdin megmondta, s mutatta a tálat.

– És mennyit szoktál kapni egy ilyen tálért? – kérdezte a kereskedő.

– Egy dinárt – felelte Aladdin.

– Ó, a furfangos ember! – kiáltott föl a kereskedő. – Tudod, mit ér ez a tál? – Rátette a mérlegre, megmérte. – Hetven dinárt, fiam, hetven dinárt! Ennyi a becsületes ára, ennyiért megveszem tőled, ezt és mind, amit még el akarsz adni.

Aladdin boldogan ment haza a hetven dinárral, s attól fogva kezdtek jobb sorban élni az anyjával. Aladdin pedig el-eljárt a derék kereskedőhöz, megismerkedett nála a mesterség fortélyaival, meg a különféle fémekkel és ékkövekkel, figyelmesen tanult, mindent alaposan szemügyre vett, és egykettőre ráeszmélt, hogy amit a föld alatti erdőből úgy hozott haza, mint játéknak való üveget, az mind pompás drágakő, s közülük egy is többet ér, mint némely kereskedő egész boltja.

Egy reggel megint az ékszerészek bazárja felé tartott, amikor meghallotta a kikiáltó hirdetését.

– A mi kegyes uralkodónknak, a hatalmas és dicsőséges szultánnak a parancsára, a mai napon zárjanak be minden műhelyt, csukjanak be minden boltot, és mindenki menjen haza, és senki ne mutatkozzék az utcán, mert úrnőnk, Badr el-Badur, a dicsőséges szultán lánya fürdőbe akar menni. Aki pedig ezt a parancsot megszegi, halállal lakol.

Aladdin azt gondolta magában: regéket regélnek ennek a hercegnőnek a szépségéről. Miért menjek haza, miért bújjak a házamba? Elrejtőzöm a fürdőház ajtaja mögé, és meglesem Badr el-Badur hercegkisasszonyt.

Úgy is tett, elrejtőzött a fürdőház kapujában, s amikor a hercegkisasszony odaért a fürdőházhoz, és a küszöbön félrehárította fátylát, Aladdin megpillantotta szépséges arcát. S a hercegkisasszony olyan gyönyörű szép volt, hogy Aladdin abban a pillanatban halálosan megszerette.

Hazament, s attól fogva se nem ivott, se nem evett, se nem aludt hanem mindegyre a gyönyörűséges Badr el-Badur hercegnőről ábrándozott.

Aggódó anyja váltig faggatta:

– Mi bajod van, édes fiam? Se nem eszel, se nem iszol, se nem alszol, csak sóhajtozol és emészted magad.

– Hagyj engem, anyám – felelte Aladdin –, úgysem segíthetsz te az én bajomon; jobb neked, ha nem is tudsz róla.

De a jó asszony addig unszolta, addig faggatta, míg Aladdin végül is bevallotta titkát.

– Nem vagyok én beteg, édesanyám, de meglestem Badr el-Badur hercegkisasszonyt, a szultán lányát a fürdőház kapujában, és nem bírok nélküle élni. Meg is halok, ha csak el nem mégy, és feleségemül nem kéred apjától, a szultántól.

Az özvegy rémülten csapta össze a kezét.

– Ó, édes fiam, te vagy félrebeszélsz, vagy megháborodtál! Hogy is juthat eszedbe, hogy a szultán egy ilyen senkiházi nyomorulthoz adhatja a lányát, akiért királyok versengenek! Nem vagy te király, még csak vezír se, hanem csak egy hitvány kis szabómesternek a fia, s a hercegkisasszonyok nem a szabók fiainak teremnek!

– Tudom én azt, édesanyám magomtól is – felelte Aladdin. – De ha szabómester fia vagyok is, egynémely királlyal azért föl tudom venni a versenyt, és nincs az a vezír, aki nálam dúsabb ajándékkal kedveskedhetnék a fölséges szultánnak. Mert amit én annak idején üvegnek véltem, az mind egy szálig gyémánt és drágakő. Vedd elő hát, anyám, a porcelán tálat, rakjuk tele ékkövekkel; mindegyik külön-külön többet ér, mint akármelyik kereskedőnek az egész boltja; azt a tálat vidd el ajándékba a szultánnak, és kérd meg tőle számomra a lánya kezét.

Így is lett. Megrakták drágakővel a tálat, Aladdin édesanyja a kendője alá rejtette, s elment lánykérőbe a szultán palotájába. Ott éppen gyülekeztek az országnagyok tanácskozásra, és az öregasszony olyan ügyesen sürgölődött köztük, hogy észrevétlenül besurranhatott a palota csarnoktermébe. Meghúzódott a sarokban, onnét figyelte, hogyan vonul be a szultán, hogyan helyezkedik el trónusán, hogyan adják elő neki az urak az ország ügyes-bajos dolgait, hogyan hallgatja végig előadásukat, hogyan dönt erről meg arról; így telt az idő, anélkül hogy bárki is megszólította volna, vagy megkérdezte volna tőle, mit keres ott, míg a tanácskozás be nem fejeződött, a gyűlés föl nem oszlott, és a szultán vissza nem vonult belső helyiségeibe. Akkor az öregasszony is hazament.

Aladdin, amint meglátta anyját a tállal, nyomban sejtette, hogy a lánykérés nem sikerült.

– Annyi baj legyen, édes fiam – vigasztalta az anyja. – Majd holnap újból megpróbálom.

Másnap azonban már a kapuból elküldték.

– A szultán hetenkint csak háromszor tart államtanácsot – mondták neki.

Az öregasszony attól fogva minden államtanácsi napon elment a palotába. Addig járt oda, addig álldogált a sarokban, míg a szultán egy napon észre nem vette. Megkérdezte a vezírjétől:

– Ki az az asszony, aki a sarokban álldogál? Mintha már láttam volna itt. És mintha valamit takargatna a kendője alatt.

– Nem tudom, fölséges szultán – felelte a vezír –, de ha óhajtod, legközelebb majd a végére járunk.

A legközelebbi tanácsülésen a szultán, mihelyt elfoglalta helyét a trónon, nyomban maga elé hívatta az öregasszonyt.

– Mi járatban vagy itt? – kérdezte tőle. – Talán valami kegyet szeretnél kérni tőlem? Nyilatkozzál, és ha módomban van, teljesítem.

Erre szegény özvegyasszony nagy remegve elmondta a szultánnak, hogy fia, Aladdin megleste a múltkor Badr el-Badur hercegkisasszonyt, amikor a fürdőházba ment, s azóta se éjjele, se nappala, és belé is pusztul, ha nem kapja feleségül a fölséges szultán gyönyörű leányát.

A szultán elnézően mosolygott, mert azt hitte, az öregasszony megháborodott.

– És mi az, amit a kendőd alatt rejtegetsz? – kérdezte.

– Csak egy kis semmiség, amit a fiam küld neked, fölséges uram, ajándékba, hogy fogadd szívesen a kérését, melyet általam elődbe terjeszt.

Azzal kihúzta kendője alól a kincsekkel rakott tálat. A jelenlevő urak mind szemükhöz kapták a kezüket, úgy elkápráztatta őket a drágakövek villogása. A szultán elámult, soha életében nem látott még ilyen pompás ékköveket.

– Mit szólsz ehhez, vezír? – kérdezte a nagyvezírtől, aki a trónja mellett állt. – Szavamra mondom: egy ezek közül többet ér, mint az egész kincstáram együttvéve. És aki ilyen ajándékot küld nekem, az megérdemli, hogy hozzá adjam feleségül a lányomat.

A nagyvezír elsápadt az irigységtől és a keserűségtől, mert a szultán egyszer már odaígérte Badr el-Badur hercegnőt az ő fiának; ezért így szólt:

– Bizonyára igazad van, fölséges szultán. Csupán annyit kérek, adj három havi haladékot, mert esküszöm neked, a fiam ajándéka sokszorosan fölül fogja múlni ezét az asszonyét.

A szultán beleegyezett a dologba, és Aladdin anyjához fordult.

– Menj haza, jó asszony, és mondd meg a fiadnak, hogy mához három hónapra feleségül kapja a lányomat, a szépséges Badr el-Badur hercegkisasszonyt.

Aladdin nagyon boldog volt, amikor értesült anyjától a történtekről.

– Köszönöm, édesanyám, amit értem tettél – mondta. – Három hónap nagy idő, de könnyen kibírom, hiszen ha elmúlik, enyém lesz, akiért a szívem sóvárog.

Telt-múlt az idő, eltelt a három hónapból kereken kettő; akkor Aladdin anyja egy napon vásárolni ment a bazárba, de egyetlen boltot sem talált nyitva, a város pedig föl volt díszítve, az ablakokban szőnyegek pompáztak és gyertyák égtek. Az öregasszony nem tudta mire vélni a dolgot, kérdezősködni kezdett.

– Talán idegen vagy, hogy nem tudod – felelték neki. – Ma tartja lakodalmát Badr el-Badur, a fölséges szultán világszép lánya a nagyvezír fiával.

Aladdin anyja, ahogy ezt meghallotta, sietett haza a fiához.

– Jaj, édes gyermekem – mondta búsan –, keserves hírt hozok neked. Díszben a város, zárva a boltok: ma tartja lakodalmát Badr el-Badur a nagyvezír fiával.

Aladdin először elkeseredett, aztán megnyugodott, mert eszébe jutott a lámpája.

– Sose búsulj, anyám – mondta. – Készítsd el a vacsorát, mert megéheztem.

Az öregasszony kiment vacsorát készíteni, Aladdin pedig bezárkózott a szobájába, és megdörzsölte a lámpát. Abban a pillanatban jelentkezett a szellem.

– Parancsolj, uram, rabszolgád várja rendelkezésedet.

– Feleségül kértem a szultán lányát, s ő megígérte, hogy három hónap elmúltával hozzám adja – mondta Aladdin. – Ennek két hónapja, és ma este a nagyvezír fiával házasítja össze a szépséges Badr el-Badurt. Azt parancsolom neked, hogy ma este, mikor vége a lakomának és nyugovóra térnek, hozd ide ágyastul a szobámba őket: a menyasszonyt meg a vőlegényt.

– Úgy lesz, amint kívánod – felelte a szellem és eltűnt.

Aladdin megvacsorázott édesanyjával, elköszönt tőle, jó éjszakát kívánt neki, és szobájába vonult. Alighogy betette maga után az ajtót, már hozta is a szellem a menyasszonyt meg a vőlegényt. Aladdin azt mondta:

– A hercegkisasszony itt marad, ezt a mihasznát azonban tedd ki a fészerbe. Reggel pedig jöjj el, és vidd vissza őket a palotájukba.

A szellem fölkapta a nagyvezír fiát, és kitette a fészerbe. Aladdin pedig így szólt a rémült hercegkisasszonyhoz:

– Ne félj tőlem, úrnőm, nem akarok semmi rosszat. De nem hagyhattam, hogy másnak légy a felesége, mikor atyád, a szultán nekem ígért. Most pedig aludj békességgel.

Meztelen kardot fektetett kettejük közé, s ő is lepihent. Csakhamar el is aludt, jó, egészséges álommal; a hercegkisasszony azonban úgy aggódott, hogy a szemét se merte lehunyni. A nagyvezír fia meg a fészerben kuporgott, didergett a hideg

éjszakában, és ha eszébe jutott a szellem, összekoccant a foga félelmében.

Hajnalban aztán megjött a szellem, és visszavitte őket a palotájukba.

Jött a szultán, megcsókolta a lányát, érdeklődött, hogyan telt az éjjel. De Badr el-Badur egy árva szót sem felelt neki. A szultán megharagudott, hogy a lánya ilyen udvariatlanul viselkedik vele, ment egyenest a királynéhoz, és bosszankodva mondta neki:

– Meddig tűrjem még, hogy a lányom megfeledkezik a köteles tiszteletről, amivel apjának tartozik?

Felesége azonban békítgette.

– Fiatalság, bolondság – mondta. – Nem szabad rossz néven venned tőle. Majd én beszélek a fejével.

Azzal felöltözködött, és fölkereste Badr el-Badurt.

– Mi történt veled, édes lányom? – kérdezte. – Hiszen eddig még sosem fordult elő, hogy megsértetted volna édesapádat.

– Jaj, anyám, ne is kérdezd! – sóhajtotta Badr el-Badur, és mindent elmondott. Hogy hogyan ragadta el ágyastul egy szellem, hogyan tette le egy szegényes szobában, hogyan virrasztott félelmében, fiatal férje nélkül, egymagában, míg az ismeretlen ifjú jóízűen aludt.

A szultán felesége először azt hitte, mindez csak rossz álom; hanem Badr el-Badur addig erősködött neki, míg el nem hitte szóról szóra az egészet; és már nem is volt olyan nehéz elhinnie, amikor meglátta a vőlegényt, a nagyvezír fiát, sápadtan, kialvatlanul, még mindig dideregve, kényszeredett mozgással, mert karja, lába, dereka, mindene sajgott a fészerben való kuporgástól. A fölséges szultán felesége fölkereste hát fölséges férjét, és közölte vele, amit a lányától hallott. A szultán azonnal magához hívatta a nagyvezír fiát,

s kérdezte tőle, igaz-e, hogy egy fészerben töltötte az éjszakát. A nagyvezír fia azonban tagadta, mert félt, hogy elveszti szép, fiatal feleségét. Erre a szultán elrendelte, hogy folytassák a lakodalmi ünnepséget.

Aladdin ezt a napot azzal töltötte, hogy föl-alá sétálgatott a városban, nézegette a kidíszített palotákat és az ünneplő embereket. Aztán mikor beesteledett, hazament, vacsorát kért, megdörzsölte a lámpát, és a szellemnek kiadta ugyanazt a parancsot, amit előző nap este.

És minden ugyanúgy is történt: vacsora után a szellem elhozta ágyastul az ifjú párt, a nagyvezír fiát kitette a fészerbe; és Badr el-Badur hercegnő megint a szegényes házban hált, az ismeretlen ifjú mellett, akitől egy szál meztelen kard választotta el. Hajnalban pedig a szellem ismét hazavitte őket a palotájukba.

Reggel megint meglátogatta a szultán a lányát; Badr el-Badur megint nem felelt a kérdésére. A szultán éktelen haragra lobbant.

– Haszontalan teremtés! – kiáltotta és kardot rántott. – Így bánsz a te jóságos apáddal?

A hercegnő látta, hogy ha makacskodik, a bősz szultán még képes fejét venni; hát így szólt:

– Jól van, édesapám, büntess meg méltó haragodban, de előbb hallgass meg engem.

És mindent elmondott neki.

– Ó, szerencsétlen lányom, dehogy büntetlek – szólt a szultán. – Inkább megpróbálok segíteni rajtad.

Hívatta a nagyvezírt, mentek a vőlegényhez. Azt mondta a szultán:

– Felelj nekem igaz lelkedre, úgy van-e minden, ahogy azt nekem leányom, Badr el-Badur hercegnő elbeszélte?

– Ó, fölséges szultán! – kiáltott az ifjú kétségbeesve. – Ó, édes jó apám! Mind egy szóig igaz az egész. Minden tagom fáj, és még most is reszketek a hidegtől, mert egy hitvány fészerben kellett átkuporognom az éjszakát, immáron másodszor! És még egy ilyen éjszakát nem bírnék ki.

Erre a szultán nyomban kihirdettette, hogy a házasságot megsemmisítik.

Aladdin pedig megvárta, míg a harmadik hónap is letelik; akkor ismét elküldte anyját a szultán palotájába. A szultán, amint belépett a tanácsterembe, nyomban megpillantotta az öregasszonyt, s egyszeriben eszébe jutott, amiről már régen megfeledkezett: hogy odaígérte feleségül a lányát az öregasszony fiának. Trónjára ülve szólt hát a nagyvezírnek:

– Hozzátok ide azt az asszonyt. Beszélni akarok vele.

Aladdin anyja mélyen meghajolt az uralkodó előtt.

– Fölséges uram – mondta –, letelt a három hónap, elérkezett az ideje, hogy Badr el-Badur hercegnőt, szépséges lányodat hozzáadd a fiamhoz.

A szultán elgondolkodott. Most már tisztán emlékezett ígéretére, de azt is látta, hogy Aladdin anyja szegény öregasszony, olyasfajta, akivel a királyok nem szívesen keverednek rokonságba. Odaszólt hát a nagyvezírhez:

– Mit tanácsolsz: mit tegyek? Ígéretem köt, rangom tiltakozik.

– Csak nem fogsz egy tálból enni egy ilyen mihaszna koldusasszonnyal! – méltatlankodott a nagyvezír, akit egyre fűtött a keserűség és az irigység. – Igaz, szép ajándékot hozott neked; de ahhoz képest, amit kér, nagyon is csekély ajándék az. Ami pedig

adott szavadat illeti: nem azért vagy te a fölséges szultán, hogy ígéreted teljesítését föltételekhez ne köthesd. Kérj tőle negyven színarany tálat, drágakövekkel színig rakva, és negyven rabnőt, aki a tálakat hozza, valamint negyven rabszolgát, aki a rabnőkre vigyázzon.

– Bölcs tanács – mondta a szultán, és az asszonyhoz fordult. – Menj, és mondd meg a fiadnak: tartom adott szavamat, ha kapok tőle negyven tálat aranyból, rakva drágakövekkel, s negyven rabnő hozza a tálakat, negyven rabszolga kíséretében.

Aladdin anyja nagy búsan hazament, és közölte fiával, mit üzent a szultán. Aladdin jót nevetett a szultán föltételén is, anyja bánatán is, és válaszul enni kért tőle. Ahogy az asszony kiment, hogy elkészítse az étket, Aladdin megdörzsölte a lámpát. Megjelent a szellem:

– Parancsolj, uram, rabszolgád várja rendelkezésedet.

Aladdin megrendelte másnapra a negyven színarany tálat, drágakövekkel rakva, meg a negyven rabnőt és a negyven rabszolgát.

– Egyelőre ezt kívánom – mondta. – Ha még valamire szükségem lesz, majd hívlak.

Másnap ámulva csődült egybe a városnegyed apraja-nagyja, amikor Aladdinék házának kapuján kifordult a díszes menet: negyven rabnő, negyven rabszolga kíséretében. Aladdin anyja vezette őket, ment egyenest a szultán palotájába. Ott tüstént a trón elé vezették. Intett a negyven rabnőnek: erre azok félrevonták arcukról a fátylat, és levették a tálakról a térítőt. A szultán azt sem tudta, min csodálkozzék jobban: a rabnők szépségén vagy a pompás kincseken.

– Fölséges szultán – mondta Aladdin anyja –, ezt küldi neked ajándékba az én fiam, de tudván tudja, hogy ha tízszer ennyit küldene, az sem érne föl a szépséges Badr el-Badur hercegnő kisujja körmével.

A szultán pedig így szólt:

– Jó asszony, menj vissza a fiadhoz, és mondd meg neki: minden úgy van, ahogy megígértem; lányom a felesége lesz, ő pedig a vőm. Meg akarom ismerni, jöjjön hát mielőbb, és mindjárt ma este el is kezdjük a lakodalmi ünnepséget.

Az öregasszony szaladt Aladdinhoz a jó hírrel, Aladdin pedig megdörzsölte a lámpát, és szólította a szellemet. Fürdőbe vitette magát, aztán királyi ruhát rendelt, meg negyvennyolc mamlukot[1], hogy huszonnégy előtte járjon, huszonnégy utána, s minden mamluknak fegyvert, paripát, magának, pedig olyan mént, amilyent királyok istállójában sem találni; rendelt tizenkét gyönyörű rabnőt, akik anyját kísérjék a palotába, és rendelt még minden mamlukhoz ezer dinárt, hogy legyen mit a nép közé szórniuk.

S amikor mindez meglett, a fényes menet útnak indult, és a mamlukok szórták az aranyat, s az egész város magasztalta Aladdin bőkezűségét. Így vonultak a palotába; a szultán nagy tisztességgel fogadta őket, és Badr el-Badur hercegnő, amint az új vőlegényt megpillantotta, szívében nyomban hajlandóságot érzett iránta. Aladdin pedig így szólt a szultánhoz:

– Fölséges uram, nagy boldogság számomra, hogy elnyertem szépséges lányod, a páratlan Badr el-Badur hercegkisasszony kezét. Kérlek azonban, halasszuk el a lakodalmat addig, amíg szépségéhez méltó palotát nem építtetek számára. S arra is kérlek, jelölj ki helyet, ahol építkezhetünk.

– Válassz magadnak, ahol tetszik – felelte a szultán. – De talán a legjobb lenne ide a palotámmal szemközt, erre a nagy térre.

– Igen – felelte Aladdin –, én is így gondoltam, mert legfőbb vágyam, hogy gyönyörűséges feleségemmel itt élhessek, fölséged közelében.

Azzal hazament, egyenest a szobájába, és megdörzsölte a lámpát. Nyomban megjelent a szellem.

– Parancsolj uram, rabszolgád várja rendelkezésedet.

– Palotát szeretnék a szultán palotájával szemközt – mondta Aladdin. – Gyönyörű épület legyen, szebb a királyok palotáinál, és azt akarom, hogy sürgősen elkészüljön.

– Úgy lesz, ahogyan kívánod – felelte a szellem és eltűnt.

Fölébred másnap a szultán, s ablakához lép, megnézi, milyen idő van. S azt hiszi, álmot lát, vagy a szeme káprázik: palotájával szemközt, azon a helyen, ahol tegnap még üres térség volt, gyönyörű, tornyos palota áll, agát kövekből, smaragd berakással, rubin díszekkel, kristály ablakokkal; s abból a palotából az ő palotájának kapujáig csodálatos keleti szőnyeg húzódik, hogy ha átsétál, por ne érhesse a lábát.

– Belátod most már, hogy Aladdin megérdemli a lányom kezét? – kérdezte a szultán a nagyvezírtől.

De a vezírnek nehéz volt a szíve az irigységtől, és így felelt:

– Ez a palota csak varázslat műve lehet. Én óvakodnám az ilyen embertől.

A szultán azonban csak mosolygott rajta.

– Látom, hogy irigység eszi a szívedet. Én azonban tudom, hogy Aladdinnál senki nem méltóbb rá, hogy a lányom férje legyen.

És még aznap megtartották a fényes lakodalmat.

Miközben a szultán palotájában a pompás menyegzői ünnepségek folytak, és a palota körül vigadozva mulatott az egész város, a mór varázsló, aki annak idején Aladdint a föld alá zárta, komoran gubbasztott háza legsötétebb szobájában, és átkozta a sorsát. Semmire nem vágyott, csak a bűvös lámpára, s épp akkor vesztette el, amikor már-már a kezében volt. Akkor, miután Aladdinra ráborította a kőlapot, visszatért messzi nyugati otthonába, s azóta

egyebet sem tett, mint kesergett és emésztette magát; egyetlen vigasza volt: az a gondolat, hogy Aladdin ott pusztult a föld alatt. Aladdin lakodalmának estéjén azonban, ki tudja miért, elfogta valami furcsa nyugtalanság. Véglegesen meg akart bizonyosodni róla, hogy Aladdin már nem él, és a bűvös lámpa mindörökre ott rekedt a föld alatt. Elővette hát a tábláját, homokot szórt rá, bűvös szavakat mormolt, megrázta a táblát, és töprengve szemlélte a kirajzolódó vonalakat, halmocskákat, völgyecskéket. Ahogy így a homokvarázst űzte, egyszerre mintha megállna a vére; kis híja, hogy döbbenetében el nem ejtette a táblát. Látta a homokban a barlangot, de se Aladdint, se a lámpát nem látta benne, s ebből megtudta, hogy Aladdin él, és a lámpa az ő birtokában van. Rettenetes haragra gerjedt.

– Én egész életemben azért a lámpáért küzdöttem, és most ez a mihaszna kölyök minden fáradozás nélkül hozzájutott! Nem, ezt nem tűrhetem! Meg kell szereznem a lámpát, és bosszút kell állnom a bitorlón!

Még egyszer a homokvarázshoz folyamodott, és most már azt is megtudta, hogy Aladdin mérhetetlen vagyonhoz jutott, feleségül vette a szultán lányát, boldogan él, az ország legnépszerűbb embere, és a szultán trónjának örököse. Azonnal fölkerekedett, és amilyen gyorsan csak bírt, a szultán országába utazott. Ott a városban aztán egyebet sem hallott, mint Badr el-Badur királykisasszony ifjú férjének dicséretét. Mikor tudakozódni kezdett felőle, azt felelték neki:

– Látszik, hogy idegen vagy itt. A mi városunkban mindenki ismeri Aladdint. Nincs nála gazdagabb, nincs nála bőkezűbb ember. S olyan gyönyörű kastélyban lakik, hogy annak sehol a föld kerekségen nem lelni párját.

– Ó, egyéb vágyam sincs, mint hogy azt a csodálatos kastélyt láthassam! – mondta a mór.

Elvezették a kastélyhoz, s ő jól megjegyezte magának az utat, aztán hazatért szállására, megcsinálta a homokvarázslatot, és

megkereste a táblán a lámpát: látta, hogy ott van Aladdin szobájában. Ennek nagyon megörült, mert úgy érezte, rövidesen eléri célját.

Alig várta, hogy reggel legyen; mihelyt a boltokat és műhelyeket kinyitották, beállított egy rézműveshez.

– Készíts nekem hat darab lámpát – mondta. – Jól megfizetem, de azt akarom, hogy holnapra elkészülj velük.

– Meglesz – mondta a rézműves.

Meg is lett. A mór búsás árat adott értük. Hazament a szállására, árusnak öltözött, a lámpákat kosarába tette, és elindult a városba.

– Új lámpát adok ócska lámpáért! – kiáltozta. – Új lámpát adok ócska lámpáért!

Egész tömeg szegődött a nyomába; mulatva kísérték, azt hitték, bolond. Ő azonban nem törődött a csúfolódókkal, mondta a mondókáját, kínálta ócska lámpákért az új lámpáit. Így ért Aladdin kastélya elé. Badr el-Badur meghallotta szobájában a szokatlan lármát, szólt az egyik rabnőjének:

– Szaladj le, tudakold meg, mi ez a zsibongás.

A rabnő csakhamar visszatért.

– Valami féleszű ócskás jár erre – jelentette –, ócska lámpáért új lámpát kínál.

Egy másik rabnő, aki hallotta ezt, közbeszólt:

– Ócska lámpáért új lámpát? Urunknak, Aladdinnak a szobájában van egy igen-igen ócska lámpa. Szégyelltem is mindig, hogy ilyen nagy úrnak ilyen ócska holmija legyen. Most vadászaton van; meg kellene lepni: új lámpát szerezni neki ahelyett az ütött-kopott helyett.

– Igazad van – hagyta rá Badr el-Badur. – Hozd elő azt a régi lámpát, aztán cseréljétek el ennél a féleszű kereskedőnél.

Így is történt: a rabnő kihozta a lámpát, odaadta az egyik rabszolgának, az lement vele a palota elé, átadta a kereskedőnek, kapott helyette szép, csillogó új lámpát, s azt aztán betették Aladdin szobájába, oda, ahol a régi állt.

A varázsló meg, ahogy kezébe kaparintotta a lámpát, azonnal ráismert, nem is tette a többihez, hanem a keblébe rejtette, és sietett vele a szállására. Ott nyomban megdörzsölte, és nyomban megjelent a szellem.

– Parancsolj, uram, rabszolgád várja rendelkezésedet. Én a lámpa szolgája vagyok, és az a parancsolóm, aki a lámpát a kezében tartja.

– Azt parancsolom, hogy Aladdin palotáját lakóival egyetemben ragadd föl innét, és tedd le az én házam mellé Afrikában.

– Úgy lesz, amint kívánod – hajolt meg a szellem és eltűnt.

A szultán épp akkor fejezte be egyik fontos tanácskozását.

Odalépett az ablakhoz, mert szeretett elgyönyörködni a gyönyörűséges palotában, melyet Aladdin a lányának, Badr el-Badurnak építtetett. Kinézett az ablakon, de a csodálatos kastélynak csak hűlt helyét látta. Azt hitte, álmodik; kiáltott a nagyvezírért.

– Mit látsz ott? – kérdezte. – Kastélyt vagy semmit?

A nagyvezír hüledezett, szemét dörgölte, majd így szólt:

– Fölséges uram, én idejében figyelmeztettem fölségedet, hogy itt varázslat van, ennek nem lesz jó vége.

– Hol van Aladdin? – kiáltotta haragosan a szultán.

Mondták neki, hogy vadászaton. Erre azonnal katonákat küldött, hogy fogják el Aladdint, megkötözve hozzák elébe, és a hóhér is készüljön, mert kivégzés lesz.

Mikor mindez megtörtént Aladdin így szólt:

– Badr el-Badur nélkül úgysem élet nekem az élet, hát vágasd csak le nyugodtan a fejemet, fölséges szultán. De ha háromszor levágatod is: akkor sem tudom, mi történt.

Közben azonban a nép hírül vette Aladdin elfogatását. Egyszeriben fölzendült a város, sereglett a tömeg a szultán palotájához, és fenyegetődzött, hogy földig lerombolj a az épületet, ha Aladdinnak csak egyetlen hajaszála meggörbül.

Erre a nagyvezír megijedt, és jobb belátásra térítette a szultánt.

– Jól van, Aladdin, megkegyelmezek neked – mondta a szultán –, de csak azért, hogy indulj útnak azonnal, és teremtsd elő a lányomat, akár a föld alól is. Nélküle ne is mutatkozzál előttem, mert leüttetem a fejedet.

– Fölséges uram – mondta Aladdin –, adj nekem negyven napot. Ha addig nem találom meg és nem hozom ide a szépséges Badr el-Badurt, ideállok eléd, és leüttetheted a fejemet.

Azzal útnak indult. Elhagyta a várost, ment neki a világnak, vándorolt étlen-szomjan, búbánattól nehéz szívvel. Elért egy folyóvízhez, abban meg akarta mosni az arcát, mert már nagyon elbágyadt. Ahogy a vizet merte, ahogy az arcát mosogatta, egyik ujja a másikhoz dörzsölődött, gyűrűdén ujja ahhoz, amelyiken a varázslótól kapott gyűrűt viselte, és abban a pillanatban megjelent előtte egy szellem.

– Parancsolj, uram, rabszolgád várja rendelkezésedet. Én a gyűrű szolgája vagyok, és az a parancsolóm, aki a gyűrűt ujján viseli.

Aladdin igen megörült a máridnak.

– Azt kívánom – mondta neki –, tedd vissza palotámat minden lakójával egyetemben oda, ahol volt, a helyére.

– Uram és parancsolóm – felelte a márid –, olyasmit kívánsz tőlem, ami meghaladja képességeimet. Ez ugyanis a lámpa szolgájától függ.

– Jól van – mondta Aladdin –, akkor hát tégy engem a kastélyom mellé, akárhol van is.

Máris ott volt Afrikában, szemközt a kastélyával, egy fügefa alatt. Badr el-Badur hercegnő éppen kinézett az ablakán, meglátta odalent a férjét, szíve majd kiugrott örömében, máris szalasztotta legkedvesebb rabnőjét a kiskapuhoz, és beengedték Aladdint a palotába. Megölelték, megcsókolták egymást, Badr el-Badur meg Aladdin, aztán beszélgetni kezdtek, és egykettőre kiderült a lámpa története.

– Azt a lámpát pedig vissza kell szereznünk – mondta Aladdin –, különben végünk van, neked is, nekem is.

– Nehéz dolog lesz – mondta a hercegnő. – Ez a varázsló rettentően félti a lámpát, egyetlen percre meg nem válnék tőle. Vigyáz rá, jobban, mint az életére.

– Akkor az életével együtt kell elvennünk tőle – mondta Aladdin.

Azzal elbúcsúztak egymástól, mert közelgett az idő, amikor a varázsló meg szokta látogatni a hercegnőt. Előzőleg azonban megállapodtak, hogy mindig lesz lent a kiskapunál egy rabnő, aki beengedje Aladdint, ha kopogtat.

Aladdin a város felé indult, találkozott útközben egy paraszttal, megállította.

– Cseréljünk ruhát – mondta neki.

A paraszt eleinte szabódott, félt, hogy baj lesz a dologból; de Aladdintól még jobban félt, hát végül is engedett. Aladdin parasztnak öltözve egyenest a fűszeresek bazárjába ment, ott két dinárért bendzset[1] vásárolt, erős, rögtön ható altató fűszert, s alkonyattal kopogtatott a kastély kiskapuján.

Azt mondta Badr el-Badurnak:

– Ez a gaz mór azzal általatott téged, hogy engem apád, a szultán lefejeztetett, és te ezért mind a mai napig fekete gyászruhát hordták Én pedig most azt kívánom tőled, vesd le a gyászt, és öltözz pompás, vidám menyegzős ruhába. És azt is mondtad nekem, hogy ez a gaz mindenáron a feleségéül szeretne, te azonban irtózol tőle. Én pedig most azt kívánom tőled, mondd neki, ha megjön, hogy eluntad a gyászt és az özvegységet, és szívesen megtartod vele a lakodalmadat, és rendezzen neked fényes lakomát ma estére, mert ez lesz a ti menyegzős lakomátok. Légy vidám, kínálgasd jóféle borral, és ezt a port keverd el a borában. A többit aztán bízd rám.

– Nekem ugyan nagyon nehezemre esik akárcsak ránéznem is erre a gazemberre – mondta a hercegnő –, de a te kedvedért mindent megteszek. Legyen, amint kívánod.

Aladdin eltávozott, mert már jött látogatóba Badr el-Badurhoz a mór. Igen elcsodálkozott, amikor a hercegnőt víg kedvben találta; még jobban ámult aztán, mikor Badr el-Badur így szólt hozzá:

– Eluntam ezt a sivár özvegységet, és belátom, hogy igazad van: nálad jobb kérőt sehol a földön nem találnék. Ezért, kedvesem, arra kérlek, vacsorázzunk ma együtt, kettesben, itt nálam, és legyen az egyúttal a nászlakománk is. És abból a ritka óborból is hozhatnál, amit egyszer emlegettél nekem, ma este szívesen megkóstolnám.

A mór kezét dörzsölte örömében, sietett föld alatti pincéjébe, ahol a ritka óborát tartotta, lefejtett belőle néhány palackkal, aztán díszbe öltözött, illatos kénetekkel kente be bőrét és haját, drága illatszereket locsolt magára, majd visszatért a hercegnőhöz, hogy elköltsék kettesben nászlakomájukat. A hercegnő pompás, tarka ruhában

fogadta, hajába villogó ékköveket tűzött, nyoma sem volt rajta gyásznak, szomorúságnak, mikor asztalhoz ültek, vidáman csevegett, nyájasan kínálgatta a mórt, meg-megsimogatta és mindenképpen azt mutatta, hogy boldog és elégedett. A mór nem is táplált semmi gyanút magában, evett-ivott jóízűen, és valahányszor Badr el-Badur töltött neki, fenékig ürítette poharát. Szeme tüzelt, a hercegnő tréfáin nagyokat nevetett, látszott rajta, hogy kezd a fejébe menni az ital.

Akkor Badr el-Badur így szólt hozzá:

– Kedvesem, van nekünk otthon egy szép szokásunk, régi lakodalmas szokás, nagy örömömre szolgálna, ha azt most mi is megismételnénk itt.

– Mi az a szokás? – érdeklődött a mór varázsló.

– Nem más – felelte Badr el-Badur –, mint hogy a lakoma végén a jegyesek kiürítik egymás poharát.

Azzal fogta a mór poharát, a magáét meg, melybe előzőleg ügyesen belekeverte a bendzset, a mórnak nyújtotta.

– Ezzel megpecsételjük frigyünket – mondta, és ajkához emelte a poharat.

Ugyanígy tett a mór is. Szembenéztek, és kiitták a bort. A mór abban a pillanatban megszédült, hördült egyet, és végignyúlt a padlón.

Badr el-Badur intett a rabszolganőknek. Szaladtak, hogy beengedjék Aladdint, aki lent várakozott a kiskapunál.

Aladdin fölsietett a lépcsőn, a teremben ott találta a feleségét, s lába előtt, a padlón elnyúlva a gonosz varázslót.

– Kedvesem – mondta Badr el-Badurnak –, megkérlek, menj át a szomszéd szobába, mert ami most következik, az nem a te szép

szemednek való látvány.

A hercegnő engedelmeskedett. Alighogy betette maga után az ajtót, Aladdin kirántotta kardját, és odalépett a földön heverő mórhoz.

– Amíg éltél, sok kárt tettél – mondta –, de többé nem lesz módod rá, hogy bárkinek is árts.

Lehajolt, kivette a mór kebléből a bűvös lámpát, aztán egyetlen suhintással levágta a kártékony varázsló fejét. Megdörzsölte a lámpát, és nyomban megjelent a márid.

– Parancsolj, uram, rabszolgád várja rendelkezésedet. Én a lámpa szolgája vagyok, és az a parancsolóm, aki a lámpát a kezében tartja.

– Azt kívánom, hogy ragadd föl innét ezt a kastélyt – mondta Aladdin –, és helyezd minden lakójával egyetemben a dicsőséges szultán dicsőséges városába, oda, ahol állt, a szultán palotájával szembe.

– Úgy lesz, amint kívánod – felelte a márid és eltűnt.

Kora reggel pedig a szultán, amint fölébredt, ablakához lépett és kinézett a térre. Azt hitte, álmodik: a téren ott ragyogott Badr el-Badur és Aladdin csodálatos kastélya, s ezer rubinja, smaragdja, gyémántja szikrázva tündöklött a kelő napban.

Azonnal hívatta a nagyvezírt; az is egyre a szemét dörzsölte, s váltig azt mormolta:

– Varázslat, varázslat.

– Akár varázslat, akár nem varázslat – felelte a szultán –, az a fontos, hogy megkerült az én gyönyörűséges, drága lányom, a világszép Badr el-Badur meg az ő férje, az én kedves fiam, trónom és országom örököse, Aladdin!

Azzal lesietett a palota lépcsőjén, és kíséretével Aladdin kastélya felé indult. Ugyanakkor Aladdin is elindult a szultán palotája felé, karján feleségével, Badr el-Badur hercegnővel. Feleúton találkoztak, megölelték, megcsókolták egymást, a szultán pedig hírnököket menesztett szerte az országba, és mindenütt meghirdettette:

– Kezdődjék azonnal az ünnep, és tartson egy álló hónapig, mert megkerült Badr el-Badur, az én egyetlen lányom és az ő férje, az én kedves fiam és örökösöm, a ti jövendő szultántok, Aladdin.

A mamlukok Aladdin parancsára aranyat szórtak az örvendező népnek, és egy álló hónapig vigadt az egész ország.

A PÁRDUCTEKINTETŰ FIDDA

Élt egyszer egy emír[1], Emír Emírnek hívták. Híres, előkelő családból származott, az arabok tisztelettel emlegették a nevét, s még a sivatagon túl is úgy beszéltek róla, mint a legbőkezűbb, legvitézebb harcosról. Két gyermeke közül az egyik leány volt, az éjfekete, párducmerészségű Fidda; a fia meg Dzsuraisz, aki mindenben az apjára ütött: már apródesztendős korában úgy forgatta a kardot, mint a legedzettebb felnőtt; s nem akadt ló, amelyik meg ne juhászodott volna a keze alatt.

Tizennyolc éves volt, amikor az édesapja meghalt, s akkor a törzsbeliek közös elhatározással őt választották meg vezérüknek. Nem csalódtak benne. Dzsuraisz tanácsaiban mindig bízni lehetett, s a parancsainak mindig érdemes volt engedelmeskedni; igazságos volt és nem ismert akadályt. És soha nem tért meg üres kézzel a zsákmányszerző portyautakról. Hamarosan olyan híre kerekedett az arabok között, mint valamikor az édesapjának. Hírnév, dicsőség, szerencse: nem volt nap, hogy ne kóstolt volna bele valamelyikbe. Nem csoda hát, ha ő maga is megkótyagosodott kicsit a meséktől és hősi énekektől, amelyek keringtek róla.

S egy nap fölkerekedett, és elment Damaszkuszba. Készíttetett egy hatalmas ezüsttáblát, megvásárolta a legnagyobb perzsaszőnyeget, s drága pénzen beleszövette a büszke szavakat:

„Itt lakik a nemes családból származó Dzsuraisz.” Aztán hazament, s az ezüsttáblára erősített szőnyeget kiakasztotta a sátra középső oszlopára, hogy aki arra jár, már messziről láthassa-olvashassa, nem akárki lakik ott.

Csakhogy a dicsőség is olyan, mint a szép ló, gazdag nyáj: megirigylik mások. S így járt az ifjú Dzsuraisz is.

Volt a családjukban négy elégedetlen nagybácsi, akik megsokallták a dicsőséget, és összeesküdtek ellene.

– Mi négyen vagyunk – mondták –, és mégis el kell tűrnünk, hogy Dzsuraisz és a nővére uralkodjanak fölöttünk? Nemcsak ők nemesek, mi is azok vagyunk! Nemcsak ő ért a kardforgatáshoz, hanem mi is!

S titokban lázítani kezdték az arabokat, főképp az idősebbeket, hogy ragadják el a hatalmat Dzsuraisztól: öljék meg őt is meg a nővérét is, a nyájaikat pedig osszák fel a törzsbeli arabok között.

A terv kegyetlen volt – a szerencse azonban most sem hagyta el Dzsuraiszt. Az egyik szolga, akinek az ura az összeesküvők közé tartozott, még idejében értesítette a fiatal vezért, hogy vigyázzon, legyen résen, mert az életére törnek. Dzsuraisz egy álló éjszaka töprengett, vívódott, hogy mitévő legyen. Keserű volt a szíve nagyon, s mint a pusztai farkas, úgy járkált föl-alá a sátrában, bosszúra szomjazva – s legszívesebben ő maga torolta volna meg a négy nagybácsi háládatlanságát. Hiszen soha egy rossz szóval nem illette őket, a legjobb legelőket őnekik juttatta, a legszebb elsőfű csikókat az ő nevelésükre bízta! És most mégis ellene szövetkeznek. Fogassa el őket? Keveredjen háborúba a törzsbeli arabokkal? Pusztítsák el egymás nyájait, égessék föl egymás legelőit? Dzsuraisz büszke és hiú volt a vitézségére – de annyira azért mégse, hogy testvérharcban fitogtassa az erejét. S inkább úgy döntött, hogy más megoldást választ.

Másnap maga köré gyűjtötte a híveit, s őszintén elmondta, hogy milyen összeesküvést forralnak ellene. A harcosok egy emberként

emelték magasba a fegyverüket.

– Akarod, hogy megrohanjuk őket? – kiáltozták. – írmagjuk se marad!

Dzsuraisz azonban csitítva így szólt:

– Nem azért hívtalak ide benneteket, tudom, hogy bátrak és hűségesek vagytok. De rólam is tudhatjátok, hogy nem a félelem miatt hátrálok meg. Csak azt nem akarom, hogy rokonvér száradjon a kezemen. Elég nagy a puszta, másutt is találunk magunknak legelőt, a sátrainkat másutt is fölverhetjük. Szóljatok, hogy vélekedtek erről?

– Allah téged rendelt a vezérünknek – mondták az arabok. Tiéd a döntés, emír.

– Úgy készüljetek hát, hogy éjszaka indulunk! – mondta Dzsuraisz, és elbocsátotta a híveit.

Aztán titokban hozzáláttak a készülődéshez. Amikor besötétedett, csendben a sátraikat is lebontották, felmálházták a lovakat, a nyájaikat összeterelték, és megindultak észak felé, a szikrázó csillagok alatt.

A hatodik nap reggelén gazdag, jó füvű vidékre érkeztek.

Dzsuraisz, aki nővérével az élen haladt, rövid pihenőt rendelt el, s az arabok mindjárt odasereglettek köréje.

– Milyen vidék ez, uram? Hol vagyunk? – faggatták izgatottan.

– Ellenség közelében – mondta komoran Dzsuraisz.

– És ki az ellenség?

– Muttalib emír, akinek nagyapja az én nagyapámmal háborúskodott, s a két törzs azóta se békélt meg egymással.

– Akarod, hogy feldúljuk a táborát? – kérdezték villogó szemmel az arabok. – írmagjuk se marad!

Dzsuraisz azonban most is leintette őket.

– Előbb magunknak keressünk táborhelyet – mondta. – Aztán majd meglátjuk, hogy Allahnak mi a szándéka velünk.

S miután megitatták az állatokat, tovább folytatták az útjukat, újabb hat napig. És csak akkor vertek tábort – éppen Muttalib emír sátortáborával szemközt.

Az emír épp portyaúton volt aznap a harcosaival, így csak az otthon maradt asszonyok, gyerekek bámulták gyanakodva a jövevényeket, akik a kiszáradt folyón túl egyre-másra állították fel a sátraikat. Amikor Muttalib visszaérkezett a portyából, azonnal lovast menesztett a folyómederig, hogy kikémlelje, rokon vagy idegen törzs telepedett le odaát. De a lovasnak nem sokat kellett kémlelődnie: a nagy ezüsttáblára feszített szőnyeg büszkén hirdette, hogy kié a díszes sátor.

Muttalibnek úgy összeszűkült a szeme a hírre, mint a lapjára fordított rézpénz.

„Nem tudom, mi hozott ide, Dzsuraisz – mormogta magában –, de ha gonosz tervet forgatsz a fejedben, Allah legyen irgalmas neked is, nekem is!”

Aztán újra magához intette a szolgáját, és megparancsolta, hogy azonnal vágtasson Dzsuraiszhoz, és adja át neki a szokásos békeüzenetet.

– Ha viszonozza az üdvözletünket – mondta –, szállj le a lóról, fogadd el a kávét, amivel megkínálnak, s mondjad: Muttalib emír szívesen látja vendégsátrában Dzsuraisz emírt. De ha se az üdvözletünket nem viszonozzák, se kávéval nem kínálnak meg, nyomban fordulj vissza!

A szolga némán bólintott s elvágtatott.

Alig telt bele fél óra, Dzsuraisz és kísérete megjelent Muttalib emír sátra előtt.

– Eljöttünk, vitéz emír, hogy elfelejtsük a múltat, és megköszönjük a meghívásodat – mondta Dzsuraisz.

Mire Muttalib ugyancsak meghajolt mélyen.

– Örülök, hogy sátramban fogadhatlak, ó, Dzsuraisz. A múltat apáink és nagyapáink hagyták ránk örökül, a mai napot mi hagyjuk örökül a gyermekeinkre.

Azzal bevonultak Muttalib vendégsátrába, barátságuk jeléül elfogyasztották a szokásos feketekávét. Majd a következő nap Muttalib kereste fel kíséretével Dzsuraiszt, és ott is megitták szertartásosan a kávét.

S akkor Muttalib így szólt:

– A te harcosaid is vitézek, Dzsuraisz és az enyémek is azok. Ha mi ketten összefogunk, mi leszünk a legerősebbek az arabok között. Osszuk meg egymás között a vezetést, s járjunk együtt portyázni ezentúl: így a zsákmányunk is gazdagabb lesz, mint eddig.

Dzsuraisz elfogadta az ajánlatot, s attól kezdve felváltva vezérkedtek a portyautakon. S valahányszor hazatértek a zsákmányállatokkal, melyeket a szomszédos, ellenséges törzsektől raboltak, utána mindig nagy ünnepséget rendeztek, az asszonyok és lányok tánccal, énekszóval fogadták őket. Volt úgy, hogy Muttalib tért haza nagyobb zsákmánnyal – de legtöbbször mégis Dzsuraisznak kedvezett jobban a szerencse. Ha Muttalib ötven állatot zsákmányolt, ő százat; ha Muttalib százat, ő legalább százötvenet.

Így versengett egymással a két vezér – s ahány hajadon leány volt a két táborban, mind őutánuk sóhajtozott titokban. De különösen

Dzsuraisz után: mint a sudár cédrus, olyan derékkal ülte meg a lovat, s pillantása perzselt, mint az égető nap.

Egy nap aztán Hamda – Muttalib testvérhúga – makacsul a fejébe vette, hogy szakít az ősi szokásokkal, és így vagy úgy, de szerét ejti valamiképpen, hogy fátyol nélkül, négyszemközt találkozzék a büszke ifjúval.

Csakhogy kivel küldjön üzenetet neki? Kit avasson be a titkába? S azt gondolta, egyedül Fiddában bízhat csak, Dzsuraisz nővérében – hiszen az is hajadon leány, mint ő! S reménykedve, hogy tervében nem csalódik, felöltötte a legszebb ruháját, megkente magát illatos olajokkal, lóra ült, és átügetett a kiszáradt folyón túlra, hogy Fiddát felkeresse.

Fiddát meglepte a váratlan látogatás – nem tudta mire vélni.

„Mit akarhat Hamda, hogy még csak nem is üzent előre a szolgájával?”

Arca azonban semmit sem árult el, se csodálkozást, se gyanakvást, mindjárt kávét hozott a vendégsátorba, gyümölcsöt, édességet – s igyekezett szóra bírni Hamdát. De az sokáig semmihez se nyúlt hozzá, csak a karperecéivel játszott szórakozottan.

Aztán hirtelen – amikor odakint lódobogás hallatszott fel – Hamda megkérdezte:

– Kinek a lova ez? Nem Dzsuraiszé?

– Nem – rázta meg a fejét Fidda. – Az öcsém vadászni ment, csak este jön haza.

– Vitéz öcséd van – mondta Hamda.

– Vitéz bátyád van – bókolt vissza Fidda.

– Örülök, hogy itt telepedtetek le a mi országunkban – folytatta Hamda.

– Én is boldog vagyok, hogy békességben élünk egymás mellett – válaszolt Fidda.

Már a harmadik kávét is megitták, amikor váratlanul egy lovas ügetett el a sátor előtt, de nem állt meg, hanem tovább porzott az állatok itatója felé. Fidda meg felugrott a párnájáról, és összecsapta a kezét.

– Mégis igazad volt! Dzsuraisz érkezett meg. Pedig csak estére vártuk őket...

S egyszerre, mint mikor mécses gyullad a sötétbe, Hamda látogatását is megértette. S az nem is titkolózott tovább.

– Szeretném, ha segítségemre lennél – mondta. – Egy üzenetet akarok rád bízni.

– Üzenetet? Kinek? – tettette magát Fidda, mintha semmit se sejtene.

– Az öcsédnek, Dzsuraisznak. Mondd meg neki, hogy szívből üdvözlöm, s hogy a lova a legkülönb, amit valaha láttam, egyszer én is szívesen a hátára kapnék.

Azzal fogta magát, és sietve elbúcsúzott. Fidda meg késő éjszakáig töprengett, hogy mitévő legyen.

Így gondolkozott magában: Dzsuraisz meggondolatlan, Hamda is zabolátlan, mint a betöretlen csikó. Ha átadom az üzenetet, ki tudja nem zúdítok-e szerencsétlenséget valamennyiünkre. Hiszen látni való: Hamda vágyódik az öcsém után, és Dzsuraisz nem tud ellenállni neki. De mi lesz, ha Muttalib egyik vitéze már szemet vetett Hamdára? Háborúság az ilyen szerelem vége – okosabb hát, ha Dzsuraisz a magunk törzséből választ magának feleséget. S elhatározta, hogy nem adja át az üzenetet.

Pár nap múlva azonban – ahogy illik – ő is fölkerekedett, és meglátogatta Hamdát.

A lány első kérdése az volt, vajon teljesítette-e a kérését.

– Ne haragudj, hercegnő – válaszolta Fidda –, de elfelejtettem átadni az üdvözletei.

Hamdának fölszikrázott a szeme, majd ugyanolyan gyorsan el is mosolyodott.

– Nem baj – mondta –, majd én segítek rajta, hogy el ne felejtsd!

S hirtelen egy piros fonalat szakított ki a kendője rojtjából, és rákötötte Fidda csuklójára. Ez pedig annyit jelentett, hogy a fonalat csak Hamda vághatta le, ha már nem volt szükség reá, ez volt az ősi szokás.

– Erről majd eszedbe jut, mit ígértél nekem – mondta mosolyogva, s utána ő is megkínálta Fiddát kávéval, gyümölccsel, édességgel.

Mikor Fidda visszaérkezett a táborukba, Dzsuraisznál éppen vendégek voltak; s az öccse megkérte, hogy töltsön bort a barátainak, és énekeljen nekik. Fidda engedelmeskedett, de akárhogy ügyeskedett is, nem tudta elrejteni a csuklóját: Dzsuraisz azonnal észrevette rajta a piros fonalat. S mikor elmentek a vendégek, kíváncsian megkérdezte:

– Jót vagy rosszat jelent ez a fonál, Fidda?

A lány zavartan ki akart sietni a sátorból, de Dzsuraisz eléje állt, s nem engedte.

– Azonnal válaszolj! Mit jelent ez a fonál?

– Ó, semmit... semmit... – mondta Fidda. – Tegnap, amikor sátorkötelet fontam, kificamítottam a karomat, s azt mondták az asszonyok, kössek rá fonalat, az ficamodás ellen is jó, hamarabb meggyógyulok.

– Hazudsz! – kiáltott Dzsuraisz. – Az igazat akarom tudni! Azt beszélik, Hamda itt járt nálad, és te is voltál nála. Mit akar tőled? Beszélj! – s kezét indulatosan ütésre emelte.

– Jó, hát halljad akkor – egyezett bele Fidda, s elmondta Hamda üzenetét.

Dzsuraisz nem szólt rá semmit – de éjszaka alig aludt valamit, egyre csak Hamda járt az eszében, aki arról volt híres, hogy eddig minden ifjú közeledését visszautasította, senki se volt elég bátor s nemes neki. S most éppen őt... az *idegent* tüntette ki az üzenetével!

Dzsuraisz táncolt örömében.

Mikor másnap délelőtt Fidda belépett az öccse sátrába, az éppen a legdíszesebb köpenyét öltötte magára.

– Hová mész? – kérdezte nyugtalanul.

– Megyek s felkeresem Hamdát – mondta Dzsuraisz. – Tudom, hogy vágyódik utánam, hiába szólt csak a paripámról, titokban reám gondolt. S én, a nemes Dzsuraisz, nem futamodhatom meg egy nemes lány elől.

– És arra nem gondolsz, hogy a testvérei mit szólnak? – kiáltotta Fidda. – Hamda nem ahhoz a törzshöz tartozik, mint mi, és nincs jogod az ő vendégsátrába lépni. Ha valaki őközülük az én sátramba lépne, vajon nem ütnéd le a fejét?

– Dehogynem... – mormogta Dzsuraisz; s mivel maga is tudta, hogy Fiddának igaza van, csak még dühösebb lett.

– De hát mit tegyek akkor? – kérdezte. – Mit tegyek?

– Ha mindenáron menni akarsz, vegyél női ruhát magadra, más okosat én se tudok kitalálni – mondta Fidda.

Dzsuraisz felcsattant.

– Én női ruhát? Nemes Dzsuraisz létemre?

De aztán belátta, hogy most csakugyan nem vakmerőségre van szükség, hanem ravaszságra. S mint a megjuhászodott csikó, hagyta, hogy Fidda befonja a haját, női fejkendőt, köpenyt adjon reá. S utána kisurrant a sátorból, és felpattant a lovára.

Hamdáék táborában Muttalib sátra előtt vitt el az útja – s az emír éppen otthon is volt, néhány bizalmasával beszélgetett. Mikor Dzsuraisz elügetett az úton, Muttalib felkiáltott:

– Nézzétek csak! Ez Fidda! Biztos a húgomhoz jött látogatóba!

Muttalib szolgája, egy vén arab, valamit dörmögni kezdett a sarokban – s az emír mérgesen odafordult hozzá:

– Mit morogsz, te vénség?

– Az életemre, uram, férfi volt, aki ezen a lovon ült, nem nő. Csak férfi tudja ilyen feszesen a ló oldalához szorítani a bokáját.

Mikor Muttalib meghallotta ezeket a szavakat, mint a kirántott kard, úgy ugrott fel.

– Tudod, hogy mit beszélsz? – kiáltott a szolgára. – Idegen férfi a húgom sátrában! Azt mered mondani, hogy ilyen gyalázat érhet minket? De jó: ha már megvan a gyanú, legyen bizonyíték is. Megyek s én magam nézek utána a dolognak. Ha férfit találok a húgomnál, meghal, s te maradsz élve, szolga. De ha Fiddát találom ott, a te fejedet üttetem le!

S azzal vette a kardját, hogy indul – de az aggastyán, aki szintén a bizalmasai közé tartozott, így szólt hozzá:

– Ó, emír, gondold meg, mit teszel. Nem alázhatod meg a húgodat azzal, hogy idegen férfi után kutatsz a sátrában.

– Akkor megyek, s Fiddát keresem fel a sátrában: ott majd elválik, hogy hol van, hiszen két helyen egyszerre nem lehet!

Mire az aggastyán újra csak a fejét csóválta:

– Ezt sem teheted, uram. Mit szólna Dzsuraisz, ha megtudná, hogy a nővérét a sátrában meglepted, és az arcát fátyol nélkül láttad? Ott helyben megölnének, s még azt se mondhatnánk, hogy mi az ő helyükben nem ugyanúgy cselekedtünk volna.

– De hát mit tegyek akkor? – kérdezte tanácstalanul Muttalib.

– Menj, hozasd ide a lovadat, vezesd el itatni, gyere vissza, s amikor visszatértél, hívd össze csatakiáltással a harcosokat, és mondd azt, hogy idegen portyázókat láttál a pusztán. Erre mind a két táborban felkerekednek az arabok, és itatni viszik a lovukat, ahogy harc előtt szokták – s akkor meglátjuk majd, mi az igazság. Ha Dzsuraisz nem lesz a harcosok közt: akkor keresheted őt Hamdánál, és Hamda sem érezheti úgy, hogy megalázták.

Az emír gondolkozott néhány pillanatig, aztán bólintott.

– A terv jó. Igazad van. Mindent úgy teszek, ahogy mondtad.

S amikor visszaérkezett a lóitatásból, vad kiáltozással körbeszáguldotta a két tábort, és gyülekezésre szólította fel a harcosokat, de legharsányabban magát Dzsuraiszt.

– Dzsuraisz, ez a te napod! Ellenség közeledik, vezesd a harcosokat!

Amikor Dzsuraisz meghallotta a nevét Hamda sátrában, egyszerre felpattant, de a lány rémülten kapaszkodott a karjába.

– Nem... nem engedlek... maradj... – könyörgött. – Ha most lépsz ki innét, mindketten meghalunk...

– Akkor is ... mennem kell! – mondta Dzsuraisz. – Ha nevemen szólítanak, nem hátrálhatok meg!

– Bízzál Fiddában – könyörgött tovább Hamda, – A testvér nem hagyja cserben a testvérét.

S csakugyan – mikor a másik táborban a lovasok már mind együtt voltak, s várták, hogy Dzsuraisz is oda vágtasson közéjük – egyszerre tényleg ott termett egy lovas, akinek a ruhája, páncélja,, fegyvere ugyanolyan volt, mint az ifjú vezérüké.

Csak éppen azt nem tudták, hogy ez a lovas: Fidda. Ugyanis, amikor meghallotta a bátyja nevét, villámgyorsan magára kapta Dzsuraisz harci ruháját – és felsóhajtott: Allah, most segíts!

Aztán sudár egyenesen, mint a fiatal cédrus, a csapat élére vágtatott. Jó két óra hosszat lovagoltak a pusztán, de persze sehol nem találtak ellenséget, még az árnyékát se. És bosszúsan visszafordultak.

Amikor Muttalib meglátta a csapat élén Dzsuraisz ismerős páncélját csillogni a napfényben, dühösen rátámadt a szolgájára.

– Hazudtál, kutya! Nézd a saját szemeddel, hogy. maga Dzsuraisz lovagol ott! Búcsúzz el az életedtől, mert holnap már nem élsz!

De a szolga még erre a fenyegetésre se rettent meg, tovább hajtogatta a magáét.

– Allahra mondom, uram, hogy a te szemed téved, nem az enyém. Tégy újabb próbát, akkor majd kiderül az igazság. Szólítsd harci játékra a két tábor harcosait. A mieinket vezesd te, az övékét meg az, akit te Dzsuraisznak hiszel. A játék végén majd elválik, hogy melyikünknek van igaza.

Az emírnek ez a terv is megtetszett, s mindjárt ki is adta a parancsot a *birgász*-ra: hogy kezdetét veszi a harci játék.

A két szemben álló lovascsapat botokkal rontott egymásra –: de hiába kezdték újra és újra a viaskodást, se az egyik, se a másik csapat nem tudott felülkerekedni.

Végül Muttalib párbajra hívta ki Dzsuraiszt, ami abból állt, hogy versengve egymás nyomában vágtáztak, s amelyik előbb

koppantottá a lándzsáját a másik páncéljához, az lett a győztes.

Fidda minden erejét és ügyességét összeszedte, mikor a pálya középvonalánál összetalálkoztak. Elsőnek Muttalib vágott feléje, de ő mint a párduc, félrehajlott a nyeregben. S attól kezdve ő üldözte Muttalibet, és sikerült is úgy mögéje kerülni a lovával, hogy éppen elérte az emír nyakpáncélját. Jól odakoppintott a lándzsájával – s utána, mint a szélvész, tovább vágtatott a célvonal felé.

Az emír meg forrt a dühtől, hogy így alul maradt a küzdelemben. Csupán az vigasztalta, hogy most legalább végképp bebizonyosodott: csak Dzsuraisz lehetett az ellenfele.

S azonnal a szolgáját hívatta és rárivallt:

– Itt a halálod órája! Hazudtál! Aki engem legyőz, csak velem egyenrangú lehet!

A szolga, aki már rég megbánta, hogy egyet is szólt, tovább rimánkodott.

– Csak egy próbát engedj még – könyörgött –, csak egyetlenegyet, aztán tégy velem, amit akarsz, uram...

S mielőtt bármit szólhatott volna az emír, lóra kapott, és Fidda után vágtatott. Mikor a közelébe ért, odakiáltott neki:

– Szállj le a lóról, *leány!*

S Fidda – mivel hogy mégiscsak leány volt és nem Dzsuraisz – akaratlanul is megfordult a „leány” szóra.

És ezzel árulta el magát...

Első gondolata az volt, hogy megöli a szolgát, de aztán mégis másképp döntött. Egy hazugság kedvéért haljon meg a szerencsétlen? Amikor végül is igaza volt?

S hirtelen elhatározással fölemelte arcáról a porlepte harci kendőt, ami mögül eddig csak a szemei villogtak elő – s így szólt a szolgához:

– Megölhetnélek, öreg, de látom, reszketsz nagyon. Ha megígéred, hogy hallgatsz, mint a sír, megkegyelmezek az életednek.

– Nemes szíved van, ó hercegnő – mondta a szolga –, de ha nem derül ki az igazság, amire az uramnak megesküdtem, hogy te Fidda vagy és nem Dzsuraisz, ő ütteti le a fejemet.

– A többit csak bízd rám – válaszolta Fidda. – De most tűnj el a gazdád szeme elől, és este várj rám a sátram mögött: másképp nem tudok segíteni rajtad.

Azzal otthagyta a szolgát, visszavágtatott a kiszáradt folyón túlra, egyenesen az öccse sátrába. Dzsuraisz már ott várakozott türelmetlenül – és hosszan megölelte a nővérét.

– A legjobb testvér vagy, Fidda, hogyan hálájam meg neked? – kérdezte meghatottan.

Fidda válasz helyett gyorsan ledobta magáról a páncélt, harci köpenyt, és odanyújtotta az öccsének.

– Vedd magadra, öltözz át, és azonnal keresd fel Muttalib emírt. És még ma estére hívd meg vendégségbe hozzánk.

Dzsuraisz nem értette, hogy miért ilyen sürgős mindez, de azért szó nélkül engedelmeskedett.

Mikor aztán valamennyien együtt voltak este a vendégsátorban, és már a vacsorát is elköltötték, megjelent közöttük Fidda, és így szólt Muttalib emírhez:

– Azt hallottam, emír, hogy a szolgádat keresed életre-halálra, hogy a fejét leüttesd. Mi bűnt követett el a szerencsétlen?

– Azt állította, ó, hercegnő, hogy nem a te vitéz öcséddel vívtam párviadalt, hanem veled. S hogy amíg mi a versenypályán vívtunk, Dzsuraisz az én húgom sátrában töltötte az időt. Ezért a hazugságáért kell lakolnia.

E szavakra Dzsuraisz sápadtan, felugrott.

– Hol az a szolga? – kiáltotta. – Én magam végzek vele!

Fidda ekkor félrehúzta a sátor hátsó függönyét, és hármat tapsolt.

A következő pillanatban belépett az öreg szolga, és arcra borult Muttalib emír előtt.

– Kegyelmezz, uram! – mondta, majd Dzsuraisz felé fordult:

– Kegyelmezz, uram!

– Te kutya... hogy kerülsz ide? – képedt el Muttalib.

– Nálam kért menedéket – válaszolt helyette Fidda. – És most én kérlek benneteket: bocsássatok meg neki. Úgyis szükségem van valakire, aki a lovamat gondozza: én szívesen itt tartom magamnál.

A két fiatal emír egymásra nézett, aztán Fiddára mind a ketten – és elmosolyodtak.

– Legyen úgy, ahogy te akarod – mondta Muttalib emír.

S magában azt gondolta: milyen nemes szívű ez a lány!

Dzsuraisz meg ezt: hány férfinál okosabb az én nővérem!

S ettől kezdve Muttalib is egyre gyakoribb vendég lett Dzsuraisz sátrában, és Dzsuraisz is mind gyakrabban kereste fel Muttalib emírt..Míg egy szép nap aztán mind a ketten színt vallottak egymásnak: hogy Muttalib Fiddát szereti és Dzsuraisz Hamdát.

S hamarosan meg is ülték a lakodalmukat, egyszerre mind a ketten, nagy tánccal, énekszóval, vidám lovasversenyekkel – s megfogadták, hogy a két törzs úgy él ezentúl egymás mellett, mintha egyetlen család volna.

Az öreg szolga pedig még hosszú évekig gondozta-ápolta Fidda paripáját, s még a gondolatát is kitalálta az úrnőjének.

SAJTOCSKA

Volt egyszer egy asszony, akinek Allah hét fiút adott. Nagyon hálás is volt értük, de nagyon szerette volna, ha lenne egy lánya is, és sokszor kérte istent, hogy adjon neki egy lánygyermeket is. Egy nap, amikor keresztülment a piacon, egy árusnál szép, fehér kecsketejből készült sajtot látott, ami annyira megtetszett neki, hogy felkiáltott:

– Ó, Uram! Ó, Allah! Könyörgöm, adj nekem egy leánykát, aki olyan szép és fehér, mint ez a sajt, és én Sajtocskának fogom nevezni.

Isten meghallgatta az imádságát, mert amikor eljött az ideje, gyönyörű leánykát hozott a világra; az arcbőre olyan volt, mint a fehér kecskesajt, a nyaka mint a gazella nyak, a szeme kék volt, a haja fekete, a két orcáján pedig egy-egy rózsa nyílt. A leánykát Sajtocskának hívták, és mindenki szerette, csak unokanénjei nem, mert azok irigykedtek rá.

Mikor Sajtocska hét éves lett, egyszer megkérte az unokanénjeit, hogy vigyék magukkal az erdőbe, zarúr bogyót szedni. A kislány teleszedte a fej kendőjét bogyóval, aztán letette egy fa aljába, és tovább sétált, virágot szedni. Mire visszaért a fához, ahová a fej kendőjét letette, mérges bogyókat talált azok helyett, amiket szedett, és nénjei nem voltak sehol. Bolyongott az erdőben keresztül-kasul, és a nevüket kiáltozta, de senki nem felelt neki. Aztán a haza vezető utat kereste, de csak még jobban eltévedt. Végre egy szellemmel találkozott, aki éppen vadászni ment, és az bizonyára felfalta volna, de Sajtocskát Allah kegyelme adta szüleinek, érezért isteni védelem

alatt állott. Ezért a szörnyeteg nem hogy nem falta fel, hanem meg is sajnálta. A kislány sírva fakadt:

– Bácsikám, mondd meg, merre mentek a néném!

– Nem tudom – felelte a szellem. – De gyere velem, kedves, lakj nálam, amíg a néném nem jönnek érted.

Sajtocska ráállt, és a szellem elvitte a házába, egy magas hegy tetejére. Itt a juhokat őrizte, a szellem pedig nagyon megkedvelte és mindennap a legfinomabb falatokat hozta neki a vadászatáról. De a kislány azért nagyon szomorú volt, és mindennap sírt az otthona és a szülei után való vágyakozásban.

Már most a szülei galambokat tartottak, és ezek a galambok, akiket Sajtocska szokott etetni, elhatározták, hogy elmennek, és megkeresik a leánykát. Egy szép napon meg is látták messziről, odarepültek hozzá, örömükben a vállára ültek, és az arcához bújtak, ahogy otthon szokták. Sajtocska, amikor meglátta őket, sírva fakadt, de most már örömében és így szólt hozzájuk:

Galambjai apámnak, anyámnak,

Köszöntsétek apámat, anyámat,

Kérdi, hol van kicsi lánya:

Fenn a hegyen talál rája.

Sajtocska gonosz nénjei pedig amikor hazaérkeztek, azt mondták, hogy elveszett, de azt elhallgatták, hogy készakarva hagyták az erdőben. Az apja és a bátyjai tűvé tették érte az erdőt, az anyja pedig majd kisírta a szemét, és azt panaszolta, hogy Allah bizonyára megbüntette azért, amiért nem érte be hét fiával. Azt is látni lehetett, hogy még a galambok is szomorúak voltak, és nem turbékoltak olyan vidáman, mint annak előtte. Egy szép napon azonban hirtelen megváltozott a galambok viselkedése. Nem szomorkodtak többé, vidáman röpködtek; és azon voltak, hogy gazdáikkal megértessenek

valamit. A szomszédok figyelmesek lettek az igyekezetükre, és egyikük meg is mondta Sajtocska szüleinek, hogy nézzenek utána, merre röpülnek a galambok mindennap és menjenek utánuk. Az apja, a bátyjai és egy csomó szomszéd útnak indultak. Látták, hogy a galambok egyenest egy hegy csúcsára repülnek, és ott letelepednek. Felkapaszkodtak a hegyre, és meg is találták az elvesztett kislányt, aki nagyon örült, hogy megint látja őket.

Az emberek fogták a holmit, a nyájat, a baromfit, mindent, ami csak a szellemé volt (mert az megint vadászni járt), és hazamentek. A szellem, amikor hazajött, és látta, hogy Sajtocska elment és a háza ki van fosztva, bánatában megrepedt és meghalt. Amikor pedig Sajtocska elmesélte a történetét, és kiderült, hogy a nénjei elvették a bogyóit és az erdőben hagyták, az emberek nagyon megharagudtak, s érdemük szerint megbüntették a gonosz testvéreket.

Sajtocska pedig felnőtt, a szultán fia egyszer meglátta, és elvette feleségül.

A HALÁSZ ÉS AZ IFRIT[1]

Volt egyszer egy öreg halász, feleségével és három fiával éldegélt, és nem mondhatni, hogy fölvetette volna őket a jómód. Ez az öreg halász valamiért még kora ifjúságában megfogadta, hogy napjában csak négyszer veti ki a hálóját, s amit egyszer megfogadott, azt egész életében híven meg is tartotta. Napjában négyszer halászott hát, s éppen csak annyit fogott, amennyi otthon a konyhára kellett, meg néhanapján még egy kevéskét a piacra, hogy kenyeret, ruhát, miegymást vehessenek maguknak.

Nos, egy délelőtt szokása szerint megint kiballagott a partra, letette a kosarát, kivetette a hálóját, s várta, hogy rezdüljön a kötél, jelezze a halakat. A háló egy idő múlva elmerült, az öreg halász meg próbálta volna kifelé húzogatni, de mozdítani se bírta, olyan nehéz volt. Ej, gondolta magában, még utóbb valami cápa akadt bele! Levetkezett, begázolt a vízbe, nekiállt vállával tolni kifelé azt a nehéz

valamit, ami a hálóban volt. Végre kitolta, kivonszolta; hát egy döglött szamár volt benne.

Elbúsult a halász, hogy kárba ment az ideje is, a munkája is; s egy döglött szamárral csak nem állíthat be az éhes családhoz. Pihent egyet, aztán újra kivetette a hálót.

Megint megvárta, míg a háló elmerül, aztán megint húzni kezdte; megint nehéz volt, megint be kellett gázolni miatta a vízbe, és küszködni vele, hogy kivonhassa. Most meg egy nagy, rozsdás fazék volt benne, színig iszappal.

– Ó, keserves világ! – jaj dúlt föl a halász, s állt neki harmadszor is a halászatnak. Mit szaporítsam a szót: most is ugyanúgy járt, mint az előbb, csakhogy most se döglött szamarat, se rozsdás fazekat nem fogott, hanem egy halom diribdarab cserepet, üveget, faroncsot.

Nagy baj, nagy baj, dünnyögte magában, s mert napjában csak négyszer vetette ki a hálót, elkövetkezett a negyedik, az utolsó halászat, s ha most sem fog semmit, bizony nem tudta, mivel fognak aznap jóllakni.

Fohászkodott egyet, nézte, hogyan merül el a háló, aztán még egyet fohászkodott, s húzni kezdte kifelé. Azaz csak húzta volna, mert a háló elakadt valamiben a víz alatt. Gázolhatott be érte újra. Húzogatta, ráncigálta; végre, nagy nehezen boldogult is vele, hát most meg egy rézpalackot lelt benne. Örülni ugyan nem örült neki, de azt gondolta, azért a döglött szamárnál, rozsdás fazéknál, csip-csup cserépnél mégis jobb, ezt legalább eladhatja az ócskapiacon, kap érte kenyérre valót. Illetve előbb megnézi, nincs-e benne valami, s ha van, ami megéri, azt megtartja magának, a többit meg eladja. Addig mesterkedett hát, míg meg nem lazította a palack kupakját; meglazította, aztán vigyázva leszedte, és szájával lefelé rázni kezdte a palackot, kijön-e belőle valami.

Először nem jött semmi, aztán füst jött ki, szétterjedt a földön, majd nyúlni kezdett, föl a magasba, hajladozott, formálódott, nagy

kerek feje, vasvilla forma karja-keze, iromba árboc lába lett, s ott áll: az öreg halász előtt egy ifrit.

Szegény öreg, azt sem tudta, hová legyen rémültében. Az ifrit meg lenézett rá a magasból, és így szólt hozzá:

– Örvendezzél, halász, mert jó hírt mondok neked.

– Mi az a jó hír, dicsőséges és hatalmas szellem? – rebegte a szerencsétlen halász.

– Az, hogy tüstént meg kell halnod, de magad választhatod meg, hogyan pusztítsalak ki a világból.

– Ó, jaj! – kesergett a halász – ez hát a jótett jutalma? Most halásztalak ki a tengerből, most szabadítottalak ki a palackból, és te hálából meg akarsz ölni érte? Legalább tudnám, mit vétettem ellened!

Azt mondta az ifrit:

– Kár itt siránkozni: amit mondtam, megmondtam. De ha mindenáron tudni kívánod, mielőtt megöllek, hogy miért öllek meg, nem bánom, arra még ráérünk, hogy elmondjam neked.

– Ó, kegyes ifrit, igazán szép tőled, hogy ilyen nagy irgalmasságot gyakorolsz velem – hálálkodott szegény halász, s azt gondolta, legalább ennyivel is tovább él, s hátha közben történik valami, ami menekvésére szolgál.

– Jól van – mondta az ifrit. – Hát figyelj a szavamra. Ezernyolcszáz esztendővel ezelőtt, a nagy Salamon király idejében, addig jártam-keltem ennek a királynak az országában, míg egyért s másért meg nem haragudott rám, és ellenem nem küldte nagy sereggel a legügyesebb vezírjét. Ez a vezír csellel elfogott, a király elé hurcolt, a király meg, mivel bizonyos károkért nem akartam elégtételt szolgáltatni neki, előhozatta ezt a rézpalackot, belé zárt, ólom kupakot csináltatott a palackra, és bedobatott a tengerbe. Száz

évig ültem a palackban a tengerfenéken, s egyre azon töprengtem, hogyan szabadulhatnék ki. De mert erre semmi utat s módot nem tudtam kieszelni, azt mondtam magamban a századik év végén: „Aki engem kiszabadít innét, azt örök életére gazdaggá teszem.” Azzal elkezdtem várakozni, száz kerek évig várakoztam, de nem jött senki. Mikor a száz esztendő letelt, azt mondtam magamban: „Aki engem kiszabadít innét, annak jutalmul adom a föld valamennyi kincsét”. S vártam megint, négyszáz esztendőt. Hiába vártam, nem jött senki. Akkor azt mondtam: „Aki engem kiszabadít innét, annak teljesítem három kívánságát.” S vártam megint, sok száz évet, de nem jött senki. Ekkor aztán mérhetetlen haragra keltem, és föltettem magamban, hogy aki engem kiszabadít innét, azt azon nyomban megölöm, de előbb megengedem neki, hogy ő maga válassza meg, miként öljem meg. Sokáig most sem jött senki; hanem aztán végül jöttél te, és kiszabadítottál. Most már tudod a dolgot, egykettő válassz hát, ne teketóriázzunk sokat.

Szegény halásznak alaposan inába szállott a bátorsága. Könyörögni kezdett a félelmetes ifritnek, legyen kegyelmes hozzá, s ha már jutalmat nem ad neki, amiért kiszabadította, legalább, a puszta életét hagyja meg.

– Nem elég jutalom neked, hogy magad választhatod meg, milyen halállal halj meg? – mondta az ifrit haragosan.

– Jutalom, jutalom, kétségkívül tisztes jutalom – siránkozott a halász –, s a magamfajta szegény ember nem is méltó ekkora jutalomra. Éppen elég lenne nekem, ha ezt a nyomorúságos életemet kellene tovább hurcolnom, enni adnom a családomnak, törődnöm a feleségemmel, nevelnem a három fiamat – s mindezt csak azért sorolta, hogy időt nyerjen, s magában erősen gondolkodott közben, hogyan nyerhetne egérutat. – Bizony, a három fiamat is föl kellene nevelnem; és ha most hazamennék, és elmondanám nekik, hogy mi történt velem, és hogy hal helyett rézpalackot halásztam, s abban a rézpalackban egy ifritet találtam, mind a három fiam elkezdene teli torokból nevetni, a feleségem meg azt mondaná: Ej, ej, öregem, ha már elloptad a napot, s egy árva

halat sem fogtál, legalább ne bolondozzál velünk, mert vagy bolondozol velünk, vagy megháborodott az elméd, hiszen azt, amit összevissza locsogsz-fecsegsz, ugyan el nem hiszi senki.

– Mit? – kérdezte az ifrit. – Mit nem hisz senki?

– Azt, hogy egy ekkora hatalmas ifrit, amilyen te vagy, beleférne egy ilyen hitvány rézpalackba. S én sem hinném, ha a saját szememmel nem láttam volna, sőt, láttam ugyan a saját szememmel, mégsem hiszem, mert lehet, hogy csak káprázat volt, vagy csak éhemben álmodtam az egészet.

– Ó, te bolond halász – nevetett föl harsogva az ifrit –, hát azt sem hiszed, amit a saját szemeddel látsz?

– Nem én – csóválta fejét a halász. – Mondom, hogy csak álmodtam az imént, és józan ember csak azt hiszi el, amit ébren lát.

– És most ébren vagy? – kérdezte az ifrit.

– Igen – felelte a halász. – Most azt hiszem, hogy ébren vagyok.

– Hát akkor ide nézz! – mondta az ifrit, s elkezdett hajlongani, tekergőzni, vissza változni füstté. Először a feje tűnt el, aztán a villás karja, aztán az árboc lába: már csak nagy, égig érő füstoszlop volt, aztán ez a füst is lassan zsugorodni kezdett, lelapult a földre, közeledett a palack szájához, s lassan, lassan becsúszott a palackba, mint valami füstből való kígyó.

Mikor egészen bent volt, és már nem volt kint belőle egy pamacsra való kis füst sem a földön, a halász gyorsan fölkapta a kupakot, és jó erősen rácsavarta a palackra.

– Mit csinálsz, te halász? – kérdezte bent a palackban az ifrit. – Csavard le rögtön azt a kupakot, különben nem bírok kijönni.

– Nem is akarom én, hogy kigyere – mondta a halász. – Ha ezernyolcszáz esztendeig kibírtad odabent, kibírod a következő

ezernyolcig is. És nem mondhatod, hogy nem bánok veled irgalmasan. Mert én megmentettem az életedet, és te hálából meg akartál ölni érte. Én viszont nem öllek meg téged, amiért a vesztemre törtél, hanem csak visszateszlek oda, ahová való vagy: a tenger mélységes fenekére. S nehogy valaki boldogtalan még egyszer kihalásszon, elhíresztelem szerte a környéken, hogy errefelé megromlott a víz, megszöktek a halak belőle, s aki itt kiveti hálóját, egyebet se fog, mint döglött szamarat, rozsdás fazekat, meg diribdarab cserepet.

Azzal visszahajította a tengerbe a rézpalackot.

AZ IGAZI VENDÉGSZERETET

A szultán arról vitatkozott egyszer a vezírjével, hogy mi is az igazi vendégszeretet. Ő maga azt állította, hogy a szegények között lehet hamisítatlanul megtalálni, a vezír pedig azt vitatta, hogy csak a tehetősek vendégszeretők igazán.

Amikor a szultán megelégelte a vitát, magához hívatta a sejk el-Iszlámot, papírra vetette a beszélgetést, feljegyeztetett minden érvet és ellenérvet. A kész iratot a levéltár őrizetére bízta.

Nem sokkal ezután ismét magához hívatta a sejk el-Iszlámot, mindketten dervisnek öltöztek, és elhagyták a palotát, hogy végére járjanak a dolognak. A városban járva-kelve sok figyelemre méltót láttak, de semmi olyat, ami a vita eldöntésében segítségükre lett volna. Mire a városból kiértek, besötétedett, és nagyon megörültek, amikor világosságot pillantottak meg nem messze az úttól. A lámpafény egy szegény kecskepásztor agyagviskójából jött. A pásztor nem volt otthon, még kint járt kecskéivel, de felesége és anyja szívesen fogadták a vendégeket. Néhány perc múlva a férfi is hazaérkezett, magával hozta négy kecskéjét, egész vagyonát. Az eléje futó gyerekek elújságolták neki, hogy vendégei vannak, erre azonnal a házba sietett, hogy üdvözölje az idegeneket.

– Az én házam a ti házatok, minden ami az enyém a tiétek is! – szólt a vendégeihez meghajolva, aztán rögtön bocsánatot kért, és

elszaladt a nyáj gazdájához, hogy búzakenyeret kérjen kölcsön, mert hát csak nem kínálhatja vendégeit egyszerű kölescipóval! Búzakenyér, tojás, aludttej és olajbogyó: méltó vacsora a vendégeknek – gondolta. De ekkor megszólalt a szultán:

– Bocsáss meg, de fogadalmunk tiltja, hogy egy egész éven és egy napon át bármi mást együnk, mint kenyeret és vesét.

A pásztor szó nélkül kiment a házból, levágta a négy kecskét, és megsütötte a vesét. De amikor vendégei elé tálalta, a szultán így szólt:

– Fogadalmunk szerint csak éjfél után ehetünk, magunkkal visszük hát az ételt, hogy a megfelelő időben fogyaszthassuk el.

A kecskepásztor és családja marasztalták őket szép szóval, maradjanak reggelig hajlékukban, de eredmény nélkül.

A vendégek elmentek.

Amikor az álruhába öltözött szultán és a sejk ismét maguk között voltak az úton, így szólt a szultán:

– Most próbáljunk szerencsét a vezírnél!

A vezír palotájából erős fény világított ki az útra, és kellemes zene szólt. A vezír mulatott. A két dervis alázatosan kért szállást és vacsorát, de gorombán elutasították őket. Amikor pedig mégsem álltak odébb azonnal, a vezír üvöltözni kezdett:

– Kergessétek el a kóbor ebeket! Üssetek csak jól oda nekik, majd megtanulják, hogy ne okvetetlenkedjenek elöljáróik házánál!

A szolgák végre is hajtották uruk parancsát, úgyhogy a két dervis csak a puszta életét tudta megmenteni nagy nehezen. Kifulladva és sebekkel borítva értek a palotába éjféltájban. A szultán azonnal orvosért küldött, hogy bekötözze sebeiket. Aztán összehívatta tanácsadóit és minisztereit, leírta nekik merre és hol lakik a

kecskepásztor, megparancsolta, hogy álljanak a ház elé, de meg ne zavarják a ház lakóinak álmát.

– Amikor aztán a ház ura reggel kilép a ház elé – folytatta parancsát a szultán –, köszöntsétek a legnagyobb tisztelettel, és közöljétek vele, kérem, tiszteljen meg látogatásával. Kísérjétek hozzám illő módon, és hozzátok el magatokkal annak a négy kecskének a tetemét is, melyeket a ház körül minden bizonnyal megtaláltok.

A kecskepásztor halálra rémült, mikor felébredt, és észrevette, hogy előkelő udvari emberek és katonák veszik körül kunyhóját. Rémületét nem csökkentette az a tisztelet sem, mellyel meghívták a szultán palotájába, sem pedig az a méltóságteljes viselkedés, mellyel őt és a négy kecske tetemét kísérni kezdték az úton.

Amikor a menet elérte a palotát, a kapuk megnyíltak, s a szegény kecskepásztor máris ott állt a fenséges szultán trónja előtt. A szultán maga mellé ültette, és megparancsolta, hogy olvassák fel az írást, melyet a vezírrel folytatott vitájáról készíttetett. A felolvasás után a szultán elmondta mindazt, ami éjszaka történt. Majd a vezírhez fordulva így szólt:

– Te magad cáfoltad meg saját állításodat! Senki ebben a birodalomban nincs kedvezőbb helyzetben nálad, hogy vendégszeretetet tanúsítson embertársai iránt! De te mégis kegyetlenül bánsz a jövevénnyel. Nem vagy vezírem többé, minden vagyonodat elveszítetted. Ez a szegény kecskepásztor azonban, aki fehérebb kenyeret koldult goromba és illetlenül viselkedő vendégei számára, mint amilyet maga enni szokott, aki egész vagyonát felajánlotta a házába fogadott idegeneknek, nehogy megbotránkoztassa őket, példáját adta az igazi vendégszeretetnek, s ezért méltó arra, hogy legjobb barátomnak nevezzem. Ő ül ezentúl oldalamon, ő lesz a vezírem.

Így nyerte el a vendégszeretet méltó jutalmát, a kegyetlenség pedig büntetését.

AZ ALEXANDRIAI CSALÓ ÉS A KORMÁNYZÓ

Mesélik, hogy élt egyszer Alexandria városában egy kormányzó, Huszám al-Din nevű. Egyik nap éppen hivatalában üldögélt, amikor berontott hozzá egy katona, és így szólt:

– Halld, ó, kormányzó uram, mi esett velem! Ma éjjel érkeztem a városba, megszálltam egy fogadóban. Az éjszaka első harmadát átaludtam, akkor felriadtam, nyeregtáskám megbontva találtam, s eltűnt belőle az erszényem ezer dinárral.

Még be sem végezte szavait, a kormányzó már is elküldött az elöljárókért, s megparancsolta nekik, hogy a fogadó minden egyes vendégét szedjék össze és vegyék őrizetbe reggelig.

Reggelre kelve előállíttatta az embereket, hogy a károsult katona jelenlétében kínvallatásnak vesse őket alá. Ekkor hirtelen egy ember furakodott át a tömegen, megállt a kormányzó és a katona előtt, s így szólt:

– Ó, uram, bocsásd el ezeket az embereket egytől egyig, ártatlanul gyanúsítod őket! Én vagyok a tolvaj, én vettem el a katona pénzét. Íme, itt az erszény, amit a nyeregtáskájából emeltem el! – Azzal előhúzta ruhaujjából s letette a kormányzó és a katona elé.

A kormányzó így-szólt a katonához:

– Vedd hát a pénzed, ezt az embert meg hagyd sorsára. A többieken nincs többé követelnivalód.

Az emberek áldották, magasztalták a tolvajt. Az pedig odafordult a kormányzóhoz:

– Ó, emír, nem abban van a csalafintaság, hogy magam jöttem el és saját kezűleg adtam vissza az erszényt, hanem *abban* lenne, ha másodszor is elvenném.

Azt mondja neki a kormányzó:

– Meséld el, hogy loptad el?

– Az úgy volt – kezdte a tolvaj –, hogy a kairói piacon álldogáltam, mikor látom, hogy ez a katona aranyat vált, s elteszi az erszényébe. Nosza, követni kezdtem sikátorról sikátorra, de nem találtam módot rá, hogy elvegyem tőle. Azután útra kelt, én meg követtem városról városra. Az úton próbáltam tőrbe csalni, de nem jártam szerencsével. Közben ebbe a városba érkezett el a katona, én meg mindenütt a sarkában. Betér egy fogadóba, melléje telepszem. Éjszakára is mellette maradok. Lesem, míg elalszik, végre meghallom a hortyogását. Akkor odalopakodom hozzá, levágom a nyeregtáskáját ezzel a késsel itt ni, s kiveszem ezt az erszényt.

Azzal kinyújtotta a kezét és kivette az erszényt a kormányzó kezéből, s a kormányzó és a katona háta mögé lépett. Az emberek azt hitték, tán meg akarja mutatni, hogyan vette ki az erszényt a nyeregtáskából. Az meg usgyi, vesd el magad, elrohant, s bevetette magát a közeli tóba. A kormányzó az őrségért kiáltott:

– Utána! Kövessétek!

Az őrök le sem vetve ruhájukat, utánavetették magukat a tóba, de a csaló közben egérutat nyert.

Bottal üthették a nyomát, elillant Alexandria zegzugos sikátorain. Az őrség visszatért nélküle. A kormányzó odafordult a katonához:

– Nem szólhatsz egy szót sem. Ismerted megrablódat, mégis hagytad, hogy az erszényedet másodszor is elvegye az orrod előtt. Miért nem őrizted jobban?

A katonának, mit volt mit tennie, útjára eredt pénz nélkül, kárvallottam Az emberek meg elszéledtek, ki jobbra, ki balra.

AZ ÉBENFA PARIPA

Uralkodott valaha régen Perzsiában egy hatalmas király. Három lánya volt és egy fia, a lányok szépek voltak, mint a virág, s a fiú

holdnál fényesebb dalia.

Történt egyszer, hogy a király udvarába három bölcs érkezett, ajándékot vittek a királynak, az egyik egy arany pávát, a másik egy réz kürtöt, a harmadik egy ébenfából faragott lovat. Kérdezte a király, mire jók ezek a dolgok.

– Uram királyom – mondta az első bölcs –, ennek a pávának az a haszna, hogy ha a nappal vagy az éjszaka egy-egy órája elmúlik, rikácsol egyet és szárnyát verdesi.

– Uram királyom – mondta a második –, ez a kürt, ha kiteszed a város kapujába, magától megszólal, mikor ellenség akar a városba lopakodni.

– Uram királyom – mondta a harmadik –, ez a ló lovasát a világ minden országába szélnél sebesebben el tudja vinni.

– Jól van – mondta a király. – Kipróbáljuk, igazat beszéltek-e ajándékaitokról. Ha igen: megkapjátok jutalmatokat.

A két első bölcs szép fiatalember volt, a harmadik vénséges vén, a két első szép sudár dalia, a harmadik rút, mint az éjszaka.

Kipróbálták a pávát; a próba sikerült, és az ifjú bölcs megkapta érte, amit kért: a király legnagyobbik lányát.

Kipróbálták a kürtöt: a próba sikerült, és az ifjú bölcs megkapta amit kért: a király középső lányát.

A harmadik bölcs a király legkisebbik lányát kérte.

– Előbb kipróbáljuk a lovadat – mondta a király.

De mielőtt a próba megtörténhetett volna, a legkisebbik királylány kilesett a függöny mögül, meglátta a rút vénséget, s arra a gondolatra, hogy még utóbb ehhez adják feleségül, keserves sírásra fakadt, zokogva futott testvéréhez, a királyfihoz.

– Jaj, édes testvérem, egy gonosz vénséghez akarnak hozzáadni; én bizony inkább elemésztem magam, de nem leszek a felesége.

– Sose búsulj, húgocskám – vigasztalta a királyfi. – Majd én elintézem ezt a dolgot.

Azzal atyja ura, a fölséges király elé lépett, és azt mondta:

– Ej, édes jó apám, csak nem akarod hozzáadni ehhez a csúfsághoz a világszép lányodat?

A király hallgatott, a bölcs szakállát rángatta mérgében, a királyfi pedig azt mondta:

– A lovat azért kipróbálnám.

Fölpattant rá, de az ébenfa paripa meg se mozdult. Nagy nevetés támadt. A bölcs dühös pillantást vetett a csúfolódókra, és a lóhoz lépett, rámutatott a ló nyakán egy csavarra.

– Forgasd meg! – mondta a királyfinak.

A királyfi megforgatta; a paripa megmozdult, hajlott egyet jobbra, hajlott egyet bálra, aztán hirtelen a levegőbe emelkedett, egyre magasabbra föl a felhők fölé, szinte az égig.

A királyfi jól megkapaszkodott a ló nyakában, s ahogy suhantak fölfelé, azt gondolta:

„Ez a gonosz bölcs így áll bosszút rajtam, amiért nem engedtem, hogy hozzá adják a húgomat.”

De akármilyen magasan szálltak is, nem vesztette el a bátorságát; jól megnézte a lovat, s jobb felől egy gombot vett észre az oldalán. Megnézte a másik oldalát: ott is volt egy ugyanolyan gomb. A királyfi megcsavarta a jobb felől levő gombot: a paripa még sebesebben kezdett szállni, és még magasabbra. Erre a királyfi gyorsan megcsavarta a bal felőli gombot: a paripa ereszkedni kezdett. Így a

királyfi kitanulta, hogyan kell bánni a paripával, és most már egy csöppet sem félt.

„Körülnézek egy kicsit a föld fölött – mondta magában –, aztán, ha eluntam, visszatérek atyám, a perzsa király udvarába.”

Szállt erdők-mezők, folyók és tavak fölött; időnkint fölemelkedett a felhők fölé, időnkint olyan mélyre ereszkedett, hogy szinte súrolta az erdők lombját. Már éppen azon tűnődött, hogy visszafordul, amikor gyönyörű várost pillantott meg alant a messzeségben. Föléje kormányozta a lovát, nagy körökben keringett fölötte, azt nézte, hol találhatna magának biztonságos szállást, mert már erősen alkonyodott. A város közepén, pompás kertben csodálatos kastély állt; gondolta, leszáll annak a tetőteraszára, s aztán elhál ott valahol a terasz zugában. Megcsavarta a bal oldali gombot, s a ló szép lassan leszállt vele a tetőre.

A királyfi várakozott egy ideig a teraszon; azt várta, hogy egészen besötétedjék, és mindenki aludni térjen. Akkor óvatosan elindult, kikémlelni a kastélyt, és valami ennivalót keresni, mert amióta atyja udvarát elhagyta, még egyetlen falatot sem evett.

Lement a lépcsőn, márvánnyal kirakott, rózsákkal befuttatott udvarra jutott, onnét gyönyörűen festett folyosókra, tágas és díszes termekbe, de sehol egy teremtett lelket sem látott.

„Annyi baj legyen – gondolta. – Itt meghúzódom a pamlagon, alszom egyet, s hajnalban útra kelek, hazafelé.”

Ahogy így töprenkedett, a folyosó végében mintha valami imbolygó világosság rezdült volna. Egy függöny mögé bújt, onnét láthatta, hogy egy csapat lány közeleg, s annak a csapat lánynak a közepén egy valamennyi társánál sokkal szebb, tündérszép, sudár hajadon, mögötte pedig, kivont, magasba emelt karddal egy óriási termetű testőr.

A királyfi is kivonta kardját, s amikor a csapat a közelébe ért, előugrott a függöny mögül, kiütötte a kardot a meglepett testőr

kezéből, és a szépséges leányzó előtt termett. Ez a leányzó pedig nem volt más, mint az ottani királynak a lánya; apja építtette neki ezt a kastélyt, hogy legyen hol sétálgatnia és játszadoznia, ha elunja magát a királyi palotában. S a királylány időnkint el is látogatott ide a rabnőivel, sétálgatni, játszadozni. Ilyenkor mindig ez az óriási testőr kísérte; ezt adta mellé az apja, hogy vigyázzon rá, mert a szeme világánál jobban féltette egyetlen lányát.

A királylány, ahogy az elébe álló holdszép ifjút meglátta, fölkiáltott:

– Ó, hát téged utasított el édesapám azzal, hogy csúf vagy? Soha életemben nem láttam még ilyen szépséges ifjút!

A rabnők bólongattak, és suttogásukból a királyfi megtudta, hogy aznap kérő érkezett az udvarba, egy Indiából való királyfi, de a király oda se engedte a lánya színe elé, hanem azon nyomban kereken elutasította, mert igen rútnak találta. De volt egy rabnő, aki látta az indiai királyfit, ez most megszólalt, azt mondta:

– Szépséges úrnőm, ez nem a te elutasított kérőd, mert az valóban rút volt, ez azonban szép, mint a szépséges hold az égen.

A királykisasszonynak nagyon tetszett a gyönyörű vitéz; félrevonult vele a szomszédos terembe, ott letelepedtek egy pamlagra, és beszélgetni kezdtek. A testőr, amikor látta, hogy az ifjú már nem ügyel rá, azt gondolta:

„Nem tehetek ellene semmit, mert elvette a kardomat; szaladok, és elmondok mindent a királynak.”

Szaladt, és elmondott mindent a királynak. Az éktelen haragra gerjedt, s azzal fenyegette a testőrt, hogy azonnal fejét véteti, amiért nem vigyázott a lányára úgy, ahogyan kellett volna.

– Fejemet vétetheted, uram – mondta a testőr –, de azzal nem segítesz a dolgon; inkább siess a kastélyba, hátha még megmentheted a lányodat.

A király megfogadta a tanácsot, sietett a kastélyba, ott lelte az ifjút meg a lányát, illedelmes beszélgetésben. Ismét elborította a harag, kardot rántott, és az ifjúra akart rohanni.

– Ez az apád? – kérdezte a királyfi a király kisasszonytól.

– Ez – felelte a királykisasszony.

Az ifjú fölpattant a pamlagról, magasba emelte a kardját, és hatalmas szóval rárivallt a királyra:

– Megállj, ha kedves az életed!

A király meghökkent, hüvelyébe dugta kardját.

– Felelj nekem, ifjú: ember vagy-e vagy dzsinn?[1] – kérdezte.

– Szerencséd, hogy ennek a szépséges leányzónak az édesapja vagy – felelte az ifjú – különben itt helyben fölnégyelnélek, amiért engem, a perzsa király fiát és örökösét, ördögi szellemnek nézel!

A király megszeppent, s egyszeriben barátságosabb lett. Melléjük ült a pamlagra, hajnalig hármasban elbeszélgettek egymással; akkor a király azt mondta:

– El kell döntenünk egymás közt ezt a dolgot, mert akárhogy veszem is, sérelem ért, betörtél a lányom kastélyába, és ezért elégtételt kell vennem rajtad. Lássuk hát, mit tegyünk. S aztán, ha ezt elintéztük, beszélhetünk arról, hogy megkéred a lányom kezét. Addig azonban nem, mert első a becsületem.

– Így is van rendjén – felelte a királyfi. – Azt ajánlom hát neked: vagy vívjunk meg egymással mi ketten, s amelyikünk életben marad, azé az ország és az igazság; vagy pedig vezényeld ellenem a seregedet, és én egyedül állok ki ellene.

A király azt felelte:

– Annak, hogy mi lemészároljuk egymást, semmi értelmét nem látom; akármelyikünk győz, csak gyász származnék belőle a lányomra: vagy az apját vesztené el, vagy azt, akit a szívében megszeretett. Ezért válasszuk a második megoldást: vívj meg a hadseregemmel.

– De előbb tudnom kell, hány ember a hadsereged.

– Negyvenezer lovas – felelte a király.

– Rendben van – mondta a királyfi.

A király nyomban üzent a vezírnek, a vezír a csapatok parancsnokainak, s mire a nap fölszállt a kastély fölé, ott állt a város mellett a mezőn fölsorakozva a mérhetetlen királyi sereg. A királyfinak pedig pompásan fölnyergeit ményt vezettetett elő a király, hogy arra üljön, azon vívjon meg a seregével. A királyfi azonban így szólt:

– Ilyen viadalra jobb az olyan ló, amelyiknek ismerjük a természetét. Ezért én is inkább a saját lovamon indulok harcba.

– De hiszen nincs is lovad! – mondta a király.

– Miért ne lenne? – kérdezte a királyfi. – Fönt van a tetőteraszon.

A király eddig is gyanakodott, hogy az ifjúnak nincs egészen rendben az elméje, mert sok vitézt látott már életében, de olyat még soha, aki egymaga egész hadsereg ellen kiállt volna. Most, hogy a királyfi válaszát meghallotta, már nem is gyanakodott; már biztos volt benne, hogy elmeháborodottal áll szemben. Hogy kerülne egy ló a ház tetejére? Ilyet még sosem hallott! De azért fölküldte szolgáit, nézzenek körül, hozzák le azt a bizonyos, nem létező lovat.

Hát a ló persze létezett, csakhogy fából volt. A szolgák, amint megpillantották, nagyot kacagtak; vállukra emelték, és óvatosan levitték; ott az udvaron letették a király elébe.

A királynak tetszett a szépen faragott, ébenfából való, elefántcsont berakásokkal ékes paripa; azt hitte, valami játékszer, és most már hagyta, hadd történjék minden a királyfi akarata szerint; legalább jót mulatnak, gondolta.

A királyfi pedig kivitette az ébenfa lovat a harcmezőre.

– Ezek a hadsorok menjenek egy kicsit hátrább – mondta –, hogy legyen nekifutása a lovamnak.

A hadsereg kissé hátrább igazodott, a királyfi pedig fölült a lovára, és várta a jelet a kezdésre. Abban a pillanatban, amint megfútták a harsonákat, és a lovas vitézek kardot rántottak, meg előre szegezték dárdájukat, a királyfi megcsavarta a ló nyakán a csavart. A paripa ingott egyet jobbra, ingott egyet balra, megtelt levegővel, és a magasba emelkedett.

– Hé! hé! – kiáltozott a király. – Fogjátok meg.

– Uram királyom, hogy foghatnánk meg, mikor fönt jár a levegőben! – felelte a vezír. – Furfangos varázsló ez, örülj neki, hogy megszabadultál tőle.

A király örült is, hanem a lánya, aki szívből megszerette a királyfit, gyászba borult, és többé se enni, se inni nem volt hajlandó.

A királyfi pedig hazarepült az ébenfa paripán, és jelentkezett édesapjánál. Elmondta, hol járt, mit látott, s a király nagy örömében, hogy megkerült a fia, kiengedte az ébenfa paripát ajándékozó bölcset a börtönből, ahová a királyfi eltűnése után bezáratta.

– Azt mondom neked, édes fiam – mondta a király –, örvendezzünk, hogy ismét együtt vagyunk, és rá se nézz többé arra az ördöngős ébenfa lóra.

A királyfit azonban emésztette a szerelem; egy napig, kettőig kibírta, hanem a harmadikon azt gondolta:

„Megszakad a szívem, ha nem látom viszont abban a messzi városban azt a tündérszép királykisasszonyt.”

Fölült az ébenfa lóra, megcsavarta a csavart, magasba emelkedett, és repült nyílegyenesen, sebesen a messzi városba, Szánába.

Ott leereszkedett a tetőteraszra, bement a kastélyba, hosszas bolyongás után az egyik teremben megtalálta a királylányt. Az a nyakába borult:

– Ó, drága kedvesem, csakhogy itt vagy! Amióta eltávoztál, se nem ettem, se nem ittam, csak könnyemet ontottam, és utánad sóvárogtam.

– Gyere velem országomba és birodalmamba, édesapám udvarába – mondta a királyfi –, hogy soha többé el ne váljunk egymástól.

– Megyek – mondta a királylány, s egyszeriben mosolyogni kezdett –, megyek boldogan, ahová akarod, mert az én életem ott van, ahol te vagy.

A királyfi fölvezette a királylányt a tetőteraszra, maga elé ültette az ébenfa paripára, magához is kötözte, aztán fölemelkedtek a levegőbe, szálltak folyók és tavak, hegyek és völgyek fölött, míg a perzsa király fővárosába nem értek. Ott, a főváros szélén a királyfi egy kertben ereszkedett le, bevezette a királylányt a kerti lakba, és így szólt hozzá:

– Kérlek, kedvesem, maradj itt, és várj egy kicsit, bemegyek a városba, jelentem atyámnak, hogy megérkeztünk, és megkérem, készítsen hamar illő lakosztályt neked a palotában. A paripánkat pedig itt hagyom az ajtó előtt, semmi gondod ne legyen vele, csak időnként tartsd szemmel.

Elment, a királylány meg ült bent a kerti lakban és várta. Az ajtót nyitva hagyták, hogy szemmel tarthassa az ébenfa paripát.

A bölcs pedig, akit a király szabadon engedett a királyfi szerencsés hazatérte után, udvari szolgálatba állt, ő lett a király fűszerszámos készletének főintézője, s azzal töltötte idejét, hogy mindenféle étkek ízesítésére meg orvoslásra való füveket és virágokat gyűjtött a környéken. Most is ilyen gyűjtő körúton volt, éppen abban a kertben, ahol a királyfi a szánai királykisasszonnyal földre szállott. Szedte a bölcs egyre-másra a füveket, s egyszer csak fölfigyelt, mert különös, édességes illatszer illatát érezte. Ezt az illatszert Perzsiában nem használták, ezzel a bölcs hosszú vándorlásai során nem találkozott másutt, mint a messzi Jemen országában, Jemen ország fővárosában, Szánában. Elindult hát arrafelé, ahonnét az illat áradt, mert rögtön sejtette, hogy itt valami rendkívüli dolog lehet. Ment, ment a királykisasszony köntöséből áradó illat nyomán, és mikor a kerti lakhoz ért, nagyot dobbant a szíve, mert megpillantotta az ajtó előtt az ébenfa paripát, s a nyitott ajtón át a szobában a szépséges szánai királykisasszonyt. Odament hozzá és köszöntötte.

– Csak nem a kedvesem küldött, a holdszép királyfi? – kérdezte a királykisasszony.

A bölcs abban a minutában már készen is volt gonosz tervével. Most, gondolta, most végre bosszút állhat a királyfin, aki nem engedte hozzá feleségül a perzsa király lányát. Annyi baj legyen, majd megszerzi magának ezt a másik királylányt!

– De bizony a királyfi küldött – felelte. – Mégpedig azzal a paranccsal, hogy mondjam meg neked: ülj lóra, és költözzél át egy másik kerti lakba, a város másik végében.

– Nem mondom, szebb követet is küldhetett volna – jegyezte meg a királykisasszony.

A bölcs mosolyogva simogatta a szakállát.

– Látszik, hogy tapasztalatlan vagy a világ dolgaiban. Éppen azért küldött engem, mert vén és rút vagyok, és nincs mit féltenie tőlem. Most pedig elmondom neked az utat, merre kell menned.

– Mennék én – mondta a királykisasszony –, de hogyan menjek, mikor nem értek ehhez a lóhoz? Nem tudok én ezzel bánni.

– Sebaj – mondta a bölcs. – Azért vagyok itt, hogy segítsek neked. Ülj csak bátran a nyeregbe, én majd mögéd ülök, és kormányzóm a lovat.

Így is lett. A király kisasszony nyeregbe szállt, a bölcs mögéje kuporodott, aztán gyorsan odakötözte magához a királykisasszonyt, és máris fölemelkedtek a levegőbe. És most már hiába sikoltozott szegény királylány, onnét a magasból nem hallhatta meg a hangját senki, s ha hallották volna is, ugyan ki segíthetett volna rajta?

A bölcs pedig így szólt:

– Ne sikoltozzál,, ne visongass, mert úgyis hiába. Ez a paripa az én művem, s egy királykisasszonyt kellett volna kapnom érte. A királyfi miatt nem kaptam, most hát szereztem egyet magamnak, kárpótlásul, és így álltam bosszút rajta. Légy bizalommal hozzám, és nem lesz semmi bajod; azt a nyalka mihasznát pedig verd ki a fejedből, mert úgysem láthatod soha többet.

Akkor már Görögország fölött jártak. Alattuk szép zöld rét húzódott, csillámló folyóvízzel; ott leszálltak, megpihenni.

Aznap épp vadászatot tartott a görög király; ott lovagoltak el hazafelé a rét mellet. Meglátták a bölcset meg a királylányt, s azonnal gyanút fogtak: hogy kerül ez a tündérszép ifjú hölgy egy ilyen rút vénség mellé? A király rabszolgái rájuk rohantak, s mire a bölcs észbe kapott, máris megkötözték, s vitték a király elé, a királykisasszonnyal meg az ébenfa lóval együtt.

– Szépséges úrnőm – szólt a görög király –, rokonod ez az öreg ember?

Mielőtt a királylány felelhetett volna, a bölcs közbevágott.

– Nem a rokona, hanem a férje! Ez az én feleségem, nagybátyámnak a lánya.

A királylány azonban méltatlankodva fölkiáltott:

– Nem a férjem, hanem erőszakkal elrabolt!

Erre a király megkorbácsoltatta a gonosz bölcset, és a város börtönébe csukatta. A királylányt pedig palotájába vitette, azzal a szándékkal, hogy majd megnyeri magának a szívét, és feleségül veszi. Az ébenfa paripát a királyi kincstárba zárták.

A királylánynak azonban nem tetszett a görög király kedveskedése, ő csak a perzsa királyfiért epekedett, csak az után kívánkozott, és hogy a görög király udvarlásától megszabaduljon, őrültnek tettette magát. Jajongott, csapkodott maga körül, mintha esze ment volna, és ha szóltak hozzá, csak visongott, vagy őrültségeket beszélt összevissza.

A perzsa királyfi pedig, mint tudjuk, sietett apjához, s örvendezve közölte vele, hogy elhozta szíve választottját, a jemeni király tündérszép lányát. A király nyomban intézkedett a lakodalom felől, és sürgette a királyfit, hozza mielőbb a lányt a palotába, mert alig várja, hogy megismerhesse jövendőbeli menyét. A királyfi visszasietett a kerti lakba; ott hűlt helyét találta kedvesének is meg az ébenfa lónak is. Kétségbeesetten kérdezősködni kezdett; a környékbeliek azt felelték neki, nem láttak arra senki mást, mint a király vén fűgyűjtő bölcsét.

Ebből már mindent sejtett a királyfi. Ment nagy búsan apjához, elmondta neki, mi történt, s így szólt:

– Édesapám, világgá megyek, s addig vissza sem térek, míg a szívem gyönyörűségét, a szánai királylányt meg nem találtam.

Sok országot bejárt, sok földet bekóborolt, álruhában megfordult a jemeni király fővárosában, Szánában is: nyomát sem lelte a királylánynak. Szánában gyászban állt a város, gyászolták az eltűnt

királylányt. A királyfi nagy búsan Görögország felé vette útját. Ott a főváros mellett betért egy fogadóba. Kereskedőkkel vacsorált együtt; a kereskedők arról beszélgettek egymás közt, hogy a király mesés vagyont ígér annak, aki a kastélyában őrzött elmeháborodott lányt meggyógyítja. S elmondták, hogyan került a lány a királyhoz.

– Nyilván az a gonosz vénember csinált vele valami varázslatot, hogy megtébolyítsa. Azért emleget folyton valami levegőben szálló ébenfa paripát. Nyilván arról a faragott lóról képzeli szegény, hogy szállni képes!

A királyfi fölfigyelt, faggatni kezdte a kereskedőket, és mindent, amit lehetett, megtudott tőlük. Egész éjjel tervét fontolgatta magában, aztán másnap reggel orvosnak öltözött, és jelentkezett a királynál.

– Uram király – mondta –, kereskedő emberekkel vacsoráztam tegnap, azoktól hallottam, hogy él a palotádban egy szegény elmeháborodott leány, és vagyont ígérsz annak, aki meggyógyítja. Én sokfelé jártam, sokat tapasztaltam, jártas vagyok az orvoslás tudományában, és sok embert meggyógyítottam már. Engedelmeddel megpróbálkoznám ezzel a szegény teremtéssel.

A király nagyon megörült a dolognak, és meghagyta az udvar népének, mindenben kövessék a messze földről érkezett doktor utasításait.

A királyfi nyomban a királylányhoz vezettette magát. Az az ajtónyitásra vadul visongani kezdett, csapkodott maga körül, jajveszékelt és a haját tépdeste, ruháját szaggatta; majd ráismert a királyfira, fölsikoltott, és örömében elájult. A királyfi hátrább rendelte a kíséretet, aztán halkan, hogy más meg ne hallhassa, és mintha varázsigéket rebegne, így suttogott a királylány fülébe:

– Kedvesem, én vagyok, a te szerelmesed. Érted jöttem, hogy megmentselek; légy okos, és kövesd mindenben a szavamat. Előbb az ébenfa paripát kell megszereznünk. Mit tudsz róla?

– A kincstárban őrzik – suttogta a királylány.

– Helyes – mondta a királyfi.

Fölemelkedett, azt mondta a kíséretnek:

– A leány magához tért, hagyjátok pihenni. Ha fölébredt, vigyétek fürdőbe, öltöztessétek föl ünneplő ruhába, mert közeledik a gyógyulása. – Ment a királyhoz, azt mondta neki:

– Uram király, minden a legjobb úton van. Szegény lányt valami nagy megrázkódtatás érte, abba háborodott bele. De én azt tapasztaltam, hogy ha az ilyen betegeket visszavisszük arra a helyre, ahol eszüket vesztették, és minden ugyanúgy lesz velük, mint akkor volt, többnyire ott helyben meggyógyulnak. Ezt a szerencsétlent is vissza kellene vinnünk arra a mezőre, ahol találtad; emleget valami paripát is, de én arról nem tudok semmit.

– Ó – mondta a király –, nyilván a faragott lóról beszél! Semmi baj, az is ott lesz, csak bízd rám. Megvan, mindjárt kihozatom a kincstárból.

Úgy lett minden, ahogy a királyfi akarta. A királylányt fürdőbe vitték, gyönyörűen fölöltöztették, aztán kivezették a rétre, ahol annak idején a bölccsel leszálltak. A kincstárból előhúzták az ébenfa paripát, szépen leporolták, a királyfi fölügyelt a munkára, s közben azt is ellenőrizhette, rendben vannak-e rajta a gombok, csavarok.

Rendben volt minden. Kivitték a lovat a rétre. Azt mondta a királyfi:

– Uram király, álljatok kissé hátrább, jó nyíllövésnyire körben, de szorosan, nehogy ha a szegény lány megriadna és menekülni próbálna, kiszökhessék valami résen. Formáljatok szoros kört, én meg hozzálátok a gyógyításhoz.

Nagy kört vont a nép a rét körül; középütt állt az ébenfa ló meg a királylány. A királyfi most odalépett hozzájuk, karjával mindenféle

hókuszpókuszt csinált, s közben odasúgta a lánynak:

– Ülj föl, kedves, a paripára, és jól kapaszkodjál meg.

A lány fölült, megkapaszkodott, körben a nép szájtátva figyelte, mi lesz. Most a királyfi is az ébenfa paripára pattant, megcsavarta a gombot, és fölemelkedtek a magasba. Egyet köröztek az elámult nép feje fölött, aztán eltűntek a felhők közt.

Repültek egyenest a perzsa király udvarába. Ott volt nagy öröm, boldogság; hét országra szóló lakodalmat ültek, meghívták rá Szánából a királykisasszony apját, a jemeni királyt is, és attól fogva boldogan éltek, míg meg nem haltak.

Az ébenfa paripát pedig a kincstárba zárták, s állítólag ma is ott van. De van, aki úgy tudja, hogy az esküvő napján a királyfi leszerelte róla a gombokat, és azt mondta:

– Megtetted a magadét, derék jószág, nincs többé szükség rád. Minek kívánkoznánk a felhők közé, mikor épp elég boldogok vagyunk egymással itt a földön!

Ez lett hát a vége a híres ébenfa paripának. Hogy a gonosz bölccsel mi lett, azt nem tudja senki. A görög királyról pedig annyit tudunk, hogy egy ideig bánkódott, aztán megvigasztalódott; szép feleséget szerzett magának, és holtuk napjáig ők is boldogan éltek.

TÖRTÉNET EGY ARAB EMÍRRŐL

Volt egyszer egy arab emír. Sok fia volt és egy felesége, akit így szólított:

– Ó, te kevés eszű, kótyagos apa lánya!

Az asszony egyszer megelégelte ezt, és így szólt:

– Miért ócsárlod te az apámat? Ő is sejk és emír, csakúgy, mint te! Miért mondod mindig azt nekem, hogy kevés eszű apa lánya?

Azt mondja erre az emír az asszonynak:

– Menj el az apádhoz, és tégy vele próbát! Egy rejtvényt küldök neki, ha megoldja, akkor visszavonom a szavam, de ha nem, akkor biz kevés eszű marad a neve.

– Mondd hát a rejtvényt! – kérte az asszony.

Az emír így válaszolt:

– Kérdezd meg tőle: mi a legeslegkönnyebb dolog és mi a legeslegsúlyosabb?

Az asszony útra kelt, elment apja házába. Elmesélte neki, hogy férje nap mint nap ostoba, kevés eszű apa lányának becsmérli.

– Most egy rejtvényt hozok neked. Ha megfejted, bebizonyul, hogy nem vagy ostoba, és én megszabadulok, a becsmérléstől.

– Mondd hát, gyermekem! – szólt az apa.

– Nos hát: mi a legeslegkönnyebb és a legeslegsúlyosabb dolog?

– Ó, de könnyű kérdés ez! – mondta az apa. – Hát a legkönnyebb a gyapotszál, a legsúlyosabb meg az ólom.

Kapta magát az asszony, útra kelt, és vígan dalolva tért vissza férjéhez. Az úton összetalálkozott négy fiával. Látták, hogy anyjuk milyen jókedvű. A három idősebb így gondolkozott: „Lám, anyánk milyen vidám! Világos, hogy nagyapánk megfejtette a rejtvényt.” A legkisebb azonban azt mondta magában: „Allahra, biztos nem fejtette meg!” Meg is kérdezte anyját:

– Anyácska, megfejtette nagyapa a rejtvényt?

– De meg ám!

– Mondd meg, mit felelt! – kérte a fiú.

– A legkönnyebb a gyapotszál, a legsúlyosabb az ólom! – felelt az asszony.

A fiú felnevetett, és azt mondta:

– De anyácska, hiszen nem ez a jó megfejtés!

– Hát akkor mi, fiacskám? – kérdezte az asszony. – Allahra kérlek, oldd meg nekem!

A fiú így felelt:

– Csak akkor mondom meg, ha legöregebb bátyám lovát nekem adod. Az majd megmenekít, ha apám űzőbe vesz, hogy megöljön.

Az asszony megkérte szépen legidősebb fiát, hogy adja a lovát a kicsinek. Az rá is állt. A fiú erre megszólalt:

– Nos hát, a legeslegsúlyosabb a vér, a legeslegkönnyebb pedig a parancs, ami a vitézeket kormányozza, amikor engedelmeskednek neki.

Az asszony vidáman tért vissza férjéhez. Az amint meglátta az asszonyt, felkiáltott:

– No, mi híre van a kevés eszű apa lányának?

Az asszony azt mondja erre kevélyen:

– Ne nevezz többé így! Tudd meg, apám megfejtette a rejtvényt.

– Nos, mit felelt? – kérdezte az emír.

– A legkönnyebb a parancs, amely a vitéz férfiakat vezeti, a legsúlyosabb pedig a vér.

Az emír megkérdezte:

– Nem találkoztál te össze az úton a fiaiddal?

Az asszony tagadta. Az emír kiment. Meglátott egy legényt, odaintette, és így szólt hozzá:

– Menj az arabok sátrai elé, és kiáltsd el magad: „Portyára, arabok!” Azután gyere hozzám és mondd: „Ó, emír a fiaidat megölték!”

A legény úgy tett, ahogy az emír parancsolta. Amikor az asszony a kiáltást meghallotta, rémület szállta meg. Csakhamar belépett a legény és szólt:

– Ó, emír, a fiaidat megölték!

Az asszony erre fölsikoltott:

– Ó jaj, hiszen csak most láttam őket, az imént beszéltem velük!

Így az emír megtudta, hogy egyik fia fejtette meg a rejtvényt. Gyorsan lovára pattant, és fiai után eredt. Azok már messziről meglátták, tudták, hogy haragos. A legkisebb abban a szempillanatban nyeregbe pattant, és vágtatva menekült. Apja utána. Megszólalt a fiú:

– Ugyan mi lelt, hogy üldözöl engem?

– Allahra, el foglak pusztítani – felelt az emír –, mert megfejtetted nagyapád helyett a rejtvényt! De állj meg egy percre, hadd tegyek fel három kérdést! Ha jól megfelelsz, nem öllek meg!

– Kérdezz hát, apám!

Az emír feltette az első kérdést:

– Ha két ember jön hozzád pereskedni, hogyan fogsz dönteni közöttük, amikor az egyik szegény ördög, a másik meg előkelő úr?

– Ó, apám, veszek a gazdag pénzéből, és kielégítem a szegényt – felelt a fiú.

Az apa tovább kérdezett:

– És ha két szegény ördög jön hozzád, hogy teszel igazságot köztük?

– Akkor veszek a sajátomból, és mind a kettőt kielégítem.

Az apa feltette a harmadik kérdést:

– És ha két olyan ember jön hozzád pereskedni, akik zsákmányt szereztek a portyában, hogy döntesz köztük?

– Ó, apám, azok az emberek, akik zsákmányt szereztek, nem jönnek se hozzád, se hozzám. Elintézik ők az ügyüket egymás közt az úton, mielőtt elérnének téged vagy engem.

Az apa örvendezett legkisebb fia válaszain, és így szólt:

– Térj hát vissza, gyermekem! Allah oltalma legyen veled, ne félj semmitől!

Amint hazaértek, az emír összehívta az egész törzset, és fiát tette meg törzsfőnöknek maga helyett, mivelhogy olyan éleselméjű.

SZINDBÁD A KÍGYÓK VÖLGYÉBEN

A tengerjáró Szindbád vígan élt Bagdadban, napról napra pompás lakomákat adott barátainak, válogatott ételeket ettek, ritka borokat ittak, hallgatták a zenészek muzsikáját, és gyönyörködtek a táncosnők táncában; mígnem Szindbád szívében egy napon újra fölébredt a vágy, hogy távoli országokat lásson és idegen tájakon kalandozzék. Bevásárolta tehát mindazt, ami az utazáshoz szükséges, aztán holmijával és áruival a legközelebbi tengerparti kikötőbe ment. Ott épp akkor vonták föl egy vadonatúj, kényelmes, karcsú, népes személyzettel ellátott hajó vitorláit. Szindbád gyorsan fölhordatta rá a ládáit, és tengerre szállt.

Sima vízen, derűs időben hajóztak szigetről szigetre, s ahol kikötöttek, köréjük gyűlt a nép; adtak-vettek, csereberéltek, vígan voltak, és hiányt semmiben sem szenvedtek. Így értek egy szép napon egy minden eddiginél szebb és virágzóbb szigetre. A fák roskadoztak a gyümölcs alatt, a madarak gyönyörűen énekeltek, langyos szelek fújdogáltak és édes virágillatot sodortak; csak éppen embert nem láttak sehol. A kapitány horgonyt vettetett, az utasok meg kiszálltak a lakatlan szigetre, ott sétálgattak, szellőzködtek, élvezve az áldott jó időt. Kiszállt Szindbád is; egy ideig a többiekkel sétálgatott, aztán kissé beljebb ment, ember magasságú virágok közt, melyeknek dús kelyhéből szinte füstölt az édes illat. Egészen elbágyadt ettől az illattól, úgyhogy leheveredett egy zöldellő fal alá, s ott csakhamar elszunnyadt.

Egy órát, legföljebb kettőt alhatott; mikor fölébredt, ugyanazon az ösvényen, amelyen jött, visszasétált a partra, hogy ismét hajóra szálljon. De hajónak nyoma sem volt; amíg ő aludt, fölhúzták a horgonyt, s a kedvező szélben elvitorláztak. Őt senki sem kereste, vele senki sem gondolt: ott felejtették a lakatlan szigeten.

Szindbád nagyon elbúsult.

– Jaj nekem, szerencsétlennek – mondta. – Kellett nekem elhagynom fényes bagdadi palotámat, ahol boldogan és gondtalanul éltem! Miért is hallgattam kalandvágyamra, mely mindig bajba sodor! Most itt vagyok, egyes-egyedül, és semmi kilátásom a menekülésre!

Így kesergett magában, majd járkálni kezdett a szigeten, abban a reményben, hátha mégis talál valami élőlényre valló nyomot. De sehol semmi. Még egy utolsó kísérletet tett, fölmászott egy magas fára, s annak a tetejéből körülnézett. Zöldellő fákat látott maga alatt, rengeteg zöld lombot, meg sok-sok virágot, aztán homokpartot, homokzátonyokat, és körös-körül kék tengert a kék ég alatt. Már-már le akart mászni a fáról, amikor a sziget egyik végében valami fehérség keltette föl a figyelmét. Jobban megnézte: olyan volt, mint egy hatalmas fehér kupola.

Gyorsan leereszkedett a földre, és odasietett a különös épülethez. Illetve csak először gondolta róla, hogy talán épület; de aztán már nem tudta, mi lehet, mert ahogy körüljárta, nem talált rajta se ajtót, se ablakot. Nagynak azonban nagy volt: kerek ötven lépés kellett hozzá, hogy körüljárja. Gondolta, fölkapaszkodik a tetejére, hátha ott van valamiféle bejárat. Nekirugaszkodott, de a kupola fala olyan tükörsima volt, hogy nyomban visszacsúszott róla.

A nap lassan alkonyra hajlott, Szindbád meg ült a különös alkotmány tövében, a homokban, és azon töprengett, hogyan lehetne bejutni a belsejébe. Ahogy így töprengett, egyszerre elsötétült körben a világ. Először azt hitte, felhő takarta el a napot. Ezen szerfölött csodálkozott, hiszen az imént még makulátlanul tiszta volt az ég, s felhőnek nyoma sem volt rajta. De hát az ilyen távoli, tengeri vidéken sok minden lehetséges, ezt már korábbi utazásaiból tudta.

Fölállt, kémlelni kezdte a magasságot; akkor látta, hogy nem felhő az, hanem egy óriási madár. Fönt lebegett a magasban, s akkora volt, hogy fél szárnya is elég volt a napot eltakarni. Lebegett, aztán lassan, nagyon lassan ereszkedni kezdett. Most aztán Szindbádnak egyszeriben eszébe jutott, amit más tengerjáró utazóktól hallott: hogy él valahol egy tengeri szigeten egy óriási madár, a rukh madár; kicsinyeit elefántokkal eteti, és a tojása akkora, mint a legszebb bagdadi mecset legnagyobb kupolája. Nem kellet hát sokat töprengenie: nyomban kitalálta, hogy az az óriási, lassan ereszkedő szárnyas a rukh madár, ez a fehér kupola pedig itt előtte nem lehet más, mint a rukh madár tojása.

Mire idáig jutott gondolataiban, a rukh madár már le is szállt, rátelepedett a kupolára, szárnyával befedte, lábát kinyújtotta a földre, és elaludt. Így melengette minden éjszaka a tojását, hogy kiköltse.

Szindbád, amikor látta, hogy a rukh madár alszik, nagyot és merészet gondolt. Letekerte fejéről a turbánját, szétbontotta, megcsavarta, kötelet formált belőle, s ezzel jó erősen odakötötte magát a rukh madár lábához.

„Ha a madár fölébred és elrepül – gondolta magában –,. talán elvisz valamilyen emberségesebb vidékre. Valahová, ahol mégiscsak jobb lesz, mint itt, egyedül.”

Azzal várta, hogy mi lesz. Ébren virrasztott egész éjszaka, elaludni nem mert. A sötétség mind sűrűbb lett, aztán lassan oszladozni kezdett, és az égen megjelent valami rózsaszínes derengés, a hajnal hírnöke. A rukh madár ekkor megmozdult a tojáson, szárnyait nyújtóztatta, majd éles rikácsolással a levegőbe emelkedett. Szindbád pedig ott függött a lábán, a turbánjából csavart kötélen, s olyan magasságban lebegtek, hogy érezte a kelő nap sugarának perzselését.

Így szálltak egy ideig a levegőégben, aztán a madár lassan ereszkedni kezdett, és leszállt egy dombra. Szindbád erőt vett szörnyű félelmén, és gyorsan kioldozta turbánkötelét. Éppen idejében, mert a madár máris föllebbent. Csőréből lógott valami, olyasmi, mint egy hosszú, tekergő kötél; de nem kötél volt, hanem egy óriási kígyó.

A madár vitte a zsákmányt a tenger felé, Szindbád pedig körülnézett. Kopár magaslaton találta magát, mély völgykatlan közepén; a katlan körül magas hegyek álltak, égig érő óriási hegyek, és köztük sehol semmi rés, semmi szoros, semmi hágó.

„Jaj nekem! – mondta magában Szindbád. – Ostoba voltam, maradtam volna inkább a rukh madár tojásának szigetén, ott legalább virágok nyíltak, itt azonban minden komor és riasztó, és se víz nincs, amiből ihatnám, se gyümölcs, amivel éhemet csillapíthatnám. S ott még fölszedhetett volna valamilyen, Allah jóvoltából arra tévedő hajó, itt azonban bizonyosan el kell pusztulnom. Így jár, aki nem bír egy helyen békén megmaradni: mindegyre csak kisebb veszedelemből nagyobbá esik.”

Így siránkozott, és elkeseredésében belerúgott a földbe. A föld, ahol megrúgta, kemény volt és szikrázóan fényes. Szindbád lehajolt, megtapintotta, alaposan megnézte, s látta, hogy szín tiszta gyémánt. Megkapargatta egy kicsit arrább is: ott is kemény volt, ott is

szikrázott, ott is gyémánt volt. Törni ugyan a keménysége miatt nem lehetett belőle, de szerteszét rengeteg kavics hevert, öklömnyi darabok, s az is mind tiszta, nemes gyémánt. Szindbád ettől kissé fölvidult, s elindult, hogy átkutassa a völgyet. Jókedve azonban hamarosan lelohadt, mert a völgy tele volt kígyóval, csak úgy hemzsegett a rengeteg vipera, sziszegtek, tekergőztek, hegyes nyelvüket nyújtogatták, s akkorák voltak, mint egy pálmafa. Többnyire a fák alatt meg a sziklák zugaiban tanyáztak, rejtekhelyeken, mert féltek a rukh madártól és a sasoktól is, melyek a hegyek fölött lebegtek, s ha egy-egy kígyót megpillantottak, nyílsebesen lecsaptak és fölragadták. Szindbád emlékezetében derengeni kezdett, hogy valaha régen hallott valakitől a Kígyók Völgyéről, ahol a rettentő csúszómászók nappal az üregekben lapulnak, éjszakára azonban, amikor nem kell félniük a sasoktól, előkúsznak, és minden élőlényt elpusztítanak.

– Ó, jaj – sírt föl Szindbád –, hát ide jutottam, a világ legiszonyatosabb helyére, a Kígyók Völgyébe! Ég áldjon, hazám, drágalátos Bagdadom, sose látom többet tornyaidat, kupoláidat!

Nem messze barlangot pillantott meg, szűk bejárattal, gondolta, abba behúzódik éjszakára, követ hengerít a nyíláshoz, elzárja a kígyók elől, és még legalább ezt az egyetlen éjjelt életben tölti.

Így is tett; mikor homályosodni kezdett az ég, bekúszott a barlangba, és követ görgetett a nyílásához. Ahogy megfordult, meghűlt benne a vér: hatalmas, kígyó meredt felé a sarokból.

„Végem van!” – gondolta Szindbád, és moccanni sem mert többet. Várta, mikor indul el feléje a szörnyű hüllő, hogy rátekeredjék, összeroppantsa, vagy mérges marásával halálra gyilkolja és lenyelje.

A kígyó azonban nem mozdult. Szindbád lassan megnyugodott; sejtette, hogy a kígyó a tojásán ül, és ha nem ingerli, nem is fog leszállni róla, mert nem hagyhatja kihűlni, amíg a kis kígyó ki nem kel belőle. Ott töltötte hát mozdulatlanul és álmatlanul az éjszakát, a kijárat közelében, a barlang sziklafalához lapulva, s hallgatva azt a

surrogó neszt, amit odakint a zsákmányt kereső, ide-oda tekergő hüllők csúszása, mászása okozott. Végre aztán halvány derengést vett észre a nyílás elé görgetett kő fölött a résben; ebből sejtette, hogy virrad. Abbamaradt a kinti csúszkálás, surrogás és sziszegés is. Szindbád összeszedte minden erejét, megtaszította a követ, és kirohant a barlangból.

Kint világos volt már, a nap éppen akkor emelkedett a hegyek fölé, sugarai betűztek a völgybe, s ott most egyszerre szikrázni kezdett a sok elszórt gyémántkavics. Szindbád először csak egyet emelt föl a földről, és tett a zsebébe, aztán még egyet, majd egy harmadikat is; akármilyen kevés kilátása nyílt is a menekvésre, a kereskedő azért mégiscsak fölébredt benne: szedte a fényes kavicsokat, tömködte őket a zsebeibe, a keblébe, a nadrágja szárába, úgyhogy már alig bírt mozogni. Még egy különösen szép gyémántot látott, lehajolt érte; abban a pillanatban nagy darab véres hús pottyant eléje. Először hátrahőkölt, rémülten jobbra-balra tekingetett, és nem tudta mire vélni a dolgot. Hanem aztán eszébe jutott, amit egyszer réges-régen hallott, a Kígyók Völgyéről.

Azt hallotta, alighanem Bagdadban, az ékszerészek bazárjában, egy vénséges vén kereskedőtől, hogy a világ legszebb gyémántjai a Kígyók Völgyében lelhetők, és vannak vakmerő kalmárok akiket semmi veszedelem sem riaszt vissza: minden kockázatot vállalnak, csakhogy egy-egy szép gyémánthoz hozzájussanak. Megmásszák a völgyet övező hatalmas hegyeket, onnét azonban már nem mernek leereszkedni, a kígyók miatt. Ezért furfangos cselhez folyamodnak: juhokat vásárolnak, leölik, földarabolják őket, s a darabokat lehajigálják a hegyek pereméről a völgybe. A nyers húson mindig megtapad egy-két darab gyémánt. A sasok meg, melyek a völgy fölött lebegnek, kígyóra lesve, megpillantják odalent a véres húst, nagy mohón lecsapnak rá, karmukba ragadják, és fölszállnak vele a hegyre, hogy elköltsék. A kalmárok azonban ott rejtőznek a közelben; ahogy egy-egy sas zsákmányával leereszkedik, előrohannak, nagy lármával, síppal-dobbal elhessentik, s a nyers húsról leszedik a ráragadt gyémántot.

Szindbádnak, ahogy erre visszaemlékezett, mentő gondolata támadt. Turbánjával, mely már egyszer jól bevált kötélnek, erősen mellére kötözte a véres húsdarabot, aztán hanyatt feküdt, és várta a jó szerencsét. Nem kellett sokáig várnia: máris megjelent egy sas, lecsapott, karmába kapta a húst, s a hússal együtt Szindbádot, és zsákmányával fölrepült a hegyre. Ahogy fölért a prédával, előrohantak dobjaikkal és kereplőikkel a kalmárok. A madár elhessent, Szindbád pedig gyorsan leoldotta magáról a húst, és ott állt vérfoltos ruhában az elképedt kalmárok előtt.

– Atyámfiái – mondta nekik –, ne féljetek tőlem, éppolyan ember és éppúgy kereskedő vagyok, mint ti. A rukh madár elhozott a Kígyók Völgyébe, és bizony ott pusztultam volna, ha a sas meg a ti juhhústok jóvoltából föl nem kerülök ide a hegyre. Most aztán örvendezzetek velem együtt szerencsés menekülésemnek.

A kalmárok örvendeztek, de mégsem annyira, mint Szindbád szerette volna.

– Mi az, barátaim – kérdezte –, talán valami bánatotok van?

– Bánatunk éppen nincs – felelték –, csak éppen oda a mai haszon, mert gyémánt helyett embert fogtunk.

– No, azon egyet se búsuljatok! – nevetett Szindbád. – Ez az ember egymaga busásabb hasznot jelent nektek, mintha egy egész nyájra való birka húsát a völgybe dobálnátok.

Azzal előszedte zsebeiből, köntöséből, nadrágja szárából a rengeteg gyémántot. Bőven adott megszabadítóinak, jóval többet, mint amennyit a sasok révén akár egy hónap alatt is szerezhettek volna, s ezen fölül neki magának is maradt még jócskán.

A kereskedők biztonságos szállásán töltötte az éjszakát, aztán másnap reggel útra kelt velük, a Kígyók Völgyével szomszédos ország fővárosába. Ott pár darab gyémántját értékes árukra cserélte; pár darabot ismét másutt váltott be másfajta árukra; sok országot bejárt, sok emberrel megismerkedett, s így, hol eladva, hol

vásárolva, hol csereberélve, végül is hazaérkezett Bagdadba. Még mindig maradt jó néhány öklömnyi gyémántja; azonfölül sok értékes árura tett szert hazafelé vándoroltában: sokkal gazdagabban érkezett meg, mint ahogyan eltávozott. Mikor kipihente fáradalmait, palotájában lakomát rendezett, meghívta rá barátait és rokonait. Finom borokat ittak, válogatott étkeket ettek, muzsika szólt, táncosnők tánca gyönyörködtette a szemet, rózsavizet locsoltak és pálmalevelekkel legyezték a vendégeket, Szindbád pedig elmesélte a lakoma után kalandos utazását, s akik jelen voltak, mind ámultak rajta: a rukh madáron, a Kígyók Völgyén és a tengerjáró Szindbád csodálatos megmenekülésén.

EGY KOSÁR FÜGE

Harun al-Rasid[1], a nagy kalifa egy nap kilovagolt, és találkozott egy nagyon tisztes kinézetű öreg fellahhal,[1] aki éppen egy fügefa elültetésével fáradozott a kertjében. Amikor az igazhitűek ura közelebb ért az öreghez, megszólította:

– Ugyan mondd csak, barátom, miért vesződsz ezzel a fügefával, hiszen arra aligha számíthatsz, hogy megéred amíg termőre fordul, és megízlelheted a gyümölcsét?

– Ó, hatalmas kalifa – válaszolta az ősz szakállú öreg –, Allah megsegíthet, és még az sem lehetetlen, hogy megérem a fügefa termőre fordulását, és megízlelhetem gyümölcsét. De ha mégsem, a fiaim megérik bizonnyal, és élvezik a fügefa gyümölcsét, mint ahogy én is élveztem azokét a fákét, melyeket apám és nagyapám ültetett.

– Hány éves vagy? – kérdezte Harun.

– Százhét – válaszolta az öreg.

– Százhét! – kiáltott fel a kalifa csodálkozva. – Hát igazán kíváncsi vagyok, megéred-e a fügefa termőre fordulását. Ha valóban így történne, kérlek, adj hírt magadról.

Évek teltek el, és Harun teljesen megfeledkezett az öreg fellahról és a fügefáról, amikor egy szép napon jelentik ám neki, hogy egy öreg paraszt kér bebocsátást színe elé, és azt állítja, hogy maga a kalifa parancsolta meg neki, hozzon egy kosár fügét uralkodójának.

A kalifa megparancsolta embereinek, hogy bocsássák be az öreget, és meglepődve látta, hogy ugyanaz az ősz szakállú fellah áll előtte, aki annak idején a fügefa elültetésével vesződött, és most válogatott gyümölcsöket hozott neki ajándékba arról a fáról.

Az igazhitűek ura kegyesen fogadta az ajándékot, maga mellé ültette az öreget a trónra, díszes selyem öltözettel tisztelte meg, és minden egyes fügéért egy-egy arany dénárt adatott neki. Aztán kegyelemmel elbocsátotta.

Amikor az öreg távozott Harun színe elől, a kalifa legidősebb fia, El Mamun megkérdezte:

– Miért gyakoroltál, atyám, ilyen szokatlanul nagy kegyet ezzel a műveletlen paraszttal?

– Fiam – felelte Harun –, maga a nagy Allah gyakorolt kegyet vele, így én sem tehettem mást.

Az öreg fellah boldogságtól ragyogva tért vissza falujába, és az egekig magasztalta az igazhitűek urának kegyességét és jó szívét.

A szomszédjában azonban egy irigy és kapzsi asszony lakott, akit annyira bántott az öreg fellah nagy szerencséje, hogy majd belepusztult az irigykedésbe.

Addig-addig duruzsolt a férje fülébe, míg végül is rávette, menjen el ő is egy kosár fügével a kalifához.

A férfi megunta az asszony állandó zsörtölődését, és bár jó ideig ellenállt neki, végül is a béke kedvéért telerakott egy nagy kosarat fügével, és bebocsáttatást kért Harun al-Rasid palotájának kapuján.

Az ajtónállók megkérdezték tőle, miért akar a kalifa színe elé jutni. A férfiú így válaszolt:

– Az igazhitűek ura messze földön híres pártatlanságáról és igazságosságáról. Nemrégiben oly gazdagon jutalmazta meg egyik szomszédomat egy kosár fügéért, hogy elhatároztam, én is hozok neki egy kosárra valót. Remélem velem is hasonló kegyet gyakorol majd.

Az ajtónállók jelentették a dolgot Harunnak.

Haragra gerjedt erre a dicsőséges kalifa, és megparancsolta szolgáinak, hogy kergessék el az ostobát, és saját fügéivel dobálják meg.

Úgy is történt.

Megszégyenülten és dühösen érkezett haza a férfiú, és elkergette irigy és kapzsi feleségét, aki ilyen nagy szégyenbe keverte.

A NYÚL, A BÁLNA MEG AZ ELEFÁNT

A nyúl egy este a tengerparton kószált, fülelt, szimatolt, csipegette az üde zöld hajtásokat. Ahogy ott sétálgatott, egyszer csak megpillantotta nem messze az elefántot meg a bálnát. Az elefánt a víz szélénél állt, a bálna meg kidugta fejét a vízből, így beszélgettek, igen komolyan.

Több se kellett a kíváncsi nyúlnak. Elbújt egy kő mögé, és kihallgatta a beszélgetésüket.

– Elefánt barátom – mondta fontoskodva a bálna –, te a földi teremtmények között vagy a legnagyobb és legerősebb, én meg a tenger élőlényei között. Ha mi ketten összefognánk szárazföld és tenger uralkodói lehetnénk. Hatalmunk alá hajthatnánk minden élőlényt, és uralkodhatnánk rajtuk.

Tetszett az elefántnak a bálna beszéde. Máris uralkodónak érezte magát, akit mindenki rettegve tisztel, akit mindenki szolgál.

– Pompás gondolat – felelte méltósággal. – Fogjunk hát össze.

Azzal elköszöntek egymástól, a nyúl meg ottmaradt, és töprenkedni kezdett.

„Még hogy uralkodjék rajtunk ez a két szörnyeteg? Azt már nem! Majd én megmutatom, hogy hiába olyan nagyok meg erősek, rajtunk, nyulakon, nem fognak ki!”

Törte a fejét, törte, aztán visszabaktatott az erdőbe. Tudta már, hogyan veszítse össze a két uralkodni vágyó óriást, hogyan védje meg az állatok szabadságát!

Összehívta nyúl-nemzetségét, elmondta, amit hallott, aztán így kiáltott:

– Fonjatok kötelet, igen hosszút, igen erőset, a többit meg bízzátok rám!

Nekiláttak a nyulak, megfonták-sodorták a kötelet, igen hosszút, igen erőset, elkészültek vele hamarosan.

Fogta magát a mi nyúlunk, ment a bálnához, s meghajolt előtte alázatosan:

– Ó, hatalmas úr, tengeri lények legerősebbike! Essék meg a szíved egy gyenge, kicsi lényen!

– Mit kívánsz, gyenge, kicsi lény? – kérdezte gőgösen a bálna.

– Nagy az én bajom! A tehenem bennrekedt a sárban, nem tudom kihúzni, akárhogy is erőlködöm, hiszen gyenge és kicsi vagyok. Megengednéd-e, hogy erős farkadra kössem ezt a kötelet?

Gondolkodott a bálna, aztán bólintott:

– Jól van. Kösd.

A nyúl rákötötte a hosszú, erős kötelet a bálna farkára, és azt mondta:

– Most pedig, hatalmas úr, elmegyek és a kötél másik végét rákötözöm a tehenem szarvára. Aztán majd ha füttyentek, rántsd meg és húzd, ahogy csak bírod!

Aztán az elefánthoz futott a nyúl, alázatosan meghajolt előtte is. Elpanaszolta neki is, mi történt a tehenével, és reménykedve kérdezte:

– Nem esik-e meg a szíved a gyenge és kicsi lényen, aki előtted áll? Megmentenéd-e a tehenemet? Hiszen az a tehén minden vagyonkám!

– Hogy menthetem meg, beszélj, gyenge és kicsi lény!

– Engedd meg, hogy erős farkadra kössem ezt a kötelet! – kunyerált a nyúl. – Elég, ha csak egyszer megrántod, s már ki is húzod a tehenemet a sárból!

Az elefánt kegyesen megengedte, s megígérte, hogy ha a nyúl fütty ént, megrántja a kötelet.:

Szaladt a nyúl, összehívta pajtásait, fölmentek egy magas dombra, ahonnan jól láthatták a bálnát is meg az elefántot is. Aztán a nyúl füttyentett egyet.

Nem látott még olyat senki, amióta világ a világ, amit a nyulak láttak a dombtetőről! Nekihuzakodott az elefánt – erre, nekihuzakodott a bálna – amarra. Megfeszült a kötél, azok ketten meg tapodtat se jutottak előre. Nem értette sehogy a két óriás.

– Igen nehéz ez a tehén! – dörmögte az elefánt. – Ennyi erővel ki lehetne rántani gyökerestül egy nagy fát.

Trombitált egy keserveset, s még jobban húzta. Érezte a bálna, s azt mondta magában:

– Az az átkozott tehén a föld alá akar bújni. No, de rajtam nem fog ki!

Még mélyebbre merült a vízbe, s nagyot rántott a kötélen.

Húzták, rángatták, erőlködtek, a nyulak meg a hasukat fogták nevettükben, ahogy elnézték a dombtetőről a két lihegő óriást.

Az elefánt, hogy jobban húzhassa, még egypárszor átcsavarta a kötelet az ormányán, nagyot rántott rajta, és kirántotta a bálnát a vízből. Akkor meg a bálna huzakodott neki, és visszacsobbant a tengerbe.

Jó darabig folyt ez így, mind jobban erőlködtek és mérgelődtek az óriási állatok. Az elefánt végül már olyan sokszor átcsavarta ormányán a kötelet, hogy odaért a víz széléhez. Ott aztán összebotlott a bálnával. Csodálkozva meredtek egymásra, nem hittek a szemüknek.

– Hát te húztál engem? – trombitált egy dühöset az elefánt.

A bálna háborogva üvöltötte:

– Azt hitted, erősebb vagy nálam? No, majd megtanulod, hogy akad nálad erősebb is!

Még jobban nekidühödtek, s húzták tovább nagy erőlködve a kötelet. De nem sokáig. Nagy reccsenést hallottak a nyulak – elszakadt a kötél. A bálna betoccsant a tengerbe, mintha egy óriási szikla gördült volna belé. Az elefánt meg felbukfencezett, háromszor is átbucskázott a fején.

Így váltak el, s nem is találkoztak soha többé. Dúltak-fúltak, gyűlölködtek egymásra.

A nyulak pedig még az unokáiknak is mesélgették a híres esetet, hogyan szedték rá a két óriást, akik hatalmuk alá akarták hajtani a szárazföld és a tenger állatait.

AZ OKOS KAKAS

Volt egyszer egy kakas. Jártában-keltében felcsípett egy búzaszemet. Egy asszony a közelben kölest őrölt éppen, a kakas odaszaladt és megkérte, őrölné meg neki a búzaszemet. Az asszony nevetett, és teljesítette a kérését.

A kakas elvette a lisztecskéjét, és követelni kezdte a szem búzát.

– De hiszen már odaadtam a lisztet! – felelt az asszony.

– De én adtam neked egy szem búzát és te nem adtad vissza! – erősködött a kakas.

Végül az asszony adott neki egy marék lisztet, hogy megszabaduljon tőle, és elkergette. A kakas fogta a lisztet, és odaadta egy asszonynak, aki éppen dagasztott. Kérte, hogy süsse meg neki kenyérnek. Az asszony megtette. Amikor kisült a kenyér, a kakas visszakövetelte a lisztet, amit adott. Addig zaklatta az asszonyt, amíg az bosszúságában egy második szelet kenyeret adott neki, csakhogy megszabaduljon tőle. A kakas továbbállt. Egyszer csak meglátott egy csoport embert, éppen ástak. A kakas felajánlotta nekik a kenyerét, el is fogadták és megették jóízűen. Akkor a kakas követelte az árát. Az embereknek biz nem volt egy megveszekedett krajcárjuk sem, azt hitték, ingyen adja. Végül, hogy nyugtuk legyen tőle, adtak neki egy marék hagymát. A kakas továbbállt. Felsétált a dombok közé, s ott kecskepásztorokat talált. Felajánlotta nekik a hagymáját. Azok távol éltek a lakott helytől, örömmel kaptak a ritkaságon. Mihelyt megették, a kakas előállt szokásos követelésével. Végül kicsikart az emberekből egy fiatal gödölyét, mivel egyebük nem volt. Tovább vándorolt a hegyekben. Egyszer csak tevepásztorokra akadt. Mohón kaptak a kis gidán, s megették íziben. A kakas addig hangoskodott, amíg egy fiatal tevét kapott. Peckesen hajtotta maga előtt, le egy távoli völgybe. Itt

összetalálkozott parasztokkal, akik bivallyal szántottak. Felkínálta nekik a tevét. Azok kapva kaptak a ritka ínyencfalaton, megsütötték és megették. A kakas kérte a fizetségét.

– Nem akarom, hogy szégyenben maradjatok! – mondta. – Meg aztán, ha valaki meglátja a teve csontjait, tudja, hogy nem a sajátotok volt. Még azt gondolná, hogy loptátok.

Addig rágta a fülüket, míg odaadtak neki egy bivalyt. A bivallyal beállított egy szegény ember házába, akinek nagy családja volt. Megkérte, hogy készítsen neki lakomát. Nosza, leölték a bivalyt, megsütötték, és nekiláttak derekasan.

Akkor a kakas előállt és a bivalyt követelte:

– Nem tudom, mit tettetek vele. Csak annyit tudok, hogy egy pompás, hízott bivalyt hoztam ide, és anélkül el nem megyek innét.

Így erősködött és követelőzött. Mit volt mit tenni? Pénzük nem volt, a kakas meg csak lármázott.

– Mit tegyek, én szegény ember – kérdezte a házigazda –, akinek csak a két keze meg a sok gyermeke van?

– Add nekem a lányod! – mondta a kakas. Azzal kiválasztotta a legszemrevalóbbat közülük. Így a csöppnyi állat, akinek nem volt egyebe, csak egy szem búzája, szépséges menyasszonyt szerzett. Víg danolászással vonult el:

Kikéri ku!

Én vagyok az okos kakas

Ezt ügyesen megcsináltam,

Egy szem búzára akadtam,

A búzaszem hozott lisztet,

Lisztecske hozott kenyérkét,

Kenyérke hozott hagymákat,

Hagymák hozott kis gidát,

Gida hozott kövér tevét,

Teve hozott erős bivalyt,

Erős bivaly szép menyasszonyt!

A FÉLFIÚ

Élt egyszer egy ember. Volt neki egy felesége, de gyereke nem volt. Néhány év múlva második feleséget vett, de akkor sem lett gyermeke. Harmadik feleséget vett, de csak hiába várt gyermekre. Fogta magát, elment egy bölcs sejkhez, hogy tanácsot kér.

– Adj mindhárom asszonynak egy-egy almát, és várj csak, mi történik! – mondta a bölcs.

Úgy is tett, vett mindegyiknek egy-egy almát. Az almák olyan kívánatosak voltak, hogy gondolta, ő maga is beléjük kóstol. A harmadik almát meg is osztotta legidősebb feleségével, mivel úgy gondolta, éppen elég egy felet is elpocsékolni rá.

Telt-múlt az idő, s mind a három asszonynak született egy-egy fia. A legidősebb asszony gyermekének azonban csak fél füle, fél szeme és fél szája volt. Amint felcseperedtek, a két ép fiú puskát követelt, a Félfiú csak bodzapuskát. Később a kettőnek korbács kellett, neki meg csak egy síp. Még később a kettő lovat akart, ő meg beérte egy hitvány juhocskával is.

Történt egyszer, hogy mindhármójukat elküldték apjuk nyájával egy távoli legelőre. Mikor már jó messzire voltak otthonuktól, összetalálkoztak egy öreg-öreg asszonnyal. Szíves szóval meghívta őket a házába, ízes ételt tett elébük, aztán így szólt:

– Ugyan, fiacskáim, miért mennétek tovább? Maradjatok itt éjszakára, aztán majd virradatkor útra kelhettek a nyájjal.

A két fiú szíves örömest beleegyezett, a Félfiú azonban tudta, hogy ez biz egy boszorkány, aki tüstént fölfalja őket, mihelyt elalszanak. A boszorkány finom derékaljakat, puha dunnákat hozott nekik, hogy jól aludjanak. A Félfiú azonban azt mondta, hogy ő nem igényel ilyen kényelmet, és inkább alszik egy köteg rőzsén, egy másikat meg magára borít takarónak. Így el is kerülte szemét az álom. Amikor minden elcsendesedett, felkelt és így szólt bátyjaihoz:

– Meneküljünk, amíg nem késő, ha kedves az életünk!

Bátyjai tüstént engedelmeskedtek, mert tudták, hogy Félfiúnak mindig helyén van az esze.

Amikor a vén boszorkány felébredt és észrevette, hogy vacsorája elillant, éktelen dühbe gurult. Kapta magát, vett egy kis zabot, fölment a közeli dombtetőre, és elkezdte csalogatni a lovakat a finom eleséggel. A szegény párák az éhségtől egészen elgyötörtek voltak, a fiúk nem tudták őket visszatartani. Mit tehettek egyebet, leugrottak a lovakról, és gyorsan ráültek a Félfiú juhocskájára. Az szedte a lábát, és épségben hazavitte őket. Néhány hét múlva azt mondja a Félfiú a testvéreinek:

– Mit szólnátok hozzá, ha elhoznám nénéteket, a boszorkát?

Testvérei kinevették és intették, hogy maradjon csak itthon.

– Én bíz eltökéltem, hogy megyek – mondta a Félfiú. – Figyeljétek csak meg, mit teszek!

Vett egy zsákot, a zsákba bele egy szép kis gyönge bárányt, a zsákot a vállára kapta, és rápattant a juh hátára. Csakhamar a boszorkány tanyájához érkezett, s nyájas beszédbe elegyedett vele. A boszorka tüstént megszimatolta a bárányt, és kérdezte, hogy mi van a zsákban.

– Egy kis ajándék, kedves néném – felelte a Félfiú –, hálából hoztam vendégszeretetedért.

Megoldotta a zsák száját – ugyancsak mély zsák volt –, a boszorka meg mohón bedugta a fejét meg a vállát, hogy megragadja a bárányt. Félfiúnak sem kellett több, hirtelen meglökte, a zsákot bekötötte, és vállára dobta. Útközben meg-megbökte az öreg csontot egy hosszú tüskével, hogy megbizonyosodjon felőle, csakugyan ott van-e. Ahogy mentek, a boszorka egyre dühösebb lett.

– Engedj ki! – rikoltotta. – Ha kiengedsz, neked adom mindazt, ami a felső malomkő alatt van. De a fiú így szólt:

– Van eszembe! Majd elveszem magam!

Kis idő múlva újra megszólalt a boszorka:

– Engedj ki, neked adom azt, ami az agyagköcsög alatt van.

A fiú csak nevetett:

– Majd bolond leszek! Úgyis minden az enyém lesz!

– Eressz ki! – rimánkodott a boszorka – neked adom mindazt, ami a kemence alatt van.

– Majd bolond leszek – vágott vissza a fiú –, mindent elveszek, ne félj!

A boszorkány tehetetlen dühében végső erőfeszítést tett, hogy kiszabaduljon, a nyakát szegte, és kiadta a lelkét.

Amint a Félfiú hazaért, kinyitotta a zsákot, kifordította a boszorkát az ajtó elé, és előkiáltotta a többieket:

– Gyertek, gyertek, itt a nénétek, nézzétek meg!

Akkor kapta magát, visszament a boszorkány tanyájára, benézett a kemence alá, a köcsög alá és a malomkő alá. Töméntelen aranyat talált, dúsgazdag ember lett. Szépséges feleséget vett, sok fia született, kövér tevenyájat legeltetett. Pompás lovakat ajándékozott testvéreinek, magának meg vett egy gyönyörű mént.

Bizony az ész elsőt csinál az utolsókból is!

ALI BABA ÉS A NEGYVEN RABLÓ

Élt valaha réges-régen, a messzi Perzsiában, Khoraszán városában két testvér, az egyiket Kászimnak hívták, a másikat Ali Babának. Mikor apjuk meghalt, megosztoztak a csekélyke örökségen, aztán megnősültek: Kászim gazdag lányt vett feleségül, Ali Baba szegény lányt. Kászim attól fogva nagy bőségben élt, volt szép háza, tágas telke, dús kertje, teli istállója, boltot is nyitott a bazárban, s abban mindenféle drágaságot árult, pompás szőnyegeket, ékes kelméket, ritka, illatos fűszerszámokat, s az üzlet olyan jól ment, hogy Kászimékhoz csak úgy dőlt a pénz.

Bezzeg szegény Ali Baba, viskójában a szegény asszonnyal, azt sem tudta, hogyan keresse meg a mindennapra valót. Tűnődött, töprengett, emésztette magát, s mert még maradt valamicske pénze az apai örökségből, elhatározta, hogy azon vesz három szamarat meg egy fejszét, kijár az erdőbe fát vágni; amit vág, haza fuvarozza a három szamáron, s eladja a piacon; ebből majd csak megélnek valahogy.

Így is történt, Ali Baba megvette a szamarakat meg a fejszét, s attól fogva kijárt fát vágni az erdőbe. Rengeteg nagy erdő volt egy hegynek az oldalában, vághatta volna benne ítéletnapig a gallyat, akkor is maradt volna másnapra.

Egy reggel megint fölkerekedett, s ahogy a hegy derekára érve letekintett, porfelhőt vett észre odalent, aztán a porból lovas csapat bontakozott ki, s egyenest a hegyre tartott, egyenest arrafelé, ahol Ali Baba állt. Csupa marcona ember volt, katonaféle, állig fegyverben, karddal, íjjal, lándzsával. Érthető, ha Ali Baba igen

megijedt, három szamarát beterelte egy közeli, sűrű bozótba, ő maga meg fölkapaszkodott egy lombos nagy fára, elbújt az ágak közt, s onnét lesett lefelé, lélegzetfojtva.

A lovasok épp alatta táboroztak le. Leszálltak a lóról, abrakos zsákot vetettek a nyakába, lecsatolták a nyereg mellől a tarisznyájukat, s annak rendje és módja szerint fölsorakoztak. Ali Baba megszámolta őket: negyvenen voltak, élükön a vezér a negyvenegyedik, és csak rájuk kellett nézni, nyomban lerítt róluk, hogy nem tisztességes katonák, hanem rablók. A vezér intett, erre megindultak, egy közeli sziklafal felé, s ahogy a vezér félrehárította a borostyánt, látszott, hogy vasajtó nyílik a sziklafalban.

Ali Baba kimeresztette a szemét, hegyezte a fülét: egyszer csak hallja, hogy a vezér azt kiáltja: „Szezám, nyílj ki!”

Hát ez meg mit akar ezzel a szezámmal, gondolta, mert a szezám nem más, mint olyasféle gabonafajta, mint a búza meg a rozs meg a zab; de nem ért rá sokat gondolkodni, mert abban a pillanatban, ahogy a vezér elkiáltotta a „szezám, nyílj ki”-t, kinyílott a sziklafalban a vasajtó. Elsőnek a vezér lépett be rajta, aztán nyomában, libasorban a negyven rabló, vállán mindegyik azzal a tarisznyával, amit az imént a nyerge mellől leakasztott. Igen súlyos tarisznyák voltak, mert csak úgy görnyedezett alattuk a negyven tagbaszakadt ember. Bemasíroztak a vasajtón, s mikor mind odabent voltak, az ajtó bezárult mögöttük.

Ali Baba lapult a fán, várta, mi történik. Egy darabig nem történt semmi, csak a lovak harapták az abrakot, aztán kinyílt az ajtó, kijöttek sorban a rablók, üres tarisznyával a vállukon; levették a lovak nyakából az abrakos zsákocskát, nyeregbe pattantak és elvágtattak.

Mikor már a poruk se látszott, Ali Baba lekúszott a fáról, odaóvakodott a vasajtóhoz, és azt mondta: „Szezám, nyílj ki!”

Az ajtó kinyílt. Ali Baba belépett, s az ajtó becsukódott utána. Az első pillanatban azt sem tudta, hol van, akkora volt odabent a

csillogás-villogás. Szeme azonban hamarosan hozzászokott a sokfajta fényhez, s akkor, ahogy körülnézett, látta, hogy egy barlangba került, a fényesség meg a barlangban fölhalmozott kincsekből, aranyból, ezüstből, drágakövekből árad. Elindult, egy másik barlang-teremben selymeket, drága kelméket talált, végszámra fényes tafotát meg bársonyt, s volt ott egy asztal is, megrakva sokféle jó falattal. Ali Baba alaposan megnézett mindent, aztán munkához látott. Kihordott annyi zsák aranyat, amennyi a szamaraira fért, szaporán mondogatva közben a „szezám, nyílj ki”-t, fölvetette a szamarakra a zsákokat, a zsákok tetejére meg, hogy leplezze őket, fát rakott, s nagy vidáman indult haza a leszálló alkonyattal.

Otthon bekötötte a szamarakat az istállóba, bevitte a zsákokat a házba, jól bereteszelte a ajtót, aztán fogta az egyik zsákot, s odadobta a felesége elé. Az asszony megnézte, mi van benne, s elsápadt a rémülettől.

– Szentséges ég, honnét szerezted ezt a kincset? Kit öltél meg érte? Jaj nekem, végünk van, ennyi arany nem lehet bűn nélkül, akasztófára jutunk mindahányan!

Ali Baba hallgatta egy ideig a jajveszékelést, aztán elnevette magát-

– Sose félj te attól – szólt –, hogy én aranyért bűnbe keveredem.

Azzal elmondta az asszonynak, mint járt, mit látott, s honnét az arany. Most aztán azon töprengtek, hogyan rejtsék el a kincsüket, hogy a szomszédság neszét ne vegye, és gyanúba ne kerüljenek a hirtelen jómód miatt. Elhatározták, hogy elássák a zsákokat: hanem az asszony előbb mindenáron tudni szerette volna, mit nyom az arany. Vékájuk azonban, amivel megmérhetnék, nagy szegénységükben nem volt. Átszaladt hát Kászimékhoz, kölcsönkérte sógornőjétől a vékájukat. Meg is kapta; csakhogy a sógorasszonynak igen fúrta az oldalát, miféle gabonát akarnak vékával mérni ezek az éhenkórász Ali Babáék, ezért észrevétlenül

bekente viasszal a véka alját, hogy abból, amit mérnek vele, megtapadjon egy-két szem a viaszban.

Persze ami megtapadt, nem mag volt, hanem egy darab arany abból a tíz vékányiból, amit Ali Babáék elástak éjjel a kertjükben. Kászimék meg – mert az asszony alig várta, hogy az ura hazatérjen a boltból, s amint meglátta, már mesélte is neki a vékában talált aranyat – Kászimék meg, mondom, egész éjjel azon tanakodtak, honnét lett Ali Babáéknak annyi aranyuk, hogy vékával kell mérni.

Kászim, mihelyt megvirradt, átsietett az öccséhez.

– Sosem hittem volna rólad, hogy ilyen zsugori ember vagy – mondta neki szemrehányólag. – Szegénynek mutatod magad, és közben fölvet a pénz. Ne is tagadd – mondta –, íme itt a bizonyíték: ezt leltük a vékában, amit tegnap kölcsönkértél.

Fölmutatta az aranyat, s Ali Baba ebből érthette, hogy hiába volna minden titkolódzás. Elbeszélte hát Kászimnak, hogyan leste ki a rablókat, hogyan hatolt be a barlangba, hogyan hozta haza a kincset, s milyen csodálatos gazdagságot rejt a vasajtó.

– És most, kedves bátyám – mondta végül – szíves örömest megosztom veled, amihez így hozzájutottam, járjunk jól vele mind a ketten: amit szereztem, s amit még szerzek, annak fele legyen a tiétek.

Kászimnak azonban nem tetszett az alku, mindenáron maga akart a barlangba menni; elfogta a kapzsi mohóság, alig várta, hogy alaposan megrakodhassék. Utóbb még a helytartóval is fenyegetődzött, hogy jelentést tesz neki a dologról, Ali Baba azonban a szavába vágott.

– Sose fenyegess te engem, édes bátyám, mert ha te magad akarsz a barlangban szerencsét próbálni, én ugyan nem állok utadba.

Kioktatta hát Kászimot, mit kell tennie, mit kell mondania. Kászim meg tíz, ládákkal rakott öszvért vitt föl a hegyre, kora hajnalban indult, és nem sokkal napkelte után meg is érkezett a sziklafal elé, megtalálta az ajtót, rákiáltott, hogy „szezám, nyílj ki”, az ajtó kinyílt, és Kászim belépett a barlangba.

Odabent egyszeriben káprázni kezdett a szeme a rengeteg kincstől, azt se tudta, hová nézzen, mihez kapjon, mit szeressen inkább: a pompás kelméket-e vagy a csillogó ékköveket. Nagy mohósággal szaladgált ide oda, teremről teremre, és csak azt sajnálta, hogy nem vihet mindent magával. Végül is talált egy üres tarisznyát, azt megtömte gyémánttal, hogy majd az lesz az első rakomány. Hanem a csukott ajtó előtt egyszerre megtorpant, s meghűlt benne a vér a rémülettől: nem jutott eszébe a varázsszó, a nagy kapzsi kapkodásban kiment az eszéből. Nyílj ki, nyílj ki, gondolta, és hebegett, és törte a fejét, hogy miféle gabonanevet is kell elébe tennie, mondott búzát, rozsot, árpát, mondott nagy kínjában még konkolyt is, csak éppen szezámot nem mondott, az ajtó pedig nem nyílott ki semmi másra, csak erre az egyetlen szezámra.

A pórul járt Kászim először átkozódott, aztán siránkozott, s végül már csak ült a gyémántos zsákon kétségbeesetten, és várta, mi lesz vele.

Közben megjöttek a rablók, megpillantották a tíz málhás öszvért, s nyomban sejtették, Hogy fölfedezte valaki a rejtekhelyüket.

Fölsorakoztak, karddal, dárdával, aztán a vezér az ajtóhoz állt, és elkiáltotta, hogy „szezám, nyílj ki!” Kászim odabent hallotta a mozgást, hallotta a kiáltást; azt gondolta, ahogy az ajtó nyílik, kiugrik, és megpróbál hanyatt-homlok menekülni.

A vezér mellett el is iszkolt, de negyven állig fegyverzett rablóval mégse boldogulhatott. Leszúrták, a vezér pedig fölnégyeltette, és oda akasztatta a barlang bejáratába, közvetlenül az ajtó mögé, elrettentő például.

Otthon Kászimot egyre nagyobb aggodalomban várta a felesége. Át-átszaladt Ali Babához, Ali Baba meg azzal nyugtatgatta, hogy nyilván alaposan megrakodik, s ezért marad oda olyan sokáig. Hanem mikor eltelt nemcsak az egész nap, hanem az egész éjszaka is, és Kászimnak még híre-hamva sem volt, Ali Baba engedett sógornője könyörgésének, s elindult a három szamarával, kezében a fejszével, megnézni, mi van a bátyjával.

Már hogy nem találta az öszvéreit – mert azokat a rablók világgá zavarták – már az is aggodalommal töltötte el. Hát még amikor vérnyomokat látott a vasajtó előtt! Elmondta a szezámot, kinyílt az ajtó: ott volt mögötte fölnégyelve a nyomorult Kászim.

– Ó, te szerencsétlen bátyám! – sóhajtotta Ali Baba. Keresett egy gyönyörű szép kelmét, abba burkolta a felnégyelt testet; ezt tette az egyik szamárra, a másik kettőt megrakta arannyal, s ezt is, azt is fával tetézte, takaróul, aztán nagy búsan hazament, lepakolta otthon az aranyat, a holttesttel meg bekopogott Kászimék házába.

Volt Kásziméknak egy szépséges rabszolgalányuk, bizonyos Mardzsána, akinek szépségénél csak az okossága volt nagyobb; ez nyitott ajtót Ali Babának.

– Nagy baj van – mondta Ali Baba a lánynak. – Gyere velem, szükség van az eszedre.

Fölmentek Kászim feleségéhez, s Ali Baba mindent elmondott neki.

– Ne sírj, ne jajgass – figyelmeztette. – Nem kell fölhívni a szomszédok figyelmét. Éhen nem fogsz veszni, légy nyugodt, Ali Baba, amíg él, gondoskodni fog szerencsétlen bátyja özvegyéről. Inkább azon törjük a fejünket, hogyan temessük el föltűnés nélkül ezt a boldogtalant.

– Arról majd én gondoskodom – mondta Mardzsána.

Másnap reggel elment a szomszéd utcába egy vénséges vén, gyógyító bölcshöz.

– Jaj, hákim – mondta neki –, adj valami nagy betegnek való kenőcsöt, igen oda van a gazdám.

A bölcs sajnálkozott, jobbulást kívánt, és kiadta a kenőcsöt.

Másnap reggel Mardzsána újra bezörgetett hozzá.

– Jaj, hákim, adj valami halódóknak való orvosságot, végét járja a gazdám.

– Hát nem használt a kenőcs! – sajnálkozott a bölcs, és kiadta a gyógyszert.

Ali Baba pedig abban a két napban, Mardzsána tanácsára, minduntalan megjelent Kászimék házánál, gyászos képpel jött, még gyászosabbal távozott, s amikor az utcán kérdezgették, mi baja, nagy sóhajtva válaszolta:

– Nem hinném, hogy szegény bátyám megérje a holnapot.

Annak a bizonyos holnapnak a hajnalán, még szinte hajnal előtt, a legelső szürkülettel Mardzsána elindult a város túlsó felére, a bazárba, ahol egy Musztafa nevű foltozóvargának volt a műhelye. Ez a Musztafa igen korán kelő ember volt, nagy fejű, hunyori és vénséges vén már, de akármilyen vén volt is, azért a napkelte mindig a műhelyben találta. Most is ott volt, s rajta meg Mardzsánán kívül, senki sem volt még ébren a városban.

Mardzsána azzal kezdte, hogy egy aranyat csúsztatott az öreg markába.

– Mit kívánsz, rabnők rabnője? – kérdezte Musztafa barátságosan, mert az arany jó kedvre hangolta.

– Semmi mást – mondta Mardzsána –, mint hogy gyere velem, hozz magaddal fonalat, tűt, s végezz el egy bizonyos munkát; de

engedd meg, hogy bekötött szemmel vezesselek oda.

– Ha tisztességes cselekedetről van szó, örömest megteszem – mondta Musztafa –, de ha vétkes dologra akarnál rávenni, rossz helyen kereskedel.

– Hogy akarnálak rávenni vétkes dologra! – mondta Mardzsána, és egy második aranyat csúsztatott az öreg markába.

– Látom – mondta Musztafa –, hogy becsületes járatban vagy. Mehetünk.

Fogta a varrószerszámait, bezárta a műhelyét, Mardzsána pedig bekötötte kendőjével a foltozóvarga szemét, kézen fogta, és vezetni kezdte, nem a legrövidebb úton ugyan, hanem különféle kerülőkkel, hogy az öreg minél kevésbé ismerje ki magát. Mikor Kászimék házába értek, bevitte Musztafát abba a sötét szobába, ahol a fölnégyelt holttest feküdt, levette szeméről a kendőt, s így szólt:

– Ezt a holttestet kell egybevarrnod, mintha egy darabból lenne, és ne lássék rajta, hogy fölnégyelték.

S egy harmadik aranypénzt csúsztatott a kezébe.

Musztafa vakarta a fejét, gondolkodott, az aranyat mindenesetre eltette, s azt mondta magában: egy embert fölnégyelni gaz dolog, de a négyből újra eggyé forrasztani bizonyára nagy irgalmasság, amiért senki sem emelhet ellenem vádat.

Azzal munkához látott. Mikor elkészült vele, Mardzsána ismét kendőt kötött a szemére, és különféle kerülőkkel visszavezette a bazárba, a műhelyéhez. Ott levette szeméről a kendőt.

– Nem láttál semmit, nem hallottál semmit, nem beszélsz semmiről.

Ismét adott neki egy aranyat és hazasietett. Még mindig igen korán volt, még mindig nem járt az utcákon senki. Otthon

megmosdatta a halottat, szépen fölöltöztette, ágyára fektette, aztán Ali Babáért küldött, és beszámolt neki róla, mit végzett.

– Most aztán nyilvánosságra lehet hozni Kászim halálát.

Volt nagy gyász, szomorúság; Kászimot megsiratták, aztán annak rendje és módja szerint, illendő pompával eltemették.

Nem ment veszendőbe Kászim boltja sem. Volt Ali Babának egy Mohammed nevű, lassacskán legénysorba érő fia. Ez eddig kereskedő mellett inaskodott, úgy tanulta a kereskedés mesterségét. Most kivették a kereskedőtől, beültették a boltba, és rá bízták az üzletet. Mohammed ügyes fiatalember volt, és keze alatt tovább virágzott a megboldogult Kászim bazárja.

A rablók meg, miután Kászimot fölnégyelték, úgy gondolták, most már semmi veszedelem nem fenyegeti többet a rejtekhelyüket. Folytatták a mesterségüket, utas embereket támadtak meg, karavánokat fosztottak ki, s amikor jócskán fölgyülemlett náluk a zsákmányt, visszatértek a barlanghoz. Ám ahogy a vezér varázsszavára az ajtó kinyílt, tüstént látták, hogy valaki járt ott: nyoma sem volt a fölnégyelt testnek. A vezér éktelen haragra gerjedt, mert nyilván láthatta: titkuknak nemcsak ez az egy ember volt birtokában, s még nagyobb lett a haragja, amikor észrevette, hogy megint jókora tömeg kincsüknek lába kelt. Összehívta hát a rablókat, és így szólt hozzájuk:

– Halljátok, vitézeim! Aki ide bemerészkedett, azt a múltkor alaposan elintéztük. Csakhogy ennek az embernek társai is vannak; azóta is jártak itt, és nemcsak a holttestét vitték el, hanem a kincsünket is megdézsmálták. Ezt pedig nem lehet tovább tűrni. Ki kell nyomozni ellenségünket. Meg kell tudni, nem temettek-e el a napokban meggyilkolt embert a környéken, nem gazdagodott-e meg valaki egyik napról a másikra a városban. Az ilyesmi nem szokott titokban maradni, s a szóbeszéd nyomra vezethet. Van-e köztetek, aki vállalkozik erre a föladatra? Ha sikerrel teljesíti és nyomára jut ellenségünknek, nagy jutalmat és magas rangot kap tőlem. De ha

kudarccal jár, ezzel csak azt bizonyítja, hogy mihaszna fickó, és nem érdemel mást, mint hogy a fejét vegyék.

Egy pillanatig csönd volt, aztán előlépett egy hatalmas, vállas, vakmerő rabló, és kijelentette, hogy ő vállalja a dolgot.

Másnap hajnal előtt el is indult, álruhában. Már jóval napkelte előtt ott állt a város kapujában, s ahogy az őrök a kaput kinyitották, nyomban belépett, s ment egyenest a bazár felé; gondolta, ott sok nép jön össze, s aki a fülét hegyezi, ilyen helyeken tudhatja meg leginkább, amire kíváncsi. Az utcákon még nem járt senki, Musztafa, a foltozóvarga azonban már ott tett-vett a műhelyében. A rabló egyenest hozzá ment, illendően köszöntötte, és mézes-mázos szavakkal dicsérte szorgalmáért.

– El is kel a szorgalom – dünnyögte az öreg –, mert anélkül könnyen fölkopik manapság az ember álla.

– Pedig nagy fáradság lehet neked – hízelgett a rabló –, öreg ember létedre ilyen hajnalok hajnalán munkába állni. Még alig pitymallik, nem is értem, hogyan bírsz tűvel, fonállal bánni ebben a homályban. Jó szem kell ahhoz, a tiéd meg már bizonyára gyenge.

– Hogy az én szemem gyenge? – kapta föl Musztafa a fejét. – Hát tudd meg: olyan gyönge a szemem, hogy a múltkor, sötét szobában úgy összevarrtam egy fölnégyelt embert, mintha sose vágták volna széjjel!

Megörült a rabló, most már csak a helyet akarta tudni, ahol az összevarrás történt. Kérdezte is, de az öreg csak a fejét rázta.

– Nemcsak a szemem jó, hanem a nyelvemre is tudok vigyázni – mondta, és úgy tett, mintha nem érdekelné többé, csak az a szandál, amelyet éppen javítani akart.

– Látom, hogy derék ember vagy – folytatta a rabló, és egy aranyat nyomott az öreg markába. – Ebből is láthatod, mennyire igaza van a bölcs mondásnak, hogy hallgatni arany. Csak hallgass is

tovább, énnekem kisebb gondom is nagyobb, mint hogy szóra bírjalak. Legföljebb arra kérnélek – s egy újabb aranyat vett elő –, vezess el engem arra a helyre, ahol az a bizonyos összevarrás történt; igen kíváncsi volnék a házra, ahol ilyen csodálatos dolgok mennek végbe.

– Jó, jó – motyogta az öreg, és zsebre tette az aranyat –, ha beszélni nem kell, akkor esetleg elvezethetlek; csak az a baj, hogy magam sem tudom az utat. Hanem megpróbálhatjuk: kösd be a szememet, akkor talán odatalálok, mert mintha emlékezném rá, merre kanyarogtunk.

Úgy is történt, a rabló kendőt kötött az öreg szemére; az kézen fogta a rablót, aztán elindultak, jobbra kerültek, balra fordultak, jobbra kerültek, s egyszer csak ott álltak Ali Baba háza előtt.

– Ez az – mondta Musztafa.

A rabló levette róla a kendőt.

– Ismered ennek a háznak az urát? – kérdezte.

– Nem – felelte az öreg. – Nem vagyok ismerős errefelé, az én boltom a város túlsó felén van.

– Jól van – mondta a rabló, és egy harmadik aranyat adott neki. – Mehetsz a dolgodra, a nagy Allah áldása kísérjen.

Musztafa azt gondolta, ez a nap is jól kezdődik, csörgette zsebében a három aranyat, és sietett vissza a műhelyébe. A rabló meg ott állt a néptelen utcán, nézte a házakat: egyforma volt az egész sor, minden kapu, minden fal, minden kerítés. Hogy fog ő ide visszatalálni? Hogy vezeti ide a cimboráit? Gondolt egyet, krétával megjelölte a kaput. Most aztán semmiképp sem fogom elvéteni, mondta magában, azzal sarkon fordult, s amilyen sebesen csak bírt, sietett vissza, föl a hegyre, hogy beszámoljon sikeres kémlelő útjáról a vezérnek.

Az megdicsérte ügyességéért, összehívta csapatát, és közölte velük haditervét:

– Holnap bemegyünk a városba, öltözzetek szegény embernek, fegyvereteket rejtsétek a ruhátok alá. Egyenkint megyünk be, mindenki más úton, s majd a mecsetben gyülekeztek. Én ezzel a társunkkal még egyszer kikémlelem a terepet, aztán értetek megyek a mecsetbe, s a többit majd meglátjuk.

Igen ám, csakhogy nem sokkal aztán, hogy a rabló, aki krétával megjelölte a kaput, kifordult az utcából, fölébredt Mardzsána, a rabszolgalány, vette a kosarát, s ment a bazárba bevásárolni az aznapra valót. Hazajövet, amint a ház elé ért, észrevette a kapun a fehér jelet. Nyomban gondolta, hogy valaki járhatott itt, s aligha sántikálhatott jóban. Krétát fogott hát, s az egész utcasor valamennyi házának kapujára ugyanolyan fehér jelet rajzolt, amilyen az övékén volt.

Megjött másnap a vezér a rablóval, s mondja neki:

– Hadd lám, melyik az a ház.

Hanem az csak hebegett, habogott, nézte egyik jelet a másik után, és a fejét vakarta.

– Hány kaput jelöltél meg? – kérdezte a vezér.

– Én csak egyet.

– Melyiket a sok közül?

– Azt én nem tudom, mert itt mindegyiken egyforma jel van.

A vezér látta, hogy semmi értelme tovább fecsérelniük az időt, visszament a mecsetbe, összeszedte az embereit, és fölvonultak a hegyre. Ott azt mondta:

– Ez az ember rászedett minket, méltó rá, hogy elvegye büntetését.

A többiek helyeseltek, s a vezér lenyisszantotta a rabló fejét. Akkor ismét megkérdezte, vállalkozik-e valaki rá, hogy kikémleli ellenségüket. Előlépett egy rossz képű, bozontos rabló, hogy ő vállalkozik.

Ezzel is minden úgy történt, mint a társával. Álruhát öltött, már hajnal előtt a városban volt, ment a bazárba, ott találta Musztafát, s Musztafa bekötött szemmel elvezette őt is a házhoz; tőle is megkapta a maga három aranyát. Hanem ez a rabló okosabb akart lenni a társánál: nem fehér jelet rajzolt a kapura, hanem pirosat, és nem a kapu közepére, hanem egészen a sarkába, hogy alig lehetett észrevenni.

Mardzsánának azonban jó szeme volt, s ahogy a bevásárlásból hazatért, azon nyomban meglátta a kapun a jelet. Most is úgy tett mint előzőleg: ugyanolyan kis, piros jelet rajzolt az utcasor valamennyi kapujának a sarkába. A rablók megint a mecsetben gyülekeztek, a vezér a kémmel megint terepszemlére ment, s megint nem találták a házat, mert mindegyiken egyforma jel volt. A vezér dühösen visszavezényelte csapatát a hegyre, és ennek a kémnek is fejét vette. Aztán azt gondolta magában:

„Ezek az én vitézeim egyébre se jók, mint rablásra meg hadakozásra. A karjuk erős, de eszük annyi sincs, mint egy verébnek. Ha ez így megy tovább, sorra valamennyit lenyakazhatom, ebből pedig igazán semmi hasznom. Legjobb lesz hát, ha én magam veszem kezembe a dolgot.”

Álruhát öltött, és másnap hajnalban bement a városba. Fölkereste a foltozóvargát, hízelegve köszöntötte, szóba hozta a meggyilkolt embert, a fölnégyelt holttest összevarrását, meg hogy látni szeretné a házat, és mindehhez ő is kellő számú aranyat csillogtatott. Musztafának egyre kevésbé tetszett ez a nagy érdeklődés, de az aranyaknak nem bírt ellenállni, hagyta hát, hogy bekössék a szemét, és a rablóvezért is elvezette Ali Baba háza elé. A rablóvezér pedig, okulva a történtekből, nem tett se fehér jelet a kapura, se pirosat, hanem megszámlálta, hányadik ház a utcasoron az Ali Baba háza, s alaposan szemügyre vette minden sarkát, minden zugát, minden

kiugróját, mindent jól emlékezetébe vésett, hogy ha mélységes álmából vernék föl, akkor is rátaláljon, azzal visszatért a csapatához, és így szólt hozzájuk:

– Megvan a ház, és már tudom is a módját, hogyan lopakodhatunk be. Halljátok tervemet, s akinek nem tetszik, vagy aki jobbat tud nála, mondja meg.

A terv pedig a következő volt: a vezér vásároltatott a környéken negyven tömlőt és húsz öszvért. A tömlők nyílását kitágította, hogy beférjen rajta egy ember. Harmincnyolc rablóját – mert már csak harmincnyolc volt, hiszen kettőt lenyakazott – bebújtatta a harmincnyolc tömlőbe, s a nyílást újra jó szűkre összevarrta. A két fönnmaradt tömlőbe olajat öntött, a többi harmincnyolcat pedig, amelyekben egy-egy fölfegyverzett rabló kuporgott, jól bekente zsírral, hogy úgy lássék, mintha azokban is olaj volna. A negyven tömlőt fölrakta az öszvérekre, egyre kettőt, átvetve a hátukon; az utolsó öszvérre került a két olajos tömlő. Ő maga olaj árusnak öltözött, s estére beterelte karavánját a városba. Szép este volt, Ali Baba épp háza előtt levegőzött a padon, amikor az olajárus odaért a negyven öszvérével.

– Allah áldása legyen veled – köszönt oda Ali Babának. – Messze földről jövök, olajat vásároltam, itt szeretném értékesíteni, de csak estére érkeztem a városba, a bazár már zárva, s nincs hova lehajtanom a fejemet, nem ismerek itt senkit, a karavánszerájok meg mind zsúfolásig telvék. Nem tudnál nekem szállást adni éjszakára, és valami istállót, pihenő helyet az öszvéreimnek?

Ali Babának eszében sem volt, hogy gyanakodjék, szíves örömest befogadta a messze földről érkezett olaj kereskedőt. Rögtön rabszolgájáért, Abdallahért kiáltott, hogy terelje az öszvéreket az istállóba, adjon nekik abrakot, és segítsen a kereskedőnek a lemálházásnál. Leszedték hát az öszvérekről a tömlőket, és szép sorban a ház fala mellé állították őket, a vezért, illetve a kereskedőt pedig Ali Baba beinvitálta a házba. Az váltig szabódott, hogy inkább kint hál az udvaron a tömlői mellett, meg hogy nem akar Ali Babának terhére lenni a házban; de a házigazda olyan szívélyesen hívta,

hogy gyanús lett volna, ha továbbra is visszautasítja, bement hát vele a házba, letelepedtek a pamlagra, és elbeszélgettek egymással, míg a vacsora ideje el nem érkezett. Mardzsána kitűnő vacsorát tálalt föl, jobbnál jobb falatok kerültek a rablóvezér elé, aztán bort ittak, ittak egymás egészségére, majd ismét a pamlagon beszélgettek. Késő éjszakára járt, mikor feküdni készültek.

– Jövök rögtön – mondta az olaj kereskedő –, csak megnézem kint az öszvéreimet.

Persze nem az öszvérek érdekelték, hanem az embereivel akart beszélni. Végigment a fal mellett, mintha csak az istálló felé botorkálna a sötétben, és mindegyik tömlőnél halkan elmondta:

– Ha kavicsot dobok rátok az ablakból, tőrötökkel vágjátok szét a tömlőt, és siessetek hozzám.

Aztán visszatért a házba, és kérte Mardzsánát, mutassa meg a fekhelyét. Mardzsána éppen a fürdőlepedők előkészítésével foglalatoskodott, mert Ali Baba másnap reggel fürdőbe készült; félretette a munkát, fölvezette a rabló vezért a szobájába, a legfinomabb takarókkal vetett neki ágyat, úgy, amint gazdája megparancsolta, és magára hagyta a vendéget. Visszament a konyhába, mert még húslevest is akart főzni, amit majd másnap, fürdő után, fölmelegítve fogyaszt el Ali Baba. Hanem a lámpa lángja egyre halványabban pislogott, s végül egy lobbanással egészen kialudt. Kifogyott a lámpából az olaj. Utána akart tölteni: a kannában sem volt egy csöppnyi sem.

– Ej – mondta Abdallah, aki szintén a konyhában matatott –, annyi baj legyen; van elég kint az udvaron, kerek negyven tömlő. Végy el egy kannányit, aztán holnap majd megadjuk az árát ennek az idegen kereskedőnek.

– Igazad van – mondta Mardzsána – köszönöm a jó tanácsot.

Fogta az olajos kannát, és kiment az udvarra.

A tömlőkben a rablók már igen türelmetlenkedtek, kényelmetlen volt olyan kis helyen kuporogni majd egy napja már, melegük is volt, levegőt se igen kaptak, zúgott a fülük, kóválygott a fejük, érthető hát, hogy amikor Mardzsána lépteit meghallották, azt hitték, a vezér közeleg, s aki az első tömlőben guggolt, halkan kiszólt:

– Mehetünk már?

Mardzsánának az első pillanatban majd kiugrott a szíve a rémülettől. De nem azért volt okos lány, hogy össze ne szedje magát. Elmélyítette a hangját, úgy suttogta vissza:

– Még nem, de nemsokára.

Végigment a tömlősoron, és mindegyiknél elmondta ugyanezt. Mindegyik tömlőből mocorgást, feszengést hallott, csak az utolsó kettőből nem. Megrázta őket: olaj kotyogott bennük. Mert az egyikből, visszament a konyhába, rendbe hozta, meggyújtotta a lámpát. Utána jól megrakta a tűzhelyet, hatalmas rézüstöt kerített, kiment vele az udvarra, a két utolsó kannából színig töltötte, s föltette a konyhában a tűzre. Mikor már egészen forró volt az olaj, kitette az üstöt a tornácra, meregetett belőle a korsóval, és minden tömlőnyíláson beöntött egy korsónyit. A forró olajtól azonnal vége lett annak, akire rácsurgott. Állt a fal mellett a harmincnyolc tömlő, de nesz már nem hallatszott egyikből sem. De hát nem is volt már, aki neszezett volna.

A rablóvezér pedig egy ideig úgy tett, mintha aludnék, s alig várta, hogy megszűnjék az udvaron a járás-kelés. Mikor végre csendesség lett, odaállt az ablakba, és dobálni kezdte a tömlőket. Egyik kavics a másik után koppant, de moccanni nem moccant semmi. A vezér gyanakodni kezdett, megint, aztán megint megdobálta a tömlőket, majd lesietett az udvarra, és az első tömlő fölé hajolt.

– Mi lesz már? – suttogta.

De nyomban hátra is hőkölt az égett olaj szagától. Kétségbeesve rohant tömlőtől tömlőig, de egyetlen élő lelket sem talált, s amikor

aztán az utolsó két tömlőt üresen lelte, s ebből láthatta, hogy a saját olajával ölték meg az embereit, dühében szakállát tépte és fogát csikorgatta. Aztán, arra a gondolatra, hogy esetleg őt magát is elfoghatják, s ki tudja, nem hozza-e nyakára a poroszlókat, aki így elbánt az embereivel, átvetette magát a falon, és hanyatt-homlok elszaladt. Mardzsána mindezt egy függöny mögé bújva figyelte, s amikor meggyőződött róla, hogy a rabló végérvényesen búcsút vett a házuktól, ő maga is álomra hajtotta fejét.

Ali Baba pedig másnap jó korán elment a fürdőházba. Mikor kilépett az udvarra, igen csodálkozott rajta, hogy az idegen kalmár még mindig alszik, mert hát ott sorakoztak a fal mellett a tömlői; még jobban csodálkozott, amikor a fürdőházból visszatérve ugyancsak ott látta a tömlőket.

– Csak nincs valami baja a vendégünknek? – kérdezte őszinte aggodalommal Mardzsánától.

– Annak nincs – felelte Mardzsána –, de nincs már azoknak sem, akik a tömlőkben ülnek.

Ali Baba mindebből egy szót sem értett, mindaddig, amíg a lány oda nem vezette az első tömlőhöz, és meg nem mutatta neki, mi van benne. Aztán rendre mindent elmondott Ali Babának.

– Megmentettél bennünket, engem, házamat és házam népét hálálkodott neki Ali Baba –, légy tehát szabad mától fogva, és élj eztán házunknál úgy, mintha családunk tagja volnál. Igazad van: ezek nem lehettek mások, mint az erdei rablók, akiknek a barlangját fölfedeztem, és akik bátyámat, Kászimot fölnégyelték. Most elvették méltó büntetésüket; de nagy baj lenne ránk nézve, ha ennek a dolognak híre futna. Mit tegyünk hát? – és a tömlőkre mutatott.

– Észrevétlenül el kell temetni őket – mondta Mardzsána.

Azzal nekiálltak, ő meg Ali Baba meg Abdallah, jókora árkot ástak a kertben, belerakták a tömlőket, földet húztak rájuk, és facsemetéket ültettek fölébük. A húsz öszvért meg apránkint eladták

az istállóból; nem fogott gyanút senki, és Ali Baba azt hitte, most már békességben élheti le hátralevő életét.

Nem számolt azonban a rablóvezérrel. Mert az, alighogy keserves bánatából fölocsúdott, szentül föltette magában, hogy addig nem nyugszik, míg kegyetlen bosszút nem áll azon, aki így csúffá tette. Sokáig hányta-vetette elméjében, mitévő legyen; végre kieszelte tervét, és hozzá is látott a végrehajtásához. Kereskedőnek öltözött, szobát bérelt a város egyik fogadójában és boltot a bazárban. A boltot pompásan berendezte, a barlangból gyönyörű kelméket, suhogó selymeket, puha bársonyokat hordott le, és mindenféle ritka ékességet, ékszereket, láncokat, drágakövet, gyöngyöt, s mindent olcsón adott: adhatott is, hiszen könnyen jutott hozzá, másoktól harácsolta; így aztán hamarosan csak úgy zarándokoltak üzletébe. Neki mindenkihez volt egy-két nyájas szava, mindenkit mosolyogva fogadott, mindenkinek jó tanáccsal szolgált, rövidesen a bazár egyik legnépszerűbb kereskedője lett.

Boltja épp szemközt volt Mohammedéval, Ali Baba fiáéval. A fiatalembert érdekelte az új kereskedő; egy idő múlva összeismerkedtek, s megint egy idő múlva barátságba kerültek egymással. Mohammed szívesen tanult, és az idegen kereskedő szívesen tanítgatta az üzlet fortélyaira és fogásaira, beszélt neki messze földön tett útjairól és arról, hol mit lehet jutányosan beszerezni. Egyik sem tudta a másikról, hogy kicsoda, de napról napra jobban vonzódtak egymáshoz.

Történt aztán egy napon, hogy Ali Baba meglátogatta fiát a bazárban. A rablóvezér azonnal ráismert. Megvárta, míg elmegy, aztán átsietett Mohammedhoz.

– Ki volt az a tekintélyes úr, aki az imént vendégségben járt nálad? – kérdezte tőle.

– Az édesapám – felelte Mohammed gyanútlanul.

A rabló vezérnek nagyot dobbant a szíve: érezte, hogy közel jár terve kiviteléhez. De ügyesen leplezte érzéseit, nehogy

bizalmatlanságot keltsen Mohammedban. Ha már eddig várt, gondolta, most már kivárja a legkedvezőbb alkalmat.

S ez az alkalom nem is késett sokáig. Ali Baba sokat hallott már fiától arról, milyen bölcs és okos barátra tett szert; egyszer azt mondta neki:

– Szeretném megismerni én is azt az embert. Különben is úgy illik, hogy viszonozd a barátságát. Legjobb lenne, ha meghívnád alkalomadtán vendégségbe hozzánk.

Legközelebb hát, mikor Mohammed ismét együtt sétálgatott a kereskedővel, betértek abba az utcába is, ahol Ali Babáék laktak, és megálltak a házuk előtt.

– Ez a mi otthonunk – mondta Mohammed. – S ha már itt vagyunk, kérlek, tiszteld meg családunkat a látogatásoddal. Tudom, ezzel édesapámnak is szívbéli örömet szereznél. Sokat meséltem neki rólad, s igen kívánkozik az ismeretségedre.

A rabló megörült: végre bejuthat Ali Baba házába! De leplezte örömét, szabadkozott, hogy nem akarja háborgatni a házat, ám ez a szabadkozás csak fondorlat volt, és csak arra szolgált, hogy még inkább unszolják. Unszolták is, addig-addig, hogy most már udvariatlanság lett volna visszautasítani a meghívást.

Beléptek a házba, és Mohammed bemutatta a barátját édesapjának. Ali Babának eszébe se jutott, hogy ez a kereskedő meg a hajdani olaj árus egy és ugyanaz a személy, mert a rabló vezér jól elváltoztatta magát, s Ali Baba különben sem gondolt soha rosszat az emberekről. Örömmel fogadta hát a vendéget, és nyomban szólt Mardzsánának a konyhában, hogy különlegesen finom vacsorát készítsen. Mardzsána már éppen főzte az aznapi szerény vacsorát, bosszankodott hát, hogy másikat kell készítenie, és belesett a szobába, megnézni, ugyan ki az a magasságos vendég, aki miatt neki dupla munkát kell végeznie. Éppen csak bepillantott, és máris tudta, ki az, és mert éles szeme volt, azt is

észrevette, hogy a vendég alattomban megtapintja köntöse alatt az övébe tűzött tort.

Ali Baba meg a vendég meg az ifjú Mohammed a pamlagon beszélgettek, míg Mardzsána a vacsorát készítette. Aztán behozták a rakott asztalokat, tele dúsan minden jóval, s vidáman ettek-ittak; majd miután jóllaktak, már csak iddogáltak, mindenféle finom, édes borokat. Illetve csak Ali Baba meg a fia ittak, mert a vendég, akit Mardzsána állandóan szemmel tartott a függöny mögül, inkább csak úgy tett, mintha innék, s közben meg-megtapintotta tőrét. Szemlátomást az volt a szándéka, hogy ő maga józan maradjon, és hozzálásson gaztettéhez, mihelyt vendéglátói megrészegültek.

Csakhogy helyén volt az esze Mardzsánának is. Fölszaladt a kamrájába, felöltözött táncosnőnek, áttört egyiptomi ruhát öltött, gyöngyös övét kötött a derekára, gyémántos tűt tűzött a hajába, pirosán csillogó rubint a keblére, aztán belibbent a terembe, nyomában a díszbe öltözött Abdallahhal. Abdallahnak dob volt a kezében, halkan, ütemesen elkezdett dobolni, Mardzsána pedig táncra kerekedett, hajladozott, keringett, olyan gyönyörűségesen, hogy Ali Baba nem győzte dicsérni, a rablóvezér meg csak bólogatott, mintha ő is élvezné a táncot, pedig magában bosszankodott, amiért megzavarták terve kivitelében.

Mardzsána befejezte a táncot, elvette Abdallahtól a kis dobot, s előbb Ali Baba elébe tartotta, aztán Mohammed elébe, és jutalmat kért. Attól is, ettől is kapott egy dénárt: akkor az idegenhez lépett. Az a zsebébe nyúlt, hogy pénzt vegyen elő, abban a pillanatban Mardzsána tőrt rántott ki kebléből, és markolatig a rablóvezérbe döfte. Az jajdult egyet és lefordult.

– Ó, te hitvány! – kiáltott föl Ali Baba megdöbbenten. – Hát ezért voltam jó hozzád, ezért tartottalak családom tagjaként a házamban? Megölted vendégemet, mindnyájunkat romlásba döntöttél! Megérdemled, hogy itt helyben megfojtsalak, ha már úgysem kerülhetjük el miattad a börtönt!

– Lassabban – mondta nyugodtan Mardzsána. – Először ezt nézzétek meg, és csak aztán mondjatok ítéletet rólam és tettemről.

Azzal a halott rabló vezérhez lépett, és széttárta köntösét: ott láthatták övébe dugva az éles tőrt.

– Ez az ember az életetekre tört, és én ismét megmentettem tőle az életeteket – mondta Mardzsána. – Mert ez a jámbor kereskedő nem más, mint az az olajárus, aki harmincnyolc bandität csempészett tömlőkben a házatokba, és aki annak a negyven erdei rablónak a vezére volt. Azért nyitott üzletet a bazárban, mert bosszút akart állni rajtatok, és azért kereste Mohammed barátságát, hogy beférkőzhessék a házba. De most már vége, most már nem árthat senkinek.

Most-már, mintha fölnyílott volna a szeme, Ali Baba is fölismerte a halottban a hegyi rabló vezért. Nem győzött hálálkodni Mardzsánának.

– Amikor fölszabadítottalak – mondta neki –, arra kértelek, élj tovább is a házunkban mint családiunk tagja. Most pedig azt mondom neked: élj tovább is házunkban mint fiamnak a felesége, nekem pedig édes menyem.

Mohammed boldogan borult apja keblére: már régen szerette Mardzsánát.

A lány azonban így szólt:

– Nagy a boldogságunk, de a boldogságra később is ráérünk; most először azon igyekezzünk, hogy semmi föltűnés ne legyen, és ez az ember mielőbb elkerüljön innét.

Eltemették hát a rablóvezért is, társai mellé, a kertben.

A bazárban egy ideig várták az idegen kereskedőt, aztán mikor látták, hogy immár aligha tér vissza, holmijait elárverezték, s a pénzt, ami bejött, kiosztották a város szegényeinek. Mohammed feleségül

vette Mardzsánát, fényes lakodalmat ültek, és boldogan éltek. Ali Baba pedig, jó egy esztendőre az események után, megint fölkerekedett, és fölkereste az erdei barlangot, ahol a szegény Kászim halála óta nem járt. Hogy a vezértől és harmincnyolc társától nem kell félnie, azt jól tudta; de hogy a hiányzó kettőnek – annak a kettőnek, akit a vezér lenyakazott – mi lett a sorsa, arról sejtelme sem volt. Ezért némi szorongással közeledett a sziklafalhoz, és csak akkor nyugodott meg, amikor az utat ellepő bozótot és a vasajtót befedő sűrű repkényfüggönyt látta. Legalább egy éve nem járhatott erre ember. Fejszével tört utat magának, kiszabadította a vasajtót, és felkiáltott: „Szezám, nyílj ki!” A kapu kinyílt, s Ali Baba előtt ott csillogott rengeteg kincsével a barlang.

Legközelebb magával vitte a fiát is. Kiválasztották, ami a legjobban tetszett nekik, s hazavitték. Attól fogva ki-kijártak a barlangba. Nem is volt semmi gondjuk, nem is szenvedtek semmiben hiányt, és boldog békességben, békés gazdagságban éltek, amíg meg nem haltak.

HOGYAN JÁRT TÚL A RÓKA AZ OROSZLÁN ESZÉN

A róka egy este éhesen csatangolt az erdőszélen. Zsákmányra lesett, mert korgott a gyomra erősen. Egész álló napja nem evett egy falatot sem. Előző este meg hogyan járt! Beosont a faluba, és ellopott egy szép kövér kacsát. Elkapta a nyakát, s már loholt volna vele, de abban a pillanatban oroszlánordítást hallott. Ijedtében elejtette a kacsát, és rohant, ahogy csak az ina bírta.

Ha az oroszlán el nem ordítja magát, jóllakhatott volna. Mérgelődött az oroszlánra, csak úgy forrt benne a méreg.

Mendegélt, csatangolt nagy kedvetlenül, úttalan utakon. Egyszer csak szemben találta magát az oroszlánnal.

Remegett a róka ina, még a farka hegye is.

De nem mutatta, hogy fél, hanem nagy hangon megszólította az oroszlánt:

– Fuss, oroszlán, jót mondok! Mentsd a bőrödet, mert iszonyú forgószél közeleg!

– Nem félek én a forgószéltől – felelte nyugodtan az oroszlán. – Nehéz vagyok, engem nem tud felkapni.

– Mit csinálsz majd? Igen erős lesz ám a szél!

– Lelapulok a földre.

– Akkor is felkaphat.

– Majd belekapaszkodom egy fatörzsbe.

– Napokig tart ez a forgószél. Olyan sokáig nem tudsz kapaszkodni!

Az oroszlán most már maga is megijedt. Nagyot bődült:

– Hát akkor mondd meg, mit csináljak!

– Tudod, mit? Majd én hozzákötözlek jó erősen a fához, s akkor nem bír veled a legvadabb forgószél sem! – ajánlotta ravaszul a róka.

– Pompás gondolat! – örvendett meg az oroszlán.

Nekigyűrkőzött a róka, odakötözte az oroszlánt jó erősen egy vastag fatörzshöz, aztán kényelmesen arrább sétált, és letelepedett egy sziklára.

– Hát te mért nem mented az irhádat? Mindjárt nyakunkon a forgószél! – figyelmeztette az oroszlán.

– Nem lesz forgószél – felelte nyugodtan a róka.

Akkor vette észre az oroszlán, hogy rászedték. Akkorát bömbölt dühében, hogy a föld is belerendült. Odagyűltek hamarosan az erdők, puszták vadjai.

Elámultak, amikor meglátták a fához kötözött oroszlánt meg a nyugodtan üldögélő rókát, s megkérdezték, mi történt.

– Én kötöztem oda az oroszlánt – felelte a róka –, bosszúból, mert tegnap miatta kopott fel az állam. Legyen ez nektek is tanulság: így bántja az erősebb a gyengébbet!

És büszkén sétált fel-alá a megkötözött oroszlán előtt, az erdők és puszták vadjai pedig tátott szájjal bámulták.

A MACSKA MEG AZ EGÉR

A hajdani időkben, azt mondják, a macska meg az egér kenyerespajtások voltak. Vidáman éldegéltek egy távoli szigeten. A macska apró madarakra vadászott, az egér meg diót, mogyorót, gesztenyét rágcsált. Nem láttak szükséget semmiben, éltek kedvükre.

Hanem egy nap az egér azt mondta a macskának:

– Én meguntam ezt a szigetet. Jó lenne szárazföldre települni.

– De hogy úszunk át a tengeren? – kérdezte a macska.

– Azon ne főjön a fejed – felelte az egér. – Majd ladikot eszkábálunk!

Gyorsan oda is vonszolt az egérke egy jókora darab fát, mélyedést rágott a fába, épp akkorát, hogy ketten kényelmesen elférjenek benne. Bele is ültek, s nekivágtak a nagy tengeri útnak.

Erősen megéheztek útközben, de elemózsiát bizony nem hoztak magukkal. Összegombolyodva ültek a ladikban, s aludni próbáltak, hogy éhségüket elverjék. A macska el is aludt hamarosan, de az

egérnek nem szállt álom a szemére. Kínzó éhségében a ladikot kezdte rágcsálni. Addig rágta, addig, míg lyukat nem rágott rajta. A lyukon egykettőre beszivárgott a víz, nemsokára tele lett vele a ladik, és süllyedni kezdett. Ott evickélt a sós tengervízben a macska meg az egér. A macska nem szerette a vizet, nem is volt valami híres úszó, mérges volt nagyon a cimborájára, hogy ilyen bajba sodorta! Rárivallt az egérkére:

– Hej te! Felfallak!

– Várj vele, amíg szárazra vergődünk, mert ha felfalsz, jóllakol, és nem tudsz úszni – mondta az egérke. – Ráérsz a parton is felfalni!

Amikor nagy nehezen szárazra vergődtek, azt mondta a macska:

– De most aztán igazán felfallak!

– Várj, amíg megszáradok. Így, vizesen, nem vagyok jóízű!

Várt a jámbor macska türelmesen, nyalogatta a szája szélét.

Az egérke meg nem sokat gondolkodott, meglátott a földben egy lyukat, kapta magát, belebújt. Mire a macska észbe kapott, már késő volt. Ment volna utána, de a kis lyukba éppen hogy a fél lába fért bele.

– Várok, amíg előbújsz! Te csaló, te szélhámos! – mérgelődött a macska.

– Akkor ítéletnapig elvárhatsz – kiáltott ki a lyukból az egér. – Mert én innen nem bújok ki soha!

A macska letelepedett a lyuk mellé, leste, mikor bukkan elő az egér, hanem annak eszében sem volt! Nekiállt, ásta-túrta a földet, míg csak egy hosszú folyosót nem ásott magának. A folyosó túlsó végén feliramodott a földre és elillant.

Azóta alszik olyan éberen a macska. Ha behúnyja is a szemét, minduntalan fölriad. Fülel, leskelődik: várja az egeret. Ha egérlyukat

lát, órákig üldögél mellette. Az egérnek pedig esze ágában sincs kibújni, ha megszimatolja a lyuk mellett a macskát.

A KÖVÉR SAH MEG A TUDÓS ORVOS

Élt egyszer, nagyon régen, egy sah, olyan kövér, de olyan irdatlan kövér, hogy attól féltek: egy nap még szétpukkad. Összedugták a fejüket udvari orvosai, tanakodtak, hogyan lehetne a sahot lesoványítani.

Koplaltatták, varázsfőzetekkel itatták, ráolvastak – nem használt semmi, a sah mindennap kövérebb lett.

Egyszer egy idegen tudós érkezett a városba. Ment egyenesen a sah elé.

– Orvos vagyok – mondta neki. – Én lesoványítalak, fényes uralkodó. Adj három napot, hadd gondolkozzam, milyen gyógyszerre van szükséged.

Megörült a sah, türelmetlenül várt. A harmadik napon megint elébe állt a tudós orvos, és azt mondta:

– Ó, sah! Gyászos hírt kell tudtodra adnom. A csillagok állásából és tudós könyvemből azt látom, hogy negyven napod van hátra. Negyven nap múlva meghalsz. Ha nem hiszel nekem, csukass börtönbe, s ha nem válik be a jóslatom, bosszút állhatsz rajtam.

A sah nyomban börtönbe vettette az idegen tudóst, de amióta jóslatát meghallotta, nem volt se éjjele, se nappala. Egyre közelgő halála járt az eszében, nem evett, nem ivott, álom se jött a szemére. És bánatában fogyton fogyott, soványodott.

A negyvenedik napon megparancsolta, hogy vezessék elő a börtönből a tudóst.

– Élek még, látod-e! Nem vált be a jóslatod! – mondta neki.

– Fényes uralkodó! – hajolt meg előtte az orvos. – Ravaszsághoz folyamodtam, hogy meggyógyítsalak. Nincs jobb soványító szer a nehéz bánatnál. Látod, hasznodra vált. Karcsú vagy, mint a pálma.

A sah gazdagon megjutalmazta a tudós orvost.

MESE AZ EMBER HÁLÁTLANSÁGÁRÓL

Történt egyszer, hogy az emberek kimentek egy barlanghoz, vermet ástak ott a vadállatoknak. Hogy, hogynem, belepottyant ebbe a verembe egy ékszerárus, egy tigris, egy kígyó meg egy majom. Békességben megférték egymással, az állatok nem bántották az embert. Arra vetődött egy vándor, és belekukkantott a verembe. Ahogy megpillantja őket, így gondolkodik:

– Soha jobb alkalom a jó cselekedetre! Kimentem az embert ezek közül a fenevadak közül.

Azzal fogott egy kötelet, leengedte a verembe. A majom rögtön rácsimpaszkodott, a vándor meg felhúzta. Másodszorra a tigris kapaszkodott a kötélbe, a vándor nagy nehezen felhúzta őt is. Kénytelen-kelletlen harmadszor is leengedte a kötelet. A kígyó rátekeredett, s már kint is volt a veremből. Az állatok nem győztek hálálkodni a vándornak jóságáért. Végül azt mondták neki:

– Jót mondunk, ki ne húzd az embert a veremből, mert nincs hálátlanabb teremtmény az embernél.

Azután megszólalt a majom:

– Én a Baradzsun nevű város mellett lakom.

– Én pedig a szélén levő cserjésben tanyázom – szólt a tigris.

– És én a városfalban – szólt a kígyó. – Ha jártodban-keltedben arra vetődsz és valamiben szükséget látsz, csak fordulj hozzánk. Mi a föld alól is előteremtjük neked, viszonzásul jótettedért.

A vándor nem törődött azzal, amit az állatok mondtak neki az ember hálátlanságáról, fogta a kötelet, leengedte, és kihúzta az ékszerárust. Az térdre borult előtte, és úgy hálálkodott. Aztán így szólt:

– Nagy jót cselekedtél velem; jótett helyébe jót várj! Ha úgy fordul, hogy Baradzsun városába jutsz, keress fel engem! Talán viszonozhatom valamivel a jóságodat.

Ezzel elváltak, ment ki-ki a dolgára.

Egy idő múlva a vándornak a város felé vitt az útja.

Hát az úton összetalálkozik a majommal. Az földre veti magát előtte, csókolja a kezét-lábát, majd mentegetőzve mondja:

– Bizony semmim sincs, de pihenj le egy kicsit, hozok neked valamit, amit találok.

Azzal térült-fordult, és ízes gyümölccsel tért vissza. A vándor elé rakta, és nyájas szavakkal köszöntötte.

A vándor csakhamar felkerekedett, s indult a város felé. Hát egyszerre összeakad a tigrissel. Az leborul előtte, nagy örömmel üdvözli, és így szól:

– Bizony te nagyon nagy jót tettél velem, s most el nem mehetsz addig, amíg vissza nem fizetem!

Azzal kapta magát, rohant a király lányához, megölte, nyakékét elvette. Aztán átnyújtotta a vándornak, anélkül hogy egy szót is ejtett volna arról, hogy honnan származik.

A vándor így gondolkodott magában:

„Ezek az állatok mindent megtettek, ami tőlük telt. Mi lenne, ha elmennék az ékszerészhez? Ha netántán rosszul megy a sora, eladja ezt a nyakéket, és az árát megfelezzük.”

Azzal bement a városba, és felkereste az ékszerész házát. Az szíves szóval üdvözölte, betessékelte a házába. Amint meglátta a nyakéket nála, tüstént felismerte és így szólt:

– Tedd magad kényelembe, s pihenj egy kicsit. Én sietek, hozok neked valami harapnivalót, mert ami a házamban akad, az nem méltó hozzád.

Azzal az ékszerész elrohant, s meg sem állt a király palotájáig. Ott ezt a levelet küldte be a királynak: „Elfogtam azt az embert, aki a lányodat megölte és a nyakékét elragadta. Most a házamban őrzöm.” A király azon nyomban küldött a vándorért és elvitette. Amikor meglátta nála a nyakéket, megparancsolta, hogy kínozzák meg, hurcolják körül a városon, és aztán feszítsék keresztre.

Amikor a szegény vándort megragadták, sírva fakadt, és fennhangon így jajveszékelt:

– Bár hallgattam volna a majomra, kígyóra és a tigrisre, akkor most nem lennék ilyen szörnyűséges csávában.

Meghallotta ezt a kígyó, és előbújt a lyukából. Megpillantotta a vándort, és a szíve összeszorult annak sanyarú sorsán. Törte a fejét, milyen csellel szabadíthatná meg. Elfutott a király fiához, és megmarta a lábát. Mikor a hír a király fülébe jutott, összehívta országának tudósait. Azok kipróbáltak minden tudós praktikát és minden varázslatot, még a csillagokat is megnézték, de semmi sem használt.

A kígyó meg elfutott dzsinn nővéréhez, és elmesélte neki, mi történt a vándorral, aki olyan nagy jót tett vele. Megesett a szíve a dzsinnlánynak a szegény vándoron, és útnak indult a király fiához. Addig-addig ügyeskedett, míg besurrant hozzá, és azt mondta neki:

– Tudd meg, te fiú, nem gyógyulsz meg másként, csak a halálraítélt vándor kezétől!

A kígyó ezalatt elment a vándorhoz, és hírül adta neki a történteket, majd így szólt:

– Nemde óvtalak az embertől, s te nem hallgattál rám!

Aztán átadott neki egy darab fát, melynek nedve a mérgének ellenszere volt, és azt mondta neki:

– Ha elmész a királyhoz, adj inni a fiának a fa nedvéből, s meg fog gyógyulni. Azután mondj el mindent a királynak őszintén, és ha Allah is úgy akarja, megmenekülsz.

A király pedig hiába hívta egyre-másra a varázslókat a fiához, nem tudtak rajta segíteni. Akkor megszólalt a beteg királyfi.

– A gyógyulásom annak a vándornak a kezében van, akit elfogattál és halálra ítéltél.

A király erre megparancsolta, hogy sebtében hozzák a palotába a vándort és megparancsolta neki, hogy gyógyítsa meg a fiát. A vándor így szólt:

– Nem értek én a kuruzsláshoz, de elmondok érte egy imádságot, talán az meggyógyítja.

A király így szólt:

– Az imádságod majd felfedi előttem az igazságot!

Erre a vándor elmesélt a királynak rendre mindent; jótettét az ékszerésszel, majommal, tigrissel és a kígyóval, az állatok tanácsát, és hogy mi történt vele ebben a városban. Azután felfohászkodott:

– Ó, Allah, ha tudod, hogy a színtiszta igazat mondtam, úgy siess a király fiának megmentésére!

Azzal megitatta a fiút a fa nedvével. A fiú nyomban talpra ugrott makkegészségesen. Így Allah igazolta a vándort.

A király nagy tisztességben részesítette a vándort, busásan megjutalmazta, a gonosz, hálátlan ékszerészt pedig keresztre feszíttette.

TÖRÖK MESÉK

TEKERLÉMÉ

Se füle, se farka história,

mely az olvasót bevezeti

a török mese csodáiba

Valamikor réges-régen, mikor szitáltak a szalmában... Mikor kikiáltó volt a szamár, borbély a teve... Egyszer volt, hol nem volt... Megszámlálhatatlanok Isten teremtményei... Sok beszédnek sok az alja... Fusson, aki futni akar, szántson, aki vetni akar... Hívás nélkül jársz a szomszéd szőlejébe? Várj csak, megkapod majd, ami kijár érte...

Éppen háromszázegyedik évemet tapostam akkoriban, volt két cimborám: világtalan az egyik, meztelen a másik... Fogtuk a csövetlen, tusátlan, kakastalan puskánkat, elindultunk meg sem született nyúlra vadászni a cserjésbe, ami még ki sem sarjadt... Felmentünk a dombtetőre, néztük a mezőket, hegyeket... Megláttunk egy tavat, vadkacsák úszkáltak rajta... Közibük lőttünk a csövetlen, tusátlan, kakastalan puskánkkal. A kacsák lebukfenceztek. A vak megkereste, a meztelen zsebre tette őket. Nyeletlen, pengétlen, életlen késünkkel darabokra vágtuk, cibáltuk a kacsákat... Utána meg bográcsot keresgéltünk, hogy legyen miben megfőzni... Találkoztunk egy taknyos orrú, öreg boszorkánnyal, a feje akkora, mint egy üst, foga, mint az eleven békáé, szeme, mint a döglött békáé, az arca harmatos és puha, akár a kecskebőrtőmlő, hasa akár egy vizesdézsa, orra meg aprócska, akár a törökparadicsom. Csoszogott, rángatta a bugyogóját, csinos volt tetőtől talpig és fürge,

akárcsak híres nevezetes csövetlen, tusátlan, kakastalan puskánk golyói.

– Öreganyó, keríts nekünk üstöt, hogy megfőzhessük a kacsákat!

Adott is egy üstöt, oldala volt, de feneke nem. Ágasfára akasztottuk a fülénél fogva. Három követ raktunk a földre, fölibe az üstöt, s alágyújtottunk. Az üst átforrósodott, a kacsák táncba kezdtek. A három kő meg háromfelé rángatta az üstöt. Mondom nekik:

– Ó, ti átkozott kövek! Talán bizony osztozkodni akartok az üstön?

S közibük vágtam egy üszkös fadarabbal. Hát mit látnak szemeim? Teknősbékákat raktunk az üst alá...

No, jómagam, a vak, meg a meztelen ember végre megettük a kacsákat. De én biz' cseppet sem laktam jól, még csak a bajuszom hegye, a fülem alja sem lett zsíros; az orcám csak nem mosolygott... Ekkor megláttam egy diófát.

– Legalább valami édesség akad – mondom.

Fogtam egy tehénlepényt, s az ágak közé hajítottam... Mit látnak szemeim? A fa koronája hatalmas síksággá változott, de akkorára ám, mint Kirimoglu birtoka. Még csak most gyötört a gond! Honnan szerzek ökröket, hogy felszántsam ezt a rengeteg földet? Jó ideig keresgéltem, de ökör sehol... Elmentem egy faluba, hogy majd onnan lopok. A trágyalefolyó lyukon át bebújtam az istállóba. Teljes erővel lökdöstem, taszigáltam egy ökröt, hogy bújjék ki a lyukon. A feje csak átment, de aztán elakadt, sehogyan sem jutott tovább... Már cseppet sem bizakodtam...

Találtam egy csíkos macskát, meg egy másikat, egy feketét, s gondoltam:

– Ezek is megteszik.

Visszamentem velük a diófámhoz. Előkészítettem az ekét, az igát, meg mindent, befogtam a két macskámat, a feketét, meg a csíkosat. Azt akartam, hogy az eke elé fogva kapaszkodjanak fel a fára, de nekik csak nem akarózott... Fogtam magam, hogy csinálok egy létrát rozsszalmából... Csakhogy ekkor jött egy kurtafarkú sárga kutya, fifikus, akárcsak mifelénk a Mehmet Aga pásztora, aztán csak füle volt, a farka meg három darabból összefoltozva... Amint meglátta a járomban a két macskát, a csíkosat, meg a feketét, menten nekik ugrott. A macskák rémületükben ekéstül, mindenestül felkapaszkodtak a fára... Szántani kezdtek, én meg vetettem... Keveset munkálkodtam, meg sokat munkálkodtam... Megmunkáltam a hegyeket, völgyeket, és síkságokat... Hat hónapon, meg egy őszön át szántottam... Amikor visszafordultam, hogy megnézzem, mit végeztem, látom ám, hogy mögöttem már szőkül a búza, száraz, jó ideje beérett az aratásra. Fogtam egy sarlót, nekimentem a gabonatáblának és sarlóztam... Jó ideig sarlóztam, a derekam már belefájdult, belegörbült a munkába. Kicsit kinyújtóztam, hogy erőre kapjak, nézek jobbra, nézek balra, hát mit látnak szemeim? Egy róka futott mögöttem, szöcskéket kergetett. Mérgesen kiabáltam:

– Átkozott dög! Éppen eleget bajlódom, nem bírok már sarlózni, úgy fáj a derekam! Már csak te hiányoztál!...

Ezzel hozzávágtam a sarlót. A nyele alaposan belement a hátsójába, a róka futóra: no, az állat szaladt, a sarló sarlózott... Hamarosan egy árva szál gabona sem állt lábon... Én meg csak bámultam... Aztán meg elnyújtóztam az árnyékban.

– Hogyan kössem ezt mind kévébe? – egyre ezen törtem a fejem.

Ekkor hatalmas szél kerekedett, kévébe szedte a gabonát, szépen kazalba hordta.

– No, most aztán igazán jussom van egy kis pihenőre, egy cigarettára – mondtam magamban.

Kivettem az acélkakast, rá vágtam a kovára. Olyan gyönyörűségem telt a cigarettában, hogy mit sem vettem észre

magam körűi. A tapló, ami égett, akár a magyalvessző, kiesett a kezemből... Egyszerre csak mit látok? Fekete füst terjeng a gabonám fölött...

– No, ez a vihar is csak bajomra tört ki... – mondtam magamban.

Ebben a pillanatban láng csapott fel a gabonából, az meg recsegett, ropogott, mintha ágyúkat sütögetnének körülöttem. Rémülten kiáltottam:

– Irgalmas ég! Micsoda csapást küldesz árva fejemre!

Szaladgáltam, hogy valahol vizet leljek...

Végül mégiscsak szerencsém volt ezzel a tűzzel: mindent elpusztított, csak a szemet nem. A szép, szőke gabona ott maradt egy halomban... Nem kellett bajlódnom a csépléssel.

– No, most rakhatom silóba – mondtam magamban gondterhelten.

Megkérdeztem a két macskát, a csíkosat, meg a feketét, hogy mitévő legyek.

– Alig tudom, hol áll a fejem – mondtam nekik. – Hogy csináljam, mint csináljam, hogy az egész halmot silóba rakjam? Találjatok ki valami okosat.

– Ennél aztán mi sem könnyebb, gazduram – mondták ők. – Bízd csak ránk.

No, mit láttak szemeim? Mezei egeret fogott az én két macskám.

– Mit akartok ezzel a hitvány egérrel?

– Gazduram, hisz’ azt akartad, hogy silóba kerüljön a gabonád. Bízd csak ránk...

Aztán nagy komolyan közölték a kis egérrel:

– Ha ti, egérnépség, nem hordjátok silóba ezt a gabonát, a fajtátokból még csak hírmondó sem marad! – Az egér rohant, hogy megvigye népének a hírt.

No, ezután mit láttak szemeim?

Egész ármádia egér jött. Nekiestek a munkának. Jó mély gödröt ástak a gabona alatt, s ebbe beleömlött az egész halom.

– Így hát Isten ezt a gondot is levette rólunk – mondtam magamban örvendezve.

Hogy kipihenjem fáradalmaimat, rágyújtottam a harmadik cigarettára. No, és mit láttak szemeim? Miközben elvetettem a gabonát, alighanem elejtettem egy görögdinnyemagot. Az meg szépen kihajtott, gyümölcsöt hozott. Hatalmas nagy görögdinnye termett, egészen fekete, akkora, mint egy kisebbfajta bivaly.

A sok munka után persze megszomjaztam. Fogtam a dinnyét, elővettem a nyeletlen, pengétlen, életlen késemet, belevágtam a dinnyébe, s a késsel együtt belementem jómagam is... Rögtön felegyenesedtem, hát mit láttak szemeim? Egy várost...

– Egek, micsoda szép város – gondoltam.

S milyen tiszták az utcái!

– Becsületesen meg kell mosakodnom, hogy a város tisztára söpört utcáin sétálhassak – mondtam magamban.

Bementem a hamamba:[1] vízmedencét láttam, de sehol egy merítőedény... Egy asszony ült a medencénél, a feje födetlen. Megkérdeztem:

– Mi a neved, szépségem?

– Émine – mondta.

Jól belenéztem a képébe: az egyiken fűzfabokrok nőttek, egész rétnyi darabon, a szélén vesszővel jól megtömött fészerek; a másikon meg felhők szálltak, por kavargott... Az egyik oldalon kovácsok verték a vasat, a másikon ónozok ónozták a rezet...

Odamentem az egyik ónozóhoz:

– Mesteruram – mondtam neki – taníts meg a tudományodra.

Ónozó lettem, fazekakat ónoztam. Olyan ügyesen dolgoztam, hogy a fazék füle mindig a kezemben maradt...

Otthagytam az ónozást, más után néztem... Orvos lettem. Olyan erős pirulákat csináltam, hogy ezernyi betegem pusztult el mérgezésben.

Én biz' jó uraim, így éltem világom... Egyre lestem a hasznot és csak az adósságom szaporodott... Kocsis lettem, csutakoltam egy lovat, s mikor a tomporához értem, kitéptem a farkát.

– No, ezzel sem viszem sokra – mondtam magamban.

Megint csak azon törtem a fejem, hogyan is keveredjek ki az egészből, azaz hogy a görögdinnyéből. No és ekkor mit láttak szemeim? Hát nem elvesztettem a nyeletlen, pengétlen, életlen késemet? Kerestem jobbra, kerestem balra... No és közben összeakadtam egy öregemberrel, akkora szakálla volt hogy beborította az egész mellét.

– Bácsikám – mondtam neki – elvesztettem a nyeletlen, pengétlen, életlen késemet... Nem találtad meg véletlenül?

– Eb fia! A késedet követeled rajtam... Én az öszvéremet meg a tevémet vesztettem el, mindörökre...

Ezzel jól fültövön vágott. S én egyszeriben kiröpültem a dinnyéből...

Fölkantároztam a hangyát jól meghúztam a hét istrángot. Merő hazugság ám mindaz, amit eddig regéltünk! És most jó uraim, fordítsuk igaz szóra a mesebeszédet...

TÖRTÉNET A KRISTÁLYPALOTÁRÓL ÉS A GYÉMÁNTHAJÓRÓL

Élt egyszer egy padisah, kincse, drágasága annyi, hogy se szeri se száma. Mégsem volt boldog, mert nem volt gyermeke. Álmot látott egyszer: fehér szakállú, öreg dervis jelent meg előtte, és közölte vele, hogy hamarosan leánygyermeke születik, de úgy vigyázzon erre a gyermekre, mint a szeme fényére; míg fel nem serdül ne lássa senki emberfia, mert különben mindörökre elveszíti őt. Az álom beteljesedett. Allah szép leánykával áldotta meg a padisahot. Örült a gyermeknek, egyik szeme sírt, a másik nevetett, nagyon féltette őt. Össze is hívatta az udvari bölcseket, mondanák meg, mit tegyen, hogy a gyermeket el ne veszítse, összedugta fejét a sok tudós. Három nap, három éjjel tanácskoztak, majd azt ajánlották a padisahnak, rejtse el a gyermeket egy mély üregbe, és dajkáján kívül ne engedjen hozzá senkit, amíg fel nem nő.

A padisah reszketett gyermeke életéért, és ezért megfogadta a bölcsek tanácsát. Elhelyezték a gyermeket egy föld alatti nagy veremben. De ez a verem nem valami barátságtalan és sötét pince volt. Pompás szőnyegek borították a padlót, a falat; arannyal, gyémánttal ékes asztalokat helyeztek el benne, amint az egy padisah lányához illik. Dajkájával együtt itt élt a leányka, itt serdült olyan szép és kedves ifjú hajadonná, amilyenhez fogható alig akadt a világon.

Csakhogy amint növekedett, megunta a szűk, föld alatti termet, meg akarta ismerni a világot. Egymásra rakta a székeket, felkúszott rájuk, széttörte az üvegtetőt és kinézett. A végtelen tenger tárult szeme elé, tarajos hullámok csapódtak a parti sziklákhoz, s a nap sugaraiban úgy ragyogott a víz, hogy belekáprázott a szeme. A leányka hosszan gyönyörködött a tündéri képben, aztán leszállt a

székről és elgondolkozott. Gondolataiból dajkája hangja riasztotta föl.

– Ki törte be az üvegtetőt? – kérdezte rémülten az öreg dajka.

A lányka bevallotta, hogy szét akart nézni a világban, aztán kérlelni kezdte, hogy vezesse ki a veremből, hadd járjon a napfényben, a csillogó tenger partján, mert ha nem, talán belehal a bánatba.

A dajka megrettenve sietett a padisahhoz, és mindent elmondott neki. A padisah sietve hívta össze az udvari bölcseket, mondják meg, mit tegyen. Ezek megint összedugták a fejüket, majd azt tanácsolták, hogy jöjjön ki a hercegnő a veremből, sétálgasson egy keveset, de sohase távolodjon messzire apja palotájától. A dajka a közeli rózsaligetbe vezette a lányt, aki ismét láthatta a végtelen óceánt, a napsugárban csillogó habokat, és újra gondolataiba merült. Megkérte a dajkát, hogy vezesse őt apjához.

– Apám – mondta a leány –, építtess nekem a tengeren egy kristálypalotát, tarka virágos szőnyegekkel, gyémántos és aranyos bútorokkal. Ha nem teljesíted kívánságomat, belehalok a bánatba.

Megrettent a padisah, hogy elveszti egyetlen kincsét, nyomban hívatta az üvegfúvókat, a kézműveseket, az arany- és ezüstműveseket, és egy esztendő múlva készen állt a tengerre épített palota. Ámult, bámult, aki csak látta, messzeföldön híre járt, micsoda kristálypalota épült a padisah lányának.

Az ifjú hercegkisasszony pedig elégedett vidámságban töltötte napjait a kristálypalotában, szolgáival és szolgálóival.

A csodás palota híre eljutott Jemenbe is. A jemeni padisah fia könyörgött apjának, engedje, hogy megnézze a sztambuli padisah lányának kristálypalotáját, látni szeretné, igazán olyan szép-e, amilyennek mondják. A padisah teljesítette fia kérését, és az ifjú herceg szolgáival együtt nyomban hajóra szállt. Sok éjszakát és

napot töltöttek a tengeren, mígnem a távolból valami ragyogás káprázta tatta szemüket. A herceg így szólt:

– Ha nem csaltak meg a hírek, gondolom, ez lesz az a kristálypalota.

Eltelt még néhány nap, mire a tengeren épült palotához értek. Körülhajózták, a padisah fia alig akart hinni a szemének, már-már azt hitte, álmodik, mert ilyen csodálatosat, ilyen tündöklő szépet elképzelni sem tudott.

Mikor beesteledett, a jemeni ifjú hajója horgonyt vetett a part közelében. A hercegnő éppen kinézett a szobája ablakán, és megpillantotta a hajót. Vajon kié lehet? – tűnődött, de aztán észrevette az ifjú herceget, aki olyan szép volt, mint a kelő hold. Elég volt egy pillantás, a hercegkisasszony máris beleszeretett a szép ifjúba. A herceg is észrevette a leányt, de az, akár a látomás, nyomban el is tűnt a szeme elől. Leszállt az éjszaka. A jemeni herceg a fedélzeten aludt társaival. A hercegkisasszony később ismét az ablakhoz lépett, és meglátva az alvó ifjút, felsóhajtott, és hullani kezdett szeméből a könny. Egy csepp az ifjú arcát érte, ettől nyomban felébredt. Látta, hogy a lány az ablaknál áll és sír. Ekkor így szólt hozzá:

– Hajóm reggel jó széllel indul Jemen felé.

Többet nem is mondott; reggel felszedték a horgonyt, és a herceg visszament hazájába.

A hercegkisasszony nem tudta elfelejteni a szép ifjút, könnyhullatva vágyakozott utána. Aztán egy napon apja elé állt:

– Apám építtess nekem egy hajót csupa gyémántból, hordasd tele drágakövekkel, arany bútorokkal, és adj mellém negyven szolgát, negyven szolgálót is! Ha nem teljesíted kérésemet, belehalok a bánatba.

Megrettent a padisah, hogy elveszti egyetlen kincsét, s nyomban kiadta a parancsot, ahány hajóács van az országban, mind lásson munkához. Két év múlva készen lett a hajó, éppen olyan volt, amilyennek a hercegkisasszony kívánta. Akkor búcsút vett apjától, megölelte, megcsókolta, és azt mondta, hogy hosszú útra indul, de ha Allah is úgy akarja, hamarosan visszatér.

Negyven szolgájával és negyven szolgálójával hajóra szállt, és mikor kedvező szél támadt, útnak indult. Sok éjen és sok napon át vitorláztak, mígnem Jemenbe érkeztek, ott ki is kötöttek.

A kikötő őre, amikor meglátta a hajót, fölkiáltott:

– Ilyen szépet még életemben nem láttam! Allah őrizze meg a rontó pillantásoktól! – Azzal sietett a palotába, és elújságolta a padisahnak, milyen csodálatos gyémánthajó érkezett a kikötőbe. Olyan hévvel beszélt, hogy a padisahot is kíváncsivá tette. Díszes bárkára szállt, s udvari emberei kíséretében meglátogatta a gyémánthajót.

A szolgák illő tisztelettel fogadták, és elkísérték a kapitányhoz, aki nem volt más, mint a hercegkisasszony.

Meghallotta a padisah fia is, hogy milyen csodaszép hajó érkezett a kikötőbe, mindenáron látni akarta. Ő is bárkára szállt, meglátogatta a kapitányt, aki, mint már tudjuk, nem volt más mint a hercegkisasszony; ám kilétét nem árulta el az ifjú előtt. Szíves szóval fogadta, dúsan megvendégelte, és a herceg csak este tért vissza palotájába. De nem volt nyugovása, folyton a gyémánthajó és annak ifjú kapitánya járt az eszében. Már korán reggel kihajolt az ablakán, tekintetével a hajót kereste, és ekkor a szemközti palota ablakában megpillantott egy gyönyörű lányt. Ez a lány pedig nem volt más, mint a hercegkisasszony, aki reggelre kelve szolgálóival együtt megszállt ebben a palotában. Vajon ki ez a világszép leány? Talán a kapitány felesége? – tűnődött a herceg. Anyjához ment, és így könyörgött neki:

– Felséges anyám, a szemközti palota ablakában láttam egy szépséges lányt, és ahogy megláttam, mindjárt tudtam, vagy ő lesz a feleségem, vagy senki. Fogd anyám ezt a gyémántos cipellőt, vidd el neki ajándékul, és mondd meg, hogy én, a jemeni padisah fia beszélni szeretnék vele.

Az anya elment a hercegkisasszonyhoz, és átadta a gyémántos cipellőt. Az meg sem köszönte, nyomban odaadta egyik szolgálójának. A jemeni császárné szomorúan távozott, és hazaérve elmondta fiának, hogyan fogadták az ajándékát.

A herceg egész éjszaka könnyeit hullatta, reggelre megint megkérte anyját, hogy vigyen valami szép ajándékot a leánynak, hátha most szívesebben fogadja. A császárné elővett az ékszeres ládikájából egy csodaszép igazgyöngysort.

– Anyámtól örököltem ezt a gyöngysort, és nem szívesen válok meg tőle, de hogy lásd, mennyire szeretlek, elviszem neki.

Ám most sem járt több sikerrel, mert a hercegkisasszony fogta a szikrázó gyöngysort, és odaadta kedvenc papagájának, ez meg nagy élvezettel ropogtatta össze a ritkaszép gyöngyöket. Az anya felháborodottan távozott, és elpanaszolta fiának, hogyan bántak az ékszerrel.

A herceg megint átsírta az éjszakát, de reggel ismét kérlelni kezdte anyját, hogy vinné el a leánynak szattyánbőrbe kötött koránját, hátha azt nagyobb becsben fogja tartani. Az anya kénytelen kelletlen elvitte a koránt.[1] A hercegkisasszony ezúttal kedvesen fogadta a császárnét, szépen megköszönte az ajándékot, és egy gyöngyházberakású asztalkára helyezte.

– Gyermekem – szólt ekkor a császárné –, a fiam éjjel-nappal sír utánad, attól félek belepusztul a vágyakozásba. Csak te segíthetsz rajta, mutatkozz még egyszer előtte, beszélgess vele, ne tagadd meg tőle ezt a kegyet.

– Megteszem a kedvedért – válaszolt a lány –, de előbb építtessetek egy aranyhidat, amely a két palotát összeköti, két oldalán díszítsétek feslő rózsákkal, s amikor elkészült, a herceg várjon rám a híd túlsó végén, én odamegyek hozzá, beszélgethet velem.

A jemeni padisah fia meg is építtette az aranyhidat, olyat, amilyet a világszép lány kívánt, mindkét oldalán feslő rózsák virultak.

A hercegkisasszony felöltötte legékesebb ruháját, és a hídra lépett. Alig tett azonban néhány lépést, egy tüske megszúrta. Felkiáltott fájdalmában, és nyomban visszafordult.

A herceg, aki repeső szívvel várta jöttét, kétségbeesetten kérte anyját, hogy segítsen rajta, mert a leány visszafordult.

Az anya ismét elment a hercegkisasszonyhoz.

– Mi dolog ez lányom? Felépítettük az aranyhidat, rózsák is virítottak minden oldalon, mindent kedved szerint tettünk, s te mégsem jöttél a fiamhoz.

A leány elpanaszolta, hogy egy tüske megszúrta a karját, és hogy ő bizony nem lép többé erre az aranyhídra.

– Mondd meg, lányom, mit tegyünk, mivel legyünk kedvedre, hogy a fiam bele ne haljon a bánatba?

– Építtessetek egy másik aranyhidat – mondta a lány –, egyik oldalán ezüst, a másik oldalán arany kandeláber legyen, a fiad meg várjon a túlsó végén, majd odamegyek hozzá, s beszélgethet velem.

Mialatt az új aranyhíd elkészült, a lány titokban a gyémánthajóra rakatta minden holmiját, majd felhúzatta a vitorlákat. Ezután ismét felöltötte a legdíszesebb ruháját, átment a hídon, és így szólt a herceghez:

– Hajóm reggel jó széllel indul Sztambul felé!

Többet nem is mondott, sarkon fordult, hajóra szállt és el vitorlázott.

A herceg kétségbeesetten rohant anyjához, elpanaszolta neki baját, bánatát.

– Anyám, drága édesanyám, most már mindent értek, s tudd meg, mindennek én vagyok az oka! Amikor először megláttam a világszép leányt én is csak ennyit mondtam neki, s jó széllel el is hajóztam Sztambulból. De most már nem lesz nyugovásom, amíg újra meg nem találom a sztambuli padisah leányát!

Ezzel megcsókolta apját, anyját, és hajóra szállt. Meg sem állt, míg a kristálypalotához nem ért.

A hercegkisasszony szolgálóival együtt ünneplőbe öltözve, a palota kapujában várta a herceget. Az ifjú a szép leány elé lépett, s így szólt hozzá:

– Megértettem a leckét, s megbűnhődtem azért, mert elhagytalak, mikor már szerettelek, s te is szerettél engem. De most már bocsáss meg nekem, s többé ne hagyjuk el egymást!

A szépséges sztambuli hercegnő kezét nyújtotta az ifjúnak, s kéz a kézben mentek a padisahhoz, hogy áldását kérjék. Ma is nagy boldogságban élnek, ha meg nem haltak.

EGY APA ÉS HAT LEÁNYA

Egyszer volt, hol nem volt... Egy bizonyos városkában csöndesen, szerényen éldegélt egy szegény ember meg a hat leánya. Telt, múlt az idő...

Egy szép napon elment a mi emberünk a kávéházba. Ahogy ott letelepedett, oda kiáltott neki az egyik vendég:

– Hé! Adj’ isten, hat fehérnép apja!

A mi emberünk meg csak pirult szégyenében, egy kukk nem sok, annyit nem tudott mondani. Egyre csak az őt ért sértésen rágódott. Még akkor sem ment ki a fejéből, mikor hazaért. A legidősebb lány elébe ment a kapuba,

– Miért vagy olyan szomorú, apám? – kérdezte.

– Mert egy bizonyos ember ezt meg ezt mondta nekem, édes lányom.

– No nézd csak, mi bántja az apánkat... És én még azt képzeltem, talán kérő jelentkezett értem...

No, erre egy helyett két gond gyötörte emberünket.

Öt nap egymás után így esett: ő elment a kávéházba, az a másik ember meg mindig ezzel fogadta:

– Hé! Adj' isten, hat fehérnép apja!

S ő egy árva szóval sem tudott visszavágni. Hazament, valamelyik lánya mindig megkérdezte, hogy mi bántja, s mikor az apa megmondta, mindig, mindegyik lányától ugyanazt a választ kapta:

– És én még azt képzeltem, talán kérő jelentkezett értem...

S ettől még jobban nekibúsult.

A hatodik napon, mikor hazatért, legkisebb lánya kérdezte:

– Miért vagy szomorú, apám?

– Hát édeslányom, így meg így áll a dolog...

S elmesélte neki töviről hegyire.

– Most már ne búslakodj, apám – mondta a lánya. – Holnap este, mikor szokás szerint a kávéházba mész, s az az ember megint rád

köszön, hogy „Adj’ isten, hat fehérnép apja”, válaszold csak neki, hogy „Fogadj’ isten, hat fekete kutya apja!”

Mert hogy annak a bizonyos embernek hat fia volt...

A lányok apja másnap este megint elment a kávéházba. A másik megint csak ráköszönt:

– Hé! Adj’ isten, hat fehérnép apja!

– Fogadj’ isten, hat fekete kutya apja! – vágott vissza emberünk.

– Az enyéim legények! Azok még az Aranyalmát is el vehetik a bej[1] fiától. Bezzeg a te lányaid...

A hat lány apja erre már egy szót sem tudott mondani. Megint csak évődött, búslakodott, úgy ment haza.

– No, apám, hogy s mint volt? – kérdezte a legkisebb lány.

– Az az ember megint csak rám kiabált, hogy „Adj’ isten, hat fehérnép apja!” Én meg visszafeleltem neki, hogy „Fogadj isten, hat fekete kutya apja!” Akkor aztán ő odavágta, hogy „Az enyéim fiúk, ők még arra is rászánhatják magukat, hogy elvegyék a bej fiától az Aranyalmát. Bezzeg a lányaid! Talán bizony ők is meg mernék próbálni?” Hát ezt mondta nekem, s én nem tudtam mit válaszolni.

– Ne búsulj, apám. Én igenis meg tudom szerezni az Aranyalmát. Menj csak el holnap is a kávéházba. Amikor az az ember megint rád támad, mondd neki nyugodtan: „A legkisebb lányom is el tudja hozni az Aranyalmát” – és ne ijedj meg, ha hetvenkedik, fogadj vele akármilyen nagy summába! Ha Allah is úgy akarja, nem fogsz pirulni miattam.

Másnap este a lányok apja megint csak elment hazulról, hogy találkozzék az ellenlábasával. A két ember hamarosan összeszólalkozott, s egy-kettőre olyan parázs vita kerekedett, hogy a kávéház valamennyi vendége beleszólt, s végül hajba kaptak,

ahányan voltak. Az őrjárat csinált rendet. Börtönbe vitték a mi két emberünket. De még ott is marakodtak, egymást ócsárolva hetvenkedtek.

Végül is megegyeztek, hogy törvénybe mennek, a bíróságot kérik, hogy döntsön vitájukban. A bírák előtt aztán előadták ügyüket, majd mindketten elfogadták a döntést, hogy egyiknek a fia, másiknak a lánya próbáljon szerencsét, induljon el az Aranyalmáért. Ez a próba majd eldönti, kinek van igaza, kinek nincs.

A legkisebb lány fiúruhát öltött, fiúnevet kapott: Alinak nevezték el. A bírák szigorúan meghagyták a legénynek, őrizkedjék attól, hogy egy kisujjal is hozzányúljon a lányhoz, akivel elindul szerencsét próbálni. A fiatalok eztán lóra szálltak, s útnak indultak.

A legény most már fiúnevén szólította útitársát, s egyre-másra mondogatta:

– Ali Sagdics így, Ali Sagdics úgy...

Szép csöndesen poroszkáltak, pompás kávét iszogattak, bodor füstöt eregettek, tulipántot és jácintot szedegettek...

Egy szép napon folyópartra értek, éppen a folyó hídjához. Mindkettőjük lova megállt, tapodtat sem mozdult tovább. Minden biztatás, minden noszogatás hiába. No, nekikeseredett a kél fiatal, s mit tehettek volna egyebet, elhatározták, hogy visszafordulnak. A lány így szólt a legényhez:

– Én kicsit visszamaradok, de ne várakozz rám, rögtön utolérlek.

Úgy is tett, elmaradt a legénytől. Hirtelen jó ötlete támadt:

– A lovam egész biztosan meglátott valamit itt a híd előtt, attól ijedhetett meg, mert különben szép nyugodtan tovább ment volna. Talán többre megyek, ha bekötöm a szemét.

Úgy is tett. Ezután a híd elé járt a lovával, ott jól ráhúzott a korbáccsal, s a paripa nekiiramodott, végigvágtatott a hídon.

Az innenső parton közben lassan elindult a legény, s egyszer csak hátrafordult, hogy megnézze, jön-e már útitársa. És mit látott? A lány egyre távolodott a túlsó parton. A legény utána kiáltott. A lány meg egyre csak integetett, hogy jöjjön ő is. A legény visszafordult, megint csak megpróbált átjutni a hídon, de a paripa megmakacsolta magát, nem lépett a hidra. Nagy mérgesen addig ostorozta lovát, míg az felfordult. Gyalog nem mehetett tovább, hiszen hosszú út állt előtte. Csak nézte, hogyan tűnik el útitársa, míg ő megszégyenülten fogta döglött lova nyergét, s hazaindult.

A lány meg jó ideig lovagolt, míg csak le nem szállt az alkony. Akkor megpillantott a távolban egy kis falut, pár házból állt az egész.

– Itt fogok éjszakázni – határozta el.

Amint a faluba ért, az egyik ház kapujában meglátott egy öregasszonyt. Szegény magányos teremtés volt: se férje, se gyereke.

– Öreganyám, Isten szegénye vagyok, befogadnál-e ma éjszakára? – kérdezte.

– Szívesen, édes lányom – válaszolt az öregasszony.

A lány elmesélte neki, mi járatban van. Azt is megmondta, miért kelt útra, nem hallgatta el, hogy meg akarja szerezni az Aranyalmát a bej fiától. A jó öreg ekkor egy kiskutyát, meg egy kis élesztőt adott a lánynak.

– Soha meg ne válj a kutyától – mondta. – És jól figyelj a szavamra: lovagolj csak tovább, nemsokára tenger állja el utad. Az élesztő felét dobd a tengerbe. A tenger kettéválik, utat nyit neked. Ha már a túlsó parton leszel, hamarosan rátalálsz a bej fiának hazájára. De jól vigyázz! Nehogy elveszítsd a maradék élesztőt!

– Így lesz, öreganyám – mondta a lány. – Mindenben a tanácsodat követem.

Ezzel útnak indult.

Hamarosan tengerpartra érkezett. Beledobta az élesztő felét, a tenger azonnal kettévált, s a mi Ali Sagdicsunk kényelmesen keresztüllovagolt rajta, mintha sima úton menne. Amint a túlsó partra érkezett, a tenger ismét összezárult. A lány egy nagy palota előtt állt, a palota kapuja előtt meg ott sétált a bej fia.

A fényes öltözékül legény ámuldozva nézte a hajléka felé közelgő csodaszép lovast s a ló mellett ugrándozó kiskutyát... Az utas elé lépett, istenhozottal köszöntötte, elmondta mindazt a szépet és kedveset amit az illendőség ilyenkor megkíván, majd a nevét kérdezte:

– Ali Sagdics a nevem – válaszolt a lány.

A bej fia az édesanyjához sietett a palotába.

– Anyám – mondta neki – vendégünk érkezett egy Ali Sagdics nevű lovas, akinek a tekintete olyan, akár egy leányé. Szépsége elbűvölt. Azt hinné az ember, hogy valóban lány. Mit csináljak, hogy megtudjam, leány-e vagy legény?

– Ennél aztán mi sem könnyebb, édes fiam – válaszolt az anyja. – Este, mielőtt nyugovóra térne, rózsaszirmokat hintünk a lepedőjére. A lányok sokkal tüzesebbek, mint a legények. Ha lány a vendégünk, elhervasztja mind a rózsaszirmot s mi tudni fogjuk, mihez tartsuk magunkat.

Ali Sagdics kiskutyája végighallgatta a beszélgetést. Ez pedig olyan állat volt hogy megértette az emberi beszédet. Rögtön úrnőjéhez sietett és jelentette neki a hallottakat.

A bej fia maga szolgálta ki a vendéget semmit sem bízott a szolgákra. Este, mikor eljött a lefekvés ideje, így szólt a lányhoz:

– Eljött az éjszakai pihenő órája, Ali Sagdics. Mosakodj meg, pihenj le...

És mikor a lány kiment a szobából, a bej fia rózsaszirmokat szórt az ágyába, majd maga is pihenőre tért.

Csakhogy Ali Sagdics nem feküdt ágyba, A lepedőt meg a takarót összegyűrte kicsit, s az egész éjszakát végigcigarettázta.

A bej fia kora reggel jött, hogy megnézze, felkelt-e már Ali Sagdics, s mikor látta, hogy már fel is öltözködött, fogta az ágyat s kivitte... A rózsaszirmok éppoly frissek voltak, mint este, mikor leszedték őket.

Sietett édesanyjához, s mindent elmondott neki.

– Most mitévők leszünk? – kérdezte.

– Mégis megtudjuk, hogy vajon leány-e – mondta az anyja. – Hallgass rám: vidd el vendégünket a vásárba. Útközben taszíts rajta egy nagyot. Ha lány, menten elfutja szemét a könny, mert a lányok nem bírják könny nélkül a durvaságot. Mikor aztán a vásárban lesztek, vidd őt az ötvösök, az aranyművesek bódéja felé. Ha lány, egész biztosan megakad a szeme a drágaságokon s vásárolni akar.

A bej fia így is tett. Útközben öklével – mintha csak véletlen lenne – olyan erősen állon vágta a lányt, hogy annak menten kiesett egy foga. Ali Sagdics azonban egyetlen könnyet sem ejtett kihúzott a zsebéből egy gyöngyszemet s a kihullott fog helyére illesztette, majd így szólt:

– Ugyan, semmiség!

Azzal mentek tovább, míg az aranyművesekhez nem értek. Ali Sagdics semmiképpen nem akart ott elidőzni.

– Mi keresnivalónk van itt? Mutasd meg inkább a késesek sátrát tudod, útközben elvesztettem a késemet másikat kell vennem...

Elmentek a késesekhez, Ali Sagdics vásárolt magának egy szép kést, s az övébe tűzte. Azután visszamentek a palotába. A bej fia mindent elmesélt az édesanyjának...

– Hej, de nagyon szeretném tudni, hogy ki is ő! Vajon leány, vagy legény? – sóhajtozott.

Mire így szólt az édesanyja:

– Hát fiam, most már csak egy van bátra. Hívd meg a fürdőbe, ott aztán igazán mindent megtudsz.

A bej fia mindjárt a lányhoz sietett.

– Volna-e kedved eljönni a hamamba, Ali Sagdics?

– Szívesen megyek. Épp az előbb jutott eszembe, hogy jólesnék egy fürdő. Még rajtam az út pora, jó lenne illendően megmosakodni.

Elmentek a hamamba. Az előcsarnokban a bej fia egy-kettőre levetkőzött, Ali Sagdics azonban egyre csak húzta az időt. A legény sürgette:

– Igyekezz már...

– Jaj, ez az átkozott szabó! – mondta a lány. – Milyen kényelmetlen ruhát varrt nekem... És milyen szűkek a gomblyukak! Kész kínszenvedés kigombolni... Menj csak, ne várj rám, majd a fürdőben találkozunk.

Amikor a bej fia bement a fürdőbe, Ali Sagdics nem vesztegette az időt, a zubbonya zsebéből kivette az Aranyalmát, pár szót írt, s a papirost az Aranyalma helyébe tette. Aztán nyeregbe ugrott s szélsebesen elszáguldott.

A tengerpartra ért. Beledobta az öregasszonytól kapott élesztő maradékát. A tenger kettévált, s Ali Sagdics átlovagolhatott rajta... Egyenesen az öregasszonyhoz ment, köszönetét mondott neki, s visszaadta a kutyáját. Ezután megtelefonálta apjának a jó hírt, hogy

megszerezte az Aranyalmát. Fogadtatására összesereglett az egész környék: nagy csapat muzsikussal mentek elibe. A lány, mikor közelükbe ért, felmutatta a csodásán fénylő Aranyalmát. A községházáig kísérték a legkisebb lányt; szidták, csúfolták a hat fiú apját, aki azt sem tudta, hova legyen szégyenében, hogy ilyen jeles tettet vitt véghez annak az embernek a legkisebb lánya, akit ő oly sokáig csúfolt. A kormány urai pedig pénzjutalmat adtak az apának is meg a lányának is... És mindnyájan nagy örömben, boldogságban éltek

És most elmondjuk, mi történt a bej fiával, akit a hamamban hagytunk. A bej fia bizony sokáig várakozott, de hiába... Akkor aztán kijött a vízből, hogy utánanézzen, vajon mit csinál Ali Sagdics, de hiába tette érte tűvé az egész fürdőt, sehol nyomát sem lelte...

– Alighanem megbántottam valamivel – gondolta.

Öltözködni kezdett. Amikor elő akarta venni a zsebkendőjét, hogy megtörölje az arcát, egy papírdarabka akadt a kezébe, A papiroson pár szó:

„Nyáron jöttem, ősszel megyek

Szűzen jöttem, szűzen megyek.”

S alatta a cím: ennek meg ennek a lánya, ebben és ebben az országban, ebben és ebben a városban, ilyen utcában, ilyen szám alatt... A bej fia ezután keresgélni kezdett a zsebében, s rájött hogy eltűnt belőle az Aranyalma. Hazasietett s mindent elmondott az édesanyjának.

Egy boszorkányt hívattak a palotába. A bej kertjében akkoriban egész sereg galamb meg gerlice röpdösött turbékolt. Megfogtak két gerlicét, s odaadták a boszorkánynak. Odaadták neki a lány címét is, hogy keresse fel.

– Rá fogsz ismerni az egyik első fogáról, mert az gyöngyből van – mondta neki a bej fia. – Ha megtaláltad, add neki ezt a két gerlicét.

A boszorkány ekkor felült az olajos korsójára, aztán huss! egy szempillantás alatt a lány hazájába ért. Egyenest a lány háza felé indult. Mikor a két idősebbik lány meglátta a gerléket, megszólították az öregasszonyt:

– Milyen szép gerléid vannak, öreganyó? Eladnád őket?

– Szívesen kötnék veletek üzletet, de minek nekem a pénzetek?... Azé lesz a két madár, aki a legszebben nevet – mondta az öreg.

Az meg ugye tudnivaló, hogy a leánynép könnyen nevet... Csak úgy csilingelt, úgy nevetett ez a kettő is... A legkisebb lány éppen aludt, fent az emeleten... A nővérei kacagására ébredt fel. Lement, s mikor meglátta a két gerlét, így szólt az öregasszonyhoz:

– Milyen szép gerlicék! Éppen ilyeneket láttam a bej kertjében is... Nem adnád el nekem mind a kettőt, öreganyó?

– Nem eladók, édes lányom... De ha szépen rám nevetsz, neked adom őket.

A lány jólélekkel felnevetett, az öreg meglátta a szájában csillogó gyöngyöt, s rögtön tudta: éppen ezt a lányt kereste. Nekiadta a két gerlicét.

– Te nevetsz a legeslegszebben a világon. Tiéd a két gerlice, leányom – mondta, – Csak nagyon vigyázz, nehogy egyszerre etesd meg mind a kettőt, mert akkor soha nem szoknak a házhoz – figyelmeztette s ezzel elment.

A leány enni adott az egyik gerlicének, a másikat éhen hagyta. Késő éjszaka a jóllakott gerle így szólt az éheshez:

– Gyerünk, testvérkém, repüljünk el.

– Könnyű neked, te jóllaktál. De én? Bezzeg én egy árva szemet sem kaptam! Dehogy röpülök el éhesen!

Így aztán a másik is maradt.

A legkisebb lány meg követte az öregasszony tanácsát: hol az egyik gerlét, hol a másikat hagyta éhen... Így tartott ez negyven napon át... A negyvenegyedik napon azonban mind a kettőnek egyszerre adott enni.

Éjfélkor a két gerlice felemelte az alvó lányt az ágyáról, s elvitték a bej fiához.

A bej fia epekedve várta kedvesét. A gerlék egyenest a karjába repítették. A legénynek nem volt szíve felébresztem a lányt, hajnalig ott altatta karjában. Mikor a nap felkelt ahány galamb, ahány gerle a kertben, mind turbékolni kezdett. A lány, azt hitte, álmodik.

– A nővéreim kacagnak... akár a bej kertjében a gerlicék...

A bej fia ekkor gyöngéden felébresztette:

– Nyisd ki a szemed! Nézd csak, hol vagy!

A lány körülnézett s azt sem tudta, hova legyen ámulatában.

A palotában volt már az imám,[1] minden készen állt az esküvőre: nem vesztegették az időt hamarosan elvégezték a szertartást... Aztán negyven napon, negyven éjszakán át tartott a lakodalom.

A dúsgazdag bej pompás rőfösüzletet adott az ifjú házasoknak. S ők boldogságban, jólétben éltek, s még ma is csupa gyönyörűség minden napjuk.

AZ EGYSZERI FAVÁGÓ

Volt egyszer egy favágó, egyebe se volt, mint a felesége. A favágó nappal kiment az erdőre fát vágni, este pedig eladta. A pénzen enni-innivalót vásárolt, hazavitte és a feleségével együtt megette-megitta. Vacsora után aztán hozzáláttak a mulatozáshoz, énekeltek, muzsikáltak, vidáman töltötték az időt. Így éltek-éldegéltek napról napra csendesen.

Egy szép napon rendeletet adott ki a padisah, hogy nem szabad éjszaka gyertyát égetni. Egyetlen házban sem mertek gyertyát gyújtani azontúl, de a favágóék csak mulatoztak tovább vidáman esténként. A padisah pedig egy éjszaka szétnéz a városban, és amint jár-kél az utcákon, egyszer csak a favágóék kunyhójához ér. Hallja ám a vidám nótázást, mulatozást, és annyira megtetszik neki a dolog, hogy megjegyzi magának a házat.

Másnap a padisah egy lovat meg egy rend ruhát küldet a favágónak, és hívatja magához a palotába. Hozzák is a szolgák a lovat meg a ruhát, bekopognak a favágóéknál, de az ember nincsen otthon. Azt mondja az asszony, elment az ura az erdőre fát vágni. Utána mennek a szolgák az erdőre, ráadják a ruhát, ráültetik a lóra, és viszik magukkal a palotába a padisah színe elé. Amint mennek az úton, sort áll a sok szegény bámészkodó jobbról is meg balról is, nagy tisztelettel köszöntik a favágót, és alamizsnát kérnek tőle. A favágó csak ül a ló hátán, belenyúl a zsebébe, de egy para[1] nem sok, annyit sem talál benne. Csak int hát a szegényeknek, és biztatja őket, hogy majd a palotából visszafelé ad nekik valamit.

Megérkeznek végül a palotába, a favágó ott áll a padisah előtt.

– Mi a foglalkozásod? – kérdi tőle a padisah.

Elmondja a favágó, hogy egész nap fát vág az erdőn, aztán eladja, a pénzen enni-innivalót vásárol, ezt otthon megeszik-megisszák, azután meg mulatoznak.

A padisah felfogadja a favágót ajtónállónak, és egy szép karddal ajándékozza meg. Ráül aztán a favágó a lovára, poroszkál hazafelé, és útközben megint alamizsnát kérnek tőle a szegények. Bele is nyúl megint a zsebébe, de egy para nem sok, annyit sem talál benne. Odaint hát megint a szegényeknek, biztatja őket.

Közben eltelt a nap, nem vághatott fát az erdőn, nem volt meg az aznapi keresete. Ülnek otthon az asszonnyal, korog a gyomruk az éhségtől, nincs a házban egy betevő falat. Azt mondja a favágó a feleségének:

– Hát most mitévők legyünk? Egy para nem sok, annyi sincs a házban.

Feleli az asszony:

– Vidd csak azt a kardot a boltba, hátha kapunk valami ennivalót érte.

Fogja a favágó a kardot, viszi a boltba, kap is érte ennivalót jócskán, hazaviszi, feleségével együtt megeszik, és utána mulatozni kezdenek.

Egy szolga, aki hazakísérte a favágót a palotából, megjelenti a padisahnak, hogy mit csinált a favágó a karddal. Amíg azonban a szolga a palotában járt, a favágó faragott fából egy szép kardot, és bedugta az ajándék kard hüvelyébe.

Az volt akkoriban a szokás, hogy ha valaki méltóságot kapott a palotában, le kellett vágnia egy bűnöző fejét. Összehívatja hát a padisah az udvarát, és üzenetet küld a favágónak, hogy várják a palotában. A favágó felöltözködik, lóra ül, és már indul is a palota felé. Közben előkerítenek a palotában egy bűnözőt, és amikor a favágó megérkezik, így szól hozzá a padisah:

– Vágd le a fejét!

Megijed erre nagyon a favágó. Mit csináljon most a fakardjával? Egyszerre csak eszébe jut valami, megragadja a kard markolatát, és így kiált:

– Teremtő Allah, ha bűnös ez az ember, vegye el méltó büntetését. Ha pedig ártatlan, váljék inkább fává a kardom!

Ezzel kirántja hüvelyéből a kardot, biz az fává változott!

Megszólal erre a padisah:

– Íme efendik, látjátok, hogy ártatlan ez az ember!

A padisah tudta ugyan, hogy a favágó eladta a kardot, de megtetszett neki nagyon agyafúrtsága. Palotát ajándékozott hát a favágónak és pénzt, amennyi csak kellett, és megtette palotája első ajtónállójának.

A favágó pedig hazament a feleségéért, és azontúl már csak a palotában éltek, ettek-ittak, mulatoztak.

A MACSKA ÉS A TIGRIS

Úgy mondják, hogy a macska a tigris anyai nagybátyja...

Valamikor régen a tigris egyszer összetalálkozott nagybátyjával, a macskával,

– Ó, szegény nagybátyám – mondta – hogyhogy te ilyen kis hitványka maradtál?

– Na, majd tudnád, ha egyszer te is Ádám fiának[1] a keze közé kerülnél!

– Nem mutatnád meg nekem Ádám egyik fiát?

– Dehogyis nem!... Gyere csak velem!

Útközben bivalycsordával találkoztak.

– Ezek Ádám fiai? – kérdezte a tigris.

– Azt már nem!... Ádám leggyöngébb fia is száz ilyet terel maga előtt, ha akar... Oda hajtja őket, ahova kedve tartja...

Tovább mentek. Odébb egy ménessel találkoztak.

– Ezek Ádám fiai? – kérdezte a tigris,

– Hogyisne! Ádám fiai ezeknek a hátára ülnek, *s* aztán belovagolják az egész világot!

Megint mentek egy darabig, most meg tevékkel találkoztak.

– Na, ezek már biztosan Ádám fiait – mondta a tigris.

– Megint tévedsz. Ádám legkisebb fia is egymáshoz kötheti ezeket az állatokat, aztán oda tereli őket, ahova akarja.

Megint csak tovább mentek. Most nagy hegyhez értek, a hegy tövében egy favágó dolgozott, hatalmas tönköket fűrészelt. A macska elmondta a favágónak, hogy a tigris mire kíváncsi, meg hogy mit láttak, mit beszéltek útközben. A favágó ekkor így szólt a tigrishez:

– Segítenél kicsit nekem?

– Szívesen – mondta a tigris,

– Akkor dugd be a mancsod ebbe a nyílásba, amit a fűrészem vágott. Tágítsd meg, hogy könnyebben menjen a munka.

A tigris meg akarta mulatni, hogy ő milyen erős, bedugta a mancsát a nyílásba, a favágó meg gyorsan kivette az éket a félig átfűrészelt fatörzsből, a tigris lába bennszorult. A favágónak tetszett a jó tréfa, szép nyugodtan pipára gyújtott, s békésen letelepedett, szemben a pórul járt tigrissel. A macska meg egy fenyő csúcsáról gyönyörködött a látványban.

– Kedves nagybátyám – mondta ekkor aggódva a tigris – mit gondolsz, szabadon enged, ha majd olyan kicsi leszek, mint te?

– Mit tudom én... nyau... miau...

Úgy mondják, azóta nyávog a macska.

MESE EGY SZEGÉNY LÁNYRÓL

Valamikor réges-régen két szomszéd élt egy városban. Az egyik szegény volt, a másik gazdag, mégis testvérként szerették egymást.

A gazdag egyszer így szólt a szegényhez:

– Szomszéd! Ha neked leányod, nekem meg fiam lesz, egy párt csinálunk belőlük!

Örült a szónak a szegény ember, mert nagyon szerette gazdag szomszédját. Telt az idő, múlt az idő, esztendőre jött esztendő, és mert Allah úgy akarta, a gazdagnak lett egy fia, a szegénynek lett egy lánya. Nagy volt az öröm a gazdag ember házában is, meg a szegény ember viskójában is. A gazdag ember gyémántos fülbevalót ajándékozott a szegény ember lányának, mintha máris eljegyezte volna a fiának.

Telt az idő, múlt az idő, esztendőre jött esztendő, és mert Allah úgy akarta, híres szépség lett a lányka, deli legény a fiúcska, s a két szomszéd örvendezve készülődött menyegzőre. Meghallották a legény pajtásai a dolgot, egyre mondogatták: – Bolond vagy te! Gazdag létedre csak nem veszel feleségül szegény lányt!

Bántotta a legényt a sok csúfolkodás, gyalázkodás, a pajtásai meg addig-addig duruzsoltak neki, míg végül a legény szíve elfordult a leánytól. Mondta is az apjának:

– Apám, nem veszem én feleségül a szegény ember lányát,

Az apja meg, mivel nagyon szerette, hagyta hogy maga válasszon magának feleséget.

Megmondta a szegény embernek is, hogy a fia meggondolta, nem veszi feleségül a lányát adják hát vissza a gyémántos fülbevalót.

Mit tehetett volna a szegény ember? Visszaadta a gyémántos fülbevalót.

Bánkódott eleget a lány, fájt a szíve a vőlegényért is meg a gyémántos fülbevalóért is. Vigasztalta az apja:

– Sose búsulj, édes lányom! Odaígérlek a legelső embernek, aki holnap az utamba akad, és még különb vőlegényt is kaphatsz, ha Allah úgy akarja!

Másnap reggel, mikor felkeltek, mosakodás után a szegény ember indult a dzsámiba[1] reggeli imára. Az utcán egy dervissel találkozott köszöntötte, ahogy azt az illendőség megkívánja.

A dervis megszólította:

– Ide hallgass, szegény ember! Tegnap este ígértél valamit a lányodnak, Emlékszel-e még, hogy mit?

Észbekapott menten a mi emberünk, s gondolta, hátha a jószerencséjével találkozott, s így felelt:

– Hozzád adnám a lányomat, ha Allah is úgy akarja, és te sem bánod.

– Jól van, feleségül veszem a lányodat – mondta a dervis, majd a zsebébe nyúlt, s egy marék aranyat adott a szegény embernek. – Menj és vásárolj meg mindent, ami a menyegzőhöz kell. Esteli imádság után ott leszek nálatok.

A szegény ember meg sietett a dzsámiba, nagy buzgón imádkozott, imádkozás után egyenest az aranyműveshez ment, megvásárolta a lányának a legszebb gyémántos fülbevalót, megvásárolta a legszebb menyasszonyi ruhát és a sok drágasággal megrakodva ment vissza a lányához.

– Dervis lesz az urad, édes lányom – mondta. – Ő küldi neked a gyémántos fülbevalót meg a menyasszonyi ruhát. Öltözködj fel szépen, estére itt lesz a vőlegény.

A lány menyasszonyi ruhát öltött, fülébe tette a gyémántos fülbevalót, úgy várta a vőlegényt. Az estéli imádság után meg is jött a dervis. Leült a leány mellé s így beszélt hozzá:

– Homlokomnak halvány holdja, szívemnek szerelmes napja, jöjj, kaftánom hadd takarjon...

Ezzel felemelte a kaftánja szárnyát s betakargatta vele a a menyasszonyt.

Reggel azt mondja neki a dervis:

– Lányom, fogd ezt a marék aranyat, s vásárolj meg mindent, amire szükséged van. Estére megint eljövök.

Ezzel egy marék aranyat adott a lánynak, s kaftánjába burkolózva elment.

A lány odaadta az apjának a marék aranyat. Megvásároltak mindent, amire szívük vágyott s boldogan várták a dervist. Esti ima után meg is jött, s így beszélt a lányhoz:

– Homlokomnak halvány holdja, szívemnek szerelmes napja, jöjj, kaftánom hadd takarjon...

És megint ott aludt a lány, a dervis kaftánja alatt.

Reggel megint kapott tőle egy marék aranyat.

S ezentúl így múltak a napok. A dervis minden este megjött, kaftánjába takargatta, a karjában altatgatta a lányt, minden reggel egy marék aranyat adott neki, aztán ment. Annyi pénzük volt már, hogy palotát építettek a kunyhó helyébe, szolgálókat fogadtak, szép ruhákat, aranyos kancsókat, puha prémes kabátokat vásároltak. Súgtak-búgtak a szomszédok eleget, hogy vajon honnan lett a szegény embernek ilyen tengersok pénze.

A gazdag ember fiának meg egyre mondogatták a pajtásai:

– Rossz útra tért a hajdani mátkád, látod milyen jó, hogy nem vetted feleségül!

A gazdag ember fia kikereste magának a város leggazdagabb lányát, eljegyezte, s készültek a menyegzőre.

A legény arra kérte az apját, hogy mielőtt megházasodnék, rendezzen fényes lakomát, s a vendégségbe hívják meg a szegény ember lányát is.

Így is lett. A gazdag szomszéd elment a szegény emberhez, hogy vendégségbe hívja a lányét.

– Elmennék – mondta a lány, vagyis hogy a dervis felesége – de nem tudom, elenged-e az uram.

Este mikor megjött a dervis, azt mondja neki a lány:

– Vendégségbe hívnak. Mehetek-e?

– Mehetsz – mondta a dervis. – Hintón menj, két szolgálólányod kísérjen. Csak egy órát időzz, s míg ott leszel, a két szolgálólányod a lábad előtt kuporogjon, úgy várják a parancsaidat. Ha letelt az óra, ints nekik, ők majd a hintóhoz kísérnek. Mikor felállsz a helyedről, intézd úgy, hogy az olvasód elszakadjon, s a gyöngyök szanaszét guruljanak. Le ne hajolj egyért sem, hagyd csak, hogy a vendégsereg kapkodjon utánuk.

Ezzel odaadott a feleségének egy olvasót, de olyat, hogy minden szem igazgyöngy volt.

A szolgálólányok aranyos ruhába öltöztették úrnőjüket, hintóba ültették, s indultak a vendégségbe. A gazdag ember házánál már egybegyűlt a vendégsereg, s valahányan voltak, mind a szegény ember csodaszép lányát bámulták.

Mikor letelt az óra, intett szolgálóinak. Azok felálltak, hogy hintájához kísérjék. Közben, ahogy a dervis meghagyta, úgy intézte, hogy elszakadjon az olvasója. Az igazgyöngyszemek nagyokat koppanva gurultak szerteszét.

– Elszakadt az olvasód! – kiáltoztak a vendégek.

– Ha elszakadt, hát elszakadt – mondta a dervis felesége. – Aki akarja, majd összeszedi. – S már ment is.

A gazdag legény meg egy szekrényben rejtőzködve leste hajdani mátkáját, s mikor szépséges arcát megpillantotta, majd a szíve szakadt meg, úgy bánta, hogy cserbenhagyta. Szaladt is apjához; hogy ő nem házasodik, neki csak a régi mátkája kell.

Reggel meg ment a törvénybe, előadta panaszát a bíráknak, hogy neki jussa van a régi mátkájára, nem lehet az senki másnak a felesége.

Törvénybe idézték a dervis feleségét.

– Dervis uram engedelme nélkül egy tapodtat sem megyek – mondta az asszony.

Mikor aztán este megérkezett a dervis, az asszony elmondta neki, hogy törvénybe idézik.

– Elmehetsz – mondta a dervis. – Hintán menj a törvényházhoz, de ki ne szállj belőle. Ha meg fenyegetnek, mutasd fel ezt a papirost.

Ezzel átadott neki valami írást.

Reggel hintóba ült az asszony, s ment a törvényházhoz. De a hintából nem szállt ki, akárhogy fenyegették is, ehelyett felmutatta a papirost, amit az urától kapott. A bíró ránézett a papirosra, ijedtében még a lélegzete is elakadt.

– Távozhatsz, úrnőm – hebegte – nem perel itt téged senki!

A legényt meg elkergették a törvényházból, de csak nem akart belenyugodni mátkája elvesztésébe, fogta magát, s panaszra ment a miniszterhez. A miniszter meghallgatta, s hívatta a dervis feleségét.

– Dervis uram engedelme nélkül egy tapodtat sem megyek – mondta az asszony.

Mikor aztán este megérkezett a dervis, az asszony elmondta neki, hogy a miniszter elé hívatják.

– Elmehetsz – mondta a dervis. – Hintón menj, de ki ne szállj belőle. Ha meg fenyegetnek, mutasd csak fel a papirost amit kaptál tőlem.

Reggel hintóba ült az asszony, s ment a miniszterhez, de a kapuja elé érve nem szállt ki a hintóból. Szolgák jöttek érte, fenyegették, hogy így meg úgy, erre az asszony megmutatta nekik a papirost. Megremegett, aki csak egy pillantást is vetett a papirosra.

– Távozhatsz, úrnő – hebegték. – Nem perel itt téged senki.

– Mit jelentsen ez... – töprengett a gazdag legény. – Sem a bíró, sem a miniszter nem veszi kezébe panaszomat. Nincs más hátra, a padisahhoz fordulok.

Így is tett.

– Jól van – mondta a padisah – holnap meghallgatom a panaszodat, és meghallgatom a hajdani mátkádat is.

Szolgákat küldött a dervis feleségéhez, hogy másnap jöjjön a palotába.

– Dervis uram engedelme nélkül egy tapodtat sem megyek – mondta az asszony.

Mikor aztán este megérkezett a dervis, az asszony elmondta neki, hogy a padisah elé hívatják.

– Elmehetsz – mondta a dervis. – Hintón menj, s mikor a palota kapujához érkezel, szállj ki s menj bátran a padisah elé.

Reggel hintóba ült az asszony, s indult a palotához. Mikor a kapujához ért, kiszállt a hintóból, az őrállók meg felkísérték a palotába, mert perbefogója már ott várakozott.

Fényes terembe vezették az asszonyt. Ott volt már a legény is meg a palotabeli emberek, de a padisahot senki sem látta, az egy aranyhímes függöny mögött ült.

Előállt a panasztévő s fennhangon elmondotta, hogy a volt mátkája cserbenhagyta, de ő mindenképpen feleségül akarja venni.

A dervis felesége meg nagy bátran megfelelt neki:

– Igaz, mátkád voltam, de nem kellettem neked, mert szegény voltam. Egy dervis felesége lettem, csak őt szeretem és tudni sem akarok másról.

A padisah megkérdezte:

– És tudod-e, hogy hívják az urad?

– Bizony én azt nem tudom – felelt az asszony – de ezer között is felismerem.

Kiadta a padisah a parancsot, hogy ahány dervis a városban, az mind jelenjen meg a palotában. Jöttek a dervisek sorra, de az asszony egyikben sem ismert az urára. Egyszer csak szétnyílt az aranyhímes függöny, mögötte fényes trónuson ott ült a padisah.

– Itt van az én dervis uram! – kiáltott az asszony s a padisah lába elé borult.

Mert dervisnek öltözködve a padisah vette feleségül a cserbenhagyott szegény lányt. Most megújította esküjét, s negyven napon, negyven éjszakán át tartott a fényes menyegző.

A gazdag legény meg a hajdani mátkája szolgálólányát vette feleségül. Mindenki megkapta amit érdemelt, várjuk ki türelemmel mi is a magunkét.

A HALTÜNDÉR

Élt egyszer egy Mehemed nevű öreg halász. Abból tengette életét, hogy halászgatott, és eladogatta a halat. Egy nap aztán betegágynak esett, és mert érezte halála közeledtét, megparancsolta feleségének, hogy el ne árulja a fiának, mi volt a mestersége. Ezután még két napig élt, aztán meghalt.

A fiú sok mindennel megpróbálkozik, semmilyen mesterséggel nem tud boldogulni. Közben meghal az asszony is, és a szegény gyerek teljesen magára maradt. Búsan jár-kél a kunyhóban, se pénz, se étel-ital a házban. Keresgél a fészerben, kutatgat a padláson, hátha rábukkanna valami eladni valóra. Addig-addig, hogy végül is rátalál az apja hálójára.

„Halász lehetett az apám” – gondolja a legény, fogja a hálót és lemegy vele a tengerpartra, fog egy-két halat, eladja. Még kenyérre meg tűzre valóra is tellett belőle. Meg is szerette a mesterséget nagyon, a szerencse is pártul fogta, mindennap fogott egy-két halat.

Egyszer aztán olyan szép hal került a hálójába, hogy nem volt szíve se eladni, se pedig megenni. Ásott egy nagy gödröt az udvarban, megtöltötte vízzel, és abba tette bele a halat. Aznap este nem is evett semmit, és másnap reggel üres gyomorral ment el hazulról. Mikor este hazaért, látja ám, hogy olyan tisztára van seperve, takarítva a kunyhó, rá sem lehet ismerni. Tán a szomszédok sajnálták meg, és azok hozták rendbe a házat, gondolja a halászlegény.

Reggel, mielőtt elindul, gyönyörködik egy kicsit a halacskájában, aztán fogja a hálóját, és elindul halászni. Este mikor megjön, csodálkozva látja ám, hogy még az udvar is ragyog a tisztaságtól. Megint csak a halacskában gyönyörködik, eljátszogat vele, aztán álomra hajtja a fejét.

Másnap munka közben egyre csak azon tűnődik, ki tartja vajon rendben a házát, ki sepreget, takarít napról napra benne? Kérdik tőle a pajtásai, min gondolkozik annyira? El is mondja nekik a dolgot.

Megkérdik tőle, hogy be szokta-e zárni az ajtót, és hogy van-e valaki a házban? Azt feleli nekik, hogy a kulcs nála van, és a halacskán kívül nincs egy teremtett lélek a házban. Azt tanácsolják neki a pajtásai, hogy maradjon egy nap otthon, és lesse meg a halat, hogy miféle.

A halász meg is fogadja a tanácsot. Kinyitja az ajtót, mintha kimenne, de aztán mégis otthon marad, és elrejtőzködik egy zugban. Egyszerre csak látja ám, hogy a halacska egyet rázkódik a vízben, és azonnal gyönyörűséges lánnyá változik. Odasiet hozzá a halász, a halbőrt a tűzbe veti, a lánykát kézen fogja, úgy vezeti be a házba. Eljegyzik egymást, és a lakodalomra készülődnek. Nagyon elcsodálkoznak az emberek a lányka szépségén, híre megy a dolognak, mindenki arról beszél, hogy a lány szépsége nem egy halász, hanem egy padisah szerelmére méltó.

Addig-addig, hogy a padisah fülébe jut a hír, és a palotába viteti a lánykát. Keresi az ürügyet, hogyan vehetné el a halásztól. Egy nap így szól hozzá:

– Ha negyven nap alatt olyan palotát tudsz építeni a tengeren, hogy arannyal meg gyémánttal van kirakva, akkor a tiéd lehet a lány, de ha nem tudnád felépíteni, akkor az enyém!

Negyven napra vissza engedi a lányt a padisah a halászhoz. Búsul a halász, könnyei folynak, annyira el van keseredve. Mit tegyen most, Allah, mit tegyen?! Kérdezi a lány, mi a bánata, a halász el is mondja neki.

– Sose búsulj – feleli neki a lányka –, tudok én segíteni a te bajodon. Menj oda, ahol engem kifogtál a vízből, és dobj be ott egy követ. Egy arab[1] ugrik majd onnan elő, és azt kérdi tőled, mit parancsolsz? Te csak feleld rá, hogy a leányasszony a fürdőbatyujáért küldött. Erre aztán elhozza az arab a batyut, vedd át tőle, és dobd be a tengerbe ott, ahol a padisah a palotát akarja építtetni.

El is megy a legény a tengerhez, beledob egy követ, jön az arab, a legény átadja az üzenetet. Megkapja a batyut, bedobja a tengerbe, hát olyan palota támad ott, hogy annál különbet még csak kívánni se lehetett volna.

Hívatják a padisaht, és mutatják neki a palotát.

– Ez még mind kevés – mondja a padisah –, kristály híd is kell hozzá, hogy azon lehessen a palotába menni.

Búnak ereszti erre a fejét megint a legény, kérdi a lány, mi a bánata? El is panaszolja neki a legény a padisah újabb kívánságát.

– Menj csak megint a tengerhez, és hívd az arabot – mondja a lányka –, és mondd meg neki, hogy a leányasszony a párnájáért küldött. Ha elhozza, dobd be a párnát, a palota elé.

Megy a legény a tengerhez, bele dobja a követ, jön az arab, megmondja neki a leányasszony üzenetét. Hozza az arab a párnát, és amint a legény bedobja a tengerbe a palota elé, hát olyan remek kristályhíd fénylik eléje, hogy szinte rá sem lehet nézni. Szaladnak a hírrel a padisahhoz.

– Most még azt akarom – szól a padisah –, hogy annyi ennivalót teremts elő, hogy az egész világ jóllakjék belőle, de még maradjon is.

Búsul a legény megint, kérdi a lányka újra a baját, talán most is a padisah kér valamit? Elmondja a legény, hogy mi az újabb kívánság.

– Menj megint az arabhoz – mondja a lányka –, és kérd tőle a kávéőrlőt. De vigyázz, meg ne forgasd útközben a kerekét!

A legény meg is kapja az arabtól a kávéőrlőt, és amint siet vele hazafelé, véletlenül megforgatja a kerekét. Hát erre annyi, de annyi tál étel hull ki belőle, hogy alig győzi szedegetni. Mégiscsak összeszedi valahogy, és megy vele a kunyhóba. Megy is a hír

másnap a padisahhoz, hogy a halász kunyhójában annyi az étel, mindenki jóllakhatik belőle.

A padisahnak azonban újabb kívánsága van, keljen ki csikó a tojásból. Most is csak az arabhoz fordulnak, és három tojást kérnek tőle.

– Jól vigyázz – mondja a lányka a halásznak –, hogy fel ne törd valahogy őket!

Hozza a legény a három tojást, nézegeti, forgatja, és elhatározza, hogy biz ő csak feltöri az egyiket. Amint földhöz csapja, hát egy gyönyörű csikó ugrik ki belőle, elkezd fel-alá nyargalászni, horkant jobbra, nyerít balra, aztán usgyé, bele a tengerbe! Megszeppen a legény, és siet a másik kettővel hazafelé.

– Hol a harmadik? – kérdezi a lányka.

Bevallja erre a legény, hogy mi történt az úton.

– No nem baj – mondja a lány, és küldi a két tojással a padisahoz.

Benyit a legény a sah szobájába, és mert a lányka meghagyta neki, felhúzódik egy polcra, úgy töri fel a két tojást.

Mindegyikből egy-egy csikó ugrik elő, és ha a halász nincs ott a polcon, még kárt tettek volna a padisahban. Rúgkapálnak, nyargalásznak, fickándoznak, addig-addig száguldoznak föl s alá, míg végül is a tengerbe vetik magukat.

De még ez is mind kevés volt a padisahnak. Most meg olyan újszülött csecsemőt kívánt, hogy járni is tudjon, meg beszélni is. Megint csak a lányhoz fordult bajával a legény.

– Szólj csak az arabnak – mondja a lányka –, mondd, hogy tiszteltetni a leányasszony, és ha megszületett a húgának a gyermeke, hozza csak el, hogy megnézhessem.

Megy a legény a tengerhez, átadja az arabnak az üzenetet.

– Még nem lett meg a gyerek – feleli az arab –, de várj csak egy kicsit, hamarosan meg lesz.

Alig telik el egy-két pillanat, hozza ám az arab a csecsemőt. Ahogy megpillantja az újszülött a halászlegényt, megszólal:

– Bátyácskám, ugye, a nénémhez megyünk?

Fogja a halász a csecsemőt, vezeti a lánykához. Amint megpillantja az újszülött, odaszalad a lányhoz, és – nénécském, nénécském – átöleli, megcsókolja. Aztán mennek a csecsemővel a padisahhoz.

Odalép az újszülött a padisahhoz, és se szó, se beszéd, úgy nyakon teremti, hogy csak úgy csattan.

– Lehet-e negyven nap alatt gyémántos-aranyos palotát építeni? Lehet-e kristályból hidat építeni? Lehet-e az egész világot egyben jóllakatni? Lehet-e tojásból csikót költeni?

És veri, csépeli közben a padisahot. Az meg csak könyörög, hogy nem akar ő már semmit, csak mentsék meg ettől a csecsemőtől. Meg hogy az a lány is hadd legyen csak a halászlegényé, nem akar ő már semmit.

Erre aztán a csecsemő eltűnik, a halászlegény eljegyzi a lánykát, a haltündért, és örömükben nagy lakodalmat csapnak.

Három alma hull az égből, az egyik az enyém, a mesemondóé, a másik Hüsznié, a mesélőé. Melyik az enyém? A harmadik a tiéd.

A FÉLELEM

Egyszer volt, egyszer nem volt, volt egyszer egy asszony, ennek meg egy fia. Amint üldögélnek egy este a kunyhójukban, azt mondja az asszony a fiának:

– Jól zárd be az ajtót, mert félek.

– Mi az a félelem? – kérdi a legény az anyjától.

– Az, hogy félünk – feleli az asszony.

– Milyen az a félelem? – kérdi ismét. – Meg kell keressem.

Hiába beszél a lelkére az anyja, nem tágít a szándékától, másnap reggel útra kél. Hát amint megy, mendegél, egyszerre csak a hegyek közé téved. Amint éppen az egyik hegyre kapaszkodik fel, negyven rablót pillant meg. Éppen tüzet raktak. Odamegy hozzájuk, és – adjon Isten – helyet foglal a tűznél.

– Hogy mertél idejönni – kérdik a rablók –, mikor még a madár se mer erre elrepülni, karaván se mer erre elhaladni?

– A félelmet keresem, azt mutassátok meg nekem – feleli a legény.

– Hát itt nem találtad meg? – kérdik a rablók.

– Hol? – kérdi kíváncsian a fiú.

Azt mondja neki erre a negyven rabló:

– Itt van a tűzrevaló, liszt, vaj meg cukor, vidd csak el ide nem messze, a temetőbe, és készíts ott belőle helvát.[1] Ott majd megtalálod a félelmet.

– Jól van – feleli a legény, fogja a helvának valókat, és viszi a temetőbe. Tüzet rak a sírok közt, kezdi csinálni a helvát. Egyszerre csak egy kéz nyúlik ki a sírból, el akar csenni egy darabka helvát. Rákoppint a legény kanalával a kézre, és azt mondja:

– Előbb az élők esznek, hé! Csak azután a halottak.

Mikor befejezte a helvakészítést, visszatért a rablókhoz.

– No, megtaláltad-e a félelmet? – kérdik tőle.

– Nem én – feleli a legény –, mindössze annyi történt, hogy egy kéz nyúlt ki a sírból, és el akart csenni egy darabka helvát. Én meg erre jól rákoppintottam a kanalammal.

Elcsodálkoztak a rablók, hogy ennyi bátorság szorult ebbe a legénybe.

– Egy fürdő van itt a közelben – mondják aztán neki –, ott biztosan rátalálsz a félelemre.

No, meg se áll erre a legény a fürdőig, bemegy, hát egy bölcső lóg a falon, egy síró csecsemő van benne, egy asszony meg egyre csak futkos körülötte. Meglátja az asszony a legényt, és azt mondja neki:

– Hadd lépjek a válladra, hogy elérjem a gyermekemet.

A legény beleegyezik, de amint az asszony fellép a vállára, úgy ránehezedik, mintha agyon akarná nyomni. Ránt erre egyet a legény az asszonyon, és úgy odacsapja a földhöz, hogy azon nyomban elszáll belőle a lélek. Közben pedig legurul a karjáról egy karperec, a legény elteszi, és amint indul kifelé, egy arab állja el az útját, azt mondja, hogy a karperec az övé. A legény nem adja, de az arab csak kitart saját igaza mellett.

– Menjünk a bíróhoz – mondja a legény –, ha neked ítéli, legyen a tiéd, ha pedig nekem, legyen az enyém.

A bíró azt mondja, azé a karperec, aki bizonyítani tudja igazát, de azt egyik sem tudja bizonyítani. Erre a bíró így ítélkezik:

– A karperec nálam marad, és annak adom oda, aki elhozza a párját.

Elindul erre a legény a bírótól, amint megy-mendegél, elér a tengerhez. Ahogy ott nézelődik, egy hajót pillant meg, de az úgy recseg-ropog, himbálózik, mintha táncoltatná valaki. A hajón levő emberek kiabálnak, jajgatnak. Odakiált nekik a legény, hogy talán bizony a félelmet találták meg?

– Attól félünk, hogy mindannyian a tengerbe veszünk – kiáltják a hajóról.

Leveti erre a legény a ruháját, a tengerbe veti magát, és odaúszik a hajóhoz.

– Mi hát a bajotok? – kérdi.

– Valaki táncoltatja a hajót – felelik neki –, és attól félünk, hogy fel talál borulni.

A legény kötelet hurkol a derekára, leereszkedik a tengerbe a hajó teste alá, hát látja ám, hogy a vízilány táncoltatja a hajót. Csihi-puhi, jó alaposan elnáspángolja a tenger lányát, úgyhogy az menekülésre fogja a dolgot. Felkapaszkodik ezután a legény a hajóra, és azt kérdezgeti az emberektől, hogy ez volt e hát a félelem? Aztán megint a tengerbe veti magát, visszaúszik a partra, felöltözik, és ismét útnak indul. Amint megy-mendegél elér egy gyönyörű kerthez, a kert közepén pedig egy medencéhez. Leül egy kicsit a medence mellé, hogy megpihenjen, hát amint ott üldögél egyszerre csak három galamb repül a medence szélére. Mind a három a víz alá bukik, aztán újra felmerülnek, megrázzák magukat, és gyönyörűséges szép lányokká változnak. Bort hoznak egy szép kancsóban, és amikor a szájához emeli az egyik a kancsót, azt kérdi tőle a másik kettő:

– Kinek az egészségére iszol?

– Egy legény egyszer helvát készített – feleli a lány –, én meg kinyújtottam a kezem, és kértem belőle egy darabkát. Nem ijedt meg, hanem a kezemre koppintott a kanalával. Ennek a legénynek az egészségére iszom!

Aztán a másik emelte ajkához a kancsót.

– Hát te kinek az egészségére iszol? – kérdezték tőle.

– Egy legény jött nemrégiben a fürdőbe, én a vállára léptem, hogy agyonnyomjam. Úgy ledobott a válláról, hogy beleszédültem. Ennek a legénynek az egészségére iszom!

Most a harmadik emelte fel a kancsót.

– És te? Kinek az egészségére iszol? – kérdezték ettől is.

– Egy hajót táncoltattam a tengeren, el akartam süllyeszteni, de egyszerre csak nekem támad egy legény, alig bírtam menekülni. Ennek a legénynek az egészségére iszom!

– Én vagyok az a legény! – kiáltja el magát a mi legényünk, és odaugrik közéjük.

Egyszerre öleli át a három lány, egyszerre csókolgatják.

– Van egy karperecem a bírónál – szól most a legény az egyikhez –, a te karodról esett le. Egy arab el akarta venni tőlem, de nem adtam oda neki. A párjára volna most szükségem.

A lányok erre egy barlangba vezetik, hatalmas termeket nyitnak ki előtte. A legény egyik ámulatból a másikba esik. Az egyik teremben arany, a másikban gyémánt, a harmadikban mindenféle drágakő. Meg is találták a karperec párját. Oda adják a legénynek A legény elmegy a bíróhoz, megkapja a másikat, és visszatér a barlangba. A lányok kérlelik, hogy ne hagyja el őket soha többé.

– Jól van – mondja a legény –, de nekem nincs addig maradásom, amíg meg nem találom a félelmet, ha majd rátalálok, visszajövök hozzátok.

Így aztán újra csak útra kél, hát amint megy, mendegél, egy szép napon egy nagy sokadalomra bukkan.

– Mi van itt? – kérdi az emberektől.

– Padisahot akarunk választani – felelik neki. – Felröpítünk egy galambot, és akinek végül a fejére száll, az lesz a sah.

Odaáll a legény az emberek közé, hát a galamb bizony az ő fejére szállott.

– Te lettél a mi padisahunk! – kiáltják az emberek.

De a legény sehogy sem akarja vállalni a dolgot. Még egyszer felröpítik a galambot, másodszor is a legény fejére száll le. De a legény csak nem akarja vállalni. Harmadszor is az ő fejére száll a galamb.

– Te vagy a mi padisahunk! – mondják ismét neki.

– Nem vállalom – feleli a legény keményen –, nekem a félelmet kell megtalálnom.

A szultánasszony megkérdi az udvarbeliektől, miért vonakodik a legény. Mondják neki, hogy a félelmet keresi, azért nem vállalhatja. A szultánasszony azt üzeni a legénynek, vállalja el a dolgot egy napra, és ő megígéri, hogy holnap megtalálja a félelmet. Ebbe aztán bele is nyugszik a legény.

Átok ült abban az időben azon az országon, mert csak egy napig tartott a padisah dicsősége, másnapra mindig csak a holttestét találták meg az uralkodónak.

Lefekszik hát a sah-legény, és amint körülnéz fekvőhelye körül, látja ám, hogy egy koporsó van mellette, és mintha már emelkednék is fel a fedele. Kapja magát erre a legény, ráugrik a koporsóra, az övével összekötözi, jó szorosra, aztán nekitámasztja a falnak és elégeti. Aztán ismét nyugovóra tér, és jóízűen alszik reggelig.

Jönnek másnap az udvarbeliek, hogy elvigyék a sah holttestét. De bizony ámulva látják, hogy megtört az átok, a sah olyan életeleven, hogy örömükben sírnak is, nevetnek is. Legelsőnek a szultánasszonnyal tudatják a jó hírt. Az meg alig várja, hogy láthassa, és amint belép hozzá a legény, az megint csak azzal kezdi a beszédet, hogy keresse meg neki a félelmet.

– Megtalálom, estére megtalálom neked – mondja a szultánasszony.

– Ha nem tartod meg ígéretedet – feleli a legény –, úgy itt hagylak országostul, mintha itt se lettem volna.

A szultánasszony meg csak esküdözik neki, hogy megtartja az ígéretét, estére meg lesz a félelem, biztosan meg lesz. Estefelé aztán hívatja az asszony az udvari szakácsot, és így szól hozzá:

– Mikor betálalod az estebédet, tégy egy fecskét a levesestálba.

– Meglesz! – feleli a szakács.

Estebédkor aztán asztalhoz ül a legény meg a szultánasszony. A levesestál az asztal közepére kerül. Mondja az asszony a legénynek:

– Vedd le a tálról a fedelet!

– Te vedd le! – feleli a legény.

– Téged illet meg, nem engem – mondja az asszony.

– Eh! – veszti el a türelmét a legény – mindegy az, akár én veszem le, akár te!

Azzal már nyúl is a fedél után, és prrr... kirepül belőle egy madár. A legény úgy megijedt, egy fillér nem sok, annyi sem maradt a zsebében.

– Látod – kiáltott fel a szultánasszony –, most végre megijedtél!

– Hát ez volt a félelem? – kérdi a legény.

– Ez, ez – felelte boldogan a szultánasszony, és úgy egymásba szerettek, hogy egy pár lett belőlük. Az új padisah aztán az anyját is elhozatta, és ezután már csak attól félt, hogy el ne veszítse a boldogságot.

TÖRTÉNET A HERCEGRŐL, AKI ELRABOLTA A HITETLENEK KIRÁLYÁNAK LEÁNYÁT

Volt egyszer egy padisah, aki igazhitű volt meg egy király, egy král-padisah,[1] vagyis a hitellenek padisahja.

Az igazhitű padisahnak volt egy fia, iskolás korban volt már. A padisah a király lányát akarta megszerezni feleségül a fia számára. A fiú egyszer hazafelé tartott az iskolából, útközben elhajított egy követ, s összetörte egy szegény asszony korsóját. A szegény asszony árva szót sem szólt. Másnap az ifjú herceg megint csak dobálózott, megint összetörte a szegény asszony korsóját de az most már elvesztette türelmét:

– Ha elég erős vagy az ilyen komiszkodáshoz, hát miért nem mész hadakozni a hitetlenek királya ellen? Atyád, a padisah már két éve hiába háborúzik ellene, hogy leigázza, s rákényszerítse, hogy a lányát adja hozzád feleségül. Ahelyett hogy korsók ellen hadakozol, próbáld ki az erődet máshol, szerezd meg magad a hitetlenek királyának lányát!

A padisah fiát nagyon elgondolkoztatták e szavak. Ment az anyjához, s megkérdezte:

– Igaz-e, hogy atyám, a padisah már két éve hiába háborúskodik a hitetlenek királyával, hogy rákényszerítse, adja hozzám a lányát feleségül?

– Igaz, fiam – válaszolt az anyja – apád már két éve hiába hadakozik a hitetlenek királya ellen.

– Akkor hát magamnak kell elrabolni azt a hercegnőt – mondta a fiú.

S máris ment az apja istállójába, kiválasztott egy szép paripát, s megparancsolta, hogy nyergeljék fel neki. Két arannyal teli iszákot is köttetett a nyeregre, s miután így felkészült az útra, magához vette

íját, jó csomó nyílvesszőt rakott a tegezbe, nyeregbe ült és ellovagolt.

Csöndesen poroszkált egy darabot, míg végül nagy hegyhez érkezett. Mély szakadék mellett vezetett az út a hegyen át s amint a padisah fia erre az útra tért egyszerre csak észrevette, hogy egy sárkány állja útját. Jobbján a meredek sziklafal, balján a mély szakadék: a padisah fia semmiképpen nem kerülhette ki a szörnyeteget. Vesszőt illesztett íjába, kilőtte, a nyílvessző egyenest a sárkány fejébe fúródott, s megölte. A padisah fia ezután felhasította a sárkány gyomrát, ahonnan szép lány lépett elő, s így szólt:

– Megmentetted az életemet, tiéd vagyok, s te az enyém.

– Sem te, sem senki más nem lehet az enyém, el kell nyernem annak szívét, ki után testem-lelkem vágyódik – felelt a padisah fia.

– Vigyél hát haza atyámhoz, a királyhoz, meglásd, nem lesz hálátlan, elhalmoz majd ajándékokkal.

– Nem kell nekem sem ezüst, sem arany, magam is padisah fia vagyok. De ha meg akarod hálálni amit érted tettem, adj nekem valamit, aminek hasznát vehetem útközben. Ha ezt megteszed, visszaviszlek apádhoz.

– Van az apámnak egy varázsdiója – mondta a hercegkisasszony – azt szívesen neked ajándékozom.

A padisah fia menten lovára ültette a lányt, s hosszú lovaglás után egy csodaszép palota elé értek. Mert a szép hercegkisasszony a périk[1] királyának lánya volt. Mikor a périk királya megtudta a jó hírt, hogy leánya épségben-egészségben hazaérkezett, a jó sors szellemének áldozván garmadával ölette le az állatokat és megparancsolta, hogy nagy ünnepségeket, lakomákat rendezzenek a périk egész birodalmában... Miután jól tartotta az ifjú hőst, leánya megmentőjét, megkérdezte tőle:

– Mondd meg, mit kívánsz tőlem... Akármi legyen is, teljesítem.

– Egyetlen kívánságom, hogy felséged gazdag legyen és boldog – válaszolt az ifjú herceg.

– Vajon mi hasznod lenne ebből?... Kérj tőlem valami mást, ami méltó jutalom hőstettedért.

– Ha felséged mindenképpen úgy akarja, hát kérek valamit: adja nekem a diót amit keblén rejteget.

– A diót?... De hiszen hatvan parát ha ér ez a kis semmiség... Kérj valami mást valami értékesebbet.

– Csak a diót akarom, semmi mást – válaszolt a herceg,

A périk királya nem tehetett egyebet, nekiadta a diót.

A herceg ismét útra készülődött. Elbúcsúzott a palota népétől, s a hercegkisasszony így szólt hozzá:

– Kedves bátyám, elmondom neked a dió csodálatos tulajdonságait: mikor már jó darabot lovagoltál, s éhesen, fáradtan leszállsz lovadról, csak ennyit kell mondanod; „Nyílj ki, nyílj ki, kis dióm, teríts nekem gazdagon, ne felejts ki semmi jót ízes harapnivalót!” Ahogy ezt elmondtad, máris finomabbnál finomabb falatok lesznek előtted, az abroszon. Mikor meg jóllaktál, csak ennyit mondj: „Zárulj, zárulj diócskám!” – s ekkor étel, meg abrosz, minden eltűnik a dióban, azt meg szépen vágd zsebre.

A herceg kora reggel indult a palotából. Mikor hosszú lovaglás után elfáradt megéhezett leszállt lováról, letelepedett a fűre, elővette a diót:

– Nyílj ki, nyílj ki, kis dióm, teríts nekem gazdagon.

Máris hófehér abrosz terült ebbe, rajta finomabbnál finomabb falatok. A herceg éppen nekikészülődött az evésnek, mikor egy dervis bukkant fel előtte. Köszöntötték egymást, amint illik.

– Gyere, dervis apám – mondta a herceg – gyere, oszd meg velem ebédemet!

Mindketten letelepedtek, s ettek. Mikor jóllaktak, a herceg elmondta a mondókát:

– Zárulj, zárulj, diócskám.

S akkor étel, abrosz, minden eltűnt, a diót meg gyorsan zsebre vágta a herceg.

– Nem adnád nekem ezt a diót? – kérdezte a dervis.

– Mit adsz érte cserébe?

– Neked adom a botomat.

– S mit tud a botod?

– Elhozza, amit csak akarsz, akármilyen távol legyen is.

– Hát akkor hozza ide az otthon felejtett zsebkendőmet!

Nem kellett kétszer mondani, a bot szélsebesen elrepült.

Egy cigarettaszívásnyi idő sem kellett hozzá, jött vissza a zsebkendővel,

– A te zsebkendőd? – kérdezte a dervis.

– Igen, az enyém – így a herceg.

Ezzel a dervisnek adta a diót, cserébe a varázsbotért. Aztán elváltak, s a herceg folytatta útját. Délidőre megint csak megéhezett, s akkor így szólt a bothoz:

– Eredj, hozd a diómat!

A bot repült, s egy szempillantás alatt hozta is a diót.

– Nyílj ki, nyílj ki, kis dióm, teríts nekem gazdagon.

S ahogy a herceg parancsa teljesült, megint csak felbukkant egy dervis. A herceg ezt is meghívta, hogy egyék vele. Mikor megebédeltek, a herceg újból elmondta a mondókát:

– Zárulj, zárulj, diócskám...

S ekkor étel, abrosz, mind eltűnt a dióban, a herceg meg gyorsan zsebre vágta.

– Nem adnád nekem ezt a diót? – kérdezte a dervis.

– Mit adsz érte cserébe?

– Neked adom ezt a tökhéjat.

– S mit tud ez a tökhéj?

– Mindjárt meglátod – mondta a dervis.

Ezzel leemelte a felső részét, s belekiáltott:

– Néger!

Egy néger pattant fel a tökhéjból.

– Parancsolj, uram!

– Hadsereget állíts ide, teljes fegyverzetben! Készen álljon minden ember, tábornok meg ezredes is, egy legény se hiányozzék!

Egy szempillantás után megkérdezte:

– Kész?

– Igenis, uram – válaszolt a néger.

S mikor a herceg felnézett, egész ármádiát látott talpig fegyverben.

– Jó, most mondd nekik, hogy *oszolj!* – parancsolta a dervis.

Nagyot kiáltott erre a néger:

– Oszolj!

Erre ahány ember, annyi felé ugrott, boldogan, hogy csak ennyi volt az egész, aztán még egy pillanat, s valamennyi eltűnt a tökhéjban.

A herceg csak ámult ezen a csodán, s szívesen adta a diót cserébe a tökhéjért. Megint útnak indult. Mire leszállt az este, újból megéhezett.

– Bot, eredj a dióért! – parancsolta.

A bot máris röpült, s szempillantás alatt hozta a diót.

– Nyílj ki, nyílj ki, kis dióm, teríts nekem gazdagon, ne felejts ki semmi jót, ízes harapnivalót!

Aztán megint csak fölbukkant egy dervis, megint ketten telepedtek le vacsorázni.

Mikor jóllaktak, a herceg megszólalt:

– Zárulj, zárulj, diócskám...

Étel és abrosz, mind eltűnt a dióban, a herceg meg zsebre vágta.

– Nem adnád nekem ezt a diót? – kérdezte a dervis.

– Mit kínálsz cserébe?

– Neked adnám ezt a sapkát!

– S mit tud ez a sapka?

A dervis a fejére tette, s máris láthatatlanná vált.

– Látsz engem? – kérdezte a herceget.

A herceg nézett jobbra, nézett balra, de hiába, a dervis láthatatlan volt.

S a herceg szívesen adta a diót cserébe a sapkáért.

Másnap így szólt a bothoz:

– Eredj, hozd a diómat!

A bot menten teljesítette gazdája parancsát.

– Nyílj ki, nyílj ki, kis dióm, teríts nekem gazdagon, ne felejts ki semmi jót, ízes harapnivalót! – parancsolta a herceg.

Aztán megint csak jött egy dervis.

– Gyere, dervis atyám, lakmározzunk együtt!

S a dervis a herceg mellé telepedett. Mikor mindketten jóllaktak, a herceg ismét elmondta a mondókáját:

– Zárulj, zárulj, kis dióm...

Ételek és abrosz, mind eltűnt a dióban, a herceg meg zsebre vágta.

– Nem adnád nekem ezt a diót? – kérdezte a dervis.

– Mit kínálsz érte cserébe?

– Neked adnám ezt a szőnyeget.

– Mit tud ez a szőnyeg?

– Mindjárt meglátod – mondta a dervis.

Ezzel a szőnyegre ült.

– Szőnyeg! – kiáltotta nagy hangosan.

– Parancsolj, uram – szólt a szőnyeg.

– Sétáltass meg a levegőben, utána hozz vissza éppen ide, erre a helyre!

A szőnyeg, mint valami repülőgép, máris a levegőbe emelkedett a dervissel együtt, majd kisvártatva szépen visszaszállt a herceg lába elé.

Az meg odaadta a diót cserébe a szőnyegért.

Megint útnak indult, délidőben megint megéhezett.

– Eredj, hozd a diómat! – parancsolt rá a botra.

A bot máris röpült, s kisvártatva hozta a diót,

– Nyílj ki, nyílj ki, kis dióm, teríts nekem gazdagon, ne felejts ki semmi jót, ízes harapnivalót! – parancsolta a herceg.

Lakomázni kezdett, de most csak úgy, magányosan, nem köszöntött rá egy árva lélek sem. Mikor jóllakott, megint elmondta a mondókat:

– Zárulj, zárulj, kis dióm...

Étel és abrosz, mind eltűnt a dióban, a herceg meg zsebre vágta. A lovát kikötötte egy fához, aztán elkiáltolta magát:

– Szőnyeg!

– Mit parancsolsz, uram?

– Vigyél engem iziben a král-padisah palotájához!

Egy szempillantás alatt odaröpültek. Csakhogy a palota kapuit puskára tűzött szuronyokkal, éber katonák őrizték. Teremtett lélek sem léphette át a küszöböt. A herceg akkor fejébe tette a bűvös sapkát, nyílegyenest a király szobájába ment, közben senki emberfia meg nem láthatta. Leült egy székre, a király mellé. A király megnyomott egy gombot, erre rabszolgák sietlek he, kávét hoztak uruknak. A király mélyen elgondolkozott, a herceg meg fogta a kávéscsészét, kiitta, aztán visszatette az asztalkára. Mikor a király felriadt révedezéséből, meglátta, hogy üres a kávéscsészéje. Megint csak megnyomta a gombot:

– Bolondot csináltok belőlem? – kiáltott haragosan a besiető rabszolganőkre, – Kávét kértem az előbb, s ti üres csészét hoztatok!

Nagy haragosan újra megnyomta a gombot, hóhérokat hívatott s megparancsolta nekik, hogy fejezzék le a rabnőket. Egyikük nagy sebesen a király lányához futott.

– Ó, én idősebb nővérem – mondta – atyád üresen találta kávéscsészéjét az asztalon, s éktelen haragra gerjedt. Pedig mi nem tehetünk róla, mi igazán bevittük neki a kávét... Azt gondolja, hogy csúfot akartunk űzni belőle, s megparancsolta a hóhéroknak, hogy fejezzenek le valamennyiünket.

Szaladt a hercegnő a királyhoz:

– Édesapám, vajon nem gyalázat az, hogy egy ilyen nagy fejedelem, mint le vagy, rabszolganőket ölet halomra egy üres kávéscsésze miatt?

A király megkegyelmezett a rabszolganőknek. A hercegnő visszatért a szobájába, az ifjú herceg meg a nyomában, anélkül, hogy bárki is észrevehette volna.

Mikor beesteledett, a szoba közepén álló asztalt megtérítették, s hozták a vacsorát. A hercegkisasszony enni akart, de nem találta a

kanalát, a láthatatlan herceg ugyanis elvette, mert ő is vacsorázni akart,

– Hol van a kanalam? – kérdezte a hercegkisasszony.

– De hiszen mi az asztalra tettük, ó, idősebb nővérünk! – válaszoltak a rabszolganők.

– Ide tettétek? Csakhogy én nem találom! Keressétek meg, vagy hozzatok egy másikat.

A rabszolganők nagy sietve hozták a másik kanalat. A hercegnő meg láthatatlan asztaltársa megették a levest. Mikor a piláfnál tartottak, észrevették ám, hogy a halomba rakott rizs négyfelől fogy, mintha legalábbis négyen ülnék körül az asztalt, pedig csak hárman voltak. A hercegkisasszony mindjárt megsejtette, hogy itt valami titok lappang.

– Egy negyedik is ül az asztalunknál – mondotta.

Aztán így szólt rabszolganőihez:

– Hagyjatok magamra, fáradt vagyok, pihenni akarok.

Mikor a lányok kimentek a szobából, a hercegkisasszony fennhangon így kiáltott:

– Idegen! Jelenj meg szemem előtt, tudni akarom, ki vagy!

A herceg ekkor leemelte bűvös sapkáját, s ragyogó, ifjúi szépségében megmutatkozott a hercegkisasszony előtt. Kölcsönösen megtetszettek egymásnak. Kettesben, nagyon kellemesen töltötték az estét, vidám históriákat mesélgettek egymásnak. A hercegkisasszony végül így szólt szerelmeséhez:

– Holnap a temetőlátogatás napja van. Fürdő után a sírokhoz megyünk. A palota kertjében várd visszatértünket, ott fogunk találkozni hazafelé jövet.

Így is lett. A herceg leterítette szőnyegét a palota kertjében, turbánt csavart a feje köré, aztán a szőnyegre kuporodott, mint valami hodzsa[1], aki amuletteket[1] ír a járókelőknek. A rabszolganők hazafelé jövet mind köréje sereglettek, szerelmi amuletteket kértek tőle... Mikor a hercegkisasszony került sorra, az ifjú maga mellé ültette a szőnyegre, aztán felkiáltott:

– Szőnyeg! Vigyél minket ízibe jó lovamhoz!

A szőnyeg a szerelmespárral menten a levegőbe röppent, s egy-kettőre le is szállt a fa tövében, ahol a herceg jó lova kikötve várakozott, A král-padisah, mikor hírül vette leánya titokzatos eltűnését, hatalmas ármádiát indított a szökevények után. A hadsereg hajnalra utol is érte a szerelmeseket. A herceg még mélyen aludt. A hercegkisasszony sírva fakadt, mikor megpillantotta a rengeteg katonát, egy könnycsepp az alvó herceg arcára hullt, azonnyomban felébredt tőle:

– Miért sírsz, kedvesem? – kérdezte a lányt.

– Valamikor réges-régen fényes palota állt e helyen, az apám palotája. Ma már romhalmaz az egész... Ez szomorítja a szívem – válaszolt a hercegkisasszony.

Az ifjú herceg felült hogy megnézze a romokat.

– Hol állt atyád palotája? – kérdezte.

S arrafelé nézett, amerre a hercegkisasszony mutatott. És ekkor ő is meglátta a király hadseregét mely egyenest feléjük tartott.

– Ó, hét atyád hadserege búsit? Töröld csak le a könnyeid, egyet se búsulj! Sohasem adlak vissza apádnak!

S azonnal leemelte a tökhéj fedelét.

– Néger! – kiáltotta jó erősen.

– Itt vagyok, uram! – hangzott máris a válasz, mert a néger egy szempillantás alatt előtte termett.

– Katonáiddal tüstént támadd meg a felénk közelgő hadakat! – parancsolta a herceg. – Csak egyre ügyelj, ne sebesüljenek meg a katonák. Ejtsd őket foglyul, de úgy, hogy még az orruk vére se folyjék! A hadakat vezető királyt meg állítsd elébem!

Minden úgy történt, ahogy a herceg kívánta. A néger a herceg elé állította a hitetlenek királyát.

– Atyám – szólalt meg az ifjú herceg – hát nem gyalázat, hogy mint gonosztevőket üldözöl minket egész hadsereggel? Jobban tennéd, ha lovat adnál a lányodnak, hogy minél előbb apósa meg anyósa palotájába érjen!

A király megszégyenülten hazaindult, de előbb egy szép paripát nyergeltetett a lánya számára. S a szerelmespár egymás mellett poroszkálva útnak indult.

Kisvártatva a padisah városába értek. A herceg tüstént atyjához sietett... A padisah boldog volt, hogy épségben, egészségben viszontlátta fiát, mégis úgy látszott, mintha valami gond gyötörné. A herceg meg is kérdezte, hogy ugyan mi bántja.

– Jaj, édes fiam – mondta a padisah – nagy gondban vagyok, nem tudom hova tegyem a katonáimat, mert a tieid minden helyet elfoglalnak, minden kaszárnyámban.

A tökből támadt hadsereg ugyanis a padisah városába is elkísérte a herceget meg szerelmesét.

– Édesapám, egyet se búsulj a katonák miatt megszokták azok, hogy a szabad ég alatt táborozzanak!

Jómaga a padisah régi palotájába költözködött. Mikor beesteledett kiadta katonáinak a parancsot hogy *oszolj!* s azok egy szempillantás

alatt eltűntek a tökhéjban, a nagy hadseregből még csak egy strázsa sem maradt kint.

Hamarosan megülték a herceg meg a hercegkisasszony menyegzőjét, negyven nap és negyven éjszakán át tartott a nagy vigalom. Az ifjú párnak minden örömöt minden boldogságot megadott a sors. Bárcsak mindnyájunkkal lenne ily kegyes!

BOLOND MEHEMED

Hol volt, hol nem volt, ha volt is, bizony az még azokban a régi időkben volt, amikor a varangyos béka szárnyra kelt. Én akkoriban sokat jártam-keltem, hegyet-völgyet bejártam. Nos, mondom, abban az időben, két testvér éldegélt együtt.

Az anyjukon meg a szegénységükön kívül nem volt másuk, csak néhány ökrük meg marhájuk, ami még az apjukról maradt rájuk. Osztozkodó kedve támadt egy szép napon a kisebbiknek, féleszű is volt ráadásul az istenadta. Hát ez a féleszű azzal állít be a bátyjához:

– Bátya, látod itt ezt a két istállót? Az egyik újdonatúj, a másik meg már rogyadozik. Eresszük neki a jószágot, amelyik az újba megy, az legyen az enyém, a többi meg maradjon neked.

– Nem úgy, Mehemed – feleli erre a nagyobbik –, az legyen a tiéd, amelyik a régi istállóba megy.

Belenyugodott a féleszű Mehemed ebbe is.

Neki is eresztik még aznap a jószágot, de biz az mind az új istállóba siet, csak egy tehetetlen vén ökör, az is csak azért, mert vak volt, tévedt véletlenül a régi, roskadozó istállóba. Nem szól Mehemed egy mukkot se, fogja a vak ökröt, viszi a mezőre legelni. Reggel mennek, este jönnek.

Egy nap aztán, éppen az útfélen történt, úgy kezd a szél egy nagy fát tépdesni, hogy vastag ágai csak úgy nyöszörögtek belé.

– Hej, nyöszöri apó – kérdi a bolond a fától –, nem láttad a bátyámat?

A fa mintha nem is hallotta volna, csak tovább nyöszörög. Ismét kérdi Mehemed, de a felelet ismét csak nyöszörgés.

Haragra gerjed erre a bolond, kapja a baltáját, a fába csapja, hát csak úgy dől kifele a sok arany belőle! Kapja a fiú a még meglevő kis eszét, hazamegy vele, kér a bátyjától még egy ökröt, hogy ő párjával akarja őket járomba fogni. Szekeret is talál, néhány üres zsákot is. A zsákokat megtölti földdel, elindul, és meg se áll a fáig. A zsákokat kiüríti, a föld helyett arannyal tölti meg, és amint estefelé haza kerül vele, hát ugyancsak elképed a bátyja a temérdek kincs láttára.

Mehemed megint csak az osztozkodáson volt. Szalad a szomszédokhoz vékáért, mondja, hogy valami mérnivalójuk akadt otthon. Kíváncsi ám a szomszéd, hogy vajon mit is mérhetnek ezek a földhözragadtak? Fogja hát, és beenyvezi a véka fenekét, és lám, amint hamarosan hozza vissza a bolond a vékát, hát ott van a fenekén egy odaragadt arany. Szalad a szomszéd, mondja a másiknak, szalad a másik, mondja a harmadiknak, nem kellett hozzá sok idő, apraja-nagyja tudja már az aranyat.

Megszeppen erre az okosabbik testvér. Mi lesz velük meg a sok arannyal? Neki az ásónak, kapának, gödröt ásnak, betemetik a sok kincset, és még aznap este búcsút mondanak a kapufélfának.

Az úton aztán eszébe jut a nagyobbiknak, hogy vajon a bolond eszével nem felejtette-e el az öccse az ajtót bezárni. El biz az. No, küldi hát sebtibe vissza, menjen, és zárja be az ajtót. Hazamegy a bolond, az ajtót a vállára veszi, és megy a bátyja után az erdőre.

Látja a nagyobbik az ajtót, de akárhogy szidja, akárhogy mocskolja, még a bolondnak áll feljebb. Azért hozta magával az ajtót, hogy senki se tudjon bemenni rajta.

Szeretne már a bolondtól szabadulni, gondolkozik, hogyan, mi módon, néz előre, néz hátra, hát látja ám, hogy három lovas vágtat

az úton. Mindketten egyszerre egyet gondolnak, hátha őket keresik, nosza, gyorsan fel a fára! A három lovas meg éppen az alá a fa alá dőlt le pihenni, amelyre felkapaszkodtak, de besötétedett nem vették őket észre.

A fán megfértek volna egymással békességben, ha egyikük bolond nem lett volna. Olyan dolgokat kezdett Mehemed művelni hogy ezer szerencséjük, amiért nem életükkel fizettek érte. Szóból ért az ember, Mehemed hullatni kezdte a fáról az áldást, le a lovasok fejére, de hát azok szerencsére esőnek, minek gondolták a a sötétben. Később aztán az is megesett, hogy csatt-patt, le az ajtó a fáról, egyenesen a három alvóra, azok meg rémületükben kiáltozni kezdtek:

– Itt a világ vége! Itt a világ vége! – és úgy elszaladtak onnan, hogy talán még máig sem álltak meg.

Meg is elégelte a dolgot az okosabbik, egy reggel észrevétlenül odább állt. Így bolond öccse magára maradt.

Mit csináljon Mehemed? Fogja, indul ő is világgá. Addig megy, addig éhezik, végül csak eljut egy faluba. Oda áll a dzsámi kapujába, a bemenőktől és kijövöktől egy-két parát, vagy ennivalót kap. Egyszer csak egy kurta kis ember jön kifelé a dzsámiból, végigméri Mehemedet, megkérdi tőle, nem állana-é be hozzá szolgának?

– Nem bánom – feleli Mehemed –, de csak úgy, ha megfogadod, hogy semmiért sem szabad egymásra megharagudnunk. Ha megharagszol, megöllek, ha én haragszom meg, te is megölhetsz engem.

Ritka volt abban a faluban a szolga, ráállott hát a kurta ember az egyezségre.

Rövidre fogva a dolgot, a bolond legelébb is azon kezdte, hogy ami juha, tyúkja csak volt a gazdájának, mind elpusztította a háztól.

– Haragszol tán uram? – kérdi a gazdájától.

– Nem én! Minek haragudnék?– felelte a megszeppent gazda.

Ezután azonban nem bízott rá semmit, hadd üljön csak otthon munka nélkül.

Felesége, gyereke is volt a gazdának ezekre kellett volna Mehemednek vigyáznia. Dajkálgatnia kellett volna a kisgyereket, de bizony nem telt bele sok idő, a kicsi elpusztult Mehemed ostobasága miatt. Megijedt erre az asszony, hogy elébb-utóbb rá is rákerül a sor. Beszél hát az urával, és megszöknek egy éjszaka a bolondtól. De Mehemed megneszelte a dolgot, és belebújt egy ládába, amit magukkal vittek, amikor aztán kinyitották, hát csak a bolond bújik ki belőle!

Megint csak összebeszél a gazda a feleségével, hogy éjszaka a tó partjára mennek aludni. Mehemedet is magukkal viszik, a tó partján vernek neki ágyat, hogy majd ha elalszik, bedobják. Volt azonban annyi esze a bolondnak, hogy maga helyett az asszonyt hajította a tóba.

– Haragszol tán uram? – kérdezte a gazdát.

– Hogyne haragudnék, te sátán fattya! Vagyonom elpusztítottad, gyerekem, feleségem megölted, koldussá tettél!

Nekitámad erre a bolond a gazdának, eszébe juttatja az egyezséget, és beledobja őt is a tóba.

Így aztán megint magára maradt Mehemed. Megy ismét világgá. Megy az úton, mendegél, kávét iszik, szívja a csibukját, hátra-hátranéz. Ahogy így jár-kél, talál egy ötparás pénzdarabot, vesz rajta egy leblebit,[1] és amint kezdi szemenkint rágcsálni, beleejt egy felet az útszéli kútba. Erre aztán rákezdi, ahogy a torkán kifér:

– A fél leblebimet akarom! A fél leblebimet akarom!

A nagy üvöltözésre egy szellem száll fel a kútból, olyan nagy a két ajaka, hogy egyikkel az eget, másikkal a földet söpri.

– Mit akarsz? – kérdi Mehemedtől.

– A fél leblebimet akarom! A fél leblebimet akarom!

Visszaszáll a szellem a kútba, és amint ismét előjön, a kezében egy asztalka. Odaadja a bolondnak, és így szól:

– Ha megéhezel, csak annyit mondj: Adj ennem asztalkám! Ha pedig jól laktál, azt mondd: Elég már, asztalkám!

Fogja Mehemed az asztalkát, megy vele a faluba, és amikor csak megéhezik: Adj ennem, asztalkám! – annyi előtte a remek ízes étel, hogy azt se tudja, melyikhez lásson elébb. No, gondolja magában, hadd lássa a dolgot a falu népe, szalad is, hívja őket egy rakásra, nagy vendégségre.

Jönnek a falubeliek, egyik a másik után, nem látnak se tüzet, se hozzávalót. Ez talán bolonddá akar tenni bennünket – gondolják. Hozza Mehemed az asztalkát: Adj ennem, asztalkám!

Aj! Az a sok remek étel! Torkig lakott mindenki.

Tanakodnak a falusiak a dolgon, hogy lehetne mindennap ilyet enni. Úgy mondja az egyik, hogy belopózkodik egy nap Mehemedhez, és gyere, gyere, asztalkám, vége a bolond dicsőségének. Úgy is lett. De most aztán mit csinál Mehemed az éhes gyomrával? Szalad újra az útszéli kúthoz, és rákezdi:

– A fél leblebimet akarom! A fél leblebimet akarom!

Addig akarta, míg ismét csak felszállott hozzá a széliem, kérdi: hogy mi baja?

– A fél leblebimet akarom! A fél leblebimet akarom!

– Hát az asztalka?

– Ellopták!

Leszáll a szellem, és amint felmerül, egy malmocska van a kezében. Odaadja ezt is a bolondnak, és azt mondja neki:

– Ha jobbról csavarod, arany, ha balról, ezüst hull ki belőle.

Fogja Mehemed a malmot, hazaviszi, csavargatja, jobbról, csavargatja balról, hát csak dől ki belőle a temérdek kincs! Olyan gazdag ember lett belőle, hogy nem a faluban, de még a városban sem lehetett a párjára akadni.

Hogy, hogy nem, megtudja a falu népe a malmocska titkát, és addig tanakodnak, addig mesterkednek, míg egy reggel a malmocskának is hűlt helye támad.

– A fél leblebimet akarom! A fél leblebimet akarom! – kiáltja Mehetned a kútnak.

– Hát az asztalka, hát a malmocska? – kérdi a felszálló szellem.

– Ellopták mind a kettőt – siránkozik keservesen a bolond.

Megint leszáll a szellem, és két botocskát hoz fel a kútból. Odaadja a bolondnak, és erősen a lelkére köti, nehogy valahogy azt találja mondani:

– Üssed botocskám!

Fogja Mehemed a botokat, forgatja jobbra is, balra is, de csak nem tudja eltalálni a módját. Elhatározza hát, hogy ő bizony csak megpróbálja, és alighogy rájuk kiált a botocskákra, hogy:

– Üssed botocskám! – nekiindul az irgalmatlan két bot, ütik, csépelik, ahol csak érik, a fején, a lábán, a kezén, a hátán, annyira, hogy majdnem belepusztul fájdalmába. Végre rájuk kiált:

– Megállj, botocskám!

Erre aztán megpihen a két bot. Összetört tagokkal is nagyon boldog volt Mehemed, hogy kitalálta a botocskák nyitját. Hazáig meg

sem állt velük, hívja nagy gyorsan össze a falubélieket, de nem említi egy szóval sem, mivégre, össze is sereglenek hamarosan, és. lesik nagy kíváncsian, mi lesz. Jön is már Mehemed a két bottal, és rájuk kiáltja a varázsszavakat.

No, lett is óriási riadalom, úgy végigboronálták a falubelieket a botok, hogy alig győztek rimánkodni.

– Nem addig – biztatja őket az észre tért Mehemed –, míg elő nem adjátok az asztalkát is meg a malmocskát is.

Mindenre ráállott a falu elcsépelt népe, szaladnak már az asztalkáért, rohannak hanyatt-homlok a malmocskáért. Erre aztán:

– Megállj botocskám!

És ismét helyreállt a béke.

Fogja hát Mehemed a három ajándékot, megy velük a saját falujába, és mert pénze is volt, meg meg is okosodott, ráakadt a bátyjára is. Az elásott kincset testvérének adta, mindketten kerestek maguknak egy-egy jóra való lányt, megházasodtak, és azóta is vígan élik világukat. Nem volt azóta sem okosabb ember a faluban, mint a bolond Mehemed.

BÉNLI-BÁRI, A MACSKA

Volt egyszer egy szegény, nagyon szegény lány. Fiatal volt és szép, de nyomorúságos viskóban éldegélt. Valahányszor imádkozott, mindig felfohászkodott:

– Édes Istenem, ne hagyd, hogy meghaljak, míg nem laktam negyvenszobás házban!

Volt abban a városkában egy lakatlan negyvenszobás ház. Senki, de senki nem akart beleköltözni, mert valahány lakója akadt, mind otthagyta egy hét alatt. Úgy beszélték, hogy kísértetjárta hely.

Egyszer a ház gazdája közhírré tétette, hogy egy aranyért eladná. A kikiáltó napokon át hirdette, amit rábíztak, de csak nem jelentkezett vevő. Egyik nap eljutott abba az utcába is, ahol a szegény leány lakott. A lány meghallotta a kikiáltó szavát, az utcára szaladt, odahívta és így szólt hozzá:

– Szeretném megvásárolni a házat.

A kikiáltó ránézett, aztán gyanakodva válaszolt: – Hogy te egy negyvenszobás házat akarsz vásárolni?... Alighanem bolondot akarsz csinálni belőlem... – ezzel otthagyta.

A lány nem mert makacskodni, szomorúan nézett a tovasiető ember után.

A ház tulajdonosa este megkérdezte a kikiáltótól, hogy jelentkezett-e már vevő. Amikor megtudta, hogy senkit, de senkit nem csábít az ajánlat, nekibúsultan mondta:

– Hát kutyának sem kell a házam? Még csak kíváncsiságból sem kérdezősködött senki?

– A kutyának sem kell – válaszolt a kikiáltó. – Egyetlen vevő sem akadt, hacsak nem az a szegény lány, aki alighanem tréfás kedvében volt, azért mondta, hogy ő bizony szívesen megvenné. Nincs annak a szerencsétlennek annyija sem, hogy kenyeret vásároljon magának és kedvére jóllakhasson!... Én bizony nem vesztegettem az időmet azzal, hogy szóba elegyedjek vele!

– Rosszul tetted! Rögtön menj el a lányhoz, fogd a holmiját, s vele együtt vidd a házamba. Eladom neki. Negyven nap múlva is kifizetheti az árát, az egy aranyat.

A kikiáltó elment a lányhoz, s így szólt hozzá:

– Szerencséd van. Teljesült a vágyad, negyvenszobás ház gazdája leszel. Gyere, máris odaviszlek.

Egy birkabőr volt a szegény lány minden vagyona, no meg egy csorba korsó. Nem váratta sokáig a kikiáltót, egykettőre elindultak és hamarosan megérkeztek a negyvenszobás házba. A kikiáltó ott elmondta a szegény lánynak, hogy mit izen neki a ház gazdája, aztán ment a dolgára.

A szomszédok, mikor látták, hogy egy szépséges, magányos teremtés költözködött a hírhedt házba, mind odasiettek, hogy üdvözöljék, ízletes vacsorát vittek neki, s minden jót kívántak új otthonához. A lány azt sem tudta, hova legyen örömében.

Minthogy nagyon ájtatos volt, most is felkészült az esti imára, meg akarta köszönni Allahnak, hogy ilyen nagy szerencsében részeltette. Mikor a rituális[1] mosdást végezte, könnyű lépteket hallott, majd látta, hogy egy fekete, egészen fekete macska jön befelé.

– Milyen jó hozzám az ég! – gondolta a lány. – Teljesítette álmomat, negyvenszobás házban lakom, s most még ezt a szépséges állatot is ideküldte, hogy ne legyek egyedül. Gyere, Feketém, gyere, Isten hozott! – mondta a macskának.

Az ölébe vette, cirógatta, dédelgette.

Együtt szépen megvacsoráztak. A lány aztán fekhelyet készített a macskának a birkabőrön, a kabátjával betakargatta.

– Az ég küldött hozzám. Kedves vendég vagy nálam, azt akarom, hogy jól töltsd az éjszakát – mondta.

Jómaga a padlóra feküdt.

Másnap jó korán felébredt, s látta, hogy a macska máris elment. Mikor lehajolt a macska fekhelyére, hogy rendet csináljon, mesebeli fénnyel csillogó követ pillantott meg a birkabőrön, megcsodálta, de nem tudta, mihez kezdjen vele, fogta hát, s feltette a polcra.

Így ment ez két héten át. A Fekete Macska minden este megjött, minden este együtt ettek, mert a jó szomszédok ezentúl is minden

este hoztak vacsorát. A lány napközben soha nem látta a macskát, de a ragyogó kő minden reggel ott volt a fekhelyén...

Egy nap aztán így szólt magában a lány:

– Pár garast talán megérnek . Eladok egyet.

Fogta magát, elvitt egy követ a sztambuli Nagy Bazárba, s megmutatta az egyik ékszerésznek. Ez meg, mikor a szegény lány kezében meglátta a szikrázó drágakövet, ijedtében ugrott egyet, majd kiabálni kezdett:

– Takarodj innen! És ha nem akarsz bajt hozni magadra meg mindnyájunkra, ne mutogasd senkinek!

A szegény lány egy szót sem értett az egészből, szégyenkezve távozott a Nagy Bazárból, egyszer csak észrevette azonban, hogy szalad ám utána az ékszerész.

– Lányom – szólt hozzá, mikor utolérte – az imént nyers szavakkal elkergettelek, mert ahogy a rongyos ruháidat meg ezt a csodálatos követ megláttam, hirtelenében azt képzeltem, hogy loptad.

S ekkor az ékszerárus elvitte a lányt a feleségéhez, s töviről hegyire elmagyarázta neki, hogy s mint gondolja a teendőket. Az asszony pompás ruhákba öltöztette a szegény lányt.

Ezután fényes hintóba ültek és lalák[1] meg szolgálólányok kíséretében a Nagy Bazárba hajtattak, s egyenest az ékszerárushoz mentek. A lány úgy tett, ahogy meghagyták neki: elővette a szikrázó drágaköveket s így szólt az árushoz:

– Mehmet effendi,[1] lenne olyan kedves és eladná nekem ezt a követ?

– Örömmel állok szolgálatára, úrnőm – válaszolt az ékszerárus.

Ezzel fogta a követ, elment, hogy összehívja a többi ékszerárust és megbeszéljék az üzletet. Mikor visszatért, így szólt:

– Úrnőm, felbecsültük a követ. Ha a Nagy Bazár minden ékszerárusa minden pénzét összeadja, akkor sem tudjuk kifizetni az árát.

– Beérem annyival, amennyit adhatnak érte – mondta a lány.

No, a Nagy Bazár minden ékszerárusa kiürítette az erszényét, a pénzesládáját, s két kocsit megraktak arannyal. A szegény lány egyszeriben az ország leggazdagabb lánya lett.

Soha többé nem akart elválni a derék Mehmet effenditől meg a jólelkű feleségétől, elhatározták hát, hogy ezentúl hármasban laknak a nagy házban, melynek valamikor oly gyalázatos híre volt.

A macska ezentúl is minden este megjött, virradóra eltűnt, s fekhelyén minden reggel ott szikrázott egy drágakő. Most mar minden este arany ágyat vetettek neki.

Már harminckilenc napja volt, hogy a lány beköltözött új hajlékába. Szólott a szolgáinak, hogy eresszék be hozzá a kikiáltót; ha majd jön s keresi azt a szegény lányt, aki megvásárolta a házat.

A negyvenedik napon jött is a kikiáltó, de mikor meglátta a fényes házat, a szolgákat, azt hitte, hogy nem jó helyen jár. Megkérdezték tőle, kit keres, ő meg elmagyarázta. Ekkor bevezették a ház úrnőjéhez, aki nem egy, hanem kétezer aranyat adott neki és még ráadásul ezer arany borravalót, s most már igazán magáénak mondhatta a házat.

A lány persze közben nagyon szerette volna megtudni a macska jövés-menésének a titkát. Esténként gondosan bezárt minden ajtót, de akárhogy vigyázott, a Fekete Macska nyomtalanul eltűnt minden virradóra...

Ekkor elhatározta, hogy meglesi.

– Ma éjszaka nem fogok aludni – határozta el.

De már kora este mély álom fogta el, s reggelre megint csak nyomtalanul tűnt el a macska.

A következő este megvágta az egyik ujját, és sót hintett a sebbe. A fájdalom ébren tartotta. Éjfél után a macska csöndesen felkelt, leugrott az ágyáról, felugrott az úrnőjéhez. Az úgy tett, mintha aludnék. A macska megcsókolta a két orcáját, leugrott az ágyról, az ajtóhoz sietett, s az magától felnyílt előtte. A lány meg ki az ágyból, egyenest a macska után. Amikor a kertfalhoz értek, látta ám a lány, hogy az is magától szétnyílik a macska előtt. Egy másik kertbe jutottak. Ebben a kertben gyümölcs helyett drágakő termett a fákon, a macska innen hozott minden este egyet-egyet úrnőjének. A fák mikor meglátták a macskát, felkiáltottak:

– Bénli-Bári, elaltattad az egyik kedvesedet s most indulsz a másikhoz!

A lány leszakított egy drágakövet, s keblébe rejtette. A fák ekkor menten elnémultak. Ezután megint egy másik kertbe értek, itt gyöngytől, gyémánttól roskadoztak a fák. A kert mélyén fehérfalú ház. Mikor a ház elé értek, Bénli-Bári megrázta magát s fiatalemberré változott, szép volt és erős, akár egy oroszlán. Belépett a kapun. A lépcsőn csodaszép asszony sietett elibe. Bevezette Bénli-Bárit az egyik szobába. Ott kettesben asztalhoz ültek, ettek, ittak, beszélgettek. Kis idő múlva a csodaszép asszony valami itallal kínálta Bénli-Bárit, ez ivott, s azonnal mélyén aludt. Az asszony ekkor fogott egy nyársat, vörösre izzította, s rányomta az alvó talpára, hogy lássa, elég mélyen alszik-e, azután átment a másik szobába. A lány észrevétlenül követte.

Hatalmas termetű, csúf néger várakozott itt.

– Jól megvárattál, mondhatom. Nem tudtad otthagyni hamarabb?

S ezzel dühös féltékenységgel nekiesett az asszonynak, szidalmazta, ütötte, verte.

A lány rögtön megértette, miről van szó, s jobbnak látta, ha gyorsan elillan. Kiosont a házból, s útközben látta, hogy éppen ideje volt már, hogy hazatérjen, mert a szétnyílt kertfalakon egyre szűkebbre és szűkebbre zárult a nyílás.

Másnap este, mikor a macska megérkezett, a lány szokása szerint simogatni kezdte.

– Isten hozott, Feketém – mondta.

Majd csipkelődve hozzátette:

– Nos, hogy vagyunk, Bénli-Bári?

Ezt hallva a macska haragosan felugrott, fenyegetően morgott. A lány most már haragosan folytatta:

– Akár tetszik, akár nem, most már mindent elmondok...

S elmesélte neki, hogyan szegődött a nyomába, s mit látott az éjszaka.

– És ha nem hiszel nekem – fejezte be – nézd meg a talpadat, majd meglátod az izzó vas nyomát.

A macska – azt már úgyis sejtitek – a périk királyának a fia volt. Megrázta magát, s ismét daliás ifjúvá változott.

– A feleségem tehát megcsal, méghozzá a saját lalámmal... Máris indulok, megbüntetem őket, bosszút állok rajtuk, amint érdemlik. De te, te csak hét év múlva láthatsz viszont, mert hét évnek kell elmúlni ahhoz, hogy újra megtehesd az utat, amit tegnap este végigjártál.

Ezzel eltűnt.

Múltak a hetek, a hónapok, az évek... A hetedik esztendőben azt mondja a lány Mehmet effendinek meg a feleségének:

– Ti még sohasem kérdeztétek, vajon asszony vagyok-e vagy lány...

– Nem is jutott eszünkbe – mondta az ékszerárus meg a felesége. – Igazán nem volt szép tőlünk.

– Nekem ugyanis férjem van – folytatta a lány. – Hosszú útra ment, hét esztendeig tart. De egy hónap múlva visszatér.

Múltak a napok. Mintha csak az egész háznép esküvőre készülődött volna. A lány tudta, hogy a tengeren át fog érkezni az, akit férjeként szeret, és ezer arany jutalmat ígért annak, aki elsőnek pillantja meg a messzi távolban feltűnő hajót. Az egész környék a tengert leste, mindenki elsőnek akarta meglátni a vitorlákat.

Egyszer aztán a látóhatáron felbukkant egy hajó, csillogott villogott, akár a drágakő. A környék minden lakója a tengerpartra futott, hogy mielőbb láthassa az úrnő férjét. Az ifjú partraszállt, magával hozta kincseit, a csodálatos drágaköveket, melyekhez hasonlót még nem látott emberszem. Egyenest a ház selámlikjába[1] tartott. Hívatta az imámot, hogy megújíthassa házassági esküjét.

– Ennek így kell lenni – magyarázta meg a kíváncsiaknak – hiszen oly sokáig távol voltam a feleségemtől, oly sok éven át jártam idegenben!... Az ember esendő, lehetséges, hogy valahol, valamikor mondtam valamit, ami semmissé tette első eskümet.

A város népe nagyon is helyeselte ezt a bölcs megfontoltságot, és az imám két tanú jelenlétében összeadta a fiatalokat.

– Lám, a férj éppen olyan kegyes, mint a felesége, igazán méltó a nemes hölgyhöz – gondolták a vendégek.

Bénli-Bári és szép jegyese így ülték meg esküvőjüket. Bőven kijutott nekik minden örömből, ami csak kijuthat földi embernek. Allah legyen mindannyiónkhoz ily kegyes.

A KERTÉSZ ÉS A MEDVE

Ez a mesénk egy kertészről szól, egy kertészről, aki élt-halt a virágaiért. Minden idejét a kertjében töltötte. Olyan is volt az a kert, mint a paradicsom! A kertész nem szeretett senkit, senki emberfia iránt nem volt érzés a szívében, csak a növényeire volt gondja. Aztán mégiscsak elunta a magányosságot, gondolta, kicsit szétnéz a környéken. Ahogy járt-kelt, magas hegy lábához érkezett, s itt szembetalálkozott egy hatalmas medvével. Ezt a medvét is a magányosság kínozta, azért hagyta oda a hegyek rideg ormait, hogy társat keressen a sík vidéken. Barátságot kötöttek, a medve többé egy lépést sem tágított az ember mellől, így éltek aztán a paradicsomi kertben nagy-nagy békességben és szeretetben.

Valahányszor a kertész az árnyékban hűsölt, a medve csupa kedvességből a fejénél állt, és a legyeket kergette, hogy nyugodtan alhasson. Egyszer ismét a fa alatt szunnyadt a kertész, a medve pedig szokásához híven kergette a legyeket. Ezek azonban ahányszor elűzték őket, annyiszor visszatértek. Megharagudott a medve, felragadott egy súlyos követ, és a legyek közé vágta, hogy szétrebbenjenek. Szét is rebbentek, ám a súlyos kő betörte a kertész fejét, és akkora búb nőtt rajta, hogy talán máig sem múlt el.

Ez időtől járja az a bölcs mondás, hogy „jobb egy okos ellenség, mint egy oktalan barát”.

A KÍNAI CSÁSZÁR ÉS A GÖRÖG HERCEGKISASSZONY

Valaha, réges-régen Fagfur császár uralkodott Kínában. Híre, dicsősége bejárta a világot, ellenei rettegték, alattvalói tisztelték. Legbizalmasabb embere a bölcs és bátor nagyvezír volt, aki sok kemény csatában tüntette ki magát vitézségével és fortélyos eszével. A császár annyira kedvelte ezt a hű emberét, hogy szabad járást-kelést engedélyezett neki a palotában.

Egy szép napon a nagyvezír belépett a trónterembe, és felriasztotta álmából a császárt. Ám Fagfur ezúttal nem volt kegyes hangulatában, kardjához kapott és rárontott; az elősiető udvari

emberek mentették ki kezeiből a nagyvezírt, kis híja, hogy meg nem ölte.

A nagyvezír térdre esett a császár előtt, és így szólt:

– Uram, fényességes arcú császár, mindig híven szolgáltalak szívemmel és eszemmel, mondd meg nyomorult szolgádnak, miért fordultál ellenem, s ha vétkes vagyok, sújts le rám!

A császár e szavakra lecsillapodott.

– Állj fel – mondta –, és halld, mi dúlta fel nyugalmamat. Ebéd után elnyomott az álom. Álmomban egy paradicsomi szépségű kertben jártam, s a kert mélyéből szépséges leányzó közeledett felém, orcáinak tündöklése vetekedett a kelő nap fényével. Termete sudár, mint a nádszál, léptei nyomán még a fűszál sem hajolt meg. És ő jött felém... Te ekkor beléptél, és az álomkép szertefoszlott. De ha szemem behúnyom, még mindig látom őt, és szívem megdobban a gyönyörűségtől. Hozd el nékem ezt a leányt, és gazdagon megjutalmazlak!

A nagyvezír – aki bölcs volt, mint Arisztotelész – bátorsággal és fortéllyal már sok nehézséggel megbirkózott, nem ijedt meg ettől a feladattól. A nagyvezírnek nemcsak mérhetetlen nagy esze volt, hanem mesterien kezelte az ecsetet is, jeles művészek tanulhattak volna tőle, de ami ennél is fontosabb, oly híven ábrázolt mindent, hogy szinte életre kelt, ami kikerült az ecsetje alól. Apróra kikérdezte a császárt az álom részleteiről, majd nekikezdett a munkának. Lefestette a házat, a kertet és az álombéli lányt, olyan tündöklőnek, elbűvölőnek, amilyennek a császár látta.

Amikor elkészült, szállást bérelt a városon kívül egy fogadóban, ahol sok utasember megfordult, megmutatta nekik a képet és sorra kérdezte valamennyit, nem ismeri-e a szépséges lányt, a házat és kertet. Az egyik idegen, amint a festményt megpillantotta, felkiáltott meglepetésében:

– De hiszen ez a görög császár leánya! – Aztán hozzátette. – Igaz, szép a lány, nincs a világon hozzá hasonló, de mit ér a szépsége, ha nem akar férjhez menni!

Az idegen azt is elmondta, hogy miért nem akar férjhez menni a görög császár szépséges leánya. Egyszer ugyanis, mikor kertjében pihent, az egyik bokorban két pávát pillantott meg, éppen akkor keltek ki a fiókáik. Hosszan gyönyörködött bennük, de váratlanul kigyulladt a bokor. A hím páva rémületében szárnyra kapott és elröppent, otthagyva a nőstényt a fiókákkal. Az anyamadár nem mozdult kicsinyei mellől, velük együtt pusztult el a tűzben. A hercegnő ebből azt a tanulságot vonta le, hogy a hűtlenség férfitulajdonság, és hogy a férfiaktól állhatatlanságon kívül mást nem is lehet várni. Azóta nem is szabad a férjhez menést emlegetni előtte.

A nagyvezír Fagfur császárhoz sietett a hírrel, majd megígérte neki, hogy olyan heves szerelmet ébreszt a lány szívében a császár iránt, mint amilyent a császár érez őiránta. Le is vetette nagyvezíri díszruháját, és egyszerű utasembernek öltözött, így indult útnak Konstantinápoly felé.

Mikor odaért, azonnal a görög császár palotája felé sietett. Elővette a festményt, és összehasonlította az elébe táruló képpel: ugyanaz a paradicsomi hely volt, amelyet Fagfur látott álmában. Megbizonyosodott hát, hogy jó helyen jár. Most már csak azt kellett kifundálnia, hogyan juthatna a világszép hercegkisasszony közelébe. Fortélyos esze hamarosan jó tanácsot sugallt neki. Megszállt egy karavánszerájban, és elkezdett festegetni. Sok bámulója akadt, és a palotában is hamarosan megtudták, hogy híres kínai festő érkezett az országba. A hercegkisasszony nagyon szerette a szép képeket, különben is életvidám teremtés volt, csak éppen a férfiakat nem állhatta. Megkérte atyját, a görögök hatalmas császárát, engedje meg, hogy a messze földről érkezett híres művész képeket fessen szobája falaira. A császár nyomban elküldte egyik emberét a karavánszerájba, és a kínai festő gyorsan megérkezett a palotába. A hercegkisasszony elmondta neki kívánságát.

A nagyvezír olyan gondos-szépen dolgozott, hogy mindenki csodájára járt a faliképeknek. A szoba egyik oldalát különös buzgalommal festette. Az ecset nyomán hamarosan óriási park képe bontakozott ki, mintha minden növény élt volna benne: a rózsák illatoztak, a csalogányok csattogtak, kívánatos gyümölcsök mosolyogtak, s a hatalmas törzsű fák csöndesen ingatták ágaikat. Kerti lakot is festett meg trónszéket, melyen Fagfur császár ült dicsőséges ifjúi szépsége teljében. A kerti lak mögött virágos mezőség hullámzott, kristálytiszta vizű tó csillogott, a paradicsombeli Szelszebil[1] vize sem lehet áttetszőbb. A vízben azonban egy hím antilop és a fia feküdt élettelenül, míg az antilopanya gondtalanul legelészett a virágos mezőn. Amikor a nagyvezír végzett a festéssel, üzent a hercegkisasszonyért. A világszéplány alig tudott betelni a látvánnyal, hangosan kacagott gyönyörűségében, csak akkor szomorodott el, amikor észrevette a két élettelen antilopot a tó vizében. Megkérdezte a nagyvezírt, vajon miért szomorította el a vidám képet a két halott antiloppal? A nagyvezír várta ezt a kérdést, és nyomban mesélni kezdett. Elmondta, hogy a kert a hatalmas kínai császáré, a daliás ifjúé, aki a trónszéken ül. A kertben pedig történt egyszer valami, s attól fogva a császár nem állhatja a nőket, és hallani sem akar házasodásról. A történet felébresztette a hercegkisasszony kíváncsiságát, faggatni kezdte a nagyvezírt, mondaná el neki, mi is történt abban a kertben. A nagyvezír nem soká kérette magát, elmesélte, hogy Fagfur egyszer a kerti, lakban pihent, és virágaiban gyönyörködött. Egyszer csak észrevett egy antilop párt, amint kicsinyükkel együtt éppen szomjukat oltották a tó partján. A víz azonban egyszerre elsötétedett, nagy hullámok árja csapott a partra, és elragadta a kis antilopot. Az apaállat rémülten vetette magát a kölyke után, kétségbeesetten küszködött, hogy kimentse, de hamarosan mindkettőjüket elnyelte a víz sötét árja. Az anyaállatnak csupán arra volt gondja, hogy a saját bőrét mentse, futott, futott, ahogy lábai bírták, majd megpihent a virágos mező közepén, és gondtalanul legelészni kezdett. A császárt nagyon felbőszítette az anya hűtlensége, és azóta szentül hiszi, hogy a hűtlenség női tulajdonság, óvakodni kell a nőktől, mert nem tudnak állhatatosan és hűségesen szeretni. A hercegkisasszony mélyen elgondolkodott, majd így szólt a nagyvezírhez:

– A te császárod, akit itt lefestettél, alighanem éppen hozzám illik. Allah akarta, hogy ne menjek férjhez, úgy látszik, őt szánta nekem. Hiszem, hogy a te császárod, Fagfur, elfogad engem asszonyának.

Megkérte atyját, engedje meg, hogy Fagfur császár felesége legyen. A görög császár nagyon megörült, hogy lánya végre férjet választott magának, azon nyomban levelet írt a kínai császárnak, ráütötte a nagypecsétet is, és egy követre bízta, hogy siessen vele Fagfurhoz. A követ a nagyvezírrel együtt indult útnak a messzi Kínába. Amikor megérkeztek, a nagyvezír mindent elmesélt a császárnak, s ezután jelent meg a görög császár követe. Mélyen meghajolt a világszerte rettegett uralkodó előtt, s így szólt:

– Az én uram, a nagy hatalmú görög császár küldi neked ezt a pecsétes levelet. Azt írta benne, hogy egyetlen leányát, birodalmunk szépséges virágát neked szánta. Várom a válaszodat, felséges császár.

Fagfur szívét megdobogtatta az öröm, de a követ ebből mit sem sejtett, mert a hatalmas úr nyugodtan mosolyogva csupán ennyit mondott:

– Én ugyan már lemondtam arról, hogy valaha is megházasodjam, de urad kedvéért megváltoztatom elhatározásomat, feleségül veszem a lányát.

A követ sietett a válasszal a görögök császárához. Hatalmas sürgés-forgás kezdődött a palotában. Aki papucsvarró, hímzőszabó, selyemfestő csak akadt az országban, az mind a hercegkisasszony kelengyéjét szabta-varrta. Mert bizony nem mindennapi dolog az, ha egy görög királykisasszony a kínaiak hatalmas császárához megy feleségül. Aztán egy napon előállt a díszkíséret, s a hercegkisasszony drágakövektől súlyos ruhában, aranyhímes fátyolában beszállt a hat fehér ló vontatta hintóba.

*

Napokon, heteken át tartott az út, míg végre megérkeztek a messzi Kínába. A császár örömtől repeső szívvel zárta karjába a szépséges leányt, és máig is nagy boldogságban élnek, ha meg nem haltak.

A nagyvezír is elnyerte hűsége és bölcsessége jutalmát, a császár temérdek kinccsel halmozta el, és nagy hatalmat adott neki, de ő minden kincsnél, hatalomnál többre becsülte, hogy visszanyerte ura bizalmát és szeretetét.

NAGYESZŰ MISZDIK

Igaz, vagy nem igaz – ki tud már annak utánajárni? Régen, igen régen, még abban az időben, amikor a dzsinnek gerelyt hajigáltak a régi fürdőben, élt egy Naldzsi nevű öregember. Jámbor, becsületes ember volt, soha rosszat nem cselekedett, a légynek se vétett, hatalmasok kegyét nem kereste, élt a maga emberségéből.

Serényen dolgozott egész életében, de vagyont nem szerzett, kevéske jószága volt. Hanem volt három fia, de olyan szépszál legények, hogy messze vidéken nem akadt másuk. Erősek voltak, sudárak, mint a fiatal jegenyefák. A két idősebbiknek nem emlékszem már a nevére, de a legkisebbiket Miszdiknek hívták.

A két nagyobbik testvérnek annyi ész volt a fejében, mint más közönséges embernek, hanem Miszdiknek éles volt az esze, mint a kifent szablya. Máig is beszélik, hogy Miszdik még az ördögöt is lóvá tudta tenni, olyan okos volt.

Telt-múlt az idő, vénült, öregedett az apjuk, egy nap aztán örökre lehunyta a szemét. Nem hagyott a fiaira semmit a becsületén kívül, se egy maroknyi földet, se egy szőlőtövet. Nem akart a három fiú gazdag ember igájába állni, tanakodtak, mitévők legyenek, mihez fogjanak. Előállott akkor Miszdik és azt mondta bátyjainak:

– Édes bátyáim, nem illik, hogy legkisebb létemre én adjak tanácsot, de mégis azt mondom: vágjunk neki a világnak, próbáljunk szerencsét. Nem a falunk végén végződik a világ.

Tetszett a beszéd a két idősebbiknek.

– Okosan szóltál, öcsénk! Kerekedjünk hát fel, próbáljunk szerencsét!

Vastalpú csizmát húztak, vasbotot ragadtak, és útnak indultak. Mentek, bandukoltak, hegyre hágtak, völgybe ereszkedtek. Egy nap gabonaföld szélére értek. Hullámzott az érett búza, sűrű volt, magas volt, csak úgy húzták a szárakat a kövér kalászok. Az egész búzamező kaszáért könyörgött.

Körülnéztek a testvérek – nem volt sehol egy teremtett lélek, aki a búzát learatta volna. Pedig még egy nap, és kiperegnek a kalászok, kárba vész a kenyér.

Azt mondta akkor bátyáinak Miszdik:

– Nézzétek, édes bátyáim, hogy várja ez a búza a kaszát! A kasza csak akkor segít, ha ember kezében van. Ki tudja, hol van az az ember, akinek ezt a búzát le kellene aratnia? Hátha beteg, hátha nincs jártányi ereje. Ne hagyjuk veszendőben, fogjunk neki, vágjuk le mi hárman. Ha a gazdája becsületes ember, megfizeti fáradságunkat.

Neki is gyürkőztek, és levágták rendre a szép érett búzát. Derekasan dolgoztak, csak úgy szakadt róluk a verejték. Napszálltára el is készültek vele.

Amikor az utolsó szálat vágták, egyszer csak, ki tudja, honnan, előttük termett egy gonosz óriás. *Dév*nek hívták arrafelé. Megijedtek a testvérek, szólni se tudtak. Megszólalt akkor a dév:

– Ó, emberfiókák, Allah áldjon meg benneteket! Sok nehéz munkával boldogultam életemben, hegyeket raktam, sziklákat görgettem, de az aratáshoz nem értek. Álltam, vártam, hátha erre vetődik valami derék ember, aki elvégzi helyettem ezt a nehéz munkát. Nem is tudom, mivel hálájam meg nektek.

Ezt mondta, és gonoszul hahotázni kezdett. De a testvérek nem gondoltak semmi rosszra. Azt felelte Miszdik a dévnek:

– Ó, hatalmas dév, a földi emberek ilyenek – segítenek a rászorulón, megteszik, ami erejüktől telik. Kívánjuk, hogy munkánk hozzon áldást földedre, teremjen a földed még kövérebb búzát. Neked meg kívánjuk, hogy életedben mindig mosolygó arcokat láss, édes szavakat hallj.

– Köszönöm, emberfiókák – mondta a dév. – Hadd hálálom meg, amit tettetek! Ott, azon a hegyen túl, ott van a házam. A házam előtt bárányka legelész, a báránykát három lányom őrzi. Egyik szebb, mint a másik. Ha Allah nektek szánta őket, akár meg is ülhetjük a lakodalmat. Hanem előbb levágatom nektek azt a gyönge bárányt. Lakomát csapunk, s majd a többi elválik.

Azzal gyorsan levelet rótt, és Miszdiknek adta:

– Vidd el ezt a levelet a házamba, add át a feleségemnek. Megírtam neki, hogy vágja le a gyönge bárányt, süsse meg, és küldje ide nekünk.

Ránézett Miszdik a dévre, s meglátott valamit a szemében, ami nem tetszett neki. Gyanította, hogy valami gonoszat tervel ellenük. A levelet azért elvette, s elindult a dév háza felé. Hanem útközben felbontotta a levelet, és elolvasta. Ez állt a levélben:

„Fekete Asszony, küldöm neked ezt az emberfiókát. Ne késlekedj, vágd le, húzd nyársra, és forgasd lassan a parázs fölött, úgy süsd meg!”

Így hálálta volna meg a gonosz dév, hogy learatták a gabonaföldjét!

Megfogadta Miszdik:

– Ezt nem viszi el szárazon a dév! Megemlegeti még, hogyan akart elbánni velem!

Azzal fogta magát, és átrajzolta a levél néhány betűjét úgy, hogy egészen más legyen az értelme.

Beállított a dév feleségéhez, a Fekete Asszonyhoz, elbeszélte neki, hogyan aratták le szívességből a dév gabonáját. A Fekete Asszony levágta a bárányt, ahogy a kijavított levél parancsolta.

Miközben a bárányt a nyárson forgatta, Miszdik észrevétlen besurrant a három lány szobájába. Amikor meglátta őket, földbe gyökerezett a lába. Földi lényhez nem is fogható gyönyörű teremtés volt mind a három. Az egyik olyan volt, mint egy virágos ág, a másik, mint a cseppentett színméz, a harmadik, mint a tejbe hullott rózsaszirom.

Megszólította őket Miszdik ékes szóval:

– Rózsák, milyen hegyen nyíltatok, jácintok, milyen kertben nőttetek?

Sírva fakadt a nyájas szóra a három gyönyörű leány, csak úgy záporzott a könnyük. Azt felelték, amikor jól kisírták magukat:

– Ne is kérdezz, ne is faggass bennünket, jó vitéz! A padisah lányai vagyunk. Egy nap elhagytuk atyánk palotáját, s egy sűrű, elvadult kertbe tévedtünk. Szőlőindák fonták-szőtték be azt a kertet, bokrok virultak, virágok pompáztak benne. Ahogy ott sétálgatunk, egyszer csak meghalljuk, hogy két ágacska beszélget tiszta emberi nyelven. Odamentünk, és csodálatos fát láttunk: egyik ága fügeág volt, a másik ága körteág. Az a két ág beszélgetett. Aztán a fügeág muzsikálni kezdett, a körteág meg énekelt hozzá, olyan édes hangon, amilyet még nem hallott földi fül. Hallgattuk, hallgattuk, aztán valami furcsa álom nehezedett ránk, s attól kezdve nem emlékszünk semmire. Itt ocsúdtunk fel, a dévek barlangjában. A dévek el akarnak veszejteni bennünket. Ha a vérünkkel meghintik magukat, halhatatlanok lesznek, és ítéletnapig rettegésben tartják az embereket. Ezért akarnak megölni bennünket. Rettegésben és bánatban töltjük napjainkat, egyre halálunk óráját várjuk... Hát te, jó vitéz, hogy vetődtél erre? Szél sodort-e, víz hozott-e erre a vidékre?

Azt felelte Miszdik:

– Se szél nem sodort, se víz nem hozott. A dév küldött ide, hogy elveszejtsen, hálából, amiért jót tettem vele. De túljártam az eszén, s nem engem öltek meg, hanem a gyönge bárányt.

És elmondta nekik rendre, hogy s mint esett a dolog. Aztán így végezte szavait:

– Ha Allah úgy rendelte, hogy megmeneküljek a gonosz dévek karmai közül, akkor megmentelek titeket is. Éjszaka majd jelt adok nektek, akkor talpon legyetek és elmenekülünk.

Azzal kisurrant a lányok szobájából, s ment a tűzhelyhez. Ott pirult a nyárson a bárány, étvágygerjesztő illatot árasztott. Fogta Miszdik a bárányt, vitte a mezőre.

Elámult a dév, amikor meglátta Miszdiket élve-elevenen!

– Túljárt az eszemen ez az emberfióka! – dörmögte magában. – Résen kell lennem, mert még megtöri a hatalmamat!

De csak magában mérgelődött, hangosan semmit se szólt. Leültek aztán falatozni, megették a bárányt jóízűen.

Késő este a dév házába vezette a testvéreket. Nyugovóra tértek. Miszdik elhessentette szeméről az álmot, éberen figyelt, leste a a pillanatot, amikor bátyáival meg a padisah három lányával elmenekülhet. Ideje is volt, mert meghallotta, min tanakodnak a dévek:

– Öljük meg a padisah lányait is meg ezeket a legényeket is. Meghintjük magunkat a vérükkel, halhatatlanok leszünk, és az egész világ leghatalmasabb urai!

Azzal már köszörülték is a fekete kést a fekete kövön. Nem sokat töprenkedett Miszdik, felverte bátyáit, futottak a padisah lányaihoz, azok nyomban talpra szökkentek, kisurrantak a házból, s futottak,

mint a kilőtt nyíl, olyan sebesen. Mire a dévek hármat pillanthattak, túl voltak már árkon-bokron. Utánuk eredtek a dévek, de már későn: azok már átúsztak az elvarázsolt folyón, s azon túl már nem fogott rajtuk a dévek hatalma.

A fekete dév, a többiek parancsoló ura, az öklét rázta Miszdik felé, és átkiáltott neki a túlsó partra rettenetes hangon:

– Megállj, Miszdik, átkozott emberfióka! Megöletted gyönge bárányomat, elszöktetted a padisah lányait! Ezért meglakolsz! Utamba akadsz még, s akkor elbánok veled!

Visszakiáltott neki Miszdik:

– Te akartál fekete gonoszsággal fizetni a jóért! Ki mint vet, úgy arat! Maradj el a nyomunkból, úgyse érsz utol bennünket! Inkább markold meg jól a késedet, nehogy a tulajdon nyakadat szelje le!

És békésen folytatták útjukat.

Míg ők mennek, mendegélnek, mi meg tekintsünk be a padisah udvarába.

A padisah majd eszét vesztette, amikor hírét vette, hogy eltűntek a lányai, mintha a föld nyelte volna el őket. Hogyne búsult volna! Három gyönyörű szál virág volt a három lánya, öreg szívének legdrágább kincsei. Ugyan micsoda gonosz hatalom rabolhatta el őket? Gondolkodott, töprenkedett az egész udvar, de nem lelték a titok nyitját.

– Ha puszta mezőn lelték halálukat, a föld be nem takarja arcukat, mert sajnálja eltemetni szépségüket. Ha sűrű erdőn pusztultak el, a hulló levél be nem temeti őket, még az is kíméli ékes arcukat! – sóhajtozott naphosszat a padisah. – Élve vagy holtan, meg kell találnom édes lányaimat!

És szétröpültek az országban a padisah futárai:

– Aki megtalálja és visszahozza lányaimat, az kérhet tőlem bármit, teljesítem!

Felkerekedett a fél ország, keresték, kutatták a három világszép leányt, de nem akadtak nyomukra. Hallgatott róluk minden út, minden ösvény, hallgattak a vizek, hallgattak az erdők.

Már egy cseppnyi reménye sem volt a padisahnak, komoran üldögélt egész nap, és csak sóhajtozott. Gyászba borult az egész ország.

És akkor egyszer csak kitárult a palota ajtaja, s belépett rajta három édeslánya, nyomukban a három testvér.

A padisah nem hitt a szemének. Ölelte-csókolta lányait, azt sem tudta, hová legyen örömében. Jobbjára ültette három lányát, baljára a három testvért, s kifaggatta őket apróra. Elbeszélték neki a legények, hogy s mint szabadították ki a három lányt a dévek barlangjából.

Megtetszettek a padisahnak a szépszál legények, különösen a legkisebbiket, Miszdiket zárta mindjárt a szívébe.

– Kívánjatok bármit, teljesítem! – mondta végül, mire a legények azt felelték:

– Egyet kívánunk – jó egészséget neked, fényes padisah!

Akkor a padisah így szólt:

– Amikor a lányaim eltűntek, megfogadtam, hogy az egyiket ahhoz adom feleségül, aki megtalálja őket. Lám, a sors úgy rendelte, hogy hárman akadjatok nyomukra, így hát háromszorosan tudom fogadalmamat teljesíteni. Ha nektek is úgy tetszik, legények, akár meg is ülhetjük a lakodalmat! Aztán majd ha lehúnyom a szememet, hármótok közül valamelyik a trónomat is elfoglalhatja.

És gondolkodási időt adott nekik, három napot és három éjszakát.

Nemhiába mondják: akinek szerencse pottyan az ölébe, még nagyobb szerencsére áhítozik. Akár hiszitek, akár nem, a két idősebb testvérnek csak abban főtt a feje: melyikük ülhet majd a trónra a padisah halála után. Eszükbe se jutott, hogy ezt a nagy szerencsét öccsüknek köszönhetik, inkább azon törték a fejüket, hogy fordítsák a dolgot, nehogy Miszdik kerüljön a trónra. Ki is főzték ellene egykettőre a gonosz tervet.

Eltelt a három nap, három éjszaka, a padisah magához rendelte a legidősebb legényt, és megkérdezte tőle, mit határozott. Azt felelte a legidősebb testvér:

– Ó, padisah, boldogan feleségül veszem a lányodat, de én bizony szegény vagyok, se vagyonom, se jószágom. Hogy adhatok méltó jegy ajándékot a mátkámnak?

Elmosolyodott a padisah, azt felelte:

– Ezen aztán ne főjön a fejed! Tele van az én palotám kinccsel-drágasággal, végy belőle, amennyit akarsz, és vidd a mátkádnak!

De a legény csak a fejét rázta:

– Nem lenne illendő dolog, fényes padisah, hogy a te kincseskamrádból adjak ajándékot a lányodnak! Olyan ajándék illeti meg az én mátkámat, aminek nincs mása a világon, emberi szem nem látta, emberi kéz nem érintette. Egy ilyen holmi van a világon: egy igazgyönggyel kivarrt takaró a dévek barlangjában. De oda nem jut be élve teremtett lélek, csak a mi öcsénk, Miszdik. Ő szívesen elhozza, ha megparancsolod neki!

Hívatta Miszdiket a padisah, megkérte, szerezné meg a dévek barlangjából az igazgyönggyel ki varrt takarót, amit emberi szem nem látott, emberi kéz nem érintett.

Sejtette Miszdik, kinek a mesterkedése ez, de nem szólt, nehogy gyávának tartsa a padisah. Azt felelte:

– Elhozom én, padisah, ha csak ezt kéri a bátyám.

Azzal nekivágott a nagy útnak. Ment, mendegélt, erdőkön, mezőkön, völgyeken keresztül, nagy sokára aztán megérkezett a dévek barlangjához. Mit csinált, hogy csinálta, azt Allah tudja egyedül, de megszerezte az igazgyönggyel kivarrt takarót. Hóna alá kapta, s mire a dévek feje hármat pillantott, már át is úszott vele az elvarázsolt folyón.

Rohant utána a dév, csak úgy rengett a föld alatta. De nem érte utol. Ott állt már Miszdik a túlsó parton, onnan integetett nevetve a dévnek.

– Haj, te akasztófáravaló! – bömbölte a dév. – Levágattad gyönge bárányomat, megszöktetted a foglyaimat, most még az igazgyönggyel kivarrt takarómat is elvitted! De nem lesz áldás rajta! Megátkozom a takarót: aki elalszik alatta, ne ébredjen fel többé!

Miszdik azonban rá se hederített. Ment, mendegélt, megérkezett szerencsésen a palotába.

Elámult mindenki, aki csak meglátta a gyöngyös takarót:

– Áldott legyen a keze, aki ezt a gyönyörű holmit készítette!

És bevitték abba a szobába, amelyben a legidősebbik padisahlány kelengyéjét őrizték.

Emésztette a sárga irigység a legidősebb testvért, amikor látta, hogy Miszdik teljesítette a nehéz feladatot, megszerezte a csodálatos takarót, és haja szála se görbült meg.

Hívatta a padisah a középső testvért, hogy megtudakolja szándékát. Az így válaszolt:

– Ó, fényes padisah, szívből szeretem a középső lányodat, örömest feleségül veszem, de nincs se gyűrűm, se gyémántom, se egyéb drágakövem, amely szépségéhez méltó lehetne. Hogy álljak

elébe, ha nem adhatok neki valami ritka ajándékot, mint bátyám a legnagyobbik lányodnak?

Elmosolyodott a padisah:

– Roskadásig tele a kincseskamrám. Válassz belőle, amit kívánsz, s azt add a lányomnak.

– Nem becsületes dolog az, hatalmas uram! Hogy adjak neki ajándékot a te kincseidből? Meg aztán olyan holminak kell annak lennie, aminek nincs mása a világon. Van még egy ilyen holmi: egy magától világító kő a dévek barlangjában. Hanem oda nem jut be teremtett lélek, csak egy valaki: Miszdik. Ő a világon az egyetlen, aki azt a követ megszerezheti. Parancsold meg neki, fényes padisah!

Hívatta a padisah Miszdiket, elmondta neki, mit kíván.

Tudta Miszdik, ki fondorkodik ellene, de bátran így válaszolt:

– Megszerzem azt a követ, ha éppen arra áhítozik a bátyám. Hadd adjon méltó ajándékot a mátkájának!

És még aznap útnak indult. Ment, mendegélt, hegynek föl, völgynek le, hatszor változott a hold, mire megérkezett a dévek barlangjához. Mit csinált, hogy csinálta – nem tudjuk, csak azt, hogy megszerezte a magától világító követ. Mire a dév felocsúdott, már át is úszta az elvarázsolt folyót. Vágtatott utána a dév, csak úgy porzott az út utána, de mire a folyóhoz ért, Miszdik már ott lógatta békésen a lábát a túlsó parton.

– Ó, te átkozott emberfióka! Levágattad gyönge bárányomat, megszöktetted a foglyaimat, elloptad az igazgyönggyel kivarrt takarómat, most még a magától világító követ is megkaparintottad! De nem lesz áldás rajta! Megátkozom a követ: aki rajta felejti a szemét, ne tudjon többet elaludni! – bömbölte a dév Miszdik után.

Miszdik nem sokat törődött vele, folytatta útját.

Megérkezett szerencsésen a palotába. Aki megpillantotta a magától világító követ, belékáprázott:

– Uram teremtőm, nem füstöl fáklyaként, nem lobog gyertyaként, mégis ég, mégis világít, akár az égből hullott volna le egy csillag!

És bevitték a követ abba a szobába, ahol a középső padisahlány kelengyéjét őrizték. Dúlt-fúlt mérgében a középső legény, amikor látta, hogy Miszdiknek haja szála se görbült meg.

A padisah akkor Miszdiket hívatta, hogy megtudja, mit határozott. Miszdik azt felelte:

– Hatalmas uram, szíves örömest feleségül veszem a legkisebb lányodat, de csak akkor, ha ő is szeret engem. A szerelemnek olyan fonálnak kell lennie, amelynek egyik vége az én szívemre van kötve, a másik vége a lányod szívére. Én szeretem szívemből, de nem tudhatom, vajon ő is szeret-e engem.

– Kedvemre való a beszéded, fiam. De ne félj, kivallattam a legkisebbik lányomat – bizony a szívére van kötve annak a fonalnak a másik vége. Mit felelsz hát?

Azt felelte Miszdik:

– Egész életemben hűséges társa leszek. De én nem tudok neki igazgyöngyös takarót adni ajándékba, mint a nagyobbik bátyám, se magától világító követ, mint a középső bátyám. Márpedig én se léphetek üres kézzel a nászi szobába. Hadd megyek el még egyszer a dévek barlangjába, hátha találok ott hozzá méltó ritka holmit.

Azzal elbúcsúzott a padisahtól, és útra kerekedett. Hosszú volt az útja, nehéz volt, de végül csak odaért a dévek barlangjához.

Meglátta Miszdiket a dévek feje, elbömbölte magát:

– Hiába vagy olyan agyafúrt, te kis bolha, ha a karmaim közé kerülsz, nem kegyelmezek!

Meghajolt előtte Miszdik, és azt felelte:

– Igazad van, dévek atyja, bocsáss meg nekem! Sokat vétettem ellened, s most már látom, hogy nem menekülhetek előled. Falj fel, ha akarsz. De tudd meg: idefelé jövet belém bújt az ördög. Apró kis ördög, de az egyetlen lény a teremtett világon, aki el tud pusztítani téged. Ha pedig éngem felfalsz, azt a kis ördögöt is felfalod, és akkor véged. Halálok halálával halsz meg. Tudod-e?

Megdühödött a dév, toppantott egyet, csak úgy rengett belé messze környék.

– Megint kifogtál rajtam, te akasztófára való! Tágulj tőlem, hátrálj hét lépést, onnan nem fog rajtam annak a kis ördögnek a hatalma! Hátrálj és mondd meg, mit kívánsz!

– Nyisd ki előttem a barlangodat!

Kinyitotta a dév, Miszdik belépett. Körülnézett, szemügyre vette a dévek kincseit, de nem tetszett neki semmi. Egyszer csak észrevett egy zöld kalitkát, abban egy zöld tollú madárkát. Csillogott a tolla, tündöklött a szeme. De gyönyörű madárka!

Fogta a kalitkát, indult kifelé, el akart köszönni a dévektől meg a dévek atyjától, de azok eltűntek, mint a pára. Féltek az apró ördögtől, az egyetlen lénytől, aki ártani tudott nekik.

Miszdik átúszta az elvarázsolt folyót, s ment, mendegélt tovább, a padisah palotája felé.

A palotában senki se ámult el a zöld tollú madárkán. Hogy hasonlítható az az igazgyönggyel kivarrt takaróhoz meg a magától világító kőhöz? Miszdik bátyái bosszankodtak a legjobban:

– Szégyent hoztál ránk, öcsénk! Életedet kockáztattad, és ilyen hitvány ajándékot hoztál a mátkádnak! Nem találtál különbet?

Azt felelte Miszdik:

– Akinek nem tetszik, ne nézze. Az a fontos, hogy ezt a madárkát megszabadítottam a dévek fogságából.

Bevitték hát a zöld tollú madárkát abba a szobába, amelyben a legkisebbik padisahlány kelengyéjét őrizték.

Aztán megfújták a harsonákat, megütötték a dobokat, s kezdődött a lakodalom. Negyven nap és negyven éjjel tartott szakadatlan.

Miszdik meg a legkisebbik padisahlány a zöld tollú madárka gyönyörű énekére ébredt. Kiléptek a nászi szobából, s mentek a padisah elé, hogy jó reggelt kívánjanak neki.

Várta a padisah a másik két lányát is, a másik két vejével. Várta, várta, de csak nem nyílt meg a szobájuk ajtaja.

Másnap is hiába várta őket, harmadnap is.

„Titok rejtőzik itt, s a titok nyitját csak Miszdik tudhatja” – gondolta a padisah. Hívatta Miszdiket, és faggatni kezdte.

Miszdik csak most beszélte el neki, mint áskálódtak ellene bátyái, hogy a vesztét akarták, azért küldték a dévek barlangjába. Aztán így folytatta:

– A dév átka fogott rajtuk, fényes padisah. Boldogtalan bátyáim! A dév megátkozta a gyöngyös takarót: aki elalszik alatta, ne ébredjen fel soha többé! A magától világító követ is megátkozta: aki rajtafelejti a szemét, ne tudjon többé elaludni!

Elbúsult a padisah.

– Nemcsak őket, de ártatlan lányaimat is sújtja az átok! Nincs-e varázsszer, amely feloldaná őket az átok alól?

Magához rendelte tudósait, kuruzslóit, varázslóit, de bizony nem tudott segíteni egyik sem. Akkor újra Miszdikhez fordult:

– Édes fiam, úgy látom, nem segít itt se kuruzslás, se varázslás, talán segít a te éles eszed. Adj tanácsot, mitévők legyünk.

Miszdik töprenkedett, hosszan gondolkozott, végül így szólt:

– Talán van egy mód, hatalmas uram, hogy feloldjuk a varázslatot. Ha a takarót is meg a magától világító követ is olyan embernek ajándékozzuk, akinek igazán szüksége van rá, akkor elmúlik az átok, és nem sújtja azokat se, akiknek adjuk.

Úgy is tettek. Odaadták az igazgyöngyös takarót a város legszegényebb asszonyának, aki az utcasarkon koldult, a magától világító követ pedig egy világtalan öregembernek, aki egy csapásra visszanyerte tőle a látását.

A padisah két nagyobbik lánya meg két idősebbik veje is megszabadult az átoktól. A mélyen alvók felébredtek, akik pedig nem tudták lehunyni a szemüket, elaludtak.

Amikor a padisah közeledni érezte halálát, Miszdikre hagyta örökül a trónját. Igaz szívvel uralkodott Miszdik, sohasem állt bosszút két bátyján, élhettek kedvükre a palotában, nem hányta fel nekik gonoszságukat. De azok se mesterkedtek többet ellene, halálukig tisztelték öccsük éles eszét és jó szívét.

Eddig a mese, aki nem hiszi, járjon utána.

HÉBER MESÉK

DIHON ÉS ASMODÁJ LEÁNYA

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy gazdag kereskedő, Salamon, ennek pedig egy Dihon nevű fia. Az apa nagy gondot fordított arra, hogy fia járatosságot szerezzen az írások és a Talmud[1] szövegeiben. Mikor aztán Dihon elérte a megfelelő kort, méltó feleséget is szerzett neki, és a fiúnak még apja életében gyermekei születtek.

De múltak az évek, és egyszer csak elközelgett az öreg kereskedő halálának napja. Magához hívatta hát szülővárosa véneit, és így szólt hozzájuk:

– Mindnyájan tudjátok, hogy hatalmas vagyonom van. Feleségemnek négyszáz ezüstdénárral tartozom, ennyi volt a hozománya, a többi legyen a fiamé, de csak azzal a feltétellel, hogy engedelmeskedik végakaratomnak, melyet most a ti jelenlétetekben eléje tárok. Ha azonban nem engedelmeskednék, legyen mindenem az égé, és örökösöm ne lásson vagyonomból egy piculát se.

Magához hívatta hát a fiát is, és eléje tárta végakaratát a város véneinek jelenlétében:

– Fiam, ismeretes te előtted, hogy minden vagyonomat tengeri utakon szereztem. Sok veszély fenyegette életemet utaimon, jó sorsomnak hála, sok súlyos szerencsétlenségből menekültem meg, arra kérlek hát, te már ne kísértsd tovább a tengert, hiszen olyan mesés gazdagságot hagyok rád örökül, hogyha egész életedben nem is szerzel semmit, gyermekeiddel együtt jólétben élhetsz.

Dihon pedig megesküdött apja halottas ágyánál, hogy engedelmeskedni fog neki. Az apa rövidesen meghalt. A fiú otthon maradt, az atyai házban, és nem szegte meg a halott végakaratát.

Történt pedig egy év elteltével, hogy a város kikötőjébe egy nagy hajó futott be, gazdagon megterhelve ezüsttel, arannyal és mesés szépségű igazgyöngyökkel. Amint a hajósok a szárazra léptek, tudakozódni kezdtek a gazdag kereskedő után, vajon életben találják-e még? A város lakói így válaszoltak kérdéseikre:

– Nemrégen halt meg, de itt él a fia városunkban. Ő is gazdag és művelt ember.

– Vezessetek hozzá bennünket, vagy legalább mondjátok meg nekünk, merre lakik – kérték a hajósok.

A helybeliek aztán megmutatták az idegeneknek Dihon házát.

Amint a hajósok a fiatalember elé léptek, békével üdvözölték őt, és így szóltak hozzá:

– Vajon te vagy-é a fia annak a gazdag kereskedőnek, akinek a hajói áruval megrakodva szokták bejárni a föld tengereit, s még a világ végére is eljutottak?

– Én vagyok az, valóban! – válaszolta Dihon.

Erre a hajósok így folytatták:

– Ha valóban a fia vagy, mondd meg hát nekünk, mit mondott neked atyád halála előtt azokról a kincsekről, melyeket messzi földről hozunk neki hányt-vetett hajónkon?

– Megvallom – válaszolta Dihon –, utolsó szavaiban egy szót sem szólt minderről, csak arra esketett meg, hogy nem szállók soha hajóra.

A hajósok így válaszoltak:

– Ha igaz, hogy atyád egy szóval sem említette előtted halála órájában, hogy milyen mesés kincsei vannak a messzi tengereken túl, úgy kétség sem fér hozzá, elhomályosulhatott már az elméje, hiszen az egész hajórakomány, amelyet mi hoztunk, ezüst, arany és igazgyöngyök, mind atyád tulajdona. Távol álljon pedig tőlünk, hogy mi hűtlenül kezeljük azt, ami az övé, még ha meghalt is, és ha nem intézkedett is felőle, mert mi tisztességes emberek vagyunk, és féljük az Urat. Jöjj hát, kövess bennünket, szolgáidat, és végy át tőlünk mindent, ami csak a hajónkon van, mert az mind egyedül téged illet.

*

Dihon nagyon megörült ennek a hírnek, elment a hajósokkal a kikötőbe, átvette tőlük a kincseket, és gazdagon megvendégelte őket otthonában. A hajósok több napot töltöttek örömben és vigadozásban Dihon házában.

Egy nap aztán így szóltak Dihonhoz:

– Mi okos és bölcs embernek ismertük atyádat, ezért azt hisszük, elhomályosulhatott már az elméje, amikor azt a fogadalmat tétette veled. Hallgass hát inkább a mi tanácsunkra. Fordulj jóváhagyásért városod véneihez, aztán tarts velünk. Gazdag árukészletet vásárolunk, olyasmit aminek nálunk jó ára van, amivel aztán szép pénzt fogsz keresni.

Dihon azonban még ellenállt:

– Megesküdtem atyámnak, hogy nem szállók hajóra soha, és semmiképpen nem akarom megszegni eskümet.

– De vajon jobban szeretett-e téged önmagánál, hiszen a saját életét gyakorta kockára tette tengeri útjain? Nem felelhet meg a valóságnak egészen, amit mondasz. Halála előtt elhomályosulhatott már az elméje, s éppen ezért a fogadalmad érvénytelen, semmis. Helyesen tennéd, ha feloldanád magad alóla.

Addig-addig duruzsoltak a hajósok Salamon fiának fülébe, míg végül is eltérítették elhatározottságától, rávették, hogy velük tartson.

Dihon hajóra szállott hát az idegen hajósokkal, megtették a szükséges előkészületeket, felvonták a vitorlákat, és elindultak. Alig értek azonban ki a nyílt tengerre, hatalmas vihar támadt, a hullámok, a szél, a villámok ereje darabokra tördelte a hajót, utasai mind a tengerben lelték halálukat.

Csak Dihont vetette ki egyedül a tengerek ura, minden eleség és ruha nélkül egy távoli szigeten, ember nem járta puszta partokon, hogy élete végéig vezekeljen bűnéért.

Amikor ruhátlanul magára eszmélt a hullám mosta parton, magába szállt, és megértette, hogy az Úr méltán haragszik rá. Szemeit az égre emelte, és bűnössége tudatában elfogadta az Úr rendelését.

Elindult a parton abban reménykedve, majd csak talál valahol egy kunyhót, ahol élelmet és valami ruhafélét is kaphat. Amint így vándorolt egy egész napon át, végre megpillantott egy fát, melynek ágai a víz fölé hajoltak. Arra gondolt, hogy ezt a fát talán emberek ültették, de míg ezen töprengett magában, besötétedett, és mivel nem talált semmit, amivel éhségét csillapíthatta volna, betakarózott a fa leveleivel, hogy legalább az éj hidege ellen megvédje magát.

Éjfél felé oroszlánüvöltésre ébredt. Iszonyú félelem markolta meg a szívét, imádkozni kezdett, kérte az Urat, hogy ha már megmentette az életét a tengerből, legyen hozzá türelmes, és ne engedje, hogy ilyen borzalmas halált haljon. Felkapaszkodott hát a fára, és amikor az oroszlán odaért, nem találta meg.

Aztán elkezdett a fa gyümölcse után kutatni, mert az éhség egyre vadabbul kínozta. Ekkor egyszerre csak egy hatalmas baglyot pillantott meg, a madár fenyegetően borzolta fel tollait, és kibocsátotta rettentő karmait. Dihon az első pillanatban menekülésre gondolt, de aztán pompás ötlete támadt. Ráugrott a hatalmas madár hátára, megkapaszkodott a tollaiba, és úgy ülte meg mint egy lovat. A madár rémületében moccanni sem mert egész éjszaka, Dihon is rémülten kapaszkodott a tollakba. Amikor pirkadni kezdett, a bagoly megpillantotta lovasát, rémülete és haragja csak megnövekedett, szárnyra kapott hát, és repülni kezdett a tenger felett. Egész álló nap csak repült-repült fáradhatatlanul, míg végül egy ország fölé érkezett a világ végén, vagy még azon is túl.

Amint beesteledett a nagy madár lejjebb ereszkedett, alacsonyan suhant a föld felszíne felett, és Dihon hangokat hallott. Két fiú hangját. Az egyik az írás szavait olvasta:

„Ha héber szolgát vásárolsz...”

„Ebben az országban – gondolta magában Dihon – minden bizonnyal laknak zsidók, itt le fogok ugrani. Ha nem könyörülnek meg rajtam az enyéimek, héber szolgaként teszem majd hasznossá magamat.”

Le is ugrott, és egy város imaházának kapuja elé zuhant. Először fel sem tudott tápászkodni, mert megütötte magát, és egyébként is nagyon erőtlen volt az éhségtől. Végre nagy nehezen összeszedte magát, a kapuhoz támolygott, de zárva találta.

– Nyissátok meg nekem a törvény kapuját! – kiáltotta jó hangosan.

Erre aztán egy fiú lépett ki a kapun, és így szólt:

– Ki vagy te?

– Héber vagyok – válaszolta Dihon –, az igaz Istent félem.

A fiú megmondta ezt a tanítójának, ez megparancsolta neki, hogy engedje be az idegent.

Dihon belépett hát meztelenül, úgy, ahogyan volt, a tanító elé, és elmondott neki mindent, ami vele történt elejétől végig. Elmondta azt a tenger szenvedést, amit ki kellett állania.

A tanító így szólt hozzá:

– Amit elszenvedtél semmi ahhoz képest, amit itt kell majd elszenvedned.

– Miért mondsz ilyet nekem, uram? – kérdezte ijedten Dihon.

– Azért, fiam – felelte a tanító –, mert ezt a várost nem emberek lakják, hanem ördögök a polgárai.

Dihon majd összeesett rémületében, mikor ezt meghallotta, leborult a tanító lábai elé, és könyörgött, kérte a mestert, adjon neki tanácsot, mit tegyen, hogy az ördögök meg ne öljék.

A tanítót végül is megszállta a részvét érzése, saját házába vitte az idegent, ennie és innia adott, és hálóhelyet készített neki éjszakára. Így a démonok nem jutottak a nyomára ezen az éjszakán.

Hajnalban aztán így szólt a tanító a vendégéhez:

– Gyere velem az imaházba, maradj az én védelmem alatt. Ne szólj semmit, engedd, hogy én szóljak a te érdekedben.

El is mentek együtt az imaházba.

Mennydörgést hallott, villámlás vakította, a föld is rengett Dihon lába alatt, amikor a démonok hirtelen tüzes fáklyaként lobogva megjelentek. Ő ott állt reszketve, rogyadozó lábakkal, és majd az eszét vesztette félelmében.

Akkor a démonok hozzáfogtak a reggeli imához. Az egyik, amelyik közel állt a tanítóhoz, így suttogott a szomszédja fülébe:

– Emberszagot érzek!

Hamarosan az egész imaházban erről suttogtak:

– Egy ember áll a mester mellett!

Az ördögök azonban tisztelték szellemi vezetőjüket, és nem bántották az idegent, mert megértették, hogy a mester védelme alatt áll.

Amint a tanító észrevette, hogy a démonok tudomást szereztek az ember jelenlétéről, megvárta az első ének végét, és így szólt az előimádkozóhoz:

– Várj, mert szólni akarok hozzátok!

A démonok így feleltek:

– Szólj, uram, a te szolgáid hallják szavaidat.

– Figyelmeztetlek benneteket – szólt a mester –, nehogy ennek az embernek itt baja történjék közöttetek, mert az én oltalmam alatt áll!

Az ördögök így válaszoltak:

– De mit keres egy anyaszülötte közöttünk? Ki hozta ide?

Erre a tanító elbeszélte nekik mindazt, ami a jövevénnyel történt.

– De hogyan maradhatott életben egy olyan ember, aki megszegte atyja parancsát, és a saját fogadalmát semmibe vette? – kérdezték az ördögök. – Az ilyen a halál fia, minden bizonnyal.

– Megbűnhődött ez már bűneiért, oly sok kínt kellett elszenvednie – válaszolta a tanító. – Azonkívül járatos az Írásokban, és ez mellette szól. Ha a halál fia volna, nem menekült volna meg a tenger viharából, az oroszlán torkából és a bagoly karmaiból – folytatta a tanító. – Nem volna igazságos bíró nélkül elítélni. Hallgassatok hát tanácsomra. Hirdesse ki az előimádkozó, hogy senki se nyúljon hozzá egy ujjal se. Majd Asmodáj király elé vezetjük, döntse el ő, élet vagy halál legyen-e a sorsa.

– Helyesen szóltál! – adtak igazat a mesternek a démonok, és úgy cselekedtek, ahogy az előimádkozó kihirdette.

Hamarosan Asmodáj elé kísérték Dihont, és így szóltak az ördögök fejedelméhez:

– Urunk és királyunk! Ez az ember közibénk tévedt, ez és ez történt vele. Nem akartuk megölni addig, míg te nem ítélkeztél felette.

Erre megkérdezte Asmodáj az embernek fiát, hogy vajon Mózes könyveiben[1] járatos-e? Alaposan kiforgatta Dihont, és úgy találta, hogy sokoldalúan művelt ember. Ezután így szólt:

– Látom, hogy okos vagy, és ezért kegyelmet találtál előttem, ígérd meg, hogy fiamat mindarra hűségesen és becsületesen megtanítod, amit tudsz. Ha így lesz, és erre ígéretedet adod, szabaddá teszlek.

Dihon meg is ígérte, és szabaddá nyilvánították. Ezután a király házába vezette, a fiához, hogy tanítsa.

Három év telt el, és Dihon ezalatt mindenre megtanította Asmodáj fiát. Történt pedig ekkortájt, hogy egy ország fellázadt Asmodáj ellen, és a királynak össze kellett gyűjtenie hadseregét a lázongó ország ellen. Asmodáj Dihont bízta meg távollétében udvara vezetésével, arra az időre, míg ő maga seregeit vezeti, átadta neki a kincseskamrái kulcsait, és szigorúan megparancsolta alattvalóinak, hogy mindenben csak azt tegyék, amit Dihon parancsol nekik. Aztán végigvezette kegyencét palotája minden zegén-zugán, felnyílt minden terem ajtaja, rejtekek, kincseskamrák nyíltak meg előttük, csak egyetlenegy ajtóhoz nem volt kulcsa Dihonnak. Mikor ez elé a kulcstalan ajtó elé érkeztek, így szólt Asmodáj:

– Szabad bejárásod van mindenhová, de ezen az ajtón nem léphetsz be! – Ezzel aztán el is hagyta a palotát, hogy hadai élén a lázadók ellen vonuljon.

Egy nap Dihon megállt a titokzatos ajtó előtt, és így szólt önmagában:

„Vajon mit rejthet ez az ajtó? Vajon miért tilthatta meg a király, hogy ezt a küszöböt átlépjem?”

Odasettenkedett nagy óvatosan, és hallgatózni kezdett. Hát ahogy így hallgatózik, egyszerre csak felpattan az ajtó, és Dihon megpillantja Asmodáj lányát, arany trónuson ülve. Gyönyörű lánykák játszadoztak és táncoltak körülötte, a királylány pedig lélegzet-elállítóan szép volt, annyira, hogy Dihon alig-alig merte rávetni a szemét. Amikor a királylány meglátta, így szólt hozzá:

– Balga ember! Hogy merészeled megszegni Asmodáj tilalmát? Tudod-e, hogy mától fogva a halál fia vagy? Atyám azonnal tudomást szerez arról, hogy betörtél hozzám, és kivont karddal jön ellened, hogy megöljön.

Amint ezt Dihon meghallotta, a királylány lábai elé vetette magát, és könyörgött, hogy mentse meg, hiszen nem akart semmi rosszat.

– Alázatos könyörgésed megmentett téged – válaszolta a lány. – Ha jön a király, és megkérdi tőled, miért léptél be ide, felelj neki így: „Uram királyom, csak azért bátorkodtam szigorú parancsodat megszegni, mert szeretem a lányodat, és arra akarlak kérni, hogy add hozzám feleségül.” Én biztosan tudom, hogy kérésed meghallgatásra talál nála, mert első naptól kezdve, hogy hozzánk kerültél, téged választott ki férjemül, és hozzád akar adni feleségül, mert annyira járatos vagy az Írásokban. Nem illene azonban egy királyhoz, hogy ajánlatot tegyen bárkinek is.

Dihon szíve örült, amikor ezt meghallotta. Éppen el akarta hagyni a királylány lakosztályát, amikor megjelent Asmodáj kivont karddal, és így kiáltott:

– Miért tettél parancsom ellenére? Eljött hát a leszámolás órája!

Erre Dihon így válaszolt:

– Uram királyom! Csak lányod iránt érzett olthatatlan szerelmem miatt tettem, amit tettem. Arra kérlek, add hozzám feleségül, mert nagyon kedves ő az én szemeimnek.

– Szívesen hozzád adom – válaszolta Asmodáj –, de várnod kell, amíg a háborút befejezem.

Visszatért hát seregei élére, elfoglalta a lázadó országot, és földig rombolta. Ekkor így szólt csapataihoz:

– Tartsatok velem, lányom lakodalmát üli. Egy nagyon okos és művelt emberhez adom feleségül.

A harcosok összeterelték az elfoglalt ország minden barmát, és magukkal vitték az esküvőre. Asmodáj arannyal gazdagon megjutalmazta lánya barátnőit, megíratta a házassági szerződést, a vőlegény és az ország előkelői alá is írták. Ezután hatalmas és pompás lakodalmat rendezett, méltót magas királyi személyéhez. Az esküvő utáni éjszakán így szólt Asmodáj lánya Dihonhoz:

– Nehogy azt gondold, hogy én csak démon vagyok, mert tudd meg, mindenben éppen olyan vagyok, mint az emberlánya. De ne közeledj hozzám semmiképpen, ha nem tetszem neked.

– Úgy szeretlek, mint a szemem világát – felelte Dihon –, és nem is foglak elhagyni soha.

– Esküdj meg erre előttem! – szólt a királylány.

Dihon erre meg is esküdött a démonkirály lányának. Hamarosan fiúk született, Salamonnak nevezték, a hatalmas Salamon király emlékezetére.

Így telt el lassan két teljes esztendő.

Egy szép napon ott ült Dihon, beszélgetett a feleségével, és játszadozott gyermekével. Egyszerre csak nagyot sóhajtott. Erre azt kérdezi tőle a felesége:

– Miért sóhajtozol?

– A gyermekeim jutottak eszembe – válaszolta Dihon – és az anyjuk, akiket otthon hagytam szülővárosomban.

– Én nem vagyok-e hát jó feleséged? – kérdezte a királylány. – Vagy itt nálunk kedved ellenére van valami?

– Igazán mindenem meg van – felelte Dihon –, de ha Salamon fiamra nézek, eszembe jutnak a többi gyermekeim.

– Nem emlékszel-e – szólt a démonasszony –, megmondtam neked mindjárt esküvőnk után, hogy ha irántam érzett szerelmed nem tölti ki teljesen a szívedet, ne is közeledj hozzám? Most pedig, íme visszavágyódsz előző asszonyodhoz!

– Nem, nem – felelte Dihon. – Már vége. Nem fogok többé rágondolni.

De néhány nap múlva Dihon megint csak sóhajtozni kezdett. Ekkor így szólt hozzá a királylány:

– Meddig bánkódsz még volt asszonyod és gyermekeid miatt? Látom már, hogy nem tudod kiverni őket a fejedből, elhatároztam hát, hogy elengedlek hozzájuk. Csak azt mondd meg, mikor akarsz indulni, és mennyi időt akarsz náluk tölteni.

– Mondd meg te, meddig maradhatok – válaszolta Dihon.

– Egy teljes évet adok neked – szólt a démonasszony –, utazz oda, aztán térj ismét vissza.

Dihon beleegyezett, és megesküdött, hogy mielőtt az év eltelne, visszatér.

Erre aztán Asmodáj lánya egybehívatta szolganépét, és gazdagon megvendégelte őket. Miután ettek és ittak, így szólt hozzájuk:

– Hűséges szolgáim! Férjem látni kívánja első feleségét és gyermekeit, akik ebben meg ebben a városban élnek. Melyikőtök érez elég erőt magában arra, hogy őt oda vigye?

Erre így felelt az egyik:

– Húsz év alatt megtehetjük az utat!

Egy másik így szólt:

– Én tíz év alatt is vállalom!

A harmadik így kiáltott:

– Nekem egy év is elég lenne!

Az asztal végén ült egy félszemű púpos szolga, most ez szólalt meg:

– Én egyetlen nap alatt elviszem szülővárosába!

– Téged választalak, félszemű – döntött a királylány –, de jól vigyázz, nehogy férjemnek bármi szenvedést is okozz, vigyázatosan és óvatosan utazzatok!

– Parancsod szerint fogok cselekedni! – felelte a szolga.

Férjének pedig titokban ezt suttogta a démonasszony:

– Légy nagyon elővigyázatos, és ne bosszantsd kísérődet, mert nagyon lobbanékony természetű.

Dihon megígérte, hogy megfogadja asszonya szavát, erre aztán Asmodáj lánya így szólt:

– Indulj hát békével, de meg ne feledkezz esküdről!

A félszemű vállára vette Dihont, még aznap elvitte szülővárosába, és sértetlenül letette egy híd közelében. Amint pirkadni kezdett, a démon emberi alakot öltött, és mindketten elindultak a város felé. Találkoztak egy emberrel, aki ismerőse volt Dihonnak. Ez így szólt, amikor meglátta őket:

– Nem Dihon vagy te, aki messzi földre indult, de hajótörést szenvedett?

– De igen – válaszolta Dihon –, az vagyok.

– Akkor gyorsan előreszaladok – mondta az ismerős –, hogy értesítsem feleségedet. Hosszú ideje már, hogy özvegyi gyászban ül házatokban.

Úgy is tett, megvitte az örömhírt az asszonynak. Nagy örvendezéssel szaladtak rokonai és barátai az elveszettnek hitt Dihon elé, és kérdezgetni kezdték mindarról, ami távozása óta történt vele. Dihon pedig az igazságnak megfelelően válaszolgatott nekik.

Amikor aztán kísérőjével együtt régi otthonába érkezett, megcsókolta feleségét és gyermekeit. Néhány nap múlva gazdag lakomát rendezett szerettei tiszteletére, miután pedig vendégei ettek és ittak, a démonhoz fordult:

– Miért vagy te félszemű?

A démon kérdéssel válaszolt:

– Miért szégyeníted meg felebarátodat mások jelenlétében?

Dihon azonban tovább ingerelte:

– Miért vagy te púpos?

A démon így felelt:

– Mint a kutya saját piszkához, úgy tér vissza a bolond saját bolondságához.

Ezután Dihon így szólt a feleségéhez:

– Adjatok innia!

A démon azonban visszautasította:

– Semmit sem fogadok el tőled abból, ami a tiéd. Mondjátok el az asztali áldást, hogy visszatérhessek hazámba.

Az asztali áldás után így szólt a démon Dihonhoz:

– Mit üzensz feleségednek, Asmodáj lányának?

– Mondd meg neki – felelte Dihon –, hogy soha többé nem térek vissza hozzá, mert nem ő az én asszonyom, és én nem vagyok az ő ura.

– Ne beszélj így – mondta erre a démon –, és ne törd meg fogadalmadat, amelyre megesküdtél.

– Mit törődöm én az esküvéssel! – felelte Dihon, és odahívatta első feleségét, átölelte és megcsókolta a démon szeme láttára, és így szólt:

– Íme, ő az én asszonyom, mert ő emberi lény, és én, az ő ura szintén embernek fia vagyok. A te úrnőd azonban démon!

Ezt látva és hallva a félszemű útra kelt, és dúlva-fúlva visszatért Asmodáj lányához. Amikor a démonasszony megpillantotta a szolgát, megkérdezte:

– Mit üzen nekem az én uram és férjem?

– Ne is kérdezd – válaszolta a szolga –, mert az az ember nem szeret téged, eldobott magától. Nyíltan megmondta, hogy esze ágában sincs visszatérni hozzád – és a démon elbeszélte a királylánynak mindazt, amit Dihon szülővárosában, az emberek között látott és hallott. Asmodáj lánya azonban elhatározta, hogy megvárja amíg eltelik Dihon szabadságának ideje. Amikor eltelt az év, ismét magához hívatta a púpos szolgát, és így szólt hozzá:

– Menj el, és hozd vissza hozzám az én uramat és férjemet!

– Mondottam már neked úrnőm – felelte a púpos –, hogy soha többé nem akar hozzád visszatérni.

A démonasszony azonban így szólt:

– Amikor az én uram így beszélt, nem telt még le szabadságának ideje, most menj hát, és mondd meg neki, letelt az idő, vissza kell térnie hozzám!

Elindult hát a démon, és rövidesen megjelent Dihon előtt. Így szólt hozzá:

– Asmodáj lánya üdvözöl, és arra kér, térj vissza hozzá.

– Mondd meg úrnődnek – felelte Dihon –, hogy üdvözletét nem viszonzom, és nem térek vissza hozzá soha többé.

A félszemű azonnal visszafordult, úrnője elé állt, és átadta neki Dihon üzenetét. Erre Asmodáj lánya más, tekintélyesebb követeket küldött Dihonhoz, ezek hűségesen figyelmeztették is, hogy ne makacskodjék, ő azonban mindnek csak azt felelte:

– Mit szaporítjátok a szót hiába? Értessétek meg Asmodáj lányával, hogy soha-soha nem térek vissza hozzá!

Megmondták hát a követek a démonasszonynak, hogy ne is küldjön több követet Dihonhoz, mert már nem szereti, és semmiképpen nem akar visszatérni hozzá. Amint a királylány ezt meghallotta, apjához, Asmodájhoz ment, elmondott neki mindent, és tanácsát kérte. Erre az ördögkirály így szólt hozzá:

– Összegyűjtöm seregeimet, és kivonulok Dihon ellen! Ha engedelmeskedik, és visszatér hozzád, megkegyelmezek neki, de ha nem, megölöm őt és szülővárosa minden lakóját!

– Távol álljon tőled, apám – válaszolta a lány –, hogy saját vejed ellen haddal menj ki. Válassz inkább szolgáid közül néhányat, add mellém őket, hogy elkísérjenek. Magam megyek hozzá, talán ez majd észre téríti, és velem együtt hazatér.

Úgy is tett Asmodáj, ahogyan a lánya mondta, néhány válogatott harcosát kísérőül adta mellé, hogy vele tartsanak abba az országba, ahol Dihon, az emberfia élt. A démonasszony Salamont, Dihon fiát is magával vitte. Amikor a kis csapat a város kapujához érkezett, éppen éjszaka volt. A harcosok azonnal be akartak nyomulni a városba, hogy az embereket mind kardélre hányják, de Asmodáj lánya lecsendesítette és visszatartotta őket, mondván:

– Most éjszaka van, az emberek békésen alszanak. Tudjátok ugye, hogy mielőtt nyugovóra tértek, Isten oltalmába ajánlották magukat, nem szabad hát most életükre törnünk, mert amíg alszanak, Isten kezében vannak. Várjunk hát reggelig, hajnalban majd bemegyünk a városba. Ha engedékenyek lesznek, mi is békés arcot mutatunk, ha nem, tudjuk, mit kell tennünk.

– Úrnőnk, tedd, amit jónak látsz! – felelték a démonok.

Ezután Asmodáj lánya így szólt fiához:

– Fiam, eredj atyádhoz, és mondd meg neki, hogy miatta jöttem ide. Arra kérem, meg ne szegje esküjét, és térjen vissza hozzám.

Elment hát a fiú, apját ágyban, alva találta. Felébresztette, és Dihon reszketve állt ott, és így szólt:

– Ki vagy te, hogy álmomból keltesz fel?

– A fiad vagyok, Salamon – válaszolta a gyermek.

Amint Dihon ezt meghallotta, átölelte és megcsókolta Salamont.

– Miért jöttél ide? – kérdezte.

– Anyám is itt van – felelte Salamon –, azért jöttünk, hogy velünk együtt hazatérj. Azért küldött engem előre, hogy ezt neked megmondjam, apám.

Erre Dihon így szólt a fiúhoz:

– Én, fiam, nem térek vissza anyádhoz. Ő nem az én asszonyom, én pedig nem vagyok az ő ura. Én ember vagyok, ő pedig démon, és ember meg démon nem tartozhatnak össze.

Salamon így válaszolt:

– Ne ejts csorbát, apám, becsületeden. Nem úgy szólsz, ahogyan szólnod kellene. Gondold csak meg, egész idő alatt, míg nálunk voltál, semmi bántódásod nem esett, anyám nagy tiszteletben tartott, és Asmodáj, a király minden alattvalója fölé helyezett téged, és megparancsolta nekik, hogy parancsaidnak mindenben engedelmeskedjenek. Hogyan hagyhatnád hát el hűséges házastársadat?

– Ne is beszélj erről – felelte Dihon –, hallani sem akarok róla! Anyádnak csak azért esküdtem meg, mert féltem, hogy elpusztítanak a démonok. Esküm halálfélelemből, szorongatott helyzetben született, s éppen ezért érvénytelen is.

– Nem beszélek hát többé erről – szólt a fiú –, mert te nem akarod, de tudd meg, apám, hogy magatartásoddal nagy veszélybe sodrod magadat.

Salamon azután visszatért anyjához, és elmondta neki, amit beszéltek. Asmodáj lánya haragra gerjedt, és így szólt:

– Még mindig türelemmel leszek iránta, szemtől szembe fogok beszélni vele az emberek füle hallatára, mert kíváncsi vagyok, hogyan vélekednek felőle.

Megvárta hát a reggelt. Amikor aztán a város lakói összegyülekeztek az imaházban, a királylány is odament egész kíséretével. Szolgái kívül megálltak, ő egyedül lépett be az épületbe. Az első ének hangjai után, így szólt az előimádkozóhoz:

– Várj egy kicsit, ne imádkozz tovább, mert elétek akarom tárni ügyemet.

– Szólj hát! – felelte az előimádkozó.

Asmodáj lánya beszélni kezdett:

– Hallgassatok meg, ti, akik itt összegyűltetek, és szolgáltassatok igazságot nekem! Dihonnal, Salamon fiával perlekedem. Házastársi hűtlenséggel vádolom őt. Ez a férfi bűnei miatt a mi birodalmunkba tévedt, atyám, Asmodáj király nagy kegyet gyakorolt vele, és megmentette őt ellenségei kezéből. Ezután polgártársatok feleségül vett engem, Mózes és Izráel törvényei szerint, házassági szerződést is kötött velem, és megígérte, hogy élete végéig el nem hagy. Most azonban mindazt a jót, amit kapott, rosszal akarja viszonozni, és nem akar hozzám visszatérni. Megkérlek hát titeket, vének,

kérdezzétek meg tőle, miért bánik így velem, és hallani akarom igazságos ítéleteteket.

Megkérdezték hát a vének Dihontól:

– Miért nem térsz vissza asszonyodhoz?

– Amit én ennek az asszonynak ígértem – válaszolta Dihon –, azt mind csak félelemből tettem. Nem akarok együtt élni vele, mert nem való az embernek, hogy démonasszony legyen a felesége, és hogy gyermekei is démonok legyenek. Térjen csak vissza hazájába, és válasszon magának férjet a démonférfiak közül.

Erre Asmodáj lánya így válaszolt:

– Úgy tudom, hogy ha egy férfi el akarja bocsátani feleségét, válólevelet kell adnia neki, és eleget kell tennie mindannak, amit a házassági szerződés előír.

– Ez mind így igaz! – szóltak a vének. – Mindenben megegyezik a joggal és a törvényekkel.

– Látom – folytatta a királylány –, hogy igazat adtok nekem, és elmarasztaljátok Dihont, Salamon fiát. Nem kívánom többé visszatérésre kényszeríteni őt, de van egy utolsó kívánságom. Azt akarom, hogy még egyszer, utoljára csókoljon meg!

A vének erre így szóltak Dihonhoz:

– Tedd meg, amit az asszony kíván!

A démonasszony utolsó csókja azonban halálcsók volt, ördögi erejével kiszívta az emberfiából az életet.

Dihon holtan rogyott az imaház padlójára.

Asmodáj lánya pedig így szólt:

– Íme, hitszegésed jutalma! Özveggyé akartál tenni még életedben, legyen hát inkább özvegy első asszonyod is! – s ezzel a vénekhez fordult, és így folytatta: – Ha nem akartok ti is meghalni, fogadjátok be magatok közé a fiamat, Salamont. Adjátok hozzá feleségül legelőkelőbb polgárotok lányát, és tegyétek őt királyotokká. Mert ő ti közületek való, és nálatok kell maradnia. Miután az apát megöltem, nem akarom, hogy a fiú nálam maradjon, mert csak a múltra emlékeztetne, és percről percre szomorúsággal töltené meg szívemet.

A város lakosai megfogadták Asmodáj lányának szavait. Salamont királyukká tették, és a démonkirály lánya visszatért atyja birodalmába.

EZ IS CSAK JÓRA VEZET!

Náhum azért kapta a „is Gamszu” melléknevet, mert minden őt meglátogató bajra azt szokta mondani:

– Gamszu letova! – Ami magyarul annyit jelent: – Ez is csak jóra vezet!

Azon fáradozott szüntelenül, hogy a rosszban megkeresse a jót, nem ismerte sem a haragot, sem a heves kitöréseket.

Történt pedig egyszer, hogy a zsidók ajándékot akartak küldeni a római császárnak. Így vélekedtek:

– Senki sem alkalmasabb a követ szerepére Náhum is Gamszunál!

El is küldték Náhumot egy ládával, mely arannyal, ezüsttel, meg drágakövekkel volt tele.

Útközben Náhum megpihent egy falusi fogadóban, az éjszakát is itt töltötte. Evett, ivott, aztán nyugovóra tért. A ládát párna helyett a feje alá tette.

Míg aludt, besettenkedtek hozzá a falusiak, óvatosan kihúzták a feje alól a ládát, kiürítették, megtöltötték földdel, aztán óvatosan visszacsúsztatták a feje alá. Náhum nem vett észre semmit.

Reggel fogta a ládát, rászíjazta a szamarára, és folytatta útját. El is ért rövidesen a császár udvarába. Mikor eléje vezették, így szólt hozzá:

– Íme az ajándék, melyet szolgáid, az izraeliták küldtek az én uramnak és királyomnak!

Megparancsolta hát a császár, hogy nyissák fel a ládát, és megdöbbenve látta, hogy közönséges földdel van tele. Az udvaroncok így szóltak hozzá:

– A zsidók kigúnyolnak, uram! Tréfát űznek belőled, mert semmibe vesznek!

Haragra gerjedt hát a császár, dühe lángolva csapott fel szívében. Meg is parancsolta azonnal, hogy a zsidókat végezzék ki. Írnokokat hívtak gyorsan, hogy megírják a halálos ítéleteket. Szörnyű bűnt követtek el: gúnyt űztek a hatalmas császárból!

Amikor Náhumot a vesztőhelyre vitték, így szólt:

– Ez is csak jóra vezet!

Ekkor egyszerre csak egy udvaronc képében megjelent Éliás próféta a császár előtt, és így beszélt hozzá:

– Uram királyom! Hátha abból a földből tettek az izraeliták a ládába, melyet Ábrahám szórt ellenségeire nagy szorongattatásában, s íme, a föld nyilakká, lándzsákká és dárdákká változott, és várfalak omlottak le, kapuk nyíltak meg előtte.

Ez időben a rómaiak éppen egy makacsul ellenálló sziklaerősséget ostromoltak, de minden erőlködésük hiábavalónak látszott. A védők rohamot roham után hősiesen visszavertek. A

császár megparancsolta, hogy szórjanak a láda földjéből egy keveset az erősség védőire, s lám, a föld nyilakká, lándzsákká és dárdákká változott, és a védők mind elestek a gyilkos fegyverek felhőiben, a vár falai leomlottak, a kapuk megnyíltak.

Megörült nagyon a császár, megismerte hát az izraeliták ajándékának értékét. Megparancsolta nyomban, hogy a ládát arannyal, ezüsttel és igazgyöngyökkel töltsék meg színültig, és így adják vissza Náhumnak. A császár parancsa azonnal teljesült, Náhumot királyi ruhákba öltöztették, s nagy tisztességgel kísérték el a császári székhely kapujáig.

Amikor Náhum újra abba a faluba ért, ahol előzőleg az éjszakát töltötte, csodálkozva látták a falu lakói, milyen nagy megtiszteltetésben volt része, és megkérdezték tőle:

– Vajon miért tisztelt meg ennyire a császár?

– A láda miatt – válaszolta Náhum, és sorra elbeszélt nekik mindent, ami történt.

Több se kellett a falusiaknak! Azonnal felkerekedtek, zsákokat töltöttek meg földdel, bebocsátást kértek a császár elé, és így szóltak:

– Urunk királyunk! Íme, hoztunk neked még abból a földből, melyet a zsidók küldtek a minap!

A császár megparancsolta katonáinak, hogy tegyenek próbát az ajándékkal, de ez a föld bizony nem tett semmi csodát. Újabb parancsot adott hát ki a császár, hogy a tolvaj és csaló ajándékozókat tömlöcbe vessék.

Náhum pedig békén térhetett meg övéihez.

AZ IGAZGYÖNGY

A mi bölcseink – áldott legyen a nevük – beszélték el ezt a történetet.

Egy gazdag kereskedő szomszédságában lakott egyszer egy szegény ember. Szombattisztelő József volt a neve. Azért hívták így, mert egész héten át koplalt inkább, csakhogy méltó módon ülhesse meg a szombatot,[1] és tisztességes adományt ajánlhasson fel. Nem volt azok közül való, akik kapzsi módon pénzt kuporgatnak, kincseket halmoznak.

Egy szép napon a csillagjósok és a bölcsek így szóltak a gazdag kereskedőhöz:

– Tudd meg, hogy minden gazdagságod és vagyonod szomszédod kezére jut, ő fogja élvezni vagyonod hasznát.

Megrémült nagyon a gazdag, és haragra gyulladt. Összegyűjtötte minden vagyonát, minden pénzét, minden kincsét, mind-mind eladta, és egyetlenegy gyönyörűséges nagy igazgyöngyöt vásárolt a pénzen. A gyöngyöt elrejtette a kalapjába, melyet mindig a fején hordott.

Történt pedig, hogy egyszer amikor a kereskedő az Eufrátész partján sétálgatott, hirtelen nagy szélvihar kerekedett, lekapta a kalapot a fejéről, és a vízbe sodorta. Éppen arra úszott egy nagy hal, és a kalapot gyöngyöstül elnyelte. Néhány nap múlva egy halász kifogta a halat, és társaihoz fordult:

– Mit gondoltok, ki venné meg tőlem ezt a halat?

– Aligha találsz rá jobb vevőt Szombattisztelő Józsefnél – felelte valamelyik, és el is vezette a halászt Józsefhez, aki jó áron meg is vásárolta a halat.

Amikor József felnyitotta a hal gyomrát, hogy a kellő előkészületeket megtegye a szombat megünneplésére, nagy csodálkozására egy igazgyöngyöt talált benne. El is adta, és szép

összeget kapott érte. Így azután soha többé nem kellett koplalnia hétközben.

Élete végéig nem látott szükséget semmiben.

A KINCSŐRZŐ FA

Jeruzsálem közelében élt egy ember, aki a megszorultaknak kamat ellenében pénzt kölcsönzött. Sokan fordultak hozzá szükségükben, olyannyira, hogy hamarosan gazdagságra tett szert. Csakhogy a szegények, a nélkülözők támogatásáról megfeledkezett.

Egy alkalommal, amidőn ismét felkereste őt egy ember, hogy zálogra pénzt kérjen tőle kölcsön, beküldte feleségét a kamrába, hogy a pénzesládából hozza ki a kívánt aranyat. Amint az asszony felnyitotta a láda tetejét, titokzatos hangot hallott: „Ne nyúlj ehhez a pénzhez, mert nem a tiéd!”

Az asszony döbbenten nézett körül, de nem látott senkit sem. Ekkor ijedtében lecsapta a láda tetejét, és rémülten szaladt az urához, akinek elmondotta a történteket. A zálogos hitetlenkedve hallgatta felesége szavait, és most már maga ment a kamrába a pénzért. Óvatosan felnyitotta a láda tetejét, s e pillanatban ismét felhangzott a rejtélyes mondat: „Ne nyúlj ehhez a pénzhez, mert nem a tiéd!” Ő azonban nem vesztette el lélekjelenlétét, hanem ezzel a kérdéssel fordult a láthatatlan személyhez: – Hanem az enyém, akkor kié ez a pénz? – „Vedd tudomásul, ez mind egy Ábrahám nevezetű ácsé, aki Jeruzsálemben lakik.”

A pénzkölcsönző lesújtottan fordult ki a kamrából, majd így okoskodott: Ha nem enyém ez a sok érték, akkor nem is tarthatom magamnál. Legjobb lesz, ha elrejtem! – Ezzel kiment a kertjébe, ahol az egyik fa törzsének mély odújába helyezte kincseit, azután elfödte a nyílást úgy, hogy senki emberfia nem sejthette, mily nagy vagyont rejteget a fa.

Nemsokára óriási árvíz támadt, ami sok-sok fát tépett ki gyökerestől. Ez történt a kincsőrző fával is.

Egy halász éppen az úszó fatörzs mellett evezett el, s elhatározta, hogy kifogja a vízből, hátha valami hasznát veheti. Ezért a part felé vonszolta, majd bevitte Jeruzsálem városába. Egy napon egy bizonyos Ábrahám nevű ács ünnepre való halat vásárolt a halásztól. Már távozni készült tőle, amikor a halász utána szólt: – Nézd csak azt a vízből kimentett fát, te ács létedre bizonyosan felhasználhatod. Olcsón eladom! – Ábrahám alapos vizsgálat után megállapította, hogy a fa értékes, tehát jó árat fizetett érte, s hazaszállíttatta műhelyébe.

Néhány nap múltán Ábrahám hozzálátott a fa feldolgozásához. Amint fejszéjével belehasított, íme, rengeteg kincs gurult lábai elé. Boldogságában hálát rebegett Istennek a nagy szerencséért. Első dolga az volt, hogy gazdagon megajándékozta a halászt és Jeruzsálem minden szegényét.

Közben a zálogos, aki elvesztette minden vagyonát, olyan nyomorba jutott, hogy kéregető kolduskénti járta be feleségével az országot. Egy napon elhatározták, hogy elmennek Jeruzsálembe, s utána néznek, hogy az egykori vagyon csakugyan odajutott-e az ismeretlen ácshoz. Hosszas keresgélés után ráakadtak, de nem árulták el neki jövetelük okát. Ábrahám a szegény házaspárt meghívta a szombati estebédhez.

Ki írhatja le szívük fájdalmát, amidőn a dúsan megrakott asztalon egykori ezüst és arany evőeszközeiket pillantották meg?! Az ácsmester és felesége meglepetéssel látta a vendégek szemében a könnyeket, és részvéttel érdeklődtek bánatuk oka felől. Ők azonban kitértek a válasz elől, mondván: nem akarják elszomorítani vendéglátóikat. Ám addig-addig faggatták őket, mígnem elmondották töviről hegyire, hogy miként teljesedett be a titokzatos hang figyelmeztetése, hiszen itt látják az asztalon kincseik egy részét, ők pedig jószívű emberek támogatására szorulnak.

Ábrahám és felesége megrendültén hallgatták e szavakat, majd így szóltak:

– Kedves vendégeink! Nyugodjatok meg! Készséggel visszaadjuk tulajdonotokat. Hogy is tartanók meg azt, ami másé.

Az egykori pénzkölcsönző azonban elhárította a nagylelkű ajánlatot.

– Nem a régi kincseink után vágyakozunk. Nektek szánta a sors, maradjon tehát nálatok.

Ábrahám és felesége mégsem akarták üres kézzel elengedni őket. Minthogy a felajánlott pénzt sem fogadták el, az asszony egy hatalmas kalácsot sütött, és négyszáz darab aranyat rejtett bele. De még ezt is csak hosszas rábeszélés után vették át, majd ismét vándorútra keltek.

Ahogy a szomszéd város kapujához érkeztek, a vámszedő belépési díjat követelt tőlük. Erre ők pénz híján felajánlották a kalácsot. – Ez éppen kapóra jön – gondolta a vámos – hiszen holnap tartja lakodalmát jóbarátom fia, és ha elviszem nekik ezt a szép kalácsot, bizonyosan megörülnek neki.

Átvette tehát tőlük a kalácsot, és a házaspárt beengedte a város kapuján.

Vajon ki volt a vámszedő barátja? Bizony Ábrahám ács, akihez ismét visszakerült a négyszáz arany.

Mindez pedig azért történt így, mert Ábrahám erején felül támogatta a szegényeket, míg a zálogos, amikor gazdag volt, elfeledkezett róluk.

LEVIÁTÁN[1] MEG AZ OKOS RÓKA

Hírét vette egyszer Leviátán, a tenger mélyében élő hatalmas szörnyeteg, a halak uralkodó fejedelme, hogy a legokosabb földi teremtmény – a róka.

Hírét vette, és többé nem volt nyugta. Elhatározta, hogy a maga okosságához a rókáét is hozzászerzi, és égen-földön-vízben ő lesz a legokosabb lény.

Magához hívatta hűséges csatlósait, a legvitézebb halakat, és megparancsolta nekik:

– Szerezzétek meg a róka eszét, és hozzátok el nekem!

Sarkon fordultak a hal-csatlósok, már úsztak is a part felé. Jó messziről meglátták a rókát, s ahogy meglátták, csépelni kezdték farkukkal a vizet, hogy csak úgy pezsgett, sustorgott, tajtékzott az egész tenger. Észrevette a róka, odaszaladt a víz széléhez, és megkérdezte a halakat:

– Hát ti mit csináltok itt?

– Téged várunk – felelték a hal csatlósok.

– Engem? – ámult el a róka. – S ugyan mit akartok tőlem?

Azt mondták a halak nagy ravaszul:

– Nem tudod-e, hogy Leviátán, a fejedelmünk, súlyos beteg, maholnap örökre lehunyja a szemét, s téged óhajt örököséül tenni? Okosságod híre a tenger mélységes mélyére is eljutott, s fejedelmünk azt akarja, hogy te ülj utána a tengeri birodalom trónjára.

– De hát hogy jutok én el Leviátánhoz? – kérdezte a róka.

– Pattanj csak a hátamra – felelte a legmarkosabb hal csatlós –, mire hármat pillantanál, elröpítlek hozzá.

– Gyöngyéleted lesz nálunk – biztatta egy másik hal –, számlálatlan kincs ura leszel, aranyban-bíborban járhatsz!

– Ehetsz-ihatsz kedvedre, amit szemed-szád kíván, és égen-földön-vízben nem akad senki, aki háborgatni merészelne! –

tódította a harmadik hal csatlós.

Megszédítették a rókát a csábos szavak, s ráállott, hogy elindul velük a nagy útra.

Amikor már jó messze jártak a parttól, és egyre magasabb hullámok csapkodtak körülöttük, a rókának inába szállt a bátorsága.

– Halacskák, kedveseim – szólalt meg vékony hangon –, most már úgyis hatalmatokban vagyok, mondjátok meg igaz szívetekre: mit akartok velem? Hová visztek?

– Most már megmondhatjuk, úgyis mindegy – felelték a hal csatlósok. – Fejedelmünk hírét vette, hogy te vagy a legokosabb, legeszesebb teremtmény a földön. Elhatározta, hogy kiveszi az eszedet, megeszi, és akkor ő lesz a legokosabb lény a földkerekségen.

Megrettent a róka. De nem mutatta. Hanem így szólt:

– Mért nem mondtátok ezt mindjárt? Ha tudtam volna, magammal hoztam volna az eszemet is. Hej, ti oktondi halak!

– Hogyan? – hökkentek meg a halak. – Talán nem hordod magaddal az eszedet?

– Nem hát – felelte a róka. – Nálunk, rókáknál, ilyen a szokás. Nem cipeljük magunkkal az eszünket mindenhova, hanem otthagyjuk a vackunkon, csak akkor megyünk vissza érte, amikor szükségünk van rá. Ha az eszem kell a fejedelmeteknek, akkor bizony vissza kell fordulnunk. Gyorsan elszaladok a vackomhoz, megkeresem az eszemet – jól eldugtam, egy biztos rejtekhelyre. Aztán mehetünk Leviátánhoz, biztosan gazdagon megjutalmaz érte, meg benneteket is, amiért jól elvégeztétek, amit rátok bízott.

– Ez már okos beszéd – mondták a halak, s visszafordultak a part felé.

Kiszökkent a róka a parti fenyérre, és bukfenceket hányt örömében.

– Miért vesztegeted a drága időt? – sürgették a vízből a halak. – Siess, róka, szaladj az eszedért, aztán már megyünk is vissza.

– Ostobák! – kiáltotta hahotázva a róka. – Ne féljetek, helyén az eszem! Ha nem lett volna a helyén, a fejemben, nem tudtam volna megmenekülni Leviátántól. Adjátok át neki szíves köszöntésemet!

HÁROM BÖLCSESSÉG

Fogott egyszer a madarász egy madarat, de ez különös jószág volt, ismerte a világ hetven nyelvét.

– Ha szabadon bocsátasz – szólt a madár a madarászhoz –, hasznos bölcsességekre tanítalak meg.

– Taníts hát, és szabadon bocsátlak – felelte a madarász.

– Nem úgy! – szólt a madár. – Előbb meg kell esküdnöd, hogy valóban visszaadod a szabadságomat, és nem csapsz be.

A madarász meg is esküdött neki.

Erre a madár így szólt:

– Az első bölcsesség így hangzik: „Ha valami már megtörtént, ne bosszankodj felette.” A második ennyi: „Ha valami lehetetlennek hangzik, el ne hidd.” A harmadik bölcsesség lényege: „Soha ne akarj elérhetetlent elérni.” – E szavak után a madár figyelmeztette a madarászt ígéretére. A madarász szabadon is engedte foglyát.

Felröppent a madár egy különösen magas fára, és gúnyolódva így szólt a lent álló emberhez:

– Elengedtél, mert nem tudtad, hogy csodálatos igazgyöngy van a testemben, az tesz engem ilyen bölccsé.

Bosszankodni kezdett a madarász módfelett, amikor ezt meghallotta. Odarohant a fához, melyen a madár ült, és megpróbált felmászni rá, de csak félútig jutott, onnan aztán lezuhant. Törött lábbal, zúzott bordákal, nyögve fetrengett a fa alatt.

A madár pedig kikacagta, és így szólt:

– Te balga ember! Egy perc alatt elfeledted a bölcsességeket, melyekre tanítottalak. Nem arra tanítottalak-e hát, hogy ha már valami megtörtént, ne bosszankodj felette? S te mégis módfelett bosszús lettél, amiért szabadon bocsátottál, amikor megtudtad, hogy csodálatos igazgyöngy van a testemben. Arra is tanítottalak, ugye, hogy hihetetlent el ne higgy? És te mégis egyetlen szóra elhitted a testemben levő csodás gyöngyöt, pedig én nem vagyok más, csak egy közönséges vadmadár, és minden időmet eleség szerzéssel kell töltenem. Óvtalak attól is, emlékszel-e, hogy ne törekedj elérhetetlen után? És te mégis puszta kézzel akarsz elfogni egy magas fára röppent madarat! Látod, látod, milyen ostoba vagy, és most itt heversz összetörtén és legyőzve. Rád illik a mondás: „Az okosnak többet használ egyetlen szó, mint a balgának száz ökölcsapás.” De hát sok hozzád hasonló ostoba emberfia van a világon!

Ezzel a madár tovaröppent, hogy eledelt keressen magának.

A NAGYOTMONDÓ RABBA KALANDJAI

Nem messze történt Jeruzsálemtől, hogy egy ódon imaházban százával figyelték ifjak és öregek egy tudós előadását. Akadt persze olyan is, akit elálmosított a hosszú fejtegetés, s amint ilyenkor lenni szokott, lopva elharapta ásítását.

– Mint tudjátok, réges-régen, a bibliai időkben a gonosz Korachot elevenen elnyelte a föld, és azóta mit sem tudunk róla – mesélte éppen a tudós, amikor a hallgatóság sorából egy kopasz fejű ember izgatottan közbeszólt:

– Hohó, én jártam ezen a helyen, még a pálcám is megpörkölődött, amikor lenyúltam a nyíláson, és hallottam Korach

bűnbánó szavait a mélységből.

A tudós rosszallóan végigmérte a közbeszólót, aki már a körülötte állóknak mutogatta buzgó magyarázat közben a botot, amellyel – miként állította – a hitszegő Korach koponyájára koppintott.

– Rabba, a nagyotmondó! – hangzott fel itt is, ott is a gúnyos kacaj. – Rajta, Rabba! Füllents még nagyobbat! – biztatgatták jobbról-balról. A nagy lármára az álmosak is felkapták fejüket, és a tudósra meresztették szemüket, aki zavarában alig tudta folytatni az előadást.

– Ne törődj Rabbával, a nagyotmondóval! – szóltak fel az emelvényre egynéhányan a figyelmesebbek közül.

Végre elült a zaj és a tudós tovább magyarázott. De amidőn Szinaj hegyét említette, a nagyotmondó Rabba megint csak közbekottyantott:

– Jaj, hallgassatok már meg! Mit láttám én Szinajnál! Az volt csak csodálatos eset, testvérek! A szent hegyet skorpiók vették körül. Ám mindegyik oly nagy volt, akár hiszitek, akár nem, mint egy hízott öszvér.

Ekkor azonban a tudós végképpen elvesztette a türelmét, és dühtől vérpiros arccal mutatott a bejáratra: – Dobjátok ki Rabbát!

A nagyotmondó Rabba így került ki az utcára.

– Nini, itt a mesélő! – futottak össze a gyerekek, ahogy észrevették őt, amint a Tanház lépcsőjén tenyerébe hajtva homlokát, szomorúan ült.

– Rabba, Rabba, mesélj nekünk! – kérlelték a gyermekek, s a kopott ruhájú férfi köré telepedtek. – Senki sem tud olyan csodálatos történeteket, mint te – zsibongott a sokaság. Végtére Rabba, mindenről megfeledkezve, most már vidáman így szólt:

– Látom, ti tudjátok, hogy az öreg Rabba milyen híres utazó.

– Kalandjaidról beszélj! – hangzott most egy sápadt kisfiú ajkáról. Majd megszólalt egy másik: – Mit láttál a tengeren meg a sivatagban?

A feszült figyelem közepette Rabba maga elé helyezte botját meg batyuját, majd elbeszélésébe kezdett:

– Három napja jártuk a széles tengert hajónkkal, amidőn iszonyatos erejű vihar támadt. Háromszáz mérföldnyi hosszúságú hullám emelte magasba a hajót, úgyhogy már közel voltak a fénylő csillagok is. Mint óriási torony tetejéről pillantottam le ekkor a szédítő mélységbe, és attól féltem, hogy ha még magasabbra kerülünk, a nap heve eléget mindnyájunkat. A vonagló tenger robajából két megmérhetetlen hullámhegy beszélgetését hallottam: „Elnyeltél-e valamit a szárazföldből?” – kérdezte az egyik. „Nem én, testvér – felelte amaz –, vagy nem tudod-e, hogy a teremtés kezdetén az Úr megjelölte pontos határunkat, s egyben megszámlálta a szárazföld minden porszemét, amelyből egyetlenegyet sem vehetünk el.” „Hát akkor fogóddzunk össze, és táncoljunk” – szólott a másik hullám. – Erre következett csak a haddelhadd! Az árboc bordái recsegni kezdtek, és már-már elvesztünk a tenger félelmetes háborgásában. „Labdázzunk-e dióhéjjal! – dübörögték. – Vajon melyikünk tudja magasabbra hajítani?”

– A földnek leghatalmasabb hegye is kis kavicsnak tetszett volna abból a magasból, ahova felröpítettek. Reszkettünk, hogy a hold, vagy a nap katlanába dobnak mindannyiunkat a megveszekedett hullámok. – Rabba, Rabba! – gyűlt körém kezét tördelve a hajósnép. – Ments meg a haláltól bennünket!

Erre én, elővettem botomat, belevéstem Isten titokzatos nevét, és csodát tettem a tengeren. Az egeket súroló vizek hátára sújtottam, mire a hullámok, mint a magasságból lebukó galamb, lehullottak, és kezes báránnyá váltak, majd hasonlóvá a legsimább tükörhöz. Hét nap, hét éjszaka szelte hajónk a tengert, míg végre egy szigethez érkeztünk. Éppen tüzet gyújtottunk a parton, amikor az egész sziget

megrázkódott, s csak akkor tudtuk meg, hogy egy óriáshal hátát véltük földnek. A hal bizonyosan már évek óta aludhatott, mert vastag por lepte be, és sűrű fű borította. A halat megégette a parázs, és ez a fájdalom ébresztette fel hosszú-hosszú álmából. Kitátotta hatalmas száját, és menten elpusztulunk, ha nem sikerült volna a közeli hajóra menekülnünk.

Megpróbáltatásunk azonban korántsem ért véget. Hosszú hányattatások után végre elérkeztünk egy kikötőhöz. Én, szokásom szerint, bejártam a környék tájait, s íme, csodálatos dolgot láttam ismét. Egy kimúlt halat vetett ki magából a tenger. De milyen halat! Hatvan várost pusztított el iszonyatos testével. Bizony magam sem hittem volna, ha saját szememmel nem látom egy hegynek a tetejéről. Húsából másik hatvan város lakott jól. Amikor egy év múlva újból arra utaztam, hát mit gondoltok, mi volt a romok helyén? A hatvan várost felépítették, egyedül ennek a halnak a csontjából. Ha kételkedtek szavaimban, nem mesélek többet! – szólt feddően, majd a gyermekek unszolására így szőtte tovább elbeszélését:

– Ezután egy kereskedő-karavánhoz csatlakoztam, amelyik aranyat és fűszert szállított a sivatagon keresztül Ofir országába. Történt, hogy negyvennapi üt után eltévedtünk a pusztában, s ráadásul fogytán volt az ivóvizünk is. Ekkor a karaván egyik tagja, egy öreg, vak arab mentett meg minket. Tenyerébe vett egy marék port, ujjai között morzsolgatta, aztán így szólt: „jobbra kell térnünk, arra lesz a víz és az oázis. De érzem a porszemekből azt is, hogy éppen napszállatra érkezünk oda.” – Minden pontosan bevált úgy, ahogy a vak előre megmondta. Hiába próbáltuk később is megtéveszteni! A homoknak olyan varázslatos ismerője volt, hogy ujjának tapintására bíztuk magunkat a hosszú sivatagi úton, és szerencsésen célhoz is érkeztünk.

A vén Rabba bizony sokat tapasztalt, ha nem is könyvekből! Vagy elmondjam-e, hogy mit láttam, amikor Ofirnak országában barangoltam? Ez volt csak valami! Sebes sodrású folyó, gyorsabb, mint a nyíl, metszi át az országot. Éppen fürödni akartam benne, nagy meleg is volt, amidőn hirtelen egy felhő ereszkedett le a vízre.

Majd hanyatt estem, amikor rájöttem, hogy nem felhő ez, hanem madár. Beleállt a vízbe, amely bokájáig ért, míg a feje oly magasan volt, hogy picinyke pontnak tetszett csupán. Amikor az ámulattól magamhoz tértem, én is a folyóba akartam lépni. Már belemártottam lábam ujját, mire egy égi hang állít meg: „Rabba vigyázz! Hét esztendővel ezelőtt egy fejsze esett a folyamba, és még ma sem ért a fenekére.” – E szavakra ijedten rántottam vissza lábamat.

– A rohanó folyó mentén vándorolva, az egyik város közelében a puszta lakóinak teveversenyét láttam. A víz partjára egy-egy felnyergelt tevét vezettek, majd vágtatás kezdődött, a szélnél is sebesebben. Egy ifjú pattant fel az egyik száguldó tevére, egyik kezében borral színültig megtöltött kehely, a másikban egy üres serleg. Mint már mondottam, mindkét parton egy-egy teve vágtatott hajszálnyira egy vonalban, mintha szárnyak röpítenék. Egyszerre csak azt látom, hogy a teve hátán álló ember a folyón keresztül szétvetett lábakkal átugrik a másik partra, a másik tevére, oda-vissza, oda-vissza. Eközben a serlegekből a bort áttöltögette, de egy csepp sem ömlött ki, pedig hatalmas szél támadt. Persze, ez az ember lett a verseny győztese! Utána barátságot kötöttem vele, olyannyira, hogy jó pénzért fel is fogadtam vezetőmnek.

„Ismerem nagy híred, neved, bölcs Rabba – mondotta nekem –, hát ha kedved és bátorságod van, e tevémmel olyan helyre viszlek, ahol ember még nemigen járt. Elvezetlek oda, ahol a föld és az ég összeér a nappal. Nagy út, nem mondom, de veled szívesen megteszem.”

– Noha szárnyas tevéken vágtattunk, mégis legalább ezer napig eltartott az út, felfelé az óriás hegyen. A zafirnál is kékebb fény majd megvakított, amikor vezetőm végre így szólt:

„Hát megérkeztünk a föld végére! Nézz csak körül!” Ekkor szemem lassan kinyitottam, s íme, az öreg Rabba látta, hogy az ég mint csókolja meg a földet. Éppen falatozni akartunk, amidőn feltűnt nekem egy óriási vastag rúd. A lakomázás végeztével ráerősítettem kenyérzsákomat, azután a fáradtságtól elcsigázva, mindketten

elaludtunk. Egyszer csak arra ébredek, hogy a vezetőm hangosan kiáltozik: „Rabba, tolvaj vagy! Amíg aludtunk, elloptad a kenyeret!”

„Hogyan állíthatsz ilyet? – feleltem felugorva fektémből. – Hiszen ide tettem egy oszlopra. Jer, megmutatom!”

– Csakhogy az oszlopnak is, a kenyérnek is hűlt helyét találtam. Hajunkat téptük kétségbeesésünkben. Éhen fogunk halni! Jaj nekünk! Sohasem érünk haza!

Így gubbasztottunk, elgyötörten, a világ végén. Éppen egy nap múlt el, amikor furcsa csikorgásra lettem figyelmes, majd feltűnt a tegnapi oszlop, és rajta – a reáakasztott kenyereszsák. Boldogan rohantunk oda. Ekkor kiderült, hogy ez a nap rúdja volt, amely szüntelenül körbe forgott. Amíg aludtunk, tovafordult, és csak egy nap múltán tért ismét vissza.

Rabbát, amikor elbeszélésével idáig jutott, hosszú köhögés fogta el, és a gyermekek lassan szétszéledtek, mert elérkezett az ebéd ideje. A Tanházból is özönlöttek már a tanítványok, és néhányan kacagva mutattak a kövön ülő kopasz Rabbára: – No, most kifecseghetted magad a gyermekeknek! – De Rabba nem felelt. Zsákját és botját közelebb húzta, s maga is az ebédre gondolt. Úgy vélte, senki sincs már a közelben, amidőn az eltávozott hallgatóságból egy szegény gyermek tért vissza, és ereszkedett le melléje:

– Te nem eszel, Rabba? – szólalt meg félénken.

– Ó, fiam, nekem ma pompás falatom lesz. Itt van a batyumban. Nem hinném, hogy eszik ma Izraelben valaki ilyen csemegét. Egyenesen Salamon király kertjéből hoztam, fejedelmi lakomának.

A kisfiú mohó kíváncsisággal és csodálattal nézte hol Rabbát, hol meg a tarisznyát. – Megosztom veled, ha akarod – szólt oda a fiúhoz. Ezzel belenyúlt a zsákjába, és előbb egy kis, fekete, száraz cipót, majd egy fonnyadt retekcsomót húzott ki belőle. A kisfiú csalódottan tekintett Salamon király kertjének csemegéjére, majd

mosolyogva Rabba vállára hajtotta fejét, amikor látta, hogy az öregember arcán legördül egy könnycsepp.

A KAPZSI SZOLGA

Egy izraeli férfiú tengerre szállt, hogy távoli országba utazzék, de fiát, aki igen szorgalmas volt az írások tanulmányozásában, odahaza hagyta. Útközben azonban a férfiú megbetegedett, és halála óráját érezte közeledni. Magához hívatta hát az írnokot, és így szólt hozzá:

– Írd meg, kérlek, a végrendeletemet, kívánságom szerint. Legyen minden vagyonom a szolgámé, de a fiamnak joga legyen az örökségből egyetlenegy tárgyat választani, mégpedig azt, ami a leginkább kedvére való.

Az írnok megírta az okmányt a haldokló kívánsága szerint, és az izraeli férfiú kilehelte lelkét.

A szolga sebtiben magához ragadta az egész vagyont, s a végrendelettel a kezében visszatért Izraelbe. Felkereste volt ura fiát, és így szólt hozzá:

– Tudd meg, hogy atyád meghalt.

– Hát a vagyona hol van? – kérdezte az ifjú.

– Nem örököltél tőle semmit – válaszolta a szolga. – Atyád minden vagyonát rám hagyta, neked csak ahhoz van jogod, hogy az örökségből egyetlenegy tárgyat válassz magadnak, mégpedig azt, ami a leginkább kedvedre való.

Amint az ifjú ezt meghallotta, elment tanítómesteréhez, és így szólt hozzá:

– Látod, uram, mit tett atyám velem! Itt ülök és szorgalmasan tanulmányozom az írásokat abban a reményben, hogy egyszer majd örökölni fogom atyám vagyonát. Ő pedig mindenét szolgájára

hagyja, nekem csak azt a jogot biztosította, hogy a hagyatékból egyetlenegy tárgyat választhatok magamnak.

A tanítómester erre így válaszolt az ifjúnak:

– Atyád bölcsen cselekedett, fiam. Éppen így akadályozta meg, hogy a kapzsi szolga rátegye a kezét vagyonodra. Menjetek csak el együtt a bíró elé, és amikor a bíró így szól hozzád: „Válaszd ki magadnak azt, ami a leginkább kedvedre való”, tedd a kezed a szolga vállára, mondván: „Ezt választom atyám vagyonából!”

Az ifjú a mester szavai szerint cselekedett, s így a szolga az egész vagyonnal együtt az övé lett.

A KECSKE

Hallgassuk csak meg, milyen furcsa dolog esett meg egyszer a helemi tanítóval.

Szegény ember volt, de egyszer összekuporgatott egy kis pénzt. Tenger pénz volt az nekik: tíz csengő ezüst. Sokáig tanakodott a feleségével, mire költsék. Végül azt mondta az asszony:

– Eridj el, kedves uram, a vásárba, s végy egy fejőskecskét. Nemhiába mondják: kecske a ház előtt – gazdagság a házban. Megél a kecske dudván is, és tejben-vajban fürészt majd minket.

Megszívlelte a szót a tanító, felkerekedett, elment a vásárba, s vett egy takaros fejőskecskét.

Hazafelé útban meglepte az este. Betért a tanító egy útszéli fogadóba éji nyugovóra.

Miközben teáját iddogálta, a kecske meg a pajtában ropogtatta a szénát, odatelepedett melléje a fogadósgazda. Szóba elegyedtek, s a fogadós megtudta, hogy kései vendége nem más, mint a helemi tanító, s hogy a vásárból igyekszik hazafelé egy fejőskecskével.

Gondolt egyet a fogadós: megtréfálja a tanítót. Kiment a pajtába, és suttyomban kicserélte a fejőskecskét egy bakkecskével.

Másnap, jó reggel, felkelt a tanító, kiment a pajtába, eloldotta a kecskét, és folytatta útját hazafelé. Egész úton fütyörészett széles jókedvében, s amikor a házuk elé ért, bekiáltott a feleségének:

– Itt a fejőskecske! Szaladj gyorsan, fejd meg!

Fogta az asszony a sajtárt, futott az udvarra, aztán megállt, földbe gyökerezve. Nem fejőskecske, hanem bakkecske álldogált az udvaron.

Hej, szidta az asszony az urát, a bakkecskét, az egész világot, szidta-szapulta, be nem állt a szája.

A tanítót elfutotta a méreg, talpra ugrott, és megesküdött, hogy visszamegy a vásárba, és ellátja a baját annak az arcátlannak, aki így rászedte.

– Majd én megtanítom kesztyűbe dudálni! – rázta az öklét. Megragadta a bakkecske kötelét, s vezette sebbel-lobbal a városkába, ahol a piactéren nyakába sózták a bakkecskét.

Útközben betért a fogadóba, elpanaszolni a gazdának, hogyan járt, s hogy miféle héthájjal megkent gazfickók vannak a világon! A fogadós jót nevetett magában, aztán egy alkalmas pillanatban kisurrant a pajtába, s visszacserélte a bakkecskét fejőskecskére.

A tanító még üldögélt egy kicsit, aztán tovább indult jószágával. A városban hamarosan meglelte azt az embert, akitől a kecskét vette. Nekitámadt szitkozódva:

– Hogy nem szégyenled magad! Te csaló, te csirkefogó! Bakkecskét sóztál a nyakamba fejőskecske helyett!

Nagyot nevetett az ember:

– Kevés sütnivalód van neked, hallod, tanító létedre! Hát nem látod, hogy ez fejőskecske?

Azzal hívta a feleségét, s az a tanító szeme láttára telefejt egy kancsót tejjel.

Elszégyellte magát a tanító: ártatlan emberre förmedt olyan mérgesen. Fogta a fejőskecskét, s elindult békén hazafelé. Ráesteledett az úton, s megint csak betért abba a fogadóba. Másnap, amikor hazaért, megint csak bakkecskével állított be az udvarra – persze, a fogadós mesterkedett megint.

Szidta az asszony az urát, öregapját, egész nemzetségét, pergett a nyelve, be nem állt a szája. Felbőszült a tanító, nagy esküvel fogadta, hogy most aztán megfizet annak a csalónak. Fogta a kecske kötelét, s loholt vele vissza a városba. Útközben megint csak betért a fogadóba, s hogy ne csűrjük-csavarjuk a szót – megint csak fejőskecskével állított be ahhoz az emberhez.

Az a hasát fogta, úgy nevetett rajta, s azt mondta: hőbörödött ember az, aki nem tudja megkülönböztetni a bakkecskét a fejőskecskétől. Hívta újra a feleségét, fejje csak meg a jószágot, s az meg is fejte a tanító szeme láttára. Hanem a tanító elhatározta, hogy most aztán nem hagyja magát az orránál fogva vezetni.

– Rajtam nem fogsz ki! – mérgeskedett. – Én addig el nem hiszem, hogy ez fejőskecske, míg maga a rabbi[1] meg az egész egyházi bíróság nem ad írást róla.

Mentek a rabbihoz, a rabbi összehívta az egyházi bíróságot, alaposan megszemlélték minden oldalról a kecskét, aztán tanácskozásra gyűltek össze. Végül megírták az írást a tanítónak, hogy a kecske: fejőskecske. Aláírta az igazolást az egyházi bíróság minden tagja, aláírta a rabbi is, és végezetül ráütötték a rabbi nagy, cifra pecsétjét.

– Így már rendben van a dolog – mondta a tanító megbékélve az embernek, akitől a kecskét vette. – Bocsáss meg, hogy

háborgattalak.

Fogta a kecske kötelét meg a pecsétes írást, és hazafelé fordult.

Kár tovább mondanom, úgyis kitaláljátok, mi történt! Megint betért az útszéli fogadóba, az a zsivány fogadós megint csak kicserélte kecskebakra a fejőskecskéjét, és – uram teremtőm! – megint csak bakkecskével állított haza. A felesége már szólni se tudott, csak összecsapta a kezét, és sírva fakadt:

– Ó, te, te istencsapása! Hogy fejjem meg a bakkecskét?

Most már komolyan felbőszült a tanító. Rákiáltott a feleségére:

– Oktalan asszony! Írásom van, pecsétes írásom a rabbitól meg az egyházi tanácstól. Az írás világosan megmondja: ez a kecske fejőskecske! Ők csak tudják!

Hamarosan udvarukra gyűlt a szomszédság. Megnézték a kecskét és kiabálni kezdtek:

– Igaza van az asszonynak! Ez a kecske bakkecske! Csak a vak nem látja!

Mások azt kiáltozták:

– A tanítónak van igaza! Pecsétes írása van róla, hogy a kecske fejőskecske!

Ki ezt erősgette, ki azt, nem tudtak dűlőre jutni semmiképpen. Végül a tanító meg a felesége fogta a kecskét, s elindult a helybéli rabbihoz, tenne igazságot ebben a dologban. A falu népe a nyomukban.

A helemi rabbi orrára biggyesztette a pápaszemét, s kerek három óra hosszat szemlélte a kecskét meg a pecsétes írást. Végül aztán kimondta az ítéletet:

– A tanítónak van igaza. Ez a kecske, mint azt ez a teljesen szabályos, pecsétes, hivatalos írás igazolja: fejőskecske. De a mindenható különös akarata, úgy látszik, az, hogy átváltozik bakkecskévé abban a szempillantásban, amint helemi földre ér.

Bölcs ítélet volt, mindenki megnyugodott benne. De akármilyen bölcs volt az ítélet, a tanító felesége eztán se tudta megfejni a bakkecskét.

AZ Ó MEG A JAJ

Íme, ámuljatok Sirach fiának bölcsességén!

Elég volt ránéznie egy mérő búzára, máris megmondta, hány búzaszem van benne. Hangos is lett hírétől a széles nagyvilág, úgyhogy még Babilon nagy királya, Nabukadnezár is tudomást szerzett tiszta értelméről.

Amikor azonban a király bölcsei is meghallották, milyen csodálatos képességei vannak a fiúnak, így szóltak egymás között:

– Jaj nekünk, mert a király el fog veszejteni bennünket! Állítsuk hát a fiút a király elé, de előbb rágalmazzuk meg, hogy inkább őt veszejtse el a király, és ne minket. Amikor aztán majd a király előtt áll, olyan nehéz kérdést tegyünk fel neki, hogy ne tudjon felelni rá. Akkor aztán megölhetjük.

Úgy is tettek. Előadták a királynak kívánságukat.

Nabukadnezár így szólt:

– Mit akartok a fiútól kérdezni?

– Arra kell felelnie, mit jelent az ó meg a jaj – válaszolták a bölcsek.

Azon nyomban ezer lovas nyergeit és vágtatott a világ négy égtája felé, hogy Sirach fiát előkerítse.

Így került a hétéves Ben Sirach[1] a nagy Nabukadnezár elé. Bábel bölcsei mind a fiú köré gyűltek, és így szóltak hozzá:

– Mondd meg nekünk, Sirach fia, mit jelent az ó, és mit jelent a jaj?

Erre Sirach fia elhagyta a termet, kiment a palotából, és fogott három kígyót meg három skorpiót. Volt egy kétrészes fedeles kosara, az egyik részbe tette a kígyókat, a másikba a skorpiókat. Azután bezárta a kosár fedeleit, és visszatért Nabukadnezár bölcseihez a palotába. A bölcsek azt kérdezték tőle:

– Mi van a kosaradban?

Ben Sirach így válaszolt:

– Nézzétek csak meg magatok.

Erre az egyik bölcs beledugta a kezét a kosárba, és tapogatni kezdte a kígyókat. Egyszerre csak hangosan felkiáltott:

– Ó, miket hozol te ide?!

Aztán a kosár másik rekeszébe dugta a kezét, most a skorpiókat kezdte kitapogatni. Rémülten kiáltott fel:

– Jaj!

– Most már tudjátok hát, mit jelent az ó és a jaj – mondta Ben Sirach.

Babilon bölcsei érezték, hogy a fiú föléjük kerekedett, megtelt a szívük félelemmel, remegtek és reszkettek, földre borultak a nagy Nabukadnezár előtt.

A király pedig így szólt hozzájuk:

– Rá akartatok venni, hogy ezt a fiút, ha nem tud kérdésiekre felelni, elveszejtsem. De Ben Sirach alaposan megfelelt nektek, a

büntetés tehát, amit neki szántatok, rátok száll át!

A bölcsek fejet hajtottak és így válaszoltak:

– Uram, tégy szolgáiddal ahogy jónak látod!

Így tanulták meg Bábel bölcsei, mit jelent az ó meg a jaj.

AZ ÉLES ESZŰ BÍRÓ

Történt egyszer, hogy egy ember a bíró lábai elé borult, és sírt, jajgatva panaszkodott előtte:

– Adj tanácsot, uram, és segíts rajtam, mert nagyon gonosz dolog történt velem! – A törvény embere erre megkérdezte tőle:

– Mi bajod van hát, hogy könnyeket ontasz előttem?

– Uram – kezdte az elbeszélést az ember – egyetlen lányom van, akit egy saját népemből és törzsemből való fiatalembernek ígértem. Tegnap atyjával együtt meghívtam magamhoz, barátaimat és szomszédaimat is vendégül láttam, és megmutattam nekik lányom gyönyörű menyasszonyi ékszereit, a ruhákat és a köpenyeket, a karpereceket és a homlokdíszeket, a nyakékeket és a láncokat. Megállapodtunk az esküvő napjában is. Ma reggel aztán, mikor feleségemmel jó korán felkeltünk, hogy a házat alaposan kitakarítsuk és feldíszítsük, a sok ékszer és drágaság nincs sehol! Csak a menyasszonyi ing és cipő maradt meg. Igaz lelkemre, uram, a menyasszonyi ékszerekben volt egész vagyonom, két kezem fáradságos munkájával szereztem, és most igazán nem tudom, mitévő legyek, mibe öltöztessem lányomat.

Így válaszolt erre az okos bíró: – Vezess, kérlek otthonodba, hátha mégis nyomára bukkanunk az elveszett ékszereknek.

A károsult otthonába vezette a bírót, az pedig alaposan szemügyre vett mindent. A falak magasak voltak, emberfia azokon

fel nem mászhatott. Csak egyetlen helyen volt egy lyuk a falon, és ezzel szemben egy magas narancsfa állt, tüskés, szúrós ágaival.

– Ki lakik a szomszédban? – kérdezte a bíró.

– Az előimádkozó lakik ott, uram – válaszolta a károsult –, egy derék és tisztességes ember, szavai és cselekedetei mindig tiszták és egyenesek.

A bíró eközben még egyszer jól körülnézett a lakásban, aztán így szólt:

– Gyere el holnap reggel újra, mindent megteszek, hogy igazságot szolgáltassak neked.

Reggel a bíró maga elé hívatta az előimádkozót. Jól a szemébe nézett, és észrevette, hogy valami gyanús van a tekintetében. Bevezette belső szobájába, és vetkőzni kezdett előtte. Így szólt hozzá:

– Vetkőzz le, kérlek te is! Ma éjszaka álmot láttam, mindketten meztelenek voltunk, és birkóztunk. Szeretném most a valóságban is megvizsgálni a dolgot.

A mit sem sejtő előimádkozó levetette a ruháit, és a bíró látta, hogy a teste tele van apró sebekkel és karcolásokkal. Most már tudta, hogy gyanúja nem volt alaptalan. A tolvaj minden bizonnyal a fal repedésén át hatolt be a lakásba, de előbb levetette a ruháit, nehogy a narancsfa tüskéi elszakítsák. Így szólt hát a leleplezetthez:

– Tedd jóvá bűnödet, add vissza szomszédodnak lánya menyasszonyi ékszereit, amiket elloptál tőle. Ha ezt meg nem teszed, megcsapatlak, mint egy utolsó tolvajt!

Az előimádkozó rémülten esett arcra a bíró előtt, megszólalni sem tudott, annyira inába szállt a bátorsága. Aztán a rablott holmit mind átadta a bírónak. Amikor később a károsult megjelent a törvény embere előtt, ez visszaadta neki az ékszereket. Látni kellett volna

azt a boldogságot! A meglopott hálásan borult le jótevője lábai elé, boldogan csókolgatta kezét, lábát.

– Legyen áldott a te neved, – kiáltotta – mert a szegények védelmezője és a szűkölködők támasza vagy!

Ezután összeszedte kincseit, örömmel tért meg otthonába, és lánya teljes menyasszonyi díszben ülhette meg esküvőjét.

AZ OKOS FIÚ, AKI SEGÍTETT A BÍRÓNAK

Fura história esett meg egyszer két kalmárral.

Egymás mellett állt a boltjuk a kalmár soron, csak egy deszkafal választotta el őket egymástól. Az egyik kalmár olajat árult, a másik illatszereket.

Egy este, amikor már bezárták a boltokat, az illatszerárus átlesett a deszkafal résén szomszédjához, s látta, hogy az aranydénárokat számol. Megszámlálta, s vele számlált a leselkedő is: százhatvanöt dénár volt.

Az olajárus végül bekötötte egy piros selyemkendőbe, és eltette a pénzt.

Elfogta az illatszerárust az irigység. Elhatározta, hogy megszerzi a csengő aranypénzeket. Mindjárt ki is módolta, hogyan szerezze meg. Kiszaladt az utcára, és elkiáltotta magát teli torokból:

– Őrség! Ő-őrsé-ég! Gyorsan ide! Kiraboltak! Ellopták a pénzemet!

Futottak az őrök.

– Kire gyanakszol? – kérdezték az illatszerárust.

– Nem gyanakszom én senkire... Bezártam a boltot, belekötöttem a pénzemet egy piros selyemkendőbe, azóta nem lépett ide be

senki, csak a szomszédom, az olaj árus. Százhatvanöt aranydénár volt a kendőben.

A városőrök átmentek az olaj árushoz, s megtalálták nála rögtön a piros selyemkendőbe kötött százhatvanöt aranydénárt.

Bizonykodhatott, esküdözhetett az olaj árus, hogy a pénz az ő becsülettel szerzett pénze, nem hittek neki. Vasra verték, és tömlöcbe csukták.

A bíró sokáig vizsgálta az ügyet, törte a fejét, de végül sem tudta eldönteni, melyik jár az igaz, melyik a hamis úton.

Nagy port vert fel ez az eset az egész városban. Töprengtek az emberek, másról se beszéltek: ki mond igazat, s ki hazudik? De nem tudta eldönteni senki.

A bíró egyszer a város szélén sétálgatott. Egy csapat játszadozó gyerek került útjába. Az egyik fiú azt mondta pajtásainak:

– Most játsszunk bíróságot. Te leszel az olajárus, te leszel az illatszerárus, én meg a bíró.

Kíváncsi lett a bíró, elbújt egy fa mögé, onnan figyelte a játékot. A gyerekek odagördítettek egy nagy követ, az volt a bírói szék. Felült rá a fiú, aki a bírót játszotta, a másik kettő pedig elébe járult.

– Az a százhatvanöt dénár az enyém, az olajért kaptam, amit eladtam – mondta az egyik.

– Enyém a pénz! – mondta a másik. – Megszámoltam, belekötöttem egy piros selyemkendőbe, az asztalfiába rejtettem, te meg besurrantál és elloptad.

A „bíró” meghallgatta mind a kettőt, aztán így kiáltott:

– Hozzatok ide egy tál meleg vizet!

– Hát azt meg minek? – csodálkoztak a gyerekek.

– Beleteszem az aranydénárokat a meleg vízbe. Ha a víz színén olaj cseppek úsznak, akkor az azt jelenti, hogy az olajárusé a pénz: egész nap a portékáját önti-tölti-méri, olajos a keze, hát a pénze is olajos. Ha a víz színén nem látni semmit, az annak a jele, hogy a szomszédjáé a pénz.

A bíró, amikor ezt meghallotta, előlépett a fa mögül, megölelte, megcsókolta a kis „bírót”, megkérdezte a nevét, s hogy ki fia.

Aztán hazament a bíró, és kihirdettette, hogy másnap igazságot tesz a két árus dolgában.

Nagy sereg ember gyűlt másnap az igazságtevő hely elé, odatódult az egész város.

A két kalmár a bíró elé járult, s ki-ki elmondta a magáét. A bíró akkor így szólt:

– Hozzatok egy tál meleg vizet!

Hozták, s a bíró beletette az aranydénárokat. Alig hogy belemerült a pénz a meleg vízbe, apró sárga olaj cseppek gyűltek össze a víz színén.

– Vigyétek a tálat, mutassátok meg a népnek! – parancsolta a bíró. – Hadd lássák az emberek is, kinek a jószága ez a pénz!

– Az olajárusé! Az olajárusé! – kiáltotta mindenki, aki csak látta a tálat.

A pénzt nyomban visszaadták gazdájának, kapzsi és álnok szomszédját pedig elítélték, és tömlöcbe vetették.

Az emberek nem győzték magasztalni a bíró bölcs eszét. De akkor a bíró ölébe kapott egy pöttöm fiúcskát, magasra emelte, és azt mondta:

– Nem én – ez a csepp fiú leplezte le a csalót. Nélküle nem tudtam volna igazságot tenni. Őt dicsérjétek!

SALAMON ÉS A SZELLEMEK KIRÁLYA

Mikor Salamon király a jeruzsálemi templom építéséhez készült, nem akart vasszerszámokat használni a kockakövek fejtéséhez, mert a vas harcra, gyilkolásra való. Így aztán nem tudta, hogy fogjon hozzá a dologhoz.

Összehívta országa bölcseit, és tanácsot kért tőlük. Ezek azt felelték, van egy sámir nevű féreg, akkora csak, mint egy árpaszem, de a legkeményebb kő is úgy hasad szét előtte, hogy öröm nézni.

Salamon megörült:

– Köszönöm, bölcsek, hogy ilyen jó tanácsot adtatok. Most még azt mondjátok meg, miként juthatok ehhez a csodatevő féreghez.

– Urunk és királyunk – felelték, – ebben már nem lehetünk segítségedre; de hívj egy szellempárt trónod elé, az majd megmondja, mitévő légy.

A király azonnal trónja elé idézett egy szellempárt, s megkérdezte tőlük, hol él a sámir. Ezek így feleltek:

– Ó, király, bizony magunk sem tudjuk; csak Asmodáj, a királyunk mondhatja ezt meg neked.

– Akkor mindaddig fogva tartalak titeket, míg meg nem mondjátok, hol találom királyotokat, Asmodájt.

– Hát jó – mondta a két szellem –, eláruljuk, hol lakik. Egy hegy tövében pompás vizű kutat ásott magának. A kút nyílását azonban kő borítja, rajta Asmodáj pecsétje. Ő maga mindennap felmegy az égbe, hogy átvegye a mennyei parancsokat. Aztán leszáll a földre, megvizsgálja, sértetlen-e a pecsét, s nem zavarta-e fel valaki a vizet, s mivel a nagy útban megszomjazott, iszik a tiszta, hideg habokból. Ekkor megint elzárja a kutat, és eltűnik. Ennyi az, amit tudunk ó, király. Bölcsességedben most már magad is rájössz, hogy mitévő légy.

Ekkor Salamon előhívta hűséges tanácsadóját és bátor katonáját, Benaját, s egy láncot adott neki, amelynek minden szemébe Isten neve volt bevésve; továbbá egy köteg gyapjút, annyit, amennyi egy nagy lyuk betöméséhez kell; aztán néhány tömlő bort a javából. Benaja, miután átvette, néhány kísérővel nekiindult a veszélyes útnak.

Mikor megtalálták a szellemkirály kútját, serényen munkához láttak. Először is, mivel a pecsét miatt nem emelhették fel a kút fedelét, gödröt ástak a kút alatt, majd a kúttól a gödörig lyukat fúrtak a földbe úgy, hogy a víz a gödörbe folyt. Ezután az összekötő lyukat betömték gyapjúval. Most a kút fölött a hegyoldalban ástak egy gödröt, megtöltötték borral, ami egy rövid lyukon át Asmodáj üres kútjába folyt. Így most ez megtelt borral, anélkül hogy a kőfedelet levették, vagy a szellemkirály pecsétjét megsértették volna.

Amint ezzel elkészültek, elillantak onnan, csak Benaja mászott fel egy közeli fára, és a lombok közé rejtőzve várta a szellemkirály visszatértét.

Asmodáj este jött meg; akkora volt, hogy Benaja megdöbbent, amint megpillantotta; de azért nem vesztetted bátorságát. A szellemkirály megvizsgálta a kút pecsétjét, s mivel látta, hogy érintetlen, felemelte a fedőt. Inni akart.

De alig érintette ajkával az italt, észrevette, hogy túljártak az eszén:

– De hisz ez bor! – kiáltott fel –, nem iszom belőle. A bor elveszi az eszünket. A bölcsek nem isznak bort.

De mivel nagyon szomjas volt, elhatározta, hogy legalább a nyelvét belemártja: ez talán mégsem árt, gondolta magában. Ajkához emelte a poharat; csak egy csöppet akart inni, de kettő, majd három is lett belőle – észre sem vette, s az édes, nemes nedű leszaladt a torkán. Meg is volt a hatása: Asmodáj mély álomba merült.

Egyébre sem várt Benaja. Leszállt a fáról, halkan a szellemkirályhoz lopódzott, és a magával hozott láncot, amelyre Isten neve volt bevésve, nyakára vetette.

Amint Asmodáj felébredt, és észrevette a láncot a nyakán, dühösen szét akarta tépni, de Benaja így szólt hozzá:

– Nézd meg csak jobban a láncot: minden szemén Isten neve van bevésve; nem bírod hát széttépni, hatalmamban vagy.

Amint ezt meghallotta, mintha valósággal kicserélték volna a szellemkirályt; Isten nevével szemben megszűnt minden ellenállása; készségesen követte Benaját és embereit.

Útközben egy fához értek, Asmodáj neki akart támaszkodni kissé, de a fa azonnal kidőlt a hatalmas szellem puszta érintésére. Másszor egy özvegyasszony kunyhójánál akart megpihenni; de amint neki támaszkodott, az özvegyasszony ijedten kirohant a házikóból, s kérve kérte őt, kímélje meg viskóját. Ezután egy vak férfival találkoztak, aki eltévedt; Asmodáj útba igazította. Benaja ennek láttán elcsodálkozott, mert eddig abban a hiszemben élt, hogy Asmodáj mindig csak rosszat művelt. Ő azonban megmagyarázta:

– Ez a vak férfi jámbor ember, szeretik őt az égben, s aki jót tesz vele, érdemet szerez Istennél.

Mikor egy lakodalmi menettel találkoztak, Asmodáj hangosan felzokogott.

– Miért sírsz? – kérdezte Benaja.

– Mert az ifjú vőlegény holnap meghal.

Egy cipészműhelyhez érve hallották, amint egy férfi olyan pár cipőt rendel, ami hét évig eltart. A cipész vállalkozott rá. Most Asmodáj felnevetett:

– Hét évre akar cipőt magának – pedig hét napig sem fog élni.

Másszor egy kincsásóval találkoztak, aki mindenféle varázslat segítségével kívánt aranyhoz jutni. Asmodáj felnevetett, amint megpillantotta.

– Látod, milyen ostobaság minden varázslat! Ez az ember olyan tömeg kincs fölött áll, hogy Salamon királynak sincs több. De látod, nem is sejti. Hogyan bukkanna hát aranyra másutt?

Végre Jeruzsálembe értek. Amint a szellemek fejedelme a király trónja elé állt, pálcával lemért egy négy könyöknyi területet, s haragosan nézett a királya.

– Ha meghalsz – kiáltotta –, ekkora térséggel kell beérned. Mégis királyi pálcád alá kényszerítetted az egész világot! De olyan telhetetlen vagy, hogy a szellemkirályt is uralmad alá kellett hajtanod? – Salamon így felelt:

– Ne haragudj, hatalmas szellem. Nem hiúságból, nem is hatalmi vágyból hoztalak trónom elé, hanem csak azért, mert tanácsodat szeretném egy olyan munkához, amelyet Isten dicsőségére akarok elvégezni. Hallottam, ti szellemek is tisztelitek Istent. Tudd meg hát, apámtól, Dávidtól azt a parancsot kaptam, hogy építsem fel Isten templomát. Mármost a kockaköveket, amelyekre szükségem van, nem szabad vassszerszámokkal fejtenem. Így hát nem tudtam, mitévő legyek. De hallottam, hogy van egy sámir nevű féreg, amelynek puszta érintésére a legkeményebb kő is széthasad. De azt is hallottam, hogy ezt a férget csak te szerezheted meg nekem. Ezért hozattalak hát trónom elé.

Asmodáj most már megenyhülve válaszolt:

– Akkor, uram királyom, meg kell mondanom neked, hogy magamnak sincs hatalmam a sámir fölött. Csak a tenger urának van hatalma rajta. Ő azonban átadta a pusztaságbeli fajdkakasnak, mert az esküvel fogadta, hogy hűségesen megőrzi, és bármikor visszaadja neki.

Mikor Salamon ezt meghallotta, elküldte Benaját, hogy keresse fel a fajdkakast, és vegye el tőle a sámirt.

Benaja egy vastag üvegharangot vett magához, s elindult a fajdkakas fészkének felkutatására. Kopár és vad hegyek között, ahol még soha nem járt emberfia, végre rábukkant egy fészekre, azonnal elővette az üvegharangot és ráborította. Mikor a fajdkakas hazajött, s etetni akarta a kicsinyeit, látta, hogy az üvegharangtól nem fér hozzájuk. Előhozta a sámirt, rátette az üvegre, hogy az tüstént elpattant. Amint azonban a fajdkakas a férget vissza akarta tenni helyére, Benaja és emberei oly ordítással törtek elő, hogy a fajdkakas ijedtében elejtette a sámirt. Benaja hirtelen utánakapott, és már száguldott is vele vissza, a királyhoz.

Most végre megkezdődhetett a templom építése, és hét esztendeig tartott.

Ez idő alatt Salamon fogva tartotta Asmodájt, hogy állandóan kéznél legyen, ha tudni akar valamit. Egy napon egyedül volt vele egy szobában, s így szólott hozzá:

– Mondd hát nekem, te hatalmas szellem, aki oly régóta vagy hatalmamban, anélkül hogy ki tudnád szabadítani magad, miben vagytok ti szellemek különbek minálunk, halandó embereknél? Mit tudtok ti, amire mi nem vagyunk képesek? – Asmodáj felelt:

– Vedd le rólam a láncot, add nekem a pecsétgyűrűdet, akkor majd megtudod, amire kíváncsi vagy.

Salamon, aki már amúgy is nagyon sokat tudott, most boldog volt, hogy a szellemkirály új titkokra tanítja meg, sietve teljesítette az óhajt. Asmodáj azonban alig szabadult meg láncaitól, óriássá nőtt, áttörte a szoba mennyezetét, fél lábával a földet érintette, másik fél lábával a felhőket. Dühösen megragadta a királyt, s négyszáz mérföldnyire hajította.

Amint Salamon fölébredt kábultságából s körülnézett, látta, hogy ismeretlen vidéken, idegen emberek közé került. De nem csüggedt

el, s házról házra járva koldulással tartotta fenn magát. Ezt hajtogatta egyre: „Én Izrael király voltam.” Szavait persze senki sem hitte el, csak kinevették őt. Hosszú évek múlva mint koldus ért Jeruzsálembe.

Itt azóta Asmodáj uralkodott. Most Salamon a legfőbb bíróság elé lépett, amelyet szinhedrionnak neveztek, s ott is megismételte szavait: „Én vagyok Izráel királya.”

Kezdetben bolondnak tartották. Mivel azonban rendületlenül tovább ismételgette a szavakat, s egyebekben teljesen értelmesnek, sőt bölcsnek látszott, a bíróság elhatározta, hogy megvizsgálja a dolgot. Asmodáj ellen már amúgy is volt némi gyanú, főképp mivel sohasem vetette le cipőjét, még akkor sem, ha ágyba feküdt, ugyanis kakaslába volt. Előhozták hát a láncot, amelyre Isten neve volt bevésve, a királyi pecsétet, amelyen szintén Isten neve állt; Salamonnak e két tárggyal felszerelve a trónra kellett ülnie. Amint Asmodáj a szobába lépve megpillantotta Salamont és Isten nevét, akkorát ordított, hogy zengett tőle az egész ház, s eltűnt.

De Salamon még sokáig félt a hatalmas szellem bosszújától, s éjszakánként hatvan harcossal őriztette ágyát, amint meg van írva: „Hatvan erős férfi van körülötte, Izraelnek erősei közül, mindnyájan fegyverfogók, hadakozásban bölcsek, kinek-kinek oldalán fegyvere, az éjszakának félelme ellen.”

SALAMON KIRÁLY HÁROM JÓ TANÁCSA

Egy napon három testvér jelentkezett Salamon királynál, hogy bölcsességet szeretnének tőle tanulni. Már tizenhárom esztendeje éltek a királyi palotában, amikor az egyik következőképpen szólt testvéreihez.

– Tizenhárom éve elkerültünk otthonunkból, és eljöttünk ide a királyhoz, hogy bölcsességre tegyünk szert. Most feleljetek őszintén: tanultunk-e valamit? Bizony semmit! Vagy még ennél is kevesebbet! Azt mondom nektek, legjobb lesz, ha szépen hazamegyünk, beérjük

a magunk kicsiny eszével, és itt hagyjuk a nagy hírű Salamon király udvarát.

Mivel a másik két testvér sem vélekedett másképpen, így hát búsan beállítottak a királyhoz, s előadták, hogy ők hazamennek, mivel tizenhárom esztendő alatt nem tanultak semmi bölcsességet.

Ekkor Salamon beszólította legfőbb kincstárnokát, és utasítást adott neki, hogy hozzon háromszáz aranyat, majd a három testvérhez fordult:

– Most, mikor elmentek, illő, hogy hosszú szolgálatotokat valamiképpen megjutalmazzam. Ezért hát rátok bízom, hogy mit választotok. Száz-száz aranyat-e vagy pedig három jó tanácsot.

A három testvér gyorsan összedugta a fejét, majd néhány pillanatnyi tanácskozás után, szinte egyszerre kiáltották:

– A száz aranyat! A száz aranyat! Azt kérjük!

A király erre mindegyiknek száz aranyat számlált kezébe, és a három testvér most már vidáman elindult útjára hazafelé.

Alig pár mérföldnyire voltak Jeruzsálem városától, amikor a legfiatalabb egyszerre csak kedvét veszíti, és így szól:

– Bölcsességért mentünk a királyhoz, nem pedig pénzért, és mégis ezt hoztuk helyette. Úgy vélem, hogy a kapzsiság csábított el bennünket, testvérek, amikor az aranyat választottuk.

A másik kettő kigúnyolta.

– Ha neked többet ér a szó, mint a pénz, visszaviheted! Mi megtartjuk a magunkét.

A legfiatalabb testvér erre egyedül indult vissza Jeruzsálembe, majd szégyenkezve a király elé állt:

– Uram és királyom! Elhamarkodtam, amikor a száz aranyat választottam, és nem a bölcsességedet. Kérlek tehát, vedd vissza a pénzt, és add helyette a három jó tanácsot.

Salamon királynak tetszett e beszéd, és így szólt:

– Figyelj szavaimra, fiam! Ha messzi útra készülsz, korán reggel indulj és az est beállta előtt gondoskodj szállásról. Második tanácsom: áradó folyón át ne kelj, hanem várd be, amíg ismét visszahúzódik a víz. Végül jegyezd meg jól harmadik tanácsomat is: titkot ne árulj el nőnek, még saját feleségednek sem. Íme, itt a három jó tanács, vésd jól emlékezetedbe és kövesd.

Ezek után a fiú jókedvűen pattant fel öszvérére, hogy utolérje testvéreit. Amikor hamarosan rájuk akadt, hahotázva fogadták:

– Megérte-e a száz aranyat a bölcsesség? Elég gyorsan kioktatott Salamon! Nem árulnád el nekünk is jó tanácsait?

Ő azonban így felelt:

– Mit érdekel az benneteket, akik az aranyat többre becsültétek. Inkább siessünk, hogy estig egy városba érjünk, ahol szállást találunk magunknak.

Már közeledett az alkony, amikor a három testvér áthaladt a város kapuján.

A legfiatalabb ekkor így szólt:

– Testvéreim, nemsokára leáldozik a nap, töltsük itt az éjszakát. Majd holnap, korán reggel folytatjuk utunkat. Ideje, hogy szállás után nézzünk!

A másik kettő letorkolta:

– Amikor száz aranyért bölcsességet vásároltál, az is elég bolondság volt tőled, de hogy most megszakítsuk utunkat és szállást

keressünk, ez még nagyobb balgaság, hiszen az este beálltáig még jó pár mérföldnyi utat tehetünk meg.

Hiába kérlelte hát őket a legfiatalabb, nem hallgattak reá.

Búcsút vettek tőle, és tovább folytatták útjukat. Már mélyen bent jártak a pusztaságban, amikor sűrű havazás kezdődött, majd erős éjszakai fagy támadt, s bizony a két testvér sehol sem talált menedéket a kegyetlen hideg elől.

Másnap a legfiatalabb testvér útja közben, két holttá fagyott embert talált, akikben felismerte testvéreit. Hangos zokogással borult rájuk, majd sűrű könnyhullatás közepette temette el őket. Azután magához vette testvérei pénzét, és továbbindult. Közben a nap ereje felolvasztotta az éjszaka hullott hótömeget, és a hó vízzé változott. Nagy áradással hömpölygött a víz az út mentén elterülő hatalmasan megduzzadt patakba. A legfiatalabb testvér ekkor Salamon király tanácsára gondolt, és meg sem kísérelte az átkelést, hanem elhatározta, hogy kivárja az ár elvonulását.

Alighogy letelepedett a parton, két szerecsen közeledett, kincsekkel dúsan megrakott két állatot hajtottak maguk előtt.

– Talán csak nem félsz e kis víztől? – szóltak rá kevélyen.

– Sebesen árad a patak, ne keljetek át! – figyelmeztette őket.

A két szerecsen azonban ügyet sem vetve intésére, behajtott a vízbe, mire az örvénylő hullámban lelték halálukat. Amikor végre elmúlt az áradás, kiemelte a kincseket a patak medréből, s most már gazdag emberként tartott otthona felé, rég nem látott feleségéhez.

Testvéreinek feleségei türelmetlen kérdésekkel ostromolták: hol maradtak fivérei? Mivel nem akarta őket megszomorítani, azt mondotta nekik, hogy ők még a király udvarában bölcsességet tanulnak.

Nemsokára földet, szőlő c vásárolt, szép házat, palotát építtetett, s mindezt a király két tanácsának jóvoltából. Feleségét azonban állandóan furdalta a kíváncsiság, hogy miként tett szert férje ilyen nagy vagyonra. De hiába érdeklődött. A legfiatalabb testvér a harmadik tanácsra gondolt, s nem árulta el titkát. Ám az asszony addig-addig zaklatta, unszolta, amíg végül feltárta előtte gazdagságának eredetét.

Bizony hamarosan meggyőződött arról, hogy nagy hibát követett el. Történt ugyanis, hogy egy alkalommal valamiért összeszólalkoztak, mire az asszony odakiáltotta neki:

– Nem elég, hogy megölted testvéreidet kincseikért, most talán az én életem is el akarod venni?!

Ezzel máris futott az özvegyekhez, hogy mindent elmondjon nekik.

Az asszonyok egyenesen Salamon királyhoz fordultak, és szigorú ítéletet követeltek.

A király rögtön trónja elé vezettette őt, aki térdre borult előtte, és így szólt:

– Sokáig éljen a király! Én vagyok a legifjabb a három testvér közül, akik tizenhárom éven keresztül éltek udvarodban, hogy bölcsességed forrásából merítsenek. A száz arany helyett én három tanácsodat választottam. Kettőt becsülettel megtartottam, és gazdag ember lett belőlem.

Azután részletesen elmondta útjának történetét.

– A harmadik tanácsodat azonban – fejezte be elbeszélését –, fájdalom, nem követtem, és íme, itt vagyok előtted szörnyű váddal terhelve.

– Emlékszem reád, és látom, hogy ártatlan vagy – szólott a király. – A szerencsétlenség, amelybe feleséged sodort, elmúlt fejed felől.

Most menj haza békességgel, de soha ne feledd a három jó tanácsot.

LEVIÁTÁN

Volt egyszer, hol nem volt egy apa, aki arra nevelte a fiát, hogy mindennap tegyen eleget az Írás parancsának:

„Vesd a te kenyeredet a víz színére, mert sok nap múlva megtalálod azt.”

Történt pedig, hogy az apa hamarosan meghalt, de a fiú megemlékezett arról, amit apja a lelkére kötött, és amikor naponta megtörte a kenyeret, egy részét mindig a folyóba vetette. Egy éhes hal nagyon odaszokott arra a helyre, ahol a fiú a kenyeret a vízbe szokta dobni, és a jó táplálékon olyan hatalmasra nőtt, hogy a folyó halait mind rettegésben tartotta. Ezért aztán a halak összegyülekeztek, és panaszra mentek Leviátán színe elé:

– Urunk! – kezdték a panaszt. – Él a mi folyónkban egy hal, olyan hatalmasra nőtt, hogy meg nem állhatunk előtte, naponta húsznál is többet nyel el közülünk!

Leviátán miután meghallgatta a halakat, azonnal elküldte követét, hogy fogja el a bűnöst. A nagy hal azonban felfalta a követet. Erre Leviátán újabb követet küldött, de az is hasonlóképpen járt. Ekkor aztán maga Leviátán ment el hozzá:

– Látod – mondta neki –, mennyi hal él a folyóban, és egyik sem olyan nagy mint te.

– Igazad van! – válaszolta a hal. – De él itt a szárazföldön egy ember, aki mindennap egy nagy darab kenyeret vet a vízbe, én azt megeszem, attól nőttem ilyen nagyra. Ezenkívül minden reggel húsz halat, minden este pedig harmincat falok fel.

Erre azt kérdezte tőle Leviátán:

– De miért falod fel a hozzád hasonlókat?

– Mert a közelembe jönnek – felelte a hal.

Azt mondta neki erre Leviátán:

– Menj, hívd ide azt az embert, aki táplál téged.

– Holnap ide hívom, ha kívánod – felelte a hal, és ezzel egyenest arra a helyre úszott, ahová az ifjú jönni szokott, és üreget ásott a part alá. Másnap aztán jött is az ifjú, de amikor a szokott helyre ért, a part beomlott alatta, és a vízbe pottyant. A hal ott leselkedett nyitott szájjal, s a vízbe esett ifjút azonnal elnyelte, és Leviátán színe elé vitte.

Leviátán így szólt a halhoz:

– Okádd ki az embert gyomrodból!

A hal úgy is tett, és a fiú a hal szájából egyenest Leviátán szájába esett.

Erre azt kérdezte Leviátán az ifjútól:

– Fiam, miért veted kenyeredet a vízbe?

– Mert apám kisgyermek koromtól fogva erre tanított – válaszolta a fiú.

Erre Leviátán kiokádta az ifjút, és megcsókolta, megtanította a világ hetven nyelvére, és az írások minden bölcsességére. Ezután pedig a tengerparttól háromszáz mérföldnyire vetette ki a szárazföldre. A fiú, ember nem járta vidékre került. Amint kábán ott hevert a földön, látta, hogy két holló repül el a feje fölött, és hallotta amint a fiatalabb így szól az idősebbhez:

– Apám, nézd csak! Halott az az ember vagy élő?

– Nem tudom, fiam – válaszolta az idősebbik.

– Leereszkedem hozzá – folytatta a fiatalabbik.

– Fiam, ne ereszkedj alá – felelte a hollóapa –, hátha él az az ember.

Az ifjú minden szót értett, ezért aztán, amikor a holló mégis a homlokára ereszkedett, megragadta a madár lábait, és keményen tartotta. A hollófiú kiáltozni kezdett az apja után:

– Apám, apám! Nézd, az ember rabságába estem, és nem tudok felszállni!

Erre a hollóapa is kiáltozni és sírni kezdett:

– Jaj, jaj! Drága fiacskám! Embernek fia – fordult most az ember felé –, engedd el a gyermekemet! Ha érted beszédemet, kérlek, hallgass meg engem. Állj fel, és áss azon a helyen, ahol fekszel, ott megtalálod Salamonnak, Izrael királyának minden kincsét.

Az ifjú elengedte a hollófiú lábát, ásni kezdett azon a helyen, ahol feküdt, és valóban meglelte Salamon kincseit, temérdek gyönyörű igazgyöngyöt és drágakövet. Így nagy gazdagságra tett szert, és hatalmas vagyont hagyott gyermekeire.

Erre az ifjúra gondolt Sirach fia, amikor így szólt:

„Törd meg kenyeredet az éhezőnek, és teríts asztalt a szűkölködőnek.”

HILLÉL ÉS TANÍTÓMESTEREI

A babiloni Hillél, Izráel legnagyobb tanítómestere ifjúkorában igen szegény volt, és nagy ínségben élt. Mindössze egy fél szuszt[1] keresett naponta. Ennek felét élelemre költötte, másik felét pedig az iskola gondnokának adta. Ebben az iskolában tanított két bölcs: Semaja és Avtalion.

És az ifjú Hillél füle szomjasan itta a bölcsesség szavait, a tudás édes italát mesterei ajkáról.

Egy hideg téli napon Hillél nem tudott pénzt adni a gondnoknak, így nem is mehetett be az iskolába. A fiú azonban semmiképpen nem akarta elmulasztani a leckét, felmászott hát a tetőre, s a felső világító ablakon át lesett be a terembe, hogy egyetlen szót se mulasszon.

Történt pedig, hogy sűrű hó esett ezen a hideg téli napon, és a tudásra szomjazó Hillélt teljesen beborították a fehér hópelyhek. Ő azonban ezt észre sem vette, annyira lekötötték figyelmét a bölcsesség szavai. Mire beesteledett, annyira megmerevedett a teste a hidegtől, hogy nem tudott lemászni a tetőről. Ott maradt hát fekve egész éjszaka.

Reggel aztán megérkezett az iskolába a két tudós mester, Sémája és Avtalion, és észrevették, hogy a terem egészen sötét. Felpillantottak az ablakra, hát látják ám, hogy ott valami sötét tömeg fogja el a világosságot. Így találták meg a félig megfagyott Hillélt.

Lehúzták a ruháit, szárazra dörzsölték a testét, tüzet gyújtottak, hogy felmelegedve visszatérjen belé a lélek.

E naptól kezdve Hillél ingyen hallgathatta a két tudós mester tanítását.

A KOLDUSBÓL LETT KIRÁLY

Volt egyszer egy ország, ahol a királyt csak három évre választották, aztán pedig letaszították a trónról, és megint új királyt szemeltek ki. A választás a következő módon történt: az ország legelőkelőbb emberei lóra ültek, és addig lovagoltak, amíg egy koldusra találtak, aki rongyosan, piszkosan hevert az útszélen, közel az éhenhaláshoz. Ilyenkor enni és inni adtak neki, de az italba olyan port kevertek, amitől az mély álomba merült, s csak három nap múltán ébredt fel. Amíg aludt, a fővárosba, ott is a királyi kastélyba vitték, leszedték róla a rongyokat, megmosdatták, selyemágyba

fektették, és királyi pompával vették körül. Szolgák lesték parancsait, és ajtaja előtt fegyveres katonák őrködtek. Mikor a koldus felébredt, nagyon elcsodálkozott, és azt hitte, most álmodik csak igazán: a pompás ágy, a ragyogó ruhák, a fényes környezet mind ezt bizonyították. Csakhamar azonban meggyőződött arról, hogy mindez valóság: hívására szolga jelentkezik, parancsait teljesítik, a szakács megkérdezi, mit óhajt ebédre, és a kastély minden kincse és terme rendelkezésére áll. Nemsokára úgy tetszett neki, hogy egykori élete nem is volt igaz.

Három év múltán azonban ez a boldogság hirtelen véget ért. Megint altatót itattak vele, és egykori rongyaiba burkolva, felébredt azon az országúton, ott, ahol három évvel előbb elaludt.

Egy alkalommal az ország urai ismét találtak egy koldust, akit királlyá tettek. Ez azonban elhatározta, nem nyugszik addig, amíg nem fejti meg a rejtélyt, hogy miként jutott a trónra. Már eltelt több mint két esztendő, és még mindig nem jött a titok nyitjára.

Volt egy öreg szolgája, aki különösképpen ragaszkodott hozzá, elhatározta tehát, hogy bizalmasává teszi. Egy ideig különböző jutalmakkal tüntette ki, majd egy napon szobájába hívatta, és megkérdezte, mióta szolgál az udvarnál.

– Nagyon régen – mondta a vén szolga –, gyerekkorom óta.

A király kérlelni kezdte:

– Az igazságot akarom hallani tőled, hogy miként kerültem ide. Ha megmondod, boldoggá teszlek; ha nem, kivégeztetlek. Jól tudod, megtehetem mind a kettőt.

A szolga, aki ezt a királyt mindenkinél jobban szerette, bevallott mindent, és most már csak azt kérte, hogy a király ne árulja el őt.

– Azt is megmondom, miről ismerheted fel, hogy igazat beszélek – fejezte be. – Birtokodban van minden terem kulcsa csak azé nem, amelyben koldusgúnyádat őrzik.

Miután a király meggyőződött az igazságról, elhatározta, hogy túl jár az urak eszén.

Ő bizony nem lesz többé koldus. Bizalmas szolgáját titkos tanácsossá nevezte ki, a királyi kincstár aranyából birtokot vásárolt neki, arra a helyre pedig, ahol egykor az urak rábukkantak, és ahová nemsokára ismét ki akarják őt-tenni, jó előre kocsikat és szolgákat rendelt.

Mindezt a legnagyobb titokban rendezte el, tanácsosa segítségével.

Mikor a három esztendő letelt, minden úgy történt, ahogy az öreg szolga elmondta neki: felébredésekor azonban ott találta szolgáit, akik hódolattal vártak rá, s visszavitték hazájába, ahol bölcsességben uralkodott tovább, és már nem feledkezett meg a szegények sorsáról sem.

AZ OKOS PARASZTLÁNY

Volt egyszer egy bölcs és hatalmas király, és annak pedig sok felesége. Nos, egy éjjel azt álmodta a király, hogy egy Thémán országából való majom belopózkodott asszonyai közé. Reggel nagyon bánatosan és szomorúan ébredt, arra gondolt, hogy álma nem jelenthet mást, minthogy a thémáni király haddal tör országára, elfoglalja, feleségeit pedig elrabolja. Ekkor belépett a kamarása, aki minden reggel meg szokta látogatni, és csodálkozva látta, hogy a király nehéz szívvel, sóhajtozva ül ott.

– Mi bánt, uram királyom – kérdezte a kamarás –, miért vagy szomorú? Tárd ki szívedet a te szolgádnak, uram, hátha enyhíteni tudom fájdalmadat.

Így válaszolt erre a király:

– Álmot láttam az éjjel, s azóta halálom közeledtének balsejtelme kínoz. Nem ismersz valakit a környéken, egy bölcset, aki meg tudná fejteni álmomat?

– Úgy hallottam – felelte a kamarás –, hogy háromnapi járóföldre lakik egy bölcs, aki a legtitokzatosabb álmot is meg tudja fejteni. Mondd el álmodat, uram, és én megkeresem az álomfejtőt.

A király úgy is tett, ahogyan a kamarás tanácsolta, elmondta az álmot, azután így szólt:

– Menj hát békével!

A kamarás útra kelt. Öszvérre ült, és útközben egyre csak az járt az eszében, hogyan fogja megtalálni az álomfejtőt?

Másnap reggel egy szamáron ülő paraszttal találkozott. Köszöntötte, és így szólt hozzá:

– Béke veled, aki a földet műveled, magad is föld vagy, és földet eszel.

A paraszt meg csak nevetett szavain.

Azt kérdezte tőle a kamarás:

– Merre tartasz?

– Hazafelé – válaszolta a paraszt.

– Te viszel-e engem – kérdezte a kamarás –, vagy én vigyelek téged?

– Hogyan vihetnélek – felelte a paraszt –, hiszen te az öszvéreden ülsz, én meg a szamaramon?

Így haladtak tovább egy ideig szótlanul egymás mellett. Ekkor kalászba szökkent búzaföldhöz értek. A paraszt így szólt:

– Nézd csak, milyen szép búzaföld, teltek és súlyosak a kalászok!

– Szép, szép – felelte a kamarás –, de lehet hogy már fel is élték a búzát!

Továbbhaladtak, és egy magas sziklán emelt tornyot pillantottak meg. A paraszt így szólt:

– Nézd csak, milyen pompás és erős épület!

– Pompás és szilárd valóban – felelte a kamarás –, de lehet, hogy belülről rombolják le. A hegycsúcsot hó fedi – folytatta tovább a beszédet.

A paraszt meg csak nevetett rajta, mert nyár közepe volt, és havat bizony nem lehetett találni sehol.

Röviddel ezután olyan úthoz értek, mely egy búzaföldön vezetett keresztül. Ekkor így szólt a kamarás:

– Egy félszemű ló haladt ezen az úton, ecetet és olajat vitt a hátán.

Az utasok egy városhoz értek, a városban ravatalt pillantottak meg, halott feküdt rajta. A kamarás azt kérdezte:

– Halott vagy élő, aki a koporsóban fekszik?

A paraszt meg azt gondolta magában: „Ez az ember azt képzeli magáról, hogy nagyon okos, pedig a legostobábbak közül való.”

A nap közben nyugovóra tért, és a kamarás azt kérdezte:

– Van itt a közelben valahol egy fogadó?

A paraszt így felelt:

– Nem vagyunk messze már a falumtól, tisztelj meg, kérlek engem azzal, hogy vendégem leszel éjszakára.

– Szívesen teszek eleget meghívásodnak – felelte a kamarás –, és nálad töltöm az éjszakát.

Tovább lovagoltak hát, míg csak el nem értek a paraszt otthonához. A paraszt betessékelte vendégét, ennie és innia adott, ellátta az öszvért, és kényelmes derékaljat vetett a kamarásnak. Ezután ő is nyugovóra tért asszonyával, két lánya is egyetlen szobájukban hált.

Éjszaka felébredt a gazda, és így szólt asszonyához és lányaihoz:

– Halljátok csak, milyen ostoba egy ember ez – és elmondta nekik mindazt, amit a kamarás útközben mondott. Erre így szólt a paraszt kisebbik lánya, aki mindössze tizenöt éves volt:

– A férfi, akinek éjszakai szállást adtál, egyáltalán nem ostoba, inkább okosnak és bölcsnek kellene őt neveznünk, mert mindannak amit mondott mély értelme, rejtett jelentése van. Hiszen amikor azt mondta, hogy aki a földet műveli, földet is eszik, minden élelem eredetére gondolt. Amikor pedig azt mondta neked, apám, hogy magad is föld vagy, erre a mondásra gondolt: „Porból vétettél, és ismét porrá leszesz.” Azzal a kérdéssel pedig, hogy kettőtök közül melyik vigye a másikat, azt akarta kifejezni, hogy melyikőtök szórakoztassa a másikat, mert aki útitársának érdekes történeteket mesél útközben, megkönnyíti ezzel az utat, eltereli figyelmét az út fáradalmairól, annyira, hogy szinte úgy érzi, mintha a mesélő a hátára venné. Abban is igaza lehetett, amit a búzaföldről mondott, mert lehet, hogy a föld gazdája szegény ember, és már előre lábon eladta a gabonát, az árát pedig felélte. A sziklára épült tornyot pedig nem tartotta igazi erősségnek addig, amíg nem tudta, gyűjtöttek-e benne össze elég élelmet és vizet, mert az erősség élelem nélkül olyan, mintha máris a földdel tették volna egyenlővé. A hegycsúcsot fedő hóval őszülő szakálladra célzott, apám, s neked azt kellett volna felelned rá: „Bizony eljárt felettem az idő.” Észrevette azt is, hogy a búzaföldön át vezető úton csak az egyik oldalon tépkedte le a ló a kalászokat, ebből már tudta is, hogy félszemű volt. Azt pedig, hogy ecetet és olajat vitt a hátán a nyomokból találta ki, mert az ecet felissza a port, az olaj pedig nem. A ravatalnál azért kérdezte, hogy a koporsóban fekvő ember halott-e vagy élő, mert ha gyermekeket hagyott hátra, nem lehet halottnak tekinteni.

A paraszt azt hitte, hogy vendége mélyen alszik, pedig a kamarás ébren volt, és minden szót hallott.

Reggel aztán így szólt a lány az apjához:

– Kínáld meg, apám, a vendégünket mielőtt elmegy ezzel – és adott neki harminc tojást, egy kancsó tejet és egy egész kenyeret. – Aztán ha megkínáltad – folytatta a lány –, kérdezd meg tőle, hány nap hiányzik a hónapból, teli-e a hold és teljes-e a nap?

A paraszt azonban megevett két tojást, egy darab kenyeret, és ivott a tejből is egy keveset, mielőtt vendégét megkínálta volna. A maradékot aztán nagy tisztelettel a kamarás elé tette, s amikor az befejezte a reggelit, feltette neki a kérdéseket úgy, amint azt a lánya meghagyta neki.

A király kamarása így válaszolt:

– Mondd meg a lányodnak, hogy sem a hold, sem a nap nem teljes, és hogy a hónapból két nap hiányzik. – A paraszt elmondta a lányának a kamarás válaszát, és így folytatta:

– Hát nem megmondtam neked, hogy ez az ember ostoba? A hónap közepén járunk, ő meg azt hiszi, hogy csak két nap hiányzik a hónapból:

Erre azt kérdezi a lány:

– Apám, nem ettél az ételből, mielőtt a vendéget megkínáltad volna?

– De igen – felelte a paraszt –, megettem két tojást, egy darab kenyeret, és tejet is ittam.

– Látod, látod – mondta erre a lány –, most már biztosan tudom, hogy ez az idegen okos és bölcs ember.

A király kamarása pedig nagyon elámult a lány okosságán. Nem is késlekedett hát, hanem így szólt a paraszthoz:

– Beszélni szeretnék a lányoddal.

Bejött hát a lány, s mikor a kamarás még néhány kérdést tett fel neki, mindenre okosan megfelelt. Erre a kamarás feltárta előtte utazása célját, és elmondta neki a király álmát is. Amint a lány az álmot meghallotta, így szólt:

– Tudom a király álmának jelentését, de el nem mondhatom senki másnak, csak a királynak magának.

Erre a kamarás megkérte a szülőket, engedjék meg, hogy a lányt elvigye magával, és felfedte előttük kilétét is. A szülők erre teljesítették kívánságát.

Így került az okos parasztlány a király színe elé, és igazi öröm csillant meg a király szemében, amikor meglátta. Elvezette egy rejtett szobába, hogy négyszemközt beszélhessen vele. Mikor elmondta az álmot, a lány így szólt:

– Ne aggodalmaskodjék a király az álom miatt, mert nem a halál közeledtének hírét jelenti az. Az álom jelentését azonban nem akarom megmondani, mert feltárnám vele a király, szégyenét.

– Miért nem akarod hát megfejteni álmomat – kérdezte a király –, hiszen nincs itt senki, aki meghallhatná, négyszemközt vagyunk.

– Ellenőriztesd asszonyaidat, uram király – felelte erre a lány –, egy férfi rejtőzködik közöttük asszonyruhában, ő az a majom, akit álmodban láttál.

Elrendelte hát a király az ellenőrzést, meg is találták az asszonyruhába öltözött férfit. A király méltóképpen megbüntette a gazembert, asszonyait pedig mind elkergette. Az okos parasztlányt feleségül vette, királynévá koronáztatta.

Nem is vett ezután többé más asszonyt feleségül, a kis parasztlányból lett királyné volt az élete párja.

MESEMAGYARÁZÓ

Ha Keletről szó esik, bizony még manapság is nemcsak a gyermekek, de a felnőttek nagy részének a képzeletében is valami mesés világ jelenik meg, amelynek színpompás, de – valljuk meg rögtön – hamis színfalait Kelet hosszú évszázadokig tartó elzártsága mellett az Európában eltorzított keleti mesék szolgáltatták. Pedig ha az arabok, perzsák és a törökök meséit forrásuknál ismerjük meg, akkor nemcsak igéző szépségük s mélyebb igazságuk fog nagyobb gyönyörűséget okozni nekünk, hanem valóságosabb ismereteket fogunk szerezni Keletről s a keleti emberek mindennapi életéről. S annál is inkább meg kell becsülnünk az igazi keleti mesevilág értékeit, mert a régi Kelet megismerésében talán még nagyobb szerepet játszanak a mesék, mint Nyugaton. Ennek az a magyarázata, hogy a középkorban a Közép-Kelet országaiban az irodalom szinte kizárólag a költészetre korlátozódott, amely általában az uralkodó osztályok életét tükrözte, és az ő céljaikat szolgálta. Ezért aztán ha az elnyomott osztályok, a parasztság és a városi szegénység életét meg akarjuk ismerni, gyakran nincs más kalauzunk, csak a mese.

*

A Közép-Kelet népeinek (arabok, törökök, perzsák) mesevilága sok lényeges eltérésen kívül első pillantásra meglepő azonosságokat mutat fel. Ennek a szoros rokonságnak nagyon is egyszerű a magyarázata. Az arab-perzsa-török népek többé-kevésbé hasonló társadalmi fejlődésének útja sok tekintetben összeszövődött. A VII. század közepén Perzsia áldozatul esik az arab hódításnak, s ez döntően befolyásolta az ország további fejlődését. A perzsák zöme felvette az arabok vallását, a Mohamed próféta által létrehozott iszlámot, s Perzsia gazdaságilag, politikailag az arab birodalom egy része lett. Nemcsak az arabok hatottak azonban Perzsiára, a perzsák hatása is erősen érződött az arab kultúra területén. A híres középkori arab kultúrának egy igen jelentős részét ugyanis a perzsák hozták létre, s főképpen azért nevezték arabnak, mert e kultúra hordozója az arab nyelv volt.

A kölcsönhatás természetesen kiterjedt a népmesékre is. Már itt utalhatunk arra, hogy az Ezeregyéjszaka magja is egy perzsa mesegyűjtemény volt, amit lefordítottak arabra, s az évszázadok folyamán tetemesen kibővítettek.

A IX–XIII. századokban mind nagyobb szerepet játszanak Közép-Kelet történetében a törökök, akik a XV–XVI. században a mohamedán világ vezető hatalmát hozták létre, és elfoglalták Perzsia kivételével (amely 1501-től független ország lett) a volt bagdadi kalifátus legnagyobb részét. Az oszmán törökök is felvették a mohamedán vallást, s óriási mértékben hatottak rájuk a meghódított népek társadalmi viszonyai és kultúrája. Nyelvi téren pl. olyan erős volt az arab és a perzsa hatás, hogy a klasszikus török irodalmi nyelvben, az oszmánliban több volt a kölcsönszó, mint az eredeti török szó. A török klasszikus irodalom és költészet nem is igen tudott eredeti, nagy alkotásokat létrehozni, végig a perzsa irodalom hatása alatt állott. Éppen ezért a törökök mindennapi életének megismerésében elsőrendű szerepe van a népmesének, amelyre szintén óriási hatást gyakorolt az arab, perzsa folklór. Ez a hatás természetesen ez esetben is kölcsönös volt.

Az arab, perzsa, török mesék rokonsága még jobban kiemeli a héber mesék alapvető különbözőségét. Ennek az az oka, hogy a zsidók története nem kapcsolódott bele Közép-Kelet népeinek középkori történelmébe.

Az arab, perzsa, török folklór oly sok közös vonásának az oka tehát az, hogy e népek történelme a legszorosabban összefonódott egymással. Az elnyomott osztályokat a közös uralkodó osztályokon, s az egymást váltogató arab, perzsa, török dinasztiákon túl összekapcsolta az, hogy többé-kevésbé azonos társadalmi feltételek között éltek, tehát azonos volt a sorsuk, azonosak voltak vágyaik, céljaik. Társadalmi feltételeik azonban alapvetően különböztek nyugati sorstársaiktól, éppen ezért az arab, perzsa, török és más népek folklórja között alapvető különbségek vannak.

A jeruzsálemi templom i. u. 70-ben történt lerombolásával, majd a Bar Kokhba-féle második és utolsó nagy zsidó felkelés (i. u. 135-38)

leverésével lehetetlenné vált a zsidóság élete Izraelben. Ezzel vette kezdetét a zsidóság diaszpórája (szétszórtsága), amely alapvetően meghatározta életformájukat, s kultúrájuk sajátos egyoldalúságát. Mivel az egyetlen összekötő kapocs az idegenben élő közösségek számára a vallás volt, gondolkodásukban, kultúrájukban a vallásos erkölcs kihangsúlyozására fektették a hangsúlyt.

Így hát a zsidó nép története már évszázadokkal az arabok és törökök középkori történelmének kezdete előtt befejeződött, s egészen a XX. századig (az 1948-ban megalakult Izrael államig) nem beszélhetünk egységes zsidóságról. Ennek az lett a következménye, hogy nem tudott kialakulni egységes, erős zsidó folklór sem.

Közép-Keleten a középkor folyamán nem alakult ki uralkodó társadalmi méretekben a feudalizmus, ennek folytán nem találhatjuk meg itt a feudalizmus két alapvető társadalmi osztályát, a földbirtokos osztályt és a jobbágyságot. Ezeknél a népeknél egy *despotikus* államforma alakult ki, amelynek lényege az, hogy a társadalom minden tagja korlátlanul alá van rendelve az uralkodónak (kalifának, padisahnak, szultánnak), kinek a kezében összpontosul a földek tulajdonjoga. A kor uralkodó osztályának tagjai (hivatalnokok, katonák stb.) csak a földek birtokjogát s az adók egy részének élvezeti jogát kapják meg. Ez természetesen azt is jelentette, hogy a parasztoknak nem lehetett saját földjük, mint Nyugaton. Általában faluközösségekben éltek, közösen használták fel a Keleten oly ritka és becses vizet, közösen munkálták meg a földeket, s együttesen kellett kifizetniük az óriási adót. Korlátlanul függtek az uralkodótól, de óriási jelentőségű volt számukra az, hogy a társadalmat alapvetően meghatározó, hatékony közösségekben éltek, ami küzdelmeik minden meg-megújuló bázisa és forrása lett. A közép-keleti társadalmak osztályai között mindezeknél fogva nem volt olyan áthidalhatatlan szakadék, mint Nyugaton, az átmenet közöttük sokkal lazább volt. A keleti mesékben is oly fontos véletlen, szerencse és egyéni rátermettség ebben a társadalomban sokkal nagyobb szerepet játszik, s az elnyomottak vágyai és a hozzávezető utak is elérhetőbbeknek, reálisabbaknak látszottak, mint Nyugaton.

Ezzel a despotikus államformával magyarázhatók e népek meséiben olykor-olykor feltalálható embertelen vonások is, a látszólag megokolatlan árulások, a váratlan, meghökkentő halálbüntetések, hitszegések. Ez a kegyetlenség a valóságot tükrözve az uralkodó osztályok alakjainak, a despoták, a vezír, a kádi sajátja, de – s ez is a keleti mesék jellemző sajátja – gyakran a pozitív hősé is. Magának e sajátos társadalomnak a törvényei kényszerítik őt a kegyetlenségre, mivel a valóban fennálló embertelenséget és kegyetlenséget csak saját fegyverével lehet legyőzni.

Mielőtt az egyes népek mesekincsének sajátosságait megvizsgálnánk, néhány szót kell szólnunk a keleti mese egy másik érdekes problémájáról, az irodalmi mese és a népmese sajátos kapcsolatáról. Kötetünkben a tulajdonképpeni népmesék mellett számos irodalmi mese szerepel olyan nagy és híres mesegyűjteményekből, mint az arab *Kalila és Dimna,* a perzsa *Tutináme* (Papagáj könyv) vagy a csak francia fordításban fennmaradt *Ezeregy nap.* Az irodalmi mesékhez sorolhatnánk tulajdonképpen az *Ezeregyéjszakát* és a kötetünkbe felvett héber mesék nagy részét is. Vajon mi a különbség Keleten az irodalmi és a népmese között?

Folklór és irodalom kölcsönhatása Keleten talán még nagyobb volt, mint Nyugaton. Egy-egy témának, motívumnak gyakran több szemből álló láncolatát kell feltételeznünk, amíg végül is eljut hozzánk. Ezt a keveredést nagymértékben elősegítették a hivatásos mesemondók (gesszegu, meddáh) működése is, akik közül sokan tudtak írni-olvasni, ezért hozzájuthattak és felhasználhattak irodalmi mesegyűjteményeket is. Az irodalmi és a népmese között azonban a tartalmi, motívumbeli egyezéseken túl alapvető, döntő különbségek vannak.

Az irodalmi mesék általában a felsőbb osztályok íróinak termékei, gyakran maguk az uralkodó osztályok tagjai írnak meséket osztályuk érdekeinek megfelelően. Éppen ezért, ha az irodalmi mesék motívumai, esetleg szereplői néha egyeznek is a népmesékkel, az előbbiek hangvétele, stílusa s mindenekfölöti mondanivalójuk

alapvetően más, gyakran éppen ellenkező, mint a népmeséké. Az irodalmi mese osztályjellege, mondhatnánk osztályöntudata gyakran nyíltan is kifejeződik.

Jó példa erre az *Ezeregyéjszaka.* A 757-ik éjszakán elmondott mesében Mohammed perzsa király elküldi az ügyes mesemondó hírében álló Haszan kereskedőt, hogy szerezze meg neki a világ legszebb meséjét. Haszan szolgája borsos áron meg is szerzi ezt a mesét egy tudós sejktől. A sejk ekkor a következő feltételt szabja neki:

„Tudd meg, fiam, hogy e mesét csak a következő feltétellel kaphatod meg: nem mondhatod el úton-útfélen, nem mesélheted el asszonyoknak, rabszolgáknak, az ostoba köznépnek s a gyermekeknek; csakis emírek, királyok, vezírek, tanult férfiak s a koránmagyarázók előtt olvashatod fel."

Az irodalmi mese amellett, hogy gyakran konkrét osztálycélokat szolgál (mint például a híres középkori irodalmi perzsa mesegyűjtemény, a *Marzubán-náme*), általában az uralkodó osztályok szórakozási igényeit elégítette ki.

A népmese ezzel szemben mindig a közép- és az alsóbb osztályok terméke, s mindig ezek életét, küzdelmét, vágyait és céljait ábrázolja, sohasem egyszerűen a szórakozás és a szórakoztatás kedvéért.

Eddig a perzsa, arab és török mesék rokonságáról beszéltünk. Nézzük meg most azt, hogy a lényeges hasonlóságokon túl milyen vonások jellemzik őket külön-külön.

Tartalmukban és szemléletükben a perzsa mesék rendkívül sokat megőriztek a mohamedán hódítás előtti időkből. Ezt mutatja például az is, hogy az „iszlámizálódás" csak egészen felületes. (Ez megfigyelhető különben a török meséknél is.) Ugyanakkor az iszlám előtti perzsa vallás, a *zoroasztriánizmus* népi formájának számos eleme, pl. a dévek és perik kiemelkedő szerepet játszanak a perzsa

tündérmesékben. (Az arabok és a törökök később a perzsáktól vették át ezeket a mesealakokat.)

Sok perzsa mese egyenesen az iszlámot, illetve annak hirdetőit támadja. Kötetünkben pl. a *Mese a gyapottokocskáról* teszi nevetségessé a mollát, a mohamedán papot.

A perzsák között a legkedveltebb mesefajta a tündér- és az állatmese. A kötetünkben szereplő tizennégy tündér- és állatmese s a két trufa, ill. novellamese aránya jól kifejezi ezt.

Nagyon jellemző egy-egy népre, illetve azon bejül egy-egy osztályra, rétegre, hogy milyen mesehőst formál ki a maga számára. A perzsa nép egész mesefűzért font például a híres perzsa tudós és filozófus Ibn Szína (980-1037) alakja köré, akiből Bu Ali néven igazi, hamisítatlan népi figurát faragott. Ilyen mese kötetünkben a *Bu Ali.*

Nemcsak a perzsa, de az arab és a török mesék is gyakran emlegetik Salamont, a híres zsidó királyt (i. e. X. század), akiből már a *Talmud*ban igazságosságáról és varázserejéről híres legendás alak válik, majd később a keleti irodalmak és folklór Szolejmán néven gyakran felbukkanó szereplője lesz.

A perzsa mesék között két, irodalmi mesegyűjteményből származó mese szerepel. Az egyiket, *A kék szarvast* az *Ezeregy nap* című mesekötetből vettük, amelyet egy francia orientalista adott ki 1710–12-ben. A fordítás (amelyből pl. Andersen „A repülő láda” témáját kölcsönözte) eredetije mindeddig még nem került elő, de minden valószínűség szerint az *Ezeregyéjszaka* perzsa magjához hasonló eredeti mesegyűjteményből készülhetett.

A kék szarvas meséje azért is érdekes a számunkra, mert felbukkan benne a nálunk is jól ismert csodaszarvas motívuma.

A másik mese *A bölcs királylány története* a híres *Tutinámé́ból (Papagájkönyv)* származik, amely szanszkrit mesegyűjtemény. A *Sukaszaptati (A papagáj hetven meséje)* perzsa átdolgozása.

A perzsa mesék között szerepel három kurd és egy afgán mese is. A kurdok és az afgánok iráni népek, nyelvük közeli rokonságban áll a perzsával. A kurd és afgán folklór igen gazdag, földrajzi helyzetüknél fogva sok rokon vonást mutatnak fel az ind folklórral is.

*

Gyűjteményünk második csoportjában arab mesék szerepelnek. Mióta csak ismereteink vannak az arabokról, tudjuk róluk, hogy nagy kedvelői és művelői voltak a meséknek. Még manapság is számos városban a bazárokban vagy a kávéházakban nagy megbecsülésnek örvendenek a mesemondók, akik az *Ezeregyéjszakából* vagy más történetgyűjteményből mesélnek.

Az arabok legmonumentálisabb és méltán leghíresebb mesegyűjteménye az *Ezeregyéjszaka,* amely mint egy óriási kohó olvasztotta magába a legkülönbözőbb eredetű hatalmas meseanyagot. Az *Ezeregyéjszaka* magja egy perzsa mesegyűjtemény, a *Hazár afsának* (Ezer mese), amelyet már a VIII–IX. században lefordítottak arabra. Ehhez a perzsa alapréteghez járult először egy bagdadi réteg (a XIII. század közepéig bezárólag), majd az egész mű Egyiptomban nyerte el mai formáját a XVI. század kezdete körül. A különböző források (ind, perzsa stb.) természetesen rányomják bélyegüket az *Ezeregyéjszaka* részleteire, mégis ez a hatás főképpen a tündér- és az állatmesékben mutatható ki leginkább. Az igazi arab mesefajta ugyanis a novellamese, mint ahogyan az egész *Ezeregyéjszaka*, minden csodájával, földöntúli alakjával valóságos világot ábrázol, s a mesék hátterében mindig ott érezzük a középkori Keletet, a bagdadi és a kairói élet lüktető forgatagát, a kereskedők, a hivatalnokok, a fejedelmek, a nagyurak – ha kisebb mértékben is – a városi szegénység életét.

Az *Ezeregyéjszaka* annyira fontos dokumentuma a középkori arabság életének, hogy például egy angol orientalista, E. W. Lane kísérletet is tett, hogy megrajzolja az *Ezeregyéjszaká*ból a középkori arab társadalom mindennapi életét (Arabian Society in the middle ages, London, 1831). Az *Ezeregyéjszaká*ban az időbeli rétegeződésen túl a meséket létrehozók rétegeződése is

szembetűnő. Ilyen szempontból az egyes mesecsoportok mögött beduin, kereskedői vagy udvari környezetet fedezhetünk fel. Ezzel már azt is elárultuk, hogv paraszti környezetből semmi, vagy egészen elenyésző jutott az *Ezeregyéjszaká*ba. A legrealistább színezetű mesék a kereskedő mesék (Ali Baba stb). Még ha ezek a mesék tündérelemekkel keverednek is (mint az *Aladdin és a csodalámpa* vagy a *Szindbád a kígyók völgyében),* akkor sem szakadunk el tulajdonképpen a valóságos élet talajáról.

Legerősebb a természetfölötti elem a fejedelmek udvarában keletkezett mesékben, amelyeknek elsőrendű célja a szórakoztatás volt. Kötetünkben ilyen például *Az ébenfa paripa.*

Egy másik híres mesegyűjteményből, a *Kalila és Dimná*ból való a *Mese az ember hálátlanságáról.* Ez a középkori Nyugaton leghíresebb és legelterjedtebb keleti mesegyűjtemény végső soron három nép: az ind, a perzsa, és az arab népek terméke; arabra egy perzsa származású neves arab író, Ibn al-Muqaffa fordította le a VIII. század közepén. Célja az volt, hogy mintegy intő-oktató tükröt tartson a kalifa elé. (Nyilván ez a tette is hozzájárult ahhoz, hogy 757-ben Manszur kalifa kivégeztette őt.)

A kötetünkben szereplő *A párductekintetű Fidda* és a *Történet egy arab emirről* című mesék más világba vezetnek minket, az évszázadok alatt életformájukat csak kevéssé változtató beduinok világába.

A beduinok között bizonyos mértékig megőrződött a régi törzsi egyenlőség, s bár a hősök emírek vagy azok fiai és lányai, a mesékben nem találkozunk éles osztálykülönbségekkel. A mesék. cselekményei a törzsi élet kimagasló eseményeit dolgozzák fel, a portyázásokat és a vitézi játékokat. A mesék hőse a harcban bátor és legyőzhetetlen, de a szellemi tornán is helyét megálló beduin. Jellemző, hogy ebben a környezetben a nőknek nagyobb a szerepe, néha nemcsak egyenértékűek a férfiakkal, de felül is múlják őket. *(A párductekintetű Fidda.)*

A török mesék sok rokonelemet mutatnak fel nemcsak az arab és a perzsa mesékkel, de a közép-ázsiai és a balkáni népek mesevilágával is. Ez a rokonság a történelmi, gazdasági és kulturális érintkezés nyomán jött létre. A török mesevilág azonban talán még egységesebb, mint akár például az arab.

A török mesékben mindig tisztán és élesen kifejeződik a harc a jó és a rossz, a gazdag és szegény között. A török mesék mögött mindig világosan fel lehet fedezni azt az osztályt vagy réteget, amelyik a mesét létrehozta. A szociális környezet, az egyes osztályok, rétegek létkörülményei még az egyes mesefajták iránti előszeretetet is meghatározza. A parasztok például jobban kedvelték a tréfás meséket, a trufákat s azokat, amelyek a mindennapi élet jelenségeit, problémáit fejezték ki. Ezekben a mesékben sokkal kevesebb a csodás elem, mint a városi mesékben. Ha szerepeltetnek is természetfeletti lényeket, sárkányokat, déveket, periket, ezek jobbára álcázott emberek vagy a parasztok környezetéből vett élőlények. Ilyen falusi mese a *Tekerleme*, amely minden fantasztikuma mellett rendkívül józan vágyakat fejez ki, ilyen a *Bolond Mehetned* s ilyen a *Nagyeszű Miszdik. A* parasztok nagyon kedvelték az állatmeséket is.

A városiak s főleg a háremekben élt nők kedvenc mesefajtája a tündérmese volt. (L. például a *Bénli-Bári, a macska* c. mesét.) A mesehagyomány legfőbb őrzői és továbbhagyományozói, a háremekben élő nők a tündérmesékben tudták egyedül legyőzni a könyörtelen valóságot, amely megfosztotta őket szabadságuktól, s amely mélyen lealacsonyította őket. Különösen azokat a meséket szerették, amelyeknek női hőseik voltak, kik bebizonyították, hogy ők is felérnek a férfiakkal, sőt alkalomadtán le is győzik őket. Ezt példázza az *Egy apa és hat lánya* meséje.

A török mesékben rendkívül erős a szatíra a király és környezete ellen. A mindenfajta kritikát keményen büntető despotikus rendszerrel szemben a nép a mesékben kárpótolta magát, ilyen mese kötetünkben például *A. haltündér* című mese.

*

Gyűjteményünk negyedik része héber meséket tartalmaz. A héber mese történelmi hátteréről már szó esett. Utaltunk arra, hogy egységes, erős héber folklór nem alakulhatott ki. Héber meséről a bibliai és a biblia utáni korban nem is igen beszélhetünk. Azok a héber történetek, amelyek mesének indulnak, általában átcsapnak példázatba vagy legendába. A héber meséknek példázatokba és legendákba való átcsapása különösen tisztán figyelhető meg a biblia utáni kor monumentális alkotásaiban, a *Talmud*ban és a *Midrás*ban. Ezekben az óriási komplikációkban a szétszórtságban élő zsidóság sajátos életkörülményei tükröződnek vissza a bibliamagyarázatok és az új körülmények által felvetett problémákra adott bibliaszellemű válaszok tükrében. A mindennapi élet jelenségei között való eligazodásra mind nagyobb szerepet játszottak a vallásos előírásokat magyarázgató, s azok szellemében fogant példázatok, legendák, s mesés történetek. A mese tehát többnyire valamilyen vallásos előírást, valamilyen istenes, épületes célt szolgált, ezért ritkán találunk igazi mesét a *Haggádá*ban, a *Midrás*ban, és a középkori történetgyűjteményekben.

Egy ilyen tipikus példázatgyűjtemény például az alexandriai korból (i.e. III-I. század) származó *Ben Sirach könyve. A* vélt szerző alakját később a legendák homályába burkolták. A neki tulajdonított példabeszédek alkalmat szolgáltattak arra, hogy történeteket, legendákba átcsapó meséket írjanak belőlük. Ebből a kis gyűjteményből való kötetünkben a *Leviátán* című történet. Ben Sirach alakját teszi meg legendaszerű hősnek *Az ó meg a jaj* is.

Hasonló legendás alakká vált Hillél, az i.u. I. században élt nagy zsidó tanító, aki óriási munkásságot fejtett ki a *Talmud* megalapozásában. Az ő legendássá vált alakját dolgozza fel a *Hillél és tanítómesterei.*

Ha megfigyeljük ezeket a héber mesés történeteket, azt vesszük észre, hogy a legtöbben nincs is olyan igazi mesehős, aki – mint a valódi népmesékben – különböző nagy tettek végrehajtása után nyeri el jutalmát, vagy bünteti meg a gonoszt. Itt a pozitív hősök azért nyerik el jutalmukat, mert a gondviselés segíti őket, mert

jámborságukkal elnyerték isten kegyét. Ezt tükrözik kötetünkben *Az igazgyöngy* és *A kincsőrző fa* című történetek.

A diaszpórában élő zsidók meséit igen nagy mértékben meghatározta az, hogy milyen népek között éltek. Így a különböző országokban élő elszórt zsidó közösségek történetgyűjteményeire erős hatást gyakoroltak az arab, a román, a germán és a szláv népek.

Egy ilyen, a XII. században, mohamedán környezetben keletkezett mesegyűjteményből, a *Széfer Sa´asuim*-ból *(Gyönyörűségek könyve*, szerzője Józséf ibn Zabara) való a kötetünkben szereplő *Az éles eszű bíró* és *okos parasztlány* című mesék. Ezeken világosan lemérhető az arab hatás.

Néhány, minden bizonnyal újabb keletkezésű mesét is tartalmaz kötetünk, amelyek igazi népmeséi hangvételükkel kiválnak a korábbi történetek közül. Ilyen a *Leviátán meg a róka* meg *Az okos fiú, aki segített a bírónak. A kecske* című fordulatos, gyilkos szatírájú népmese egy több meséből álló ciklus darabja, amely az ostobaságukról közmondásos helemieket gúnyolja ki.

FORRÁSMUNKÁK

Mohtádi Szobhi: Afszaneha-je kohán, I–II. 4. kiadás, Teherán, 1957. → Szolejmán gyűrűje (*fordította Simon Róbert*); A bolha a kemencében (*fordította Simon Róbert*); A csengettyűs lábú kecske (*fordította Simon Róbert*); Mese a gyapottokocskáról (*fordította Simon Róbert*); A makacs varjú (*fordította Simon Róbert*)

Honti János: Fabula, Keleti mesék, Budapest, 1943. → A ravasz vízhordó (*fordította Honti János*); Sajtocska (*fordította Honti János*)

Contes én persans populaire (rec. pár Henri Massé), Journal Asiatique, CCVL vol. 1925. → Bu Ali (*átdolgozta Prileszky Csilla*)

D. L. R. and E. O. Lorimer: Persian tales, London, 1919. → A csodakő meséje (*átdolgozta Fazekas László*); A kígyóherceg meséje (*átdolgozta Fazekas László*); Kétász csikó meséje (*átdolgozta Fazekas László*)

M. N. Kuka: The wit and humour of the Persians, Bombay, 1894. → Az okos iszfaháni ember és az óriás (*átdolgozta Fazekas László*)

Pétis de la Croix: Mille et un jour, Paris, 1710–12. → A kék szarvas (*átdolgozta Vázsonyi Endre*)

Arthur Christensen: Persische Märchen, Düsseldorf-Köln, 1958. → A nyelv elárulja, amit a szív eltitkol (*átdolgozta Rónay György*); A botcsinálta jós (*átdolgozta Fazekas László*)

Kurdszkije szkazki, Moszkva, 1959. → Mirza-Mamud (*Kurd mese. átdolgozta Rab Zsuzsa*); Kecselok (*Kurd mese. átdolgozta Rab Zsuzsa*); Az ostoba ember (*Kurd mese. átdolgozta Rab Zsuzsa*)

Afganszkije szkazki, Moszkva, 1955. → Mard és Namard (*Afgán mese. átdolgozta Rab Zsuzsa*)

Alf laila va laila, Bejrut, 1909. → Aladdin és a bűvös lámpa (*átdolgozta Rónay György*); A halász és az ifrit (*átdolgozta Rónay György*); Az alexandriai csaló és a kormányzó (*fordította Prileszky Csilla*); Az ébenfa paripa (*átdolgozta Rónay György*); Szindbád a Kígyók Völgyében (*átdolgozta Rónay György*); Ali baba és a negyven rabló (*átdolgozta Rónay György*)

Enno Littmann: Arabische Beduinenerzählungen, Strassburg, 1900. → A párductekintetű Fidda (*átdolgozta Mészöly Miklós*)

J. E. Hanauer: Folklore of the holy land, London, 1907. → Az igazi vendégszeretet (*átdolgozta Fazekas László*); Egy kosár füge (*átdolgozta Fazekas László*)

Enno Littmann: Märchen und Legenden aus der syrisch-arabischen Wüste. → Történet egy arab emírről (*fordította Prileszky Csilla*)

Szkazki narodov vosztoka, Moszkva, 1962. → A nyúl, a bálna meg az elefánt (*átdolgozta Rab Zsuzsa*); Hogyan járt túl a róka az oroszlán eszén (*átdolgozta Rab Zsuzsa*); A macska meg az egér (*átdolgozta Rab Zsuzsa*); A kövér sah meg a tudós orvos (*átdolgozta Rab Zsuzsa*); A kecske (*átdolgozta Rab Zsuzsa*); Az okos fiú, aki segített a bírónak (*átdolgozta Rab Zsuzsa*); Az okos parasztlány (*átdolgozta Fazekas László*)

Kalila van Dimna, Bejrut, 1957. → Mese az ember hálátlanságáról (*fordította Prileszky Csilla*)

Palestine folktales (M. Spoer gyűjt.), Folklore, 1931. → Az okos kakas (*fordította Prileszky Csilla*); A Félfiú (*fordította Prileszky Csilla*)

Boratov P. Contes turcs, Paris, 1955. → Tekerlémé (*átdolgozta Bartócz Ilona*); Egy apa és hat leánya (*átdolgozta Bartócz Ilona*); A macska és a tigris (*átdolgozta Bartócz Ilona*); Történet a hercegről, aki elrabolta a hitetlenek leányát (*átdolgozta Bartócz Ilona*); Bénli-Bári, a macska (*átdolgozta Bartócz Ilona*)

Fr. Giese: Türkische Marchen, Jena, 1925. → Történet a kristálypalotáról és a gyémánthajóról (*átdolgozta Bartócz Ilona*); A kertész és a medve (*átdolgozta Bartócz Ilona*); A kínai császár és a görög hercegkisasszony (*átdolgozta Bartócz Ilona*)

Kunos Ignác: Boszporuszi tündérvilág, Budapest, 1923. → Az egyszeri favágó (*Kunos Ignác meséjét átdolgozta Fazekas László*); A haltündér (*Kunos Ignác meséjét átdolgozta Fazekas László*); A félelem (*Kunos Ignác meséjét átdolgozta Fazekas László*)

Kunos Ignác: Adakale mesekertje, Budapest. →Mese egy szegény lányról (*Kunos Ignác meséjét átdolgozta Bartócz Ilona*)

Kunos Ignác: Török népmesék, Budapest, 1889. → Bolond Mehemed (*Kunos Ignác meséjét átdolgozta Fazekas László*)

Tureckije szkazki, Moszkva, 1960. → Nagyeszű Miszdik (*átdolgozta Rab Zsuzsa*)

Der Judas Born (gesammelt von Micha Josef ben Gorion), Wiesbaden, 1959. → Dihon és Asmodáj leánya (*átdolgozta Fazekas László*); Ez is csak jóra vezet (*átdolgozta Fazekas László*); Az igazgyöngy (*átdolgozta Fazekas László*); Leviátán meg az okos róka (*átdolgozta Rab Zsuzsa*); A kapzsi szolga (*átdolgozta Fazekas László*); Az ó meg a jaj (*átdolgozta Fazekas László*); Az éles eszű bíró (*átdolgozta Fazekas László*); Hillél és tanítómesterei (*átdolgozta Fazekas László*)

A kincsőrző fa (Zsidó mesék és elbeszélések. Összeállította Komlós Aladár és Vihar Béla), Budapest, 1940. → A kincsőrző fa (*átdolgozta Vihar Béla*); Három bölcsesség (*átdolgozta Fazekas László*); A nagyot mondó Rabba kalandjai (*átdolgozta Vihar Béla*); Salamon és a szellemek királya (*átdolgozta Vihar Béla*); Salamon király három jó tanácsa (*átdolgozta Vihar Béla*); Leviátán (*átdolgozta Fazekas László*); A koldusból lett király (*átdolgozta Vihar Béla*)